

Mierwaldis
F. v. K.

Rosa Zilonis

MIERVALDIS BIRZE * ROZA ZILONIS

2

Satīriska stāsts

IZDEVNIECIBA «LIESMA» RĪGA 1976

13
81810

Mākslinieks Gunārs Vīndedzls

© «Liesma», 1976

В $\frac{70303-218}{\text{A1801(11)-76}}$ 196-76

idz pusei stiklots sinepju krāsas autobuss, tīrs kā aptieka, piestājās liepu pačnā un caur bremzēm gari nopūtās. Šoferis izkāpa, iespēra pa riepām un ar skaudību nolūkojās uz kiosku, kur kāda kompānija dzēra alu. Vīrieši īspiedurķņu kreklos un sievietes, kurām nesaudzīgā mode bija pacēlusi kleitas virs ceļiem un atklājusi arī dažas mazliet likas kājas.

— Te Gaujaskalnā esot sanatorija, varbūt tuberkuloznieki ārstē plaušas, — teica kāds pasažieris.

Lai arī ap tuberkulozniekiem medicīna izdzēsusi sēru krāsas oreolu, kuru saglabā tikai dažas pazīstamas operas, vairākas galvas pavērsās uz paviljona pusi. Pamanījuši auto, dzērēji nolika pudeles.

Sieviešu zem rokas vadīts, šurp nāca vidēja auguma sausnējs vīrietis kļiņģerīšu zieda melnām svītrām sarūtota žaketē. Vismaz žaketi katrs ievēroja jau pa gabalu. Vīrieša seja atgādināja iežuvušu tabakas lapu — ļoti iedegusi un sīku krunku sasvītrotā. Gludi atsukātie mati — pretēji modei — nebija gari, tāpat ūsas bija apcirptas melnā svītrā, nevis nokarenas kā ķeizaru laika ķinietim, kādas tās no vecām grāmatām tagad kopē mode. Spilgtāis tērps, brūnā seja un

blusu krāsas acu dedzīgais skatiens nācējam piešķīra tādu kā Kubas vai Moldāvijas tūrista izskatu.

Izraisījies no sieviešu kailajām rokām, vīrs ar ūsiņām iekāpa autobusā.

— Paskatīsimies, vai šitenā akvārijā nedzīvo zelta zivtiņas, — viņš teica samtainā baritonā. Pavadoņi iecēla koferi un dzeltenu, apsīknotu portfeli.

— Ja tevi, Bērču, tur nemil, brauc atpakaļ, — māja pavadītājas.

— Turies, Bērtuli, un nežūpo, — novēlēja cits.

— Dosimies uz pilnīgi jaunu un pēdējo dzīvi! — solīja aizbraucējs, kasieri durvis aizcērtot. — Līdz ceļa galam, līdz Birzgalei, — viņš pasūtīja biļeti svarīgā balsī, itin kā Birzgale atrastos kaut kur aiz Londonas.

Iepriekšējā naktī tika svinēta atvadišanās no Gaujaskalna sanatorijas, kur deviņus gadus Bērtulis Suneps bija strādājis kultūras laukā, par bibliotekāru, par kluba vadītāju, reizēm neatteikdamies arī no akordeonista pusslodzes, kaut notis pazina tikai vispārējos vilcienos. Jūlija saule gurdināja tāpat kā lēlais ungāru rums, kura pudelī rotāja mora galva. Nolicis portfeli uz ceļiem, Bērtulis pret to atspieda pieri. Raugoties no sāniem, šķita, ka viņš dziļi domā, pat kaut ko izdomājis, jo reizēm pēkšņi atcirta galvu taisni. Tad Suneps nolēma netēlot skaidro un pilnīgi jāvās maigai snaudai un sapņiem par nākotni. Pamodās tikai piestālnēs, kad auto nobremzēja. Pavēra acis un apžilba no pļavu zaļuma.

Zaļi sapņi... kā teļam... Vai nākotne arī būs tik zaļa? Vai nebija aplam pamest iesildītu

vietu un brīvpusdienas sanatorijas pavāres Almiņas istabiņā? Šodien pusdienās būtu... sautēts cālis ar balto mērci. Bet par to Almiņa prasīja samaksāt — viņš pat klubā savā tiešajā darba un pienākumu laikā vairs nedrīkstēja parunāt ne ar vienu jaunāku sievieti, bet sievieti sanatorijas slimnieku vidū bija vismaz puse, un, kad viņš ekskursijas laikā ar vienu... mazliet pastaigājās pa Tērvetes parku, Almiņa panāca, ka viņu atstāja tikai par kluba vadītāju ar sešdesmit rubļiem mēnesī, cerēdama, ka nabadzīgu vieglāk ieēdināt un apprecēt. No sešdesmit divdesmit vēl aizgāja dēlam alimentos. Ar jūnija mēnesi dēls pilngadīgs, alimentu ēra beigusies. Kad viņš vakaros lasīja žurnālus par filmām, kur reizēm redzami arī kapitālistisko valstu filmu kailumi, Almiņa ņēma žurnālu no rokām ārā. «Lasi mani...» Bērtulis lasīja, bet nu šitas romāns izlasīts. Sliktāk nebūs, bet brīvāk gan.

«Es... sāksu pavisam jaunu dzīvi, varbūt pat iemilēšos. Ja iemilēšos, tad prātīgi, jo četrdesmit pieci nav divdesmit pieci, kad tā vefiete mani Ziedoņdārzā pie baseina noķēra un ievilka jasmīnos. Mīlestība? Kad gulēju sanatorijā slimis un bāls, šī aizgāja ar visu puiku, jo esot bail, ka nedabūjot diloni.»

No tā laika Bērtulis sievietēm neticēja ilgāk par vienu nakti. Krekli tagad izgudroti tādi, kurus pat vīrietis var izmazgāt, ja iepriekš nomazgā rokas. Toties biksēm reizēm iztrūkst pogas. Šīs gaišzilās bikses arteli šuva divus mēnešus, sēž labi, vienas pogas trūkumu nemānīs — bet ja iztrūkst vēl otra? Ja ziemā saķer iesnas, nekāds stiprinieks ar savām pusotrām plaušām viņš nav, kas vāris upeņu tēju un ceps olas? Atgriezties? Nē. Alma ieņēmusi galvā trīs-

durvju drēbju skapi, bet viņam vajag jaunas bikses ar platākiem galiem, un Alma Gaujmalā sauļojas kombinejā un peldas ar mežģiņotām biksītēm, kaut visas zeķes, lai kurā veikalā pirktas, viņai par šaurām...

«Es Bīrzgalē iekārtošu istabu kā tai vācu žurnālā — leoparda āda uz grīdas, bifeļa galva pie sienas, kaltēts krokodils karāsies pie griesliem...»

Suneps atvēra acis un saprata: viņi iebraukuši pilsētā — autobusa atsperes vairs nespēja izlīdzināt bezdievīgās bedres asfaltā.

— Tāda ir starpība starp laukiem un pilsētu, — teica kasiere. — Varbūt pat labi: visi atmostas.

Nu Suneps pamanīja, ka akvārijā, kā dēvē šo stikloto busu, patiešām atrodas zelta zivtiņa, nē — blonda lidaka. Frizūra kā atkal modē nākušajai Merilinai Monro — cekuls un matu vilnis sedza pusi no kreisās acs. Zods gan varbūt priekš sievietes pārāk stūrainis un noteikts. Šī dāma sēdēja vidusceļiņa otrā pusē un raudzījās vai nu Sunepā, vai viņa kliņģerīšu krāsas žaketē. Sievietes seju sargāja mālu krāsas pūderis, bet uzacis un skropstas bija tikpat dzeltenas kā mati, nevis melnas, kā tas pēdējos gados iedziints visām blondinēm.

Kad auto apstājās, nezināmā izslējās pret Sunepu. Krēma krāsas kostīms rādīja augumu, spēcīgāku nekā Sunepam pašam, jo viņējo veidoja tikai drēbnicka polsteri. Un pret Sunepu tika pavērsts arī tas, ko sargāja rudzupuķu zilā blūze. Valkīra, īstena valkīra, tikai bez zirga. Tad viņš pamanīja sievietes roku un gredzenus uz vairākiem pirkstiem. Hm, kā viņa tēmē, krūtis viņai ievērojami zemāk par acīm, tomēr ar

tām, šķiet, trāpījusi vairāku vīriešu sirdīs. Suneps izjuta, ka labā pusē viņam trūkst vairākas ribas, kuras tuberkulozes ārsti izlauza pirms gadiem piecpadsmit. Tādas valkiras nav domātas viņam...

Suneps ar savu mantību no saules patvērās piestātnes palieveni un apvērtēja apkārtni, kuru pats bija izvēlējis. Rīgas iela — laikam galvenā. To sedza asfalts, par kuru varēja teikt: ielāps uz ielapa — ielāps. Šai pilsētā zemes netrūka — namu gali reti kur sadūrās, toties visur auga dziži koki, īpaši egles. Te Jaungada eglītes iestāda, nevis nokurina, sprieda Suneps. Pa kreisi vajadzēja būt pilsētas centram, jo tur nami bija celti ciešāk. Suneps ar koferi devās turp. Par arhitektūras garlaicību nevarēja žēloties. Mājas, zemas kā maizes kukuļi, dēļiem apšūtas, te draudzīgi sadzīvoja ar cementa javu apmestām. Uz palodzēm smaidīja veselīgi sārta foksijas un par Meksiku sapņoja parazītu pārņemti kaktusi. Plašā ielu krustojumā, kas laikam bija pilsētas ģeogrāfiskais centrs, lepni slējās īpatna celtnē, baznīcas, universālveikala un ģimenes mājas krustojums. Ģerboņa vietā to rotāja uzraksts «1935». Kā ar skārdu segtu sveici nams pret krustojumu turēja smailu tornīti, kurā varētu ievietot tikai krēslu. Otrais stāvs stūrī slējās pāri pirmajam. Tā izveidojās omulīga pajumte, kurā atvērās kioska plašā vitrīna. Te uz tukšu pudeļu kastes sēdēja mazs, pleciņš plikgalvis un no pudeles sūca alu. Viņa vecumu uzreiz noteikt nevarēja. Brūnās acis šķita jaunas un vēriņas. Matu nebija, bet, ja to nav, tad nav arī zināms, vai tie sirmi vai melni.

— Atvainojiet, ka iztraucēju, — uzrunāja Bērtulis.

— Naukšēn als. Hahahā! — Plikgalvim bija paraša katra teikuma galā punkta vietā nosmiecies.

— Kur te būtu kultūras nams?

— Pa šito iel, tad pa lab, aiz stūr. — Vecais piecēlās un aizpogāja rūtainā, virs biksēm izlaistā krekla divas augšējās pogas. No plikā vēdera vairs bija redzams tikai mazs stūritis. Vecajam bija gandrīz hipnotizējošs skatiens. Ar tādu varētu pelnīties. — Nevienam Latvijā nav tik liels kultūrnams.

— Rūjienā arī esot ļoti liels, — piezīmēja Suneps.

— Nav, nav, es tur ir dzims. Šodien bufetē atved citrons.

Te kaut kur tīrumos aiz pilsētas atskanēja sprakstošs troksnis, kas ātri pieauga līdz reaktīvā dzinēja skaļumam.

— Ķipēns, televizor Ķipēns, — ieklausījās vecais.

Garām aizdrāzās sarkans motocikls augstiem rāgiem. Tos turēja sarkanā neilona jakā tērpts jauneklis. Krustojumā viņš sagriezta mašīnu, atspērās ar zābaka zoli pret ielu un piestājās zem izkārtnes «Radio-tele». Sunepam likās, ka pagrieziena vietā asfaltā paliek bedre.

— Vai jūs negrib plaužus, man no Burlniek ezer atved.

— Paldies, nav plīts.

— Ja jūs te dzīvos, es zin istab. Ar vis kost. Vien vec meit, viņai ir govs...

— Paldies, vēl jānokārtojas, — Suneps atteicās no pansijas.

Pie sarkanā motocikla viņš apslājās. Uz abiem dubļu sargiem gotu burtiem bija uzrakstīts «Muntis Ķipēns dz. 1950. neprecējies Lauku ielā 3 asins grupa II». Aiz uzraksta bija pielīmēta līdz atļautai vietai kaila blondine, domājams, anglosakšu rases.

Kultūras nams atradās norādītajā vietā. Ielas pusē pelēka, apmesta divstāvu māja ar puskolonnām abpus durvīm, bet aiz fasādes pacēlās daudz augstāka bezlogu izbūve. Vai tiešām skatuve ar šnorbēniņiem dekorāciju glabāšanai un uzvilkšanai? Suneps apgāja namam apkārt. Aiz tā sākās parks, kur zālājā auga dižas liepas. Solu rindas, kāpnes dziedātājiem un estrāde dejojājiem. Aiz izlauzītiem ceriņiem bija paslēpta pajumte bufetei. Parku norobežoja žogs un upes krasts, apaudzis vītoliem. Šie vītoli, protams, ir deju grīdas priekšrocība: sarikojuma laikā — kaut iereibis — upē iekristu tikai tāds, kas pats to ļoti vēlas. Te varētu izvērsties! Bet ap bufeti auga nenomīdīta zāle... Nolaidība!

Nama sānos atradās durvis ar uzrakstu «Direkcija». Istabiņā aiz pirmajām durvīm, zem gumijkoka sēdēdami, divi vīri skatījās televizoru. Starp viņiem un ekrānu atradās galds ar papīriem un rakstāmmašīnu. Tātad grāmatvedība. Kurš no abiem direktors, kurš grāmatvedis? Grāmatvedis, par direktoru nosaukts, apvainojas reti, kaut sirdī domā, ka direktors bez viņa ir cirvis bez kāla, bet direktoru par grāmatvedi nosaukt būtu rupjība. Abi apmēram pensijas vecumā. Vienam bija viņnaini, sirmi mati, plata seja ar mazu zodiņu zem tās, smaids, mugurā balts kreklis ar kaklasaiti. Otrs, apaļu, pat vasarā bālu seju, īsiem, celiņā izšķirtiemi matiem, bija tāds, kuru apzīmē par resnu. Zilā zīda

īsoču kreklā, sandalēs uz basas kājas — viņš bija stabili iespiedies klubkrēslā un balstīja plaukstas uz ceļiem.

Tikai direktors var atļauties ģērbties sliktāk par grāmatvedi. Suneps griezās pie stāvīgā.

— Jūs — kultūras nama direktors? Suneps. Mēs sarunājām pa telefonu...

Resnais tūlīt uzslējās un atbildēja augstā balsī, bieži iekrekstēdamies. «Sirds astmas sākums,» Suneps, būdams plaušu slimību speciālists, sevi konstatēja.

— Gaidījām, ļoti gaidījām. Mūsu grāmatvedis, — direktors iepažīstināja ar kārtīgi ģērbto.

— Boka, — būdams pieklājīgs, grāmatvedis neskaidri nomurmināja.

— Lūdzu! Mans uzvārds Kasperjusts. — Direktors pavēra otras durvis.

Suneps iegāja direktora standartistabā. Sērīju grāmatplaukti. Uz tiem vimpeli par labu dziedāšanu un dejošanu. Aiz stikliem, stivi iepletušas acis, dažādu taulu tērpos laiski zvilnēja lelles. Virpotas cības gaisa uzglabāšanai. Pie sienas karājās sūnzaļi svārki, bikses un melna rata cepure. Direktors laikam dejoja vai dziedāja darba veterānu kori. Rakstāmgalda stikls bija firs gan no papīriem, gan putekļiem. Šai kultūras namā visus papīrus laikam aprakstīja grāmatvedis. Direktors Kasperjusts stabili iespieda muguru pusapaļajā krēsla atzveltnē.

— Es jūs ļoti gaidīju, — Kasperjusts vēlreiz apliecināja, tad satrūkās. — Vai darba grāmatīņa jumsār?

Suneps pasniedza ļoti tīru grāmatīņu. Kasperjusts šķirstīdams murmināja:

— Līdz 1959. elektriķis, ar pārtraukumiem... Tad uzreiz līdz 1964. nestrādā! — Viņš pavērās

Sunepā ar platām, mazliet izspiestām acīm. Šis acis, nevis raksturs piešķīra Kasperjustam solido nopietnību, saprata Suneps.

Viņš smaidā paraustīja ūsu svītru. — Nebaidieties, cietumā nebiju. Tuberkuloze! Sanatorija, operācija. Pagaidīju, kamēr medicīna atļīstās, tad otra operācija — un pilnīgi vesels. Sekojošie deviņi gadi sanatoriju kultūras laukā.

— Labi, ļoti labi! — Kasperjusts divas reizes sakoda zobus, lai sakāmajam piešķirtu lielāku nozīmību. — Tagad par stāvokli kultūras namā. Pavisam atklāti!

Pēdējais teikums bija lieks, jo Birzgalē tāpat ilgāk par deviņām dienām vai deviņiem mēnešiem nekas noslēpjams nebija, bet tādu formulu šodien prasa labais tonis.

— Kādēļ no jums šķīrās iepriekšējais mākslinieciskais vadītājs? — jautāja Suneps.

— Apprecējās, kā traki, vasarā... Iepriekšējais direktors apprecējās ar iepriekšējo māksliniecisko vadītāju, lūk, šitā! Kārtīgs direktors, bet pavasarī no Rīgas tehnikuma atsūtīja māksliniecisko vadītāju ar īsu kleitu. Apprecējās un saka — vienam nekas, bet ģimene ar deviņdesmit rubļiem nevar izlikt. Abi tagad strādā trikotāžas cehā. Šī par adītāju, šis par kontrolieri, pārbauda džemperiem krūšu mērus. Pat no sabiedriskajām kāzām atteicās. Tādas esot tikai suņiem... Un tad pierunāja mani. Esmu ceturtais kategorijas krāsotājs. Protu arī stila burtus un izkārtņēs. Bet pavasarī piesitās astma. Kad uztraucos, nevaru izpūst gaisu, krūtis piepildās kā balons... — Kasperjusts aizturēja elpu, pielika plaukstas pie ribām un, acis izspiedis, rādīja, kā pavasarī bijis piepūsts ar gaisu. — Ār-

sti kategoriski noliedza darišanas ar krāsām. Tad mani pierunāja šite. Vadīt protu, manā brigādē bija vairāk krāsotāju nekā viss personāls kultūras namā. Nesen bija arī vadīšanas kursi. Vienu principu īpaši liku aiz auss: «Vadītājam vispirms jāapsver, vai vispār kaut ko darīt, tas ir, vai viņa darišana kaut ko nemaisa.» Tikai vajadzīgs vēl mākslinieciskais vadītājs.

— Pieņemsim, — dziļdomīgi novilkta Suneps, negribēdams izrādīt skaļu prieku, jo paredzama pilnīga mākslinieciskā patstāvība.

— Darbā jūs ieiesiet pamazām, tagad pa sie-
na laiku pašdarbību esmu atlaidis, jo govīm vajadzīga spēkbarība, nevis kora dziesmas.

— Bet tiem, kas sienu plauj? — iebilda Suneps.

— Tiem ziemā vajadzēs pienu. Rudenī jau sāksim, tas ir, turpināsim kā pie iepriekšējiem vadītājiem. Mums te darbojās... — Kasperjusts no atvilktnes izņēma zaļu celofāna mapi. — Sieviešu ansamblis «Dūdas», kurš vīrieša, tas ir, vijoles pavadībā dzied arī kristībās un bērēs, ja nav pārāk auksts laiks. Meiteņu klubs «Cielaviņas», kurā tiek mācīts viss, kas jāzina sievietei. Erotiku, protams, mēs neaiztiekam.

— Saprotu, tādām lielām ir pašmācība, — piekrita Suneps.

— Sadzīvisko deju kursi, — turpināja Kasperjusts. — Sūšanas kursi. Sūšanas darbnīcas gan iesniedza protestu, redzēs, kā būs turpmāk, un vēl tautas universitātes sabiedriskā fakultāte par tēmu «Par gaumi stridas, un dzīves aicinājums».

— Bet ieņēmumu plāns? — Suneps klusu ievaicājās.

Kasperjusts atviegloti nopūtās. — Jūs iejūta-

ties stāvoklī. Par to man sāp galva. Vasarā grūti...

— Nē, vasara arī kultūras namam, ne tikai kolhozam ir plaņas laiks. Uz estrādes upmalā var sadzīt vismaz piecsimt deļotāju — reizi nedēļā. No katra vismaz pa pusrublim...

— Jāatzīstas, kaut kā neiznāk... Lielas ģimenes rūpes — meitai piedzima puisēns, varens puika! — Kasperjusts ar tuklajām plaukstām smaidīdams rādīja kaut ko apaļu, varbūt bērna dibentiņu. — Mājās viņu saucam par Klapatiņu. Sieva auklē, bet man jālaista tomāti un sestdienas jāved uz tirgu. Puķukāposti arī. Nevienam citam tādi neizaug, izstiedzē — un galviņu nav...

— Nauda būs, biedri direktor, tādēļ jau štatos paredzēts māksliniecisks vadītājs! — Suneps, pats zinādams, ka viņa brūno acu spīdīgais skatiens noteiktāks nekā raksturs, cieši parraudzījās Kasperjustā. — Tikai jums arī uz priekšu jāturas pie principa — vispirms padomāt, vai vispār kaut ko darīt ir vērts.

— To es varu! Labprāt!

Tad abi apstaigāja nākošo darbības lauku — pašu kultūras namu.

— Sāksim ar garderobi, teica Staņislavskis, — citēja Suneps.

Foajē bija plašs, ārējā sienā seši logi, kuru gaismu klusināja dzeltena tilla aizkari.

— Trūkst pilsētas labāko cilvēku ģimeņu. Nejaušam iebraucējam var rasties iespaids, ka pilsētā nav labu cilvēku.

— Ir, ir ļoti daudz... labi darbarūķi, — atkrekstēja Kasperjusts.

Garderobe bija norobežota ar vertikālām latīņām plaukstas platumā cita no citas.

— Būris dzērājiem, — iesmējās Suneps, bet tad aprāvās, jo Kasperjusts palīka nopietns kā gurķis. Abi iegāja zālē. Suneps izbrinā nolaida rokas un nostājās miera stājā. — Nu, velns, — viņš izdvesa, zāles lieluma un miera satriekts. — Kas par milzīgu cepeškrāsni...

Zāle ar ieslipiem — it kā pažobeles griestiem tiešām atgādināja cepeškrāsni, kurā varētu ievietot divstāvu namu.

— Te es labprāt neuztuos — grīda... — Kasperjusts iekāsējās. Taisnība, vaskotais parkets jūtami smaržoja pēc terpentīna. Soļiem tuksnešaini no sienām un griestiem atbalsojoties, viņi šķērsoja zāli uz skatuves pusi. Skatuves priekšā visā tās platumā bija paaugstmājums.

— Tur apakšā glabājas grabažas, krēsli bez vienas kājas un tā...

— Tā taču telpa orķestrim! — iesaucās Suneps, un viņš jau iedomājās, ka grīda noplēsta, apakšā pie spuldzītēm kā spožiem jāņtārpiņiem sēd vijolnieki ballās frakās un dirigents pacēlis zizli, lai sāktu priekšspēli operetei «Sikspārnis».

— Mums ir labs orķestris, tam nav bedrē jāslēpjas, — paskaidroja Kasperjusts.

Skatuve bija soļus divdesmit dziļa. Griesti krēslā nebija saskatāmi. Redzēja tikai trosēs iekārtu tiltiņu un tālu, tikpat kā izplatījumā jauta striķus un citas dekorāciju transportierīces.

— Kādi šņorbēniņi... Te var sacerēt masku balli — ar maināmām dekorācijām!...

— Lieka telpa. Tur varētu ierīkot divus stāvus dzīvokļiem. Jumts vesels, sienas stipras, izlauzīsim logus. Pa ziemu padomāsim.

— Pieņemsim... — novilka Suneps. Sunepam patika skatuves, lādēļ viņš ar šausmām iedomājās, ka saimnieciskais Kasperjusts, kas orķestra telpā jau sametis trijkāju krēslus, tiešām varētu no bēniņiem nolaist dekorācijas un tai vietā ierīkot dzīvojamos būrus... Tad pašim stāvajām koka kāpnītēm čāpos tantiņas ar kartupeļu groziem. Uz augšu paskatīties nevarēs, lai nepaģibtu no miesas bagātību un veļas kolekcijas nabadzības. Fui...

Plašajā pagrabā zem skatuves starp kabeļu čūskām un slēdžu skapišiem aiz necilām dēļu durtiņām atradās arī dekoratora-noformētāja darbnīca. Pagraba puslodziņš, divriņķu plītiņa, krāsu un limes podi, pavirši sanaglots galds, par kura grūto un māksliniecisko mūžu liecināja daudzas ar netīrumiem aizdzijušas nažu rētas un neizmazgājami cinobra sarkani, svīna balti un citādi krāsu plankumi. Kaktā kārtīgi pārklāta tahta. Krāšņākā telpas rota bija tās sienas, kur starp afišām «Vasaras balle sentēvu garā», «Zelta rudens Birzgalē» bija pielīmētas visdažādāko alkoholisko dzērienu pudeļu etiķetes. Tās tūlīt saistīja Sunepa kā lietpratēja interesi.

— Naukšēnu alus, dzerams. «Palanga», nu, zināt, tas ir nāvīgs. Bet franču anīsa šņabis «Ricardo»! Atšķaida ar ūdeni, kļūst balts kā piens, bet mute smaržo, tā ka bučoties var pat otrā dienā... Šis mākslinieks pazīst drēbi!

— Tas... esot vairāku paaudžu darbs, — atzinās Kasperjusts, bet tad viņa acis kļuva lielākas un bargākas. — Tos papīrus liktu nomazgāt, bet dekorators: «Tad eju prom!» Ar dzeršanu nav ko lielities, dzērājs var kļūt katrs.

— Un tomēr mūsu sabiedrībā istu dzērāju maz, jo ražošanas apjomi pieaug.

— Piekritu, plēguru vairāk nekā dzērāju. Šitas pats, — direktors norādīja uz biksēm pie sienas, kuras parstāvēja dzīvokļa saimnieku, — gleznotājs Narbūts, pagājšmēnes atbrauca no Rīgas. Saka, mani zina, par mani raksta kritikas avīzēs. Patiesība ir. Pazīst krāsas, pareizi atšķaida ar pernicu, pamatīgi gruntē audeklu, pats to darbu saprotu. Pieņemu, sak, lai piepelna tos septiņdesmit, ar viņa tēvu kopā Valmierā mālējām, bet šis tev — uzkrāsoja vienu lozungu, paķēra savu plakano kasti un pazudis jau otru nedēļu. Kolhozā medi pirmrindniekus, par tiem ministrija maksājot pavisam citu naudu, pat tūkstoti par gabalu.

Guļvietu redzot, Suneps atcerējās, ka arī nav lāgā gulējis. — Aizmirsu — kā ar dzīvokļa jautājumu?

— Domājām. Rūpējāties. Nebūs ar vannu, bet jumti mums veseli.

Kasperjusts uzlika salmu plātmali ar melnu lentu, un viņi devās pusdienot. Iela, kuras malā stāvēja kultūras nams, laikam beidzās upmalā, jo tās galā manīja krasta krūmus.

— Pa vecam tur bija vīriešu peldvieta. Tagad tam vairs nav nozīmes, jo katrs var nopirkt vismaz peldbiksītes un peldēties kopā ar sievietēm.

Uz otru pusi bruģētā ieliņa garām dārziem un zemām vienkārtmājām veda kalnup. Apkārtējos tirumos gadsimtiem izsēdējušies akmeņi, šurp atvesti, uz saviem cietajiem pauriem ilgi bija pacietuši ar dzelzs stiprām apvilktu ratu spiedienu, un ik dienas, kā dziesmu atskaņojot, zirdziņi kādreiz uz akmeņiem piesita ar pakaviem.

Visu izturēja, rudenī neizmirka, pavasarī neizrūga...

— Šitā iela nav labota piecdesmit gadus, — bilda Kasperjusts, kad Sunepa brūno zamša kurpju purns aizķērās aiz izcilus akmens.

— Nevajag arī. Pa tādu ejot, neviens dzērājs neaizmigs.

Viņi pagāja garām pienolavai. Pie rampas stāvēja dzeltenas piena cisternas, kā lapseņu pūznis šņāca tvaiks. Tad ieliņa pievienojās Rīgas ielas bedrainajam asfaltam. Nosāņu no ielas atradās dzeltens divstāvu nams. Kubiskas formas, balkoni, galā terase, fasādē ovāla aile un virs jumta stabils karoga mastis. Trīsdesmito gadu «kubiski romantiskais» stils. Uz kāpnēm klanijās divi krēpaini jaunekļi, cigaretes viens pret otru izstiepuši, viņi mēģināja smēķus aizdedzināt bezsērkokociņu ceļā. Te neapšaubāmi atradās restorāns. Ja jau krogs, jābūt arī baznīcai. Bija. Otrpus ielas vecu liepu un egļu vidū atradās sašautas baznīcas baltās drupas.

— Skaista vieta! — konstatēja Suneps, jo no šejienes pavērās skats uz upes likumiem zemāk un pilsētas nomales māju puduriem aiz upes, kurus iezīmēja koku puduri un īpaši — slaidas egles pie katras mājas. Ši pilsēta vēl atradās tai laimīgajā stadijā, kad iespējams plesties plašumā, kāpšanu debesis atstājot turpmākajām paaudzēm.

Restorāna zāle bija mājīga, kaut arī vairāki direktori bija centušies to uzlabot. Stabili, grīdā iestiprināti trīsvietīgi vienlaidu ozola sēdekļi to sadalīja vairākās nišās. Pa labi pusapaļa lete ar uz kodu vitrīnu. Ozola panelis no vitrīnas pa pusei bija noplēsts, atvietojo to ar neapšaubāmi

modernāku debeszilu plastikātu. Ar sijām kvadrātos sadalīti griesti. Neuzticēdamies zemapmetuma vadiem, cits direktors virs tiem bija izvilcis pirksta resnuma vadu tīklu. Pie pretējās sienas skuma tradicionālā Latvijas krogu palma. — Agrāk tai sienā bija iegleznoti senlatvieši, kuri no kausiem dzēra — laikam alu. Zvēriģi stipras krāsas. Kad strādāju krāsotājos, dabūjām apmetumu daudzīt nost, — teica Kasperjusts.

— Kādēļ nost?

— Restorāna direktors teica, ka glezna uzbāzīgā mudinot uz dzeršanu.

-- Pēc tam dzēra mazāk?

— Domājams gan. Vismaz citādi.

Tad aiz letes no blakus istabas ieradās viņa. Blondā valkīra, kuru Suneps ievēroja autobusā, ar cietinātu, baltu diadēmu matos. Kleitas izgriezuma čnaino smaili, skatienus pievilkdama, noslēdza mirdzoša broša. Pārāk tīra parādība salīdzinājumā ar neapklāto galdiņu plankumaino virsmu.

Ap gadiem četrdesmit, vērtēja Suneps. Ar pirkstu galiem no rītiem spaida pieri un brauka pazodi. Varbūt pat vingro, kas pie latviešu sievietēm vispār un tādā vecumā īpaši ir izcilus parādība, jo sievietes tad vairāk paļaižas uz sabiedrisko domu nekā uz ķermeņa formu skaidribu. Precēta? Neprecēta? No daudzajiem gredzeniem uz abu roku pirkstiem to izlobīt nevarēja.

— Labvakar, Annij, atvedu jaunu klientu, — uzsauca Kasperjusts. — Mūsu jaunais māksliniecisks.

Annija pavēra ar blāvi violetu krāsu paskaisīnātās lūpas. Smaida pamalē manīja tikai vienu zelta zobu. Gaume, cita piekrauj muti ar

zeltu kā juvelieru skatlogu. Annija pastiepa līdz elkonim kailu roku. Rokas spiediens tika pastiprināts, viegli pagrozot krūtis.

Uzbrukums, atbalstīts ar mīnumetējiem, glaimols nodomāja Suneps, atbildēdams ar brūno acu ciešu skatienu un ūsiņu paraustišanu. — Suneps mans uzvārds.

— Mēs esam pazīstami jau divas stundas. Mežluika, — Annija atbildēja vibrējošā dramatiskā soprāna balsī. Balss skanēja no dziļuma, no kleitas izgriezuma.

— Jūs restorāna tabakas mākoņos esat saglabājusi dzidru balsi, — Suneps izteica pirmo glaimu.

Pašapkalpošanās. Sasodīta padarišana — kam viņš lida restorānā, ja katrā kabatā kopš pagājušās nakts, kad viņš tērējās kā poļu grāfs, bija tikai pa saburzītam rublim... Vismaz labi, ka direktors ir antialkoholiķis. Reizēm tā tomēr pozitīva īpašība. Suneps šodien vēl skailās viesis, nevis padotais, tālād pagaidām par Kasperjustu nebūtu jāmaksā. Derētu ieviest holandiešu un citu augļotāju un juvelieru tautu tradīciju — katrs arvien maksā par sevi. Dēls, ja bijis pie senčiem viesos, samaksā mātei par kūkām.

Suneps uz savas paplātes uzlika biešu salātus par septiņām, mencas tomātos par septiņpadsmit un maizi par divām kapeikām.

— Mums šodien Vīnes šnicele — ar citronu un ķilavu, — kārdināja Annija, divdesmit sešas kapeikas saņemdama.

— Paldies, bet paraša — pēc pulksten sešiem neko stiprāku. Lūdzu, pudeli alus. — No šniceles atteikties vieglāk nekā no alus, jo šnicele maksā rubli deviņpadsmit, bet alus trīsdesmit divi.

Arī direktors sev uzlika tikai gaļas salātus par divdesmit divām un glāzi kefira. — Tikai tāpat — uzkost. Man jau mājās sieva...

Kasperjustam sieva laicam no rīta nosaka: «Tā kā nedomā vazāties pa ēdnīcām — kas tad ēdis vakardienas zupul» Viņi apsēdās zem palmas. Telpu arhitekts bija orientējis pareizi: no pārupes vakara saule sūtija mājīgu vakara gaismu. Saule no rīta tikai uztrauktu jau tā drūmos dzērājus, un kurš dzērājs no rīta nav drūms.

— Vai šī bufetniece Mežluika... precējusies? Viņai tik daudz gredzenu, ka nevar saprast. — Suneps jau bija atnesis sev otru pudeli.

— Pašlaik nav. Bijis vīrs, aizgājis, otrs miris, cits aizdzīts...

— Un no katra pieminēklis uz pirksta. Atceros bildi no kara laika. Lielgabali. Uz stobra pēc katras nošautas lidmašīnas uzkrāsots pa baltam gredzenam. Sievietes pirksti šai ziņā līdzīgi kaujas lielgabalu stobriem.

Kasperjustam šis mākslinieciskais patika — daudz zina. — Hehe, es jums klusiņām teikšu... — Kasperjusts pieliecās. Galda mala dziļi iespiedās viņa zilajā kreklā. — Tas jau pieklājīgi nav, bet daži viņu sauc nevis par Mežluiku, bet par Mežgūžu. Ir jau bagātības... Hehe.

— Viņa laicam no igauņu robežām — uzvārdā «luika».

— Varbūt uzvārdu pametis kāds no viriem. Tad nu parādīšu dzīvokli, pagaidām...

— Ja jūs mīlat kafiju — labiem viesiem man ir laba kafija. — Sunepu pavadīja Annijas smaids.

Tas bija vīrielis šai pilsētā! Pasīks, bet ģērbās ar apdomu, un pašam savs stils — matus nēsāja gludus, ne pinkainus kā citi. Angļu ušiņas. Solīds — nemērkaķojās vis ar melnām saules brillēm. Naudas gan viņam maz. Alum iznāca, šnicelei vairs ne. Nav slikti: trūcīgie nav iedomīgi.

Suneps ar direktoru no Rīgas ielas nogriezās nebruģētā šķērsielā pa labi. Tā veda lejup uz upi un bija trīs namus un trīs dārzus gara. Iela bija kā zāliens ar kājceļiņiem malās. Pēdējā nama priekšā ganījās piesieta kaza, kura centās sabadīties ar citu piesietu kazu, tādā veidā ar ķēdēm nosprostodamas ielu.

— Šai namā izpildkomiteja atvēlējusi vienu dzīvokli kultūras namam.

Divstāvu vienskursteņa māja, kādreiz zaļganbrūni krāsota, papes jumtu. Pagalmu norobežoja tumšzaļi ceriņu krūmi. Pie malkas šķūniša sienas slējās divstāvu blokmāja, no kuras caur sliepļu pinuma durvīm uz Sunepa pusi ošņājās truši.

— Apakšstāvā dzīvo Skroderēni. Jaunākais dēls Andris raksta dzejoļus, ja mums vajag uz jubilejām vai apsveikumiem. Ļoti ātri raksta.

Viens celiņš veda cauri ceriņu krūmiem. — Uz upi, ūdeni smel no laipas. — Dīvains šķīta nama otrais stāvs: gala istabai viena siena un daļa jumta sastāvēja no sikrūtaina stikla. Dažas rūtiņas bija izdauzītas. — Vecos laikos, kad bildes taisīja pie magnēzija sprādzienu gaismas, tur dzīvojis fotogrāfs Ustups. Ērtības pastrepē, — piezīmēja Kaspērjūsts un atslēdza pildiņu durvis ar koka kliņķi, kas piepildīja sauju kā pistoles rokturis. Dižajā istabā atradās saklāta dzelzs gultiņa, galds un stabils krēsls. Un karafē uz

galda. — No kultūras nama varat paņemt mazgājamo bļodu un krūzīti, — atvēlēja Kasperjusts.

— Iedzīvosimies, — mundri atbildēja Suneps, jo pieklājīgs cilvēks nogurumu neizrāda.

Stiklotas durvis veda uz telpu, kurai viena siena un daļa griestu bija stikloti sikrūšu. Caur izsistajām veda spīrgta vakara vēsma. Ja visi stikli būtu veseli, gaiss ostu pēc beigām mūšām. Šai istabā vienīgā mēbele bija tukša limonādes pudele. Abās telpās sienas greznoja vairākas afišas. Ar afišām reizēm kaut ko slēpj. Ļaunākais varētu būt — blakšu pēdas... Uzmanīgi kā dāmas kleitas maļiņu viņš pacēla «Vilki un avis» afišas apakšmalu. Uz Sunepu neglunēja ne asinskārīgās blaktis, ne drānuplēsīgie tarakāni — tai vietā ar karaliskajām liliņām greznotās tapetes vienkārši bija nodriskātas. Zem «Vienas rudenīgas kļavas» un «Ielūguma pili» bija izdrupis arī apmetums. Kasperjusts atradis ne likai īpatnēju, bet arī lētu un ātru remonta metodi.

Atnesis koferi un portfeli, Suneps iekārtojās. Uz krēsla atzveltnes kārtu kārtām salika krekļus un citu veļu. No aizkrāsnes izvilkta malkas gabalu, vidū tam piesēja auklu un izveidoja pakaramo žaketei un mētelim. Būs jāzog, ar algu šitos apartamentus apmēbelēt nevarēs. Ar karafi viņš devās pēc ūdens. Aiz ceriņiem pa dēlišiem nostiprinātām kāpnēm nokāpa līdz laipai, un, neparasti dziļi noliecies, karafē ieburbuļoja ūdeni. Upe — tā nekas, metru desmit plata, slinka, vietām pat apstājusies. Tur virs ūdens peldēja lēpju lapas. Kraslā ar ziloņu ķēdēm piekallās laivas liecināja, ka upe kuģojama un bijuši gadījumi, kad šim nolūkam izmantotas sve-

šas laivas. Pie vecas ugunsкура vietas bija atstāts celofāna dāmu zeķu konverts un tīri izēsta mencu kārba. Saimniecībā noderēs — Suneps paņēma konservu bundžu.

Bundžu viņš nolika pie gultas — pelnu traukam, jo, vienatnē dzīvojot, baidījās no ugunsgrēka. Neviens tādā brīdī viņu nepamodinās, lai paspētu uzvilkt bikses. Pie biešu salātiem viņš nebija radināts, gribējās ēst. Kopenhāgenā tādos gadījumos dzer ūdeni, raksta Hamsuns grāmatā «Bads». Suneps satvēra karafes kaklu. Dzert vai nedzert? Kaķēnus upē slicina, tāds ir kaķēnu un pilsētas upju liktenis, — bet vai pieklājīgās akās neslikst vārdes? Te pie durvīm pieklaucēja, un Suneps atlika karafi, lai nedomātu, ka viņš to satvēris sišanai.

— Lūdzu! — Viņš ieknipsēja pliko griestu spuldzi.

Gaujaskalna sanatorijā viņš nepaguva atdot desmit rubļus šoferim, septiņus elektriķim, bet tie bija zolites — tātad kavaliera parādi, kurus nepiedzen, pieci rubļi laborantei... Birzgales adresu grāmatā viņš taču vēl nebija ievests. Ienāca pastīdzējis jauneklis džinsos, kedās, kreklā, kura apakšējie stūri bija sasieti modernā mezglā virs plikās nabas. Gaišie, mīkstie mati balstījās un ritinājās uz pleciem. Piere olveida, skatiens nervozs. Kaut kas hamletisks.

— Labvakar, — teica ienācējs māksloti zemā balsī, nolika uz galda piena pudeli, sabāza plaukstas bikšu priekšpusē piešūtās kabatās un lielo, maigi apaļo zodu kā gurķi nolieca līdz krūtim, lai varētu lūkoties caur pieri. Kaut standarta, tomēr pasaules standarta stāja.

— Mani sauc Andris Skroderēns, no apakšstāva. Māte lika atnest pienu, jo jums vēl nekā

necsot. Varēsit dabūt katru dienu. Tikai — tas ir kazas piens!

— Kazu piens man garšo, jo savā laikā, ar tuberkulozi slimodams, dzēru to zāļu vietā. Atvainojiet, ka nevaru piedāvāt apsēsties.

Skroderēns staigāja pa istabu, tā temperamentu rādīdams.

— Rit uznesišu krēslu, mums šķūnīšaugšā tādi aplauzīti ir. Tad jūs tagad būsit kultūras šķūņa, pardon, nama mākslinieciskais. Tur galīgi nav dzīvības. Vajadzētu uzriktot vienu literāru vakaru ar savējiem dzejniekiem un māksliniekiem. Man vairāki dzejoļi drukāti rajona avīzē. Tikai tagad redakcija žņaudzas. — Un dzejnieka acis drūmi iegailējās, atceroties pēdējo sarunu redakcijā: «Vai jūs zināt, kā Amerikā ierobežo kviešu ražu? Piemaksā, lai nesēj. Mēs jums sūtīsim avīzes brīveksemplāru, un jūs par to apsoliet nesūtīt dzejoļus.»

— Literārs vakars kultūras namā absolūti nepieciešams, — Suneps apstiprināja pateicībā par pienu. — Vai jūs arī — strādājat kultūras jomā?

— Nē, nav iekšā, es par krāvēju patērētājos. Būs rudenī jāiet uz Rīgu.

— Rudenī te būs cita kultūras rosme.

— Tad arlabvakaru. Māte teica, ka no mums varot dabūt arī olas.

Padzēris pienu, Suneps piesūma galdu blakus gultai un izkravāja uz tā savu bibliotēku, kura sastāvēja no divām rokasgrāmatām: «Dabas kalendārs», kurā atrodamas visas kluba vadītājam nepieciešamās jubilejas un atceres, un otra — melni iesieta grāmatiņa, kuru reiz zirgodamies uzdāvināja sanatorijas slimnieki, — kopā iesieti LPSR krimināl- un civilkodeksi. Šai mir-

klī Suneps izjuta nelielas sēras pēc iedzīvotās tūmā istabiņas virs sanatorijas kluba. Tur katru vakaru pie gultas viņš nokrāva jaunākos laikrakstus, žurnālus un lasīja līdz pusnaktij. Lasīja arī no slimnīcēm palienētos modes žurnālus, sākot no igauņu «Silueta», beidzot ar Bonnas «Burdu», jo viņš gribēja zināt, kā ļaudis un virieši pasaulē dzīvo, kādas zeķbikses nēsā, kādas kaklasaites sien, kādas korsetes samazina auguma vidusdaļu un kā Montekarlo ruletes zālē krupjē ar abām rokām uz abām pusēm vienlaicīgi izdala spēles žetonus un izmaksā naudu. Arī Suneps prastu dzīvot, kā pasaulē dzīvo, bet vienmēr pieērūka naudas...

Nakts Birzgalē bija idilliski klusa. Divi suņi pārūpē rēja duetu, un gailis no Skroderēnu šķūniša sauca rītu.

No rīta mazgāties ne tikai gribējās, bet arī vajadzēja, citādi Skroderēni varētu stāstīt, ka jaunais mītnieks nemazgājas. Zaļbaltās pidzamas biksēs, kaulaini ribains, ar divieli uz pleca — Suneps devās uz ūpi.

Upē viņš uzgāja dziļu bedri, kurā neauga pat ūdensrozes, un tur izplūncājās. Atgriezies Suneps atrada pie durvīm noliktu piena pudeli. Te nu vietā vārds «kultūrāla apkalpošana»! Kā Anglijā vai Holandē, nopriecājās Suneps. Par pienu parasti maksā divreiz mēnesī. Tātad vismaz divas nedēļas var dzert droši.

Pa ceļam uz kultūras namu viņš iegriezās restorāna celiņā un uz izkārtnes ieraudzīja, ka iestādījumu sauca «Ūdensroze». Nosaukums laikam ticis izvēlēts cerībā, ka tāds varētu kavēt žūpošanu. Annijas nebija. Sunepam no krāna tējas glāzē ielaida parasto, dabisko, veselīgo kafiju, no kuras nedauzās sirds un kura nekrit

uz nierēm. Kioskā viņš nopirka piena desu, sieru, margarīnu un maizi, lai kļūtu neatkarīgs no restorāna gaļas ēdienu cenām, citādi algu nesagaidīt. Kioska nišā uz tukšo pudeļu kakliem sēdēja acīgais vīrs rūtainajā kreklā un sūca alu. Plikais pauris, iededzis sīpolu mizas krāsā, grozījās līdz garāmgājējiem. Šorit pie viņa kājām gulēja kādreizējs portfelis, no kura raudzījās ārā limeņrāža stikla acs un māliem notraipīts āmura kāts. Tātad mūrnieks vai podnieks, varbūt pat mākslas keramiķis. Kamēr kioskniece svēra piena desu, mūrnieks pacēla pudeli pret Sunepu.

— Uz tav veselīb! Hahahā! Tu tagad kultūrs namā mācīs teātr spēlēt. Ja tu man izmaksās pudel als, tad es to krāsn aktier istabā jums uzmrēs līdz ruden. — Tad viņš piestājās blakus un pieklusināja balsi. — Ja tev kādreiz vēlāk vakarā vajag šņab, es tev pateiks, kur var dabūt. Es dzīvo upmalā aiz kultūrs nam. — To visu viņš izrunāja, tikai Sunepam stāstīdams, tad pa savai parašai skaļi un negaidīti iesmējās, tā ka ne velns nevarēja saprast, vai iepriekšējais bijis joks vai nopietnība. — Es jau redz, ka tev ar smeķē tā mant. Hahahā! — Tad atkal klusītiņām: — Sodien apav nodaļā būs kurps ar kaučuk zol. Gājuš, citādi atkal ieliks avīzē. — Zīmīgi piemiedzis aci, viņš paņēma portfeli un, soļu takti to plaši vicinādams, aizgāja pa ielu, kuru Suneps vēl nepazīna nemaz.

— Tas ir Šepskijs, — paskaidroja kioskniece.

— Tā jau es domāju, — neko nedomādams, Suneps piekrita.

Kur šķērsiela nogriezās uz kultūras namu, ielas otrā pusē viņš ievēroja salātzaļu saldējuma kiosku. Varbūt tādēļ, ka pie tā stāvēja

meitene baltā ķīleli. No pikapa puisis izvēla saldējuma cilindrus un iecēla tos kioska ledus mucas. Izskalījās pēc dzejnieka Skroderēna, netrūka arī krucifiksa uz krūtīm, tikai maļus šoreiz sedza platmale ar uzritinātām malām, kādas nēsājot Jaunzēlandes un Austrālijas armijās. Meitene šķīta daiļākā, kāda Birzgalē pagaidām redzēta. Un meitene, pamanījusi Sunepu vai arī viņa dzeltenu un melnsvītrotu žaketi, arī raudzījās šurp. Sunepa pēkšņās lieksmes pēc saldējuma nemazināja pat tas, ka par šo nevajadzīgo desertu varētu nopirkt klaipiņu maizes, kurš kaloriju ziņā daudz nepieciešamāks.

— Lūdzu, vienu saldējumu, bet labi siltu!

— Jums būs jāsilda pašam! — Daiļava smaidot sniedza saldējumu.

Viņas mati pat dienā vizēja violeti kā mēness stari. It kā bez frizūras tie izklīda uz pleciem, liecinādami par ilgu darbu pie spoguļa un matu laku. Melnie acu ietvari — arī stundas darbs rīta cēlienā. Un atklāts, pat bērnišķīgi naivs skatiens, it kā pati nezinātu, ka viņas pilnīgās, pavērtās, bet glītās, nevis Bridžilas Bardo nēģiski apaļās lūpas tā vien gribas noskūpstīt, lai tad meitene izbrīnā iesauklos: «Vai tad jums tas tā patik?» Pēc dažām pazīmēm varēja nojaust, ka zem ķīteļa paslēpts tikai taupīgs puķaina katūna sauļošanās kostīms. Bet vai tam vairāk vajadzīgs, ko daba tā apdāvinājusi?

— Jūs tagad vadīsiet māksliniecisko daļu, man Annija stāstīja, — bilda meitene. Balss pretēji naivajām acīm šķīta paskarba, itin kā tiši vienaldzīgi stiepta. — Būs man arī jāpie-dalās.

— Viesību deju pulciņā?

— Neiet cauri, vai tagad kāds večeros tā

dejo. Laikam būs jāpapildinās dramatiskajā. Pagājušajā vasarā piedalījos filmā...

— Filmā? — Suneps cienīgi atkārtoja mistisko vārdu, kādā daudzas meitenes dēvē savu mūža sapni līdz pat laulībām.

— Jā. Pļavā aiz Lejaskroga uzņēma vienu filmu, laikam par kādu kolhozu. Mēs ķēmojāmies, itin kā sienu grābām, itin kā cukurbietes kaplējām vai rāceņus un retinājām. Tad itin kā pēc darba peldējāmies. Tur mani ņēma vienu pašu peldkostīmā.

— Parcizi, jums dievišķa figūra.

Meitene atdzīvojās, sāka runāt ašāk.

— Jā, man labi izmēri, 92, 70 un 98. Sofijai Lorēnai ir vairāk, bet viņa jau ir pasaulslavena aktrise... Režisors Mikausis teica, ka auguma dēļ es pilnīgi varot piedalīties mākslas filmās.

— Mikausis? Pazīstu. Esam kopā... mazliet drapējuši, — Suneps kā starp citu atzinās.

— Jums arī sakars ar studiju?

— Ir. Kad esmu Rīgā, iecju pie viņa studijā. — Suneps nemeloja, jo pirms pieciem gadiem Mikausis divus mēnešus ārstējās Gaujaskalna sanatorijā un kopā ar Sunepu bija izdzēris pudeli vermuļa. — Tad uz redzēšanos kultūras namā, cienījamā...

— Mani sauc Azanda, — sirsnīgi atzinās meitene, aizmirsusi, ka stils prasa vienaldzību.

— Un mani — Bērtulis, saukts arī Bērčus.

Suneps palocījās un aizgāja. Neviena pret Azandu šai vasarā palocījies nebija. «Viņa ir apmēram divreiz jaunāka par mani,» nopūtās Suneps, «bet vai romānos nav lasīts... ja vecākiem kungiem pieder auto un muiža. Naudu varu atvietot ar parādiem...»

Soļiem kā tukšā baznīcā atbalsojoties, Suneps šķērsoja zāli un caur skatuvi nonāca direkcijas spārna. Sirmais grāmatvedis Boka šķirstīja papirus, ar kreiso roku turēdamies pie mazā zoda.

— Jūs — jau pilnā sparā! — sveicināja Suneps. Boka laipni atsmaidīja:

— Jāpaveic, mani gaida arī ugunsdzēsējos. Direktors lika pateikt, lai jūs raujoties vien. Ja labi veiksies, parīt atgriezīsies.

— Kur tad viņš — vēžot, vai?

— Nē, pasākums drošāks — abi ar znotu uz Ļeņingradu, ar kartupeļiem.

— Kā jums te kultūras laukā, tā — vispār?

Boka atlaida zodu un atklātu skatienu paraudzījās Sunepā. — Pagaidām drusciņ trūkst naudas. Rudens nav tālu, no pašu pelnītā būs jāmaksā pensionāru paaudzes deju vadītājam, bērnu akordeonistu vadītājam. Vasarā staigā bez mēteļiem, bet rudenī vajadzēs garderobisti, nesam jau Āfrikā.

— Padomāsim, sasprindzināsim visus spēkus un galvu! Sakiet — kas ir tas Šepskijs, kurš pie kioska divdesmit stundas dienā dzer alu?

— Oficiāli podnieks, patiesībā bezdievīgs cilvēks, kas vienīgais Birzgalē strādā, cik grib, — Boka skumji konstatēja.

— Bezdievji jau pie mums ikdienišķa parādība.

— Es nedomāju attiecībā uz debesu dievu. Šepskijs aplaupa savus tuvākos un arī kultūras namu. Viņš skaitās pie remontkantora. Pavasaros izjauc apmēram desmit vecas krāsnis, šogad arī mūsu aktieru istabai, un jaunas būvē tikai tiem, kuri viņam kaut kā...

— Saprotu — sagādā alu. Bet kādēļ tad ļauj krāsnis jaukt, ja Šepskiju pazīst?

— Cilvēki caur lekcijām un literatūru mācīti ticēt visam labajam otrā cilvēkā. Visi katru gadu cer, ka Šepskijs pa ziemu labojies. Bez tam ir aizdomas, ka viņš reizēm palaiž nagus, tā, ļoti mazliet, uz sēriju, precēm, kuras ļoti līdzīgas, teiksim, vīriešu zeķes, alumīnija katliņi vai paciņa margarīna.

— Pie jums ļoti glīta saldējumu pārdevēja. Vajadzētu iesaistīt par programmas pieteicēju. Kamēr modē minikleitas. Vīrieši pirks biļetes tādēļ vien, lai paraudzītos uz viņas kājām. Un sievietes pirks tādēļ, lai šos vīriešus uzmanītu. — Suneps jau iedomājās, ka Azanda stāv uz skatuves gaismas salā, meitenīgi nevainīgi, reizē izsmalcināti nekaunīgi vienu ceļi saliektu kāju otrai priekšā turēdama.

— Ar kājām vien programmu nevar pieleikt, jāprot lasīt arī, — nopūtās Boka. — Šito Azandu sauc arī par Kazandu.

Atvasinājums no lietvārda «kaza»? Vecākās paaudzes sievietes greizsirdībā tā reizēm dēvē savas pēcteces. — Pieņemsim... — neitrāli atbildēja Suneps. — Pastudēsim stratēģiju: kur darba uzskaites žurnāls un plāni?

— Direktora kabinetā uz galda.

Suneps atcerējās omulīgo dekoratora stūrīti ar pudeļu etiķetēm pie sienām, nopūtās un apsēdās pie Kasperjusa galda. Priekšā pletās stikls kā aizsialis ezers, kur zem ledus tik vien bija kā kalendārs. Zem stikla kā savu vizītkarti viņš pabāza krāsainu meiteni peldkostīmā, kuru bija izgriezis no vācu «NBI». Tad atšķīra darba uzskaites žurnālu. «Turpmāk šo fantastiskā romāna paveidu rakstīšu pats,» viņš pasmaidīja, vērodams, cik precīzi ierakstīts lekciju un saņēmēju klausītāju skaits. 48, pat 313. Precīzo

skaitu laču var noteikt tikai pasākumos, kur pārdod ieejas biļetes! Tad Suneps aizrāvās studijas un fantāzijās par turpmāko darbu Birzgaļes kultūras namā, tikai retumis atpūtinādams acis kļavu zaļumā aiz loga. Koku lapotnes pret balsināto, bet lietus noraudāto pienotavas sienu šķīta neparasti tīras.

Sieviešu apdziedātāju ansamblis «Dūdas» kopa ar vijolnieku nepieciešams. Lai dzied ne tikai kristībās un bērēs, bet par naudu arī kāzās un jubilejās! Jāaprunājas ar Boku, kā to var izlaist caur grāmatām. Par dziesmu trīs rubļi. Vairāk par piecām neviens negribēs, lai neka vētu dzeršanu, kuru sauc par losiem. Dziedātāji saņem honorāru natūra pie galda, bet piecpadsmit kultūras nama kasē. Izglītība pie mums par brīvu, citādi varētu ko izplēst no Tautas universitātes apmeklētājiem. Neko darīt, viņus sargā konstitūcija. Aktivizēsim deju kursus. Ko parasti māca? Fokstrotu, ātru valsi, lēnu valsi, tango un vel šo to. Bet ko dejo? Kokteili. Kursi sen atpalikuši no dzīves. Reformēsim! Šeiku, tvisu, kaut arī tas nav vairs svaigs, tomēr tā elementi manāmi visur, kā saka, gan krogā, gan baznīcā, tas ir, kultūras namā. Sūšanas kursi par 30 rubļiem. Paaugstināt nevarēs, tur mācās arī tādas, kuras vecākas par trīsdesmit. Tās prot pacelt balsi. Pārāk reti mēs izīrējam grandiozo zāli. Paraudzīsimies telefona abonētu grāmatā. Mednieku biedriba. Piespiedīsim rīkot trofeju skati — meža kuli galvenie zobi, jenotu ādas, aļņu ragi, rej piesieli dzinējsuņi, un visu to atklās ar medību raga pūtieniem no kultūras nama jumta. Medniekiem tikai jāmaksā ire. Un kāzas? Te iepriekšējais vadītājs pametis statistiku, laikam arī jau bijis naudai uz pēdām. Pre-

cējušies trīsdesmit divi pāri. Latvieši joprojām vēl kāzas mīl rīkot kā zviedru laikos, kad gubernators ar likumu noliedzis dzert ilgāk par trim dienām un alus tika paredzēts tikai spainis uz rīkli. Lai veļ alus mucas uz kultūras namu un maksā ir!

Suneps piecēlās un, sajūsmināts kā agents pēc desmit žiguļu un trīs dzīvību apdrošināšanas, sāka soļot pa kabinetu. Žaketes vietā šodien viņš bija uzvilcis oranžu frotē auduma kreklu, uz krūtīm ar zilu auklu sašņorētu. No darboties prieka liesajos bicepsos viņš jūta patīkamu spriegumu. Te Suneps apstājās pie sūnzaļās tautiskās žaketes un melnās rata cepures, zem kuras paslēpies Kasperjūsts attiecīgā pulciņā rāmi tecinūs dejoja «Litenieti». Bikšdibens šķita jau apdilis, tāpat elkoņi rādīja auduma struktūru. Nav ko nabagoties. Jauniem budžetā paredzēta nauda. Mazāk par astoņiem komplektiem jau ko norakstīt nebūs. Parādīt iznīcināšanas komisijai, vienu piedurkni noplēst, bet pārējo jāmēģina uzsist gaisā bez komisijas. Vitrinā, blakus neparasti lielai ozolkoka cūkai, kurai seglu vietā bija sudraba plāksnīte, atradās elektrotīrītāra. Vēlāk jāapskatās, vai arī tā nav pārāk nolietota. Šito verķi «zosu plucinātājiem» jeb ģitārpuikām var pārdot arvien.

Suneps atkal atsēdās. Protams, kultūras nama tiešos bezmaksas pienākumus neaizmirsīsim. Dakteri lasīs par hipnozi un alkoholu medicīnā, frizieres par ādas higiēnu zem parūkām. Lasīs par brīvu. Tautu draudzības festivāls būs, igauņu robeža tikai trīsdesmit kilometrus, brauksim pēc «Vana Tallinn». Vajadzētu seksualoģijas kursu, tāds nav nevienā kultūras namā, par to nopelnītu goda rakstu, — bet kas

laik? Ārstiem pašiem institūtā neko lielu nelasa Suneps varētu, bet — nav diploma. Atklāsim jaunas sadzīves tradīcijas. Varbūt — pirmos algas svētkus? Tādus, kur dzer ar mēru sabiedrisko kārtības sargu uzraudzībā. Pamata darbs, protams, pilnvērtīga un kulturāla atpūta nedēļas nogalē par sešdesmit kapeikām. Žurnāls radīja, ka zāles rekords sniedzas līdz piecīsimt divoseļem vienā vakarā, vismaz divi simti piecdesmit rubļi bruto.

Sodien kultūras namam nopelnīts diezgan. Sabazis portfeli jaunākās avīzes un žurnālu «Filmspiegel», Suneps devās mājup. Pa ceļam no elektriķa palūdza vadu galus. Aktieru istabā viņš bija pamanījis elektrisko plītiņu. Tā nepieciešama kafijas vārīšanai, bet, lai elektriskās strāvas plūdi nesabojātu skaitītāju, tie jāapvada skaitītājam apkārt. Jaunības gados Suneps Rīgā namu pārvaldē bija strādājis par elektriķi. Tas bija pēckara laiks, kad katram mēnesī pienācās tikai pieci kilovati. Par piecu červoncu gabalu Suneps torciz strāvas ceļus mazliet pārkārtoja. Pēc šī perioda viņš glabāja pie sevis avīzes izgriezumus, kuri vēstīja par amnestiju valsts svētkos. Teikumu «Amnestija attiecas arī uz neatklātiem šai punklā minētiem noziegumiem» viņš pasvītroja un gulēja kā cilvēks, kuram tīra sirdsapziņa un ciešs miegs.

Zem kļavas pie saldējumu kioska divi pirmskolas vecuma puikas turēja rokās pa abiem vienu saldējumu. — Iedod palaizīt, — viens lūdzās, — visu mūžu neesmu laizījis... — Azanda Sunepam rādīja smaidu bedrītes un teica: — Darling. — Lai izput vēl pusotra klaipiņa rupjās maizes, cilvēks nedzīvo no maizes vien. Viņš nopirka vienu «īpaši siltu» saldējumu.

— Jūs šodien esat tikpat saulaina kā šī jūlija diena. Šī jūlija diena ir tikpat saulaina kā jūs, — Suneps nodūdoja veclaicīgu komplimentu.

— Šitāda diena man patīk, saldējumu izpērk ātrāk, pie mucām nav jānīkst līdz tumsai. Tādēļ lietus ir riebīgs. Vai sestdien jūsu šķūnī dejas būs?

— Ja ne šito, tad nakošo noteikti. Vai apsolāt man vienu deju?

— Kas tur, kāpēc ne!

Tā atbild Jānim vai Pēterim, Suneps, smaida ūsiņas raustīdamis, skumji nodomāja. — Vai jūs būtu ar mieru piedalīties par programmas pie-
teicēju?

— Ar mikrofonu?

— Arī ar mikrofonu.

— Tad noteikti aiziet! — Azanda atmeta matu un saslējās. Ķitelis uz krūtim mazdrusiņā pavērās... — Man ļoti patīk ar mikrofonu. Es redzēju kino un televīzijā, kā Mireja Matjē un tās citas ar mikrofonu dzied un citi zālē trako. Mēs braucām uz manēžu, kur tās divas francūzietes dziedāja ar mikrofonu. Vienai pat nebija nekādu kāju. Bet zāle kā traka. Aiziet!

Pieteicēja nu būtu, vajadzīga tikai programma.

Pēc trim dienām, piepildīdams rakstāmgalda krēslu, Sunepu sagaidīja Kasperjūsts. Seja bija parastā bāluma un apaļuma, tikai tumšumi zem acīm kā ar pirkstu ieberzēti sodrēji vēstīja nogurumu.

— Es Ļeņingradā apskatījos, vai tur nav kas dabūjams priekš kultūras nama. Man teica, ka trūkstot vienas bungas.

— Pareizi darījāt, bez bungām mūsdienu orķestris nav iedomājams.

— Bertulis jūsu vārds? Es jūs saukšu vienkārši par Bērtuli.

— Starp darba biedriem tas saprotams. Jūsu vārds, ja nemaldos, Ludis.

Kasperjusts bija sapratis pareizi — Suneps gatavojās savstarpības kārtībā viņu saukt par Ludi. — Ludis gan, bet es esmu direktors, — teica Kasperjusts.

Arī Suneps saprata. Tāpat kā Azanda vēlējās vismaz reizi mužā runāt mikrofonā, Kasperjustam lieglaimi pirms pensijas sagādāja vārds «direktors».

— Finanšu pasākumu plāns. — Suneps rādīja operatīvos uzmetumus. — Tarifs ansamblim «Dūdas». Dziesma trīs rubļi. Rīgas restorānos prasa desmit. Starp pusnakti un pulksten desmitiem dienā — dubulti. Piedāvāsim kolhoziem zāli svinībām. Somu pirti vesels kolhozs nevar saiet. Nākošu sestdien atpūtas vakars — parastā kārtībā, gribu iepazīties ar apmeklētājiem un vietējām parašām, bet pēc tam — sariņošu plašu eksperimentālo atpūtas vakaru! — Suneps gludi slāstīja savā maigajā baritonā.

— Eksperimentālais! — Kasperjusts satūkās.

— Gribu izmēģināt dažus jaunievedumus atpūtā. Ja pirmo reizi viss neiet absolūti gludi, tad «eksperimentālais» atlaisno. Ir taču veselas eksperimentālas rūpnīcas, kuras ražo arī pa brāķītim.

— Tad dariet, lai būtu tā... kaut kā tā ārkārtīgi! Sestdien desmitos muzejā dabas un vēstures draugu biedrības sanāksme. — Kasperjusts paraudzījās galda kalendārā. — Tur lasīs mazos tematus par visu, par gleznošanu, par vēsturi, putniem, vecām ārstu zālēm. Vajadzētu

jums arī atnākt. Kā saka, uzņemt kontaktu ar Birzgaļes sabiedrību.

Sestdienas rītā Bērtulis Suneps pamodās ap sešiem. Līdz algai vēl trīs dienas. Kabatā vēl 137 kapeikas. Tās jāsadala trīs vienlīdzīgās daļās. Tādēļ jau arī viņš laikus pamodās, jo laikus bija gājis gulet. Trūkums noteica veselīgu dzīves veidu. Toties apartamenti bija kļuvuši bagātāki. Skroderēns līdz ar savu dzeju kladi bija atnesis atputas krēslu ar iepelējušu drānu, mutes blodu, kurai daļa emaljas bija nolobījusies, tādēļ tā likās izklāta ar raibas govs ādu. Kazas piens un divas olas no rītiem atradās aizdurtvē. Kultūras nama bijusī orķestra telpa izrādījās vesela bagātību krātuve. Jebkura lieta radīta, lai to lietotu, tā prasa tautsaimniecību. Trīs fajansa krūzītes, uz kuru malām manīja stipru — laikam neandertāliešu zobu pēdas. Zirga pakava veida pelnu trauks ar oriģinālnaglam. No furacilīna šķīdumā dzeltenī krāsota marlija metriem iznāca pat aizkari bijušā fotoateljē stiklotajai sienai. No vada gabala, elektriskās spuldzes patronas un vaskota papīra radās sienas spuldze, un vairs nebija pusiemīgušam jāstaigā ar basām kājām pa grīdu, lai pusnakti pēc avižu un žurnālu izstudēšanas izslēgtu gaismu. Plītiņa no aktieru istabas sila knaši, un Skroderēnu mātes nestās olas izvārijās piecās minūtēs.

Līdz «mazo tematu» sākumam Bērtulis apmeta likumu ap pilsētu. Vēl gabals pa Rīgas ielu — un sākās labības lauki. No augstienes Birzgaļe un upe, iezīmēta ar vītoliem tās krasos, bija visumā pārskatāma. Televīzijas antenu gaisa dārzi virs jumtiem raksturoja laikmetu, kultūras pakāpi un iedzīvotāju lepnību — ne-

kādā ziņā no vienas antenas neskaliņās divas ģimenes.

No centra kioska Bērtulis iegriezās ielā, pa kuru reiz bija aizgājis Šepskijs. Sākumā veci nami ar pagalmiem. Dažos redzēja arī tā sauktās sētas mājas ar maziem lodziņiem. Vecā godība... «Koloniālpriču» veikala īpašnieks divdesmitajos gados pats dzīvojis ielas mājā, aiz baltiem tilla aizkariem viņa meita spēlēja klavierēs, bet sētas mājā grauza kāļus citi bērni, kuru tēvs aiz pilsētas raka grāvjus vai kulstīja liela saimnieka linus.

Viņš ievēroja jaunceltu namu ar rozā apmetumu dārza dziļumā. Fasāde atgādināja pakāpeniski — pēc auguma saliktus klucišus. Zemākajā atradās garāžas durvis, nākošajā — divi četrriņšu lodziņi, bet augstākajā — divstāvu «būvķermeni», kā arhitekti saka, viens virs otra divi plaši divstiklu un divi apaļi logi, ar krasainiem stikliem astoņās vienlīdzīgās daļās dalīti. Turība. Tad iela beidzās, sākās āboliņa tirums ar zārdu kokiem. Aiz plašā tiruma pacēlās diženas lapegļu rindas, bet virs tām kā gadu nemazgāts pirksts melns dūmenis. Bērtulis devās koku virzienā.

Un atrada — otru Birzgali. Vispirms milzīgi garu akmens māju. Biezajās sienās izlauzti gaiši logi Uzraksts «Trikotāžas celis». Tātad te adīja džemperus un garās zeķes tās simts Birzgales meitenes, kuras nedēļas nogalē nesa uz kultūras namu vismaz piecdesmit kapeikas, cenzdamās pret tām saņemt mūziku, dejas un pavadoni uz mājām pa garāko ceļu caur upmalas pļavām. Bet no kurienes radās pavadoni? Tepat stiepās milzīga celtne kā desmitmotoru

lidmašīnas angārs. Vienā galā uz šķēršļa starp divām augstām estakādēm svētdienas mierā bija apgūlies celtnis. Darbdienās tas ripoja pa sliedēm augstu gaisos un krāva tās betona plātnes, kuras grēdās gulēja uz zemes. Tātad dzelzsbetona rūpnīca, no kurienes kultūras nama ierodas puīši. Kādreiz te bijusi Tendīķu pusmuiža. Trikotāžas ceļš laikam bijis stallis vai klēts. Tātad daba un izpildkomiteja panākusi skaitlisku līdzsvaru starp meitenēm un puīšiem, abām antagonistiskajām iedzīvotāju šķirām, kuras viena otru ļoti mīl. Bet līdzsvars noved pie bērnu autiņiem. Jā, tur viņi bija. No Tendīķu muižas bez garās mājas, kur šodien adīja garās zeķes, kuras ar savu rakstu sievietes kāju pārvērtā žņaudzējčūskā, bija vēl atlikušas milzīgu lapegļu alejas. Aiz tam kailu, piecstāvēgu māju priekšā stabu labirintos pie striķiem plīvinājās arī bērnu autiņi.

Te bija otra Birzgale, kuru Bertulis nepazīna, un viņam uzmācās šaubas, vai to iepazis. Kaut dzimis, audzis Rīgā, Bīķernieku ielā starp fabriku dūmeņiem, viņš jau gadus septiņpadsmit ceļo starp sanatorijām un slimnīcām un pēdejos desmit pavadīja sanatoriju bibliotēkās, klubos, jo aplīpt ar tuberkulozi nebaidījās, tāpat kā zagļa sieva nebaidās, ka vīrs viņu varetu apzagl. Un tā šie jaunie kvartāli Bertulim šodien šķita sveši. Viņš nezināja, vai nannamāte no kaimiņienes aizņemas sāli, vai vīri cits pie cita iet zolīti spēlēt, vai namā atradīsies tādi, kuri palīdzēs skapi uznest picktajā stāvā. Un ko vakaros dara tie, kuri neskatās televizoru. Ko nepazīst, to nevar vadīt, bet viņam taču jāvada Birzgales kultūras dzīve. Bertulis atgriezās uz vecpilsētas pusi.

Netālu no centra atradās tāds kā parks — zālāja auga diži bērzi, mūžvecas tūjas, kuru mezglainie stumbri drīzāk atgādināja aprepējušas saknes. Akāciju krūmājā redzēja vairākus šūnainus akmeņus. Zaļš sūnu plīšs bija pārklājis uzrakstus uz tiem. Čuguna krustu akmens pamatnes. Veca kapsēta. Ļoti veca, ja jau atļauts staigāt pa zārku vākiem. Vai tikai tāpat reiz... neapglabās arī veco Birzgali un tai vietā tad paliks jaunā — ar smilšu ķieģeļu sēriju namiem? Vai tiešām par ūdensklozetiem pārdos šo pilsētiņu, kur katra māja, glīta vai neglīta, uz savu vīzi celta un visas kopā tik milgas! Bērtulis nolēma to neatļaut caur rosmīgu kultūras dzīvi.

Kapsētparka pamalē zem kļavām atradās nams, kura pirmais stāvs bija mūrēts no akmeņiem, bet otrs — koka. Cara laikos apakšā bijis tuptūzis, bet augšā pati policija. Aizspriedumu vai spoku dēļ pēc kara neviena sevi cienījoša iestāde te necentās iemitināties. Tuptūzi vienu laiku glabāja savāktās ādas un vilnu. Tad pensionētam pasta ierēdnim iekrita prātā, ka te varētu ierīkot novadpētniecības muzeja nodaļu, kur citiem parādīt paša savāktās pastmarkas un 1905. gada proklamācijas. Viņu atbalstīja fotogrāfs Pakulis, ar kuru pastnieks kopā dzēra alu. Pakulis savā garajā mūžā bija fotografējis ne tikai jaunos pārus, bet arī septiņpadsmitgadīgus sarkangvardus 1919. gadā, bruņotus ar naganiem un zobeniem, līdz zodam aizpogātos frenčos, tāpat tagadējo kultūras namu, kad plūdi smēlās bufetē. Tā pamazām Birzgalei radās savs muzejs. Lai caur muzeju iekļūtu nemirstībā, tam savas mazāk vērtīgās gleznas dāvināja vist Birzgaļes novada dzimušie gleznotāji.

Pie ieejas balkona Bērtulis satika grāmatvedi Boku. Bikštuos, uzlocītām virskrekla piedurknēm, tomēr ar kaklasaiti.

— Es būtu pateicīgs, ja jūs mani tā... paklusām informētu par klatesošajiem, citādi... neērti, ja...

— Labprāt. Pa trīsdesmit gadiem visi gājuši caur manām grāmatām.

Viņi iegāja apakšējā — akmens stāvā. No gleznu audekliem viņus apsveica pazīstama skolotāja, traktoristi un cūkkopes žilbinoši baltos, kā no aptiekas aizlienētos ķiteļos. Sivēni, klēpjos kā zīdaiņi saņemti, rožaini smaidīja. Te vēl bija nolikts linu sukājamais rats, sakrautas dažādu fasonu iedauzītas un sašautas bruņu cepures un koka tapu ecēšas. Otrajā stāvā gar sienām bija vitrīnas ar fotogrāfijām, dokumentiem, pie sienas izplests karogs ar uzrakstu «Birsgales dšcedaschanas beedriba». Krēsli pa lielākai daļai jau bija aizņemti. Tā kā šī bija brīvprātīga sanāksme, tad šie visi centās sēdēt pirmajās, nevis pēdējās rindās. Arī Kasperjūsts pilnīgi aizņēma vienu krēslu pirmajā rindā. Jauneklis ar bakeniem, kuri zem zoda gandrīz vai savienojās, ar baletmeistara kustībām slidēja pa auditorijas priekšu, lielas fotogrāfijas rādīdams.

— Tas, kas runā un rāda, ir vecā fotogrāfa Pakuļa dēls, arī fotogrāfs. Ar pliku pakausi un tīkliņa kreklu — viens atpūtnieks no Ķeņingradas — esot mūzikas kritiķis, brauc katru vasaru pie mātesmāsas. Tad tas, ar taisno muguru, svitrainā krekla...

— Ar bifēja sprandu?

— Es tā teiktu tikai gadījumā, ja būtu absolūts nedzērājs, jo Ķergalvis ir sabiedrisko kār-

lības sargu priekšnieks, turklāt strādā bankā. No viņa bistas ne tikai dzērāji, bet pat grāmatveži. Viņam blakus...

— Ar taisno muguru?

— Viņai arī raksturs taisns. Špore, veļas mazgātava vadītāja. Ķergalvja palīdzē kārības sargos un milicijas bērnu istabā.

— Tātad neprecējusies.

— Nē, šķirtene. Vīrs bija ieskatījies jaunākā. Virietis viņu pievīla, bet viņa ļoti neieredz jaunas meitenes. Sestdienas vakaros Špore parādās pie kultūras nama ieejas. Tas ar lentu apmātiem...

— Un suņu ķēdē pakārto liķi uz krūtīm ir dzejnieks Skroderēns.

Skroderēns otrajā rindā sēdēja visaktīvāk. Grozījās ap vertikālo asi, lai viņu redzētu arī profilā un visi. Blakus Skroderēnam atradās plata mugura baltā neilona kreklā, un vīrs tas šķērsizmērā vienāda ar kaklu pacēlās rūpīgi un isi apgrieztiem blondiem matiņiem rotāta galva. Zilās bikses patīkami kontrastēja ar balto kreklu.

— Maskojies milicis, privātais kreklis, formas bikses.

— Ne tikai milicis — mūsu iecirkņa pilnvarotais leitnants Liplants. Vienkāršs, izpalīdzīgs cilvēks, nemil rakstīt protokolus. Un tas ar maigajiem matiņiem, pukaino vaiga bārdu, blakus nolikta sarkana, spīdīga vējjaka...

— Viendien Iraki brauca ar motociklu.

— Pat sacīkstēs brauc. Ja nenositīsies, sieva vēlāk pievārēs. Muntis Ķipēns, labo radiotelevizorus.

— Un tie, kuri pieraksta?

— Nē, viņi ir taupīgi, pieraksta tikai viņa, viņš saka, ko rakstīt, lai nešķiestu papīru. Zislaki. Katrs, kam mājās ūdensvads vai centrāl-apkure, Zislaku uz ielas sveicina, jo viņš ir brīnumlabs atslēdznieks. Turklāt vienīgais, kurš nav dzēris pat savās kāzās. Un Zislaka sieva...

— Viņa ļoti cēli tur savu galviņu. Kā grieķiete vēstures grāmatās. Kakls balts, maz bijusi saulē.

— Tāds darbs. Piegriež sievietes mēteļus un kostīmus. Zislaki nupat beidza būvēt māju, abi rāva virsstundas. Tad tur ir pulkstenmeistars Marauskis, tas ar brillēm...

Pakulis augstu pacēla nofotografētos bērzu stumbrus. — No sacītā izriet, ka jauka dabas ainava ir pilnīgi nepieciešama laba foto iegūšanai. — Tad viņš apsēdās pirmajā solā. Piecēlās Kasperjusts un ar lielajām acīm apskatīja zāli.

— Viņš šodien te vadītājs. Rindas kārtībā, lai visi dabū vadīt.

— Kā nākošais nelielais temats ir paredzēts... — Kasperjusts paraudzījās papīrā, — mūsu novada dzejnieka Andra Skroderēna dzejolis, kas iesniegts arī vairākos laikrakstos.

Skroderēns nekavējoties izmetas priekšā, salika rokas aiz muguras un, klausītājiem pāri uz dziedāšanas biedrības karogu raudzīdamies, satrauktā balsī sāka uzbrukumam neredzamam oponentam. Iespējams, par tādu viņš uzskatīja visus klātesošos.

— Mēs, mūsdienas dzejnieki, nerakstīsim tā... kā pirms piecdesmit gadiem, pirms divdesmit pieciem gadiem, pirms pieciem gadiem. Tagad nav tie laiki. Vai toreiz jums mājās bija televizors? Vai mēs zinājām, kada patiesībā ir

mēness otrā pusē? Nekā nezinājām. Tagad ir cits ātrums, kosmiskais. Viss jāpasaka ātri, nav ko vilkt garumā. Galveno. Parējo piedomā paši. Individuāli, un tad no viena dzejoļa iznāk milzīgi daudz. Es rakstu dzejoļus tāpat kā Felds, Biezbārdis, abi Imanti un citi. Mēs saprotam, ka vel visu nevar nodrukāt, tādēļ, cik tik varam, visur lasām dzejoļus priekšā. Šodien man atļāva vienu dzejoli. Tas man radās naktī. Pamodos, kad zirneklis ēda vienu mušu. Kādēļ viņš tā iekārtots, ka ēd mušas? Es domāju, tad uzrakstīju šo dzejoli.

Kādēļ tā dari? Liktenis. Iekārtots.

Maize, drupatas uz galda, zem galda, zem grīdas.

Visur pasaulē izēsta maize.

Kas neēd maizi, bet citu kaulus grauž,

Zobos pretīgos maļ.

Vienu dienu apvienosimies visi.

Visi apēstie pēdejos tukstoš gados.

Ēdisim zobos visus ēdējus,

Sapelējis kauls un zili kauli ir mūksti.

Tikai zilie kā sapņi.

Pēc vārda «sapņi» kā pareģonis vēl dažus mirkļus paraudzījies talē, Skroderēns apsēdas. Kasperjūsts pieteica ārsti Simsoni, kura atbildēs uz iesniegtajiem jautājumiem.

Auditorijas priekšā iznāca sieviete ap gadiem trīsdesmit, vidēja, glīta auguma, rozā blūzītē un bēša krāsas svārciņos, uz pieres taisni apgrieztiem matiņiem. Pabikla ārste Simsone vairāk raudzījās grīdā nekā auditorijas acīs. Arī runāja viņa paklusu, ar pauzēm.

— Pēc ārienes drīzak mašīnrakstītāja, — piezīmēja Bērtulis.

— Viņai darbs ar nervoziem pacientiem, tādēļ pašai jāsiglabā miers un klusums.

— Psihiatre?

— Nē, ginekologs-akušieris.

Simšone sāka. — Pirmais jautājums: «Vai bārdas nēsāja arī agrāk jeb tās izgudrojusi tikai jaunā paaudze?» — Simšone sevi pasmaidīja. — Neraugoties uz vispārējo vidējo izglītību, mūsu jauniešiem nav bijis pa spēkam izgudrot bārdas. Kā vīriešu sejas greznums, tāpat kā ranga, tas ir, sabiedriskā stāvokļa apzīmējums, dažādos veidos, kā vaigu bārda, pilnbārda, ar vai bez ūsām tā bijusi pazīstama jau ceturtajā gadu simtenī pirms mūsu ēras. Aleksandrs Lielais, kaut kad ap 330. gadu, arī pirms mūsu ēras, vispārēju bārdas nēsāšanu, kā saka, neieredzēja. Izņēmums bija filozofi, kuri nēsāja bārdu, lai atšķirtos no nefilozofiem. Biedri, te es brīdinu, neiedomāsimies, ka Birzgalē pašlaik atrodas vismaz divdesmit filozofi. Bārdas nenēsāšanas modi no grieķiem pārņēma romieši. Tikai ķeizars Adrians, ta ap 130. gadu, nēsāja bārdu pats un atļāva arī ciliem nēsāt. Starp citu, Adrians Romā uzcēla Eņģeļu pili, no kuras vēlāk nolēca operdziedātāja Toska. Tad visi nēsāja bārdas, kamēr ķeizaram Konstantīnam, ap 400. gadu, atkal tas vairs nepatika. Pēc tam noteikta likumsakarība un atkarība no ķeizariem bārdas nēsāšanā vairs nav novērojama. Mūsu dienās nēsā visi, kam aug, un vecāki un skolotāji, un augstākās mācību iestādes atļauj.

Otrs jautājums... «Ko jūs varat teikt par parūkām? Es skola smējos, kad vēstures grāmatā redzēju vīriešus un sievietes ar parūkām, skolotājs teica, ka zem tām dzīvojojot utis, bet šodien, kad vel par to mēģinu smieties, tad citi smejas

par manu vecmodību.» Jā, parūkas arī nav izgudrotas šodien. Vardnicā teikts, es lasu: «Svešu matu pielietošana galvas apklāšanai sastopama jau senatnē. Ķēniņi un karavīri uzlika parūkas, lai izskatītos draudīgāki un izsauktu šausmas, un šāds nolūks saskatāms parūkās no cilvēku, zvēru matiem, augu šķiedrām, zālēm, kuras ne-civilizētas tautas nēsā vēl šodien.» Citāta beigas. Uz mums, protams, tas neattiecas, jo esam civilizēti, sievietes ar parūkām jau negrib nevienu nobaidīt. Šodien parūku nēsāšanai saskatāmi trīs galvenie cēloņi: pirmais — lai izskatītos skaistāki nekā patiesībā esam, otrais — tādēļ, ka to prasa mode, un trešais — lai nebūtu jāsukā mati. — Simsone beidza.

Pieminot parūkas, Bērtulis atcerējās, ka viņa koferu dibenā joprojām atrodas divas. Tās sanatorijas klubam uzdāvināja kāda paciente. Bērtulis prombraucot tās uzskatīja par savām, jo inventārā tās ievestas nebija, tātad sanatorijai nekad netrūks. Birzgalē parūkas valkāja. Pārdot, ātrāk pārdot!

Tad uz gleznotāju trijkāja tika uzcelta kā skurstenī glabāta, sodrēju iedarbibai pakļauta glezna. Tanī puslidz skaidri samanija veca vīra seju, kuru ierāmēja taisni pakulu krāsas mati. Sejas nopietnība no brūni zaļās čnas apsaucei skaļās balsis, un auditorija klusēdama pulcējās ap gleznu.

— Tā ir slavenā vecā latviešu mākslinieka... — Kasperjūsts paraudzījās piezīmēs, — Jāņa Āboliņa glezna, kuru muzejam dāvinājusi aktrise Krūmiņliēpa, kura agrāk spēlēja Valmieras teātrī. Viņas vēstulē... viņa raksta: «Pēc manis savāktām ziņām Āboliņš, būdams Pēterpils mākslas akadēmijas students, Birzgalē no-

Dzivojls divas nedēļas 1882. gada vasaras brīvdienās pie sava studiju biedra Jēkaba Kampenusa. Šai laikā gleznots šis Kampenusa tēva portrets, kā tas lasāms kartona mugurpusē. Dzivoju tai mājā, kur toreiz dzivojis Kampenuss. Kad būvkanoris noplēsa dakstiņu jumtu tādēļ, ka tas vecs, un ilgi nelika jauno jumtu, es no bērniem novācu visu mantu, lai tā nesalīst, un vienā lādē atradu šo gleznu, kuru dāvinu Birzgales muzejam.» — Kasperjusts nolika vēstuli un turpināja: — Zīmēšanas skolotājs teica, ka šai gleznai esot milzīga vērtība, jo tāda vēl nekur neesot reģistrēta.

Bērtulis vērīgi samiedza acis un, galvu uz priekšu un atpakaļ kā čūska vai gulbis klanīdams, no dažādiem attālumiem apskatīja gleznu un plāksnīti pie gleznas rāmja, kur bija rakstīts: «Matiss Āboliņš; 1860—1912. Gleznotāja Kampenusa tēva portrets. Aktrises Ernas Krūmiņliepas dāvinājums.» Tad Bērtulis pacēla roku. Visi tai pievērsa uzmanību, jo roka, neraugoties uz lielo gaļas patēriņu republikā, bija ļoti vāja. — Kultūras nama jaunais māksliniecisks vadītājs biedrs Suneps, — Kasperjusts nobubināja.

— Biedri, — Bērtulis noskandēja ar visa baritona spēku, — glezna ir viltojums!

— Kā jūs tik ātri to uzzinājat? Kāpēc viltot — gleznu jau nepārdod!

— Nezinu motīvus, bet tā ir viltojums. Esmu piedalījies gleznu ekspertīzēs. — Bērtulis nemeļoja. Sanatorijā viņš vairākas reizes, pirms izstādīt tās klubā, bija šķirojis slimnieku — pašdarbnieku Gaujas ainavas. — Šoreiz atslēga slēpjas parakstā. — Viņš pielika pirkstu pie gleznas apakšmalas. — Kas te rakstīts?

— Vārds «Aboliņš» pilnīgi skaidrs, — Kasperjūsts burtoja.

— Si skaidrība viltotāju iegāzusi. Mūsu glezniecības vecmeistars parakstījās, pēc lielā «A» rakstol «h» un beigās nevis «š», bet «sch», jo toreiz garumzīmes Latvija nebija izgudrotas, tāpat par jumtiņu uz «s» valodnieki vēl cīnījās. Nekas šai gleznā nav vecs, pat šie mušu traipi...

— Mušu sūdi, — kāds precizēja.

— Jūs varat tos notīrīt kaut ar slapju pirkstu, tie ir svaigi.

— To būs gleznojis Krūmiņliepas brāļadēls, tas jau mācās pa akadēmiju.

— Redz, viltīgā, gribēja muzejā dabūt krustdēla gleznu un savu vārdu.

— Un lai par viņu raksta avīzēs! — atskanēja spriedumi, un Bērtulis sajuta, ka nu viņu uzskata par neapšaubāmu mākslas ekspertu. Ne velti viņš sanatorijā izlasīja grāmatu vācu valodā «Kunstfälscher» — «Mākslas viltotāji».

Nu vēlējās izteikties leņingradietis tikliņkreklā.

— Biedri, ļoti jauki, ka viltojums bija un vairs nav. Katra muzeja uzmanības centrā — lai eksponāts būtu īsts. Sevišķi svarīgi tas mūsu dienās, kad sakarā ar divām brīvdienām daudzi nododas kolekcionešanai... — Docents aizelsās no uztraukuma un prieka, jo divas nedēļas nebija runājis plašākai auditorijai. — Leņingradā mūsu rajonā ir kolekcionāru biedrība. No konservatorijas pianisti, bundzinieki, inženieri un labākie strādnieki no tekstilfabrikas. Daži visu mūžu strādā tikai savu kolekciju labā, bet par to pēc nāves par viņiem raksta avīzēs un filatēlijas žurnālos. Es pats krāju zobenus...

— Docents dara pareizi — viņa dūre miksla, lai kautos, vajadzīga dzelzs, — Suneps pačuksteja Bokam.

— Cellists Dubinskis krāj kabatas pulksteņus, ir tādi bumbierveidīgi... Daži biedri atkal priekš citiem vāc priekšmetus, un mēs par to viņiem, protams, maksājam.

Svarīgs teikums! Ideja žilba saules stara veidā, caur kļavu lapotnēm izlauzusies, sasniegza Bērtuļa deniņus, iededza smadzenēs veselu ugunskuru, un sāka sprēgāt dzirkstis, mētādama uz visām pusēm desmitrubļu gabalus. Suneps Romas ķeizara žestā pacēla plaukstu un nodomāja: «Lai cik karsts, vajadzēs tomēr valkāt žaketi. Atbilstoši stāvoklim. Roka man tieva, nav skata.»

— Biedrs no Ļeņingradas pareizi runāja. Pazīstamais mākslinieku kritiķis Imants Jūriņš tā arī saka: «Kamēr kolecionē, pa to laiku negrēko.» Kolecionēšana ir moderna visā pasaulē un Vakareuropā. Mūsu dienās katrs inteligents cilvēks nodarbojas ar krāšanu. Jo kolekcijas raksturo viņa redzes loku. Te minēja zobenus. Viens tāds zobens ir veselas tautas vēsture. Kā raka purva rūdu, kā attīstījās zobenu trīšana... Neliels spogulis misiņa ielvarā — vesels cilvēces etaps, sākot no tā brīža, kad meitenes spoguļojās pie mucā ielieta ūdens, līdz pēdējā laika alumīnija spoguļiem. Daudz romantisku dzīves stāstu spogulis var izstāstīt no savām atmiņu pūra lādēm. Pieņemsim, tas izgatavots Itālijā, kāds muižnieks klausu laikos to atvedis Birzgaļes aprīņķī, tad spogulis nacionalizēts, atradies teātra ģērbtuvē, skatījies uz ievērojamām aktrīsēm, kara laikos izvazāts, un jūs to atrodat drupās, kuras tīrumu vidū atstājusi varenā un ne-

pielūdzamā meliorācijas tehnika . . . Ārzemēs pašlav pat speciālas vecu lietu fabrikas. Bet tā ir kultūras deģenerācija. Mēs vāksim istas vecās lietas! Nosaukšu tikai dažus priekšmetus, kuri pirmie iekrita prātā. Mūsu intelīģence pagājušajā gadu simfēni attīstījusies no ganiem. Ko gani valkāja? Vizes un pastalas. Bet pastalu mums dzīvokļos trūkst. Tāpat dažādās ķēdes, kurām bijusi nozīme mūsu tautas vēsturē. Petrolejas lampas, pie kurām mūsu senči mācījās matemātiku un tiltu būvniecību. Zvani, zvani . . . Afišas no ievērojamām zaļumballēm . . . Es ierosinu pie dabas un vēstures draugu biedrības noorganizēt kolekcionāru sekciju!

Vispārējā klusumā, lai neizrādītu nezināšanu, lika noorganizēta kolekcionāru sekcija, kurā pie rakstijās visi klātesošie. Bērtulis uzņēmas inventarizēt un savākt ziņas par rajona vecu, vērtīgu, vienreizēju lietu resursiem.

— Pašizmaksu mēs samaksāsim, tikai savāciet, — teica kalsnais vīrietis, kuru Boka bija nosaucis par Zislaku. Un cili piekrita.

— Man vajadzētu griestu lampu.

— Es meitai gribētu dāvināt vērpjamo ratiņu, viņa tūlīt beigs kulinārijas kursus.

— Pie durvīm derētu misiņa zvans, — lika izteikti pirmie vēlējumi.

Ledus izkustināts. Sākums mākslas salonam! Ejot cauri muzeja verandai, Bērtulis jau iedomājās savu glāžu ateljē papildītu ar senlietām, un viņš, vecā skolas katedrā pakāpies, ar koka āmuru rokā riko aukcionu. «Bifeļa rags. Piecdesmit rubļi! Trešo un pēdējoreiz!» Ar āmuru — knaukš! — un nauda tiek iemesta sudraba šķīvī. Pie darba!

Bērtulis strauji devās uz priekšu, bet pēc dažiem soļiem bija spiests tirināt pēdu — no sandalēm bija jāizkrata ielas smiltis. Tā viņu panāca Boka.

— «Ūdensrozē» vēss alus. Iesim pusdienā?

Dažas kapeikas kabatā ir tas pats, kas uzraksts uz restorāna durvim «Šodien sanitārā diena», taču viņš atbildēja: — Karstā laikā neko stiprāku negribas...

— Pirmo algu saņemsit parit, zinu. Bet aicinu es. Mani sievieši aizbrauca sēņot.

Est patiesībā gribējās. Mājās ar tapešu gabalu apklātajā koka kastē — produktu skapi glabājās tikai glāze kazas piena un pusklaipiņš maizes. Bērtulis piekrita.

Restorāna saulainajā zālē viņi atrada vietu zem palmas zariem. Pie blakus galdiņa sēdēja pieci vecāki vīri īspiedurkņu kreklos, samērā līdzīgi, jo trijiem matu nebija pavisam, diviem plīkos paurus ierāmēja sirmu sprogu vainagi.

Boka atvēra alus pudeli. To izdzēruši, viņi devās pie letes pēc pusdienām.

— Biedri mākslinieki! Kur jūs bijāt pazudis? — Laipns sveiciens kā pavasara strauta ūdeņu guldzēšana izlaužas no mežģīnēm, kuras piepildīja Annijas zilās kleitas izgriezumam. Pāri letei viņa sveicienam sniedza roku. Spiediens un... Bērtulim pat likās, it kā viņu mazmazdrucīņ vilktu pāri letei, garam mērglazēm.

— Darbs, cienītā, darbs...

— Pareizi, bet atpūta pie mums. Šodien es iesaku teļa cepeti.

Soreiz Bērtulis uzkrāva uz paplātes ir cepeti, ir putu krējumu ar aveņu ievārijumu. — Pēc kafijas atnāciel vēlāk, es sagatavošu... — Annija

pieklusināja balsi, tā izrādīdama, ka kafija Bērtulim tiks gatavota īpaši.

Pusdienoja viņi omulīgi, alu piedzerdami un skatienus uz zaļo upmalu pamezdami. Bērtulis jūta, ka sākas parastā nelaime — galva kļūst vieglāka, dzīve gaišāka un alus garšīgāks.

— Ja Annija kādam vāra īpašu kafiju, tas ir tas pats, kas uzaicinājums uz deju, kad spēlē dāmu valsī. Un dejojot viņa prot, — teica Boka.

Dejojot arī Bērtulis prata, tomēr vispirms jāapvērtē visas izdevības. Viņš reiz ir brīvs — gan no sievietēm, gan alimentiem, varbūt vajadzētu pat iemīlēties, bet ja Annija sašāvusi vīrus kā tankus, kā to rādīja gredzeni uz viņas pirkstiem... No Gaujaskalna jau viņu aizbaidīja sieviete ar pēļiem, barojošām mērcem un zaļu veļu.

— Apskatīsimies! — Bērtulis ar pirkstu paglāudīja ūsiņas.

— Viņa, man liekas, jau ir jūs apskatījusi. Iedzērsim alu. Manā jaunībā pļeguru bija mazāk, jo vairāk dzēra alu. — Boka pacēla vēso glāzi. Viens no plikgalvainajiem kaimiņiem, Boku sveicinādams, pacēla savējo. --- Tie ir pensionāri. Viņi drīz mani uzņems savā draudzē. Vai jūs varat pateikt, kas katrs no viņiem reiz bijis?

— Galvas visiem plikas... Ja viņi apaulu sandales, pliki ietītos palagos, viņi izskatītos kā Romas senatori tai bildē, kuru redzēju «pasaules vēsturē».

— Tas, kuram melnās uzacis, pēc kara te bija prokurora palīgs, bet viņam pretim — ar vaļīgajiem vaigiem — tas reiz vadīja vienu veikalu, un prokurora palīgs viņu iesēdināja... Katrs dzīvē veicis, ko liktenis nospraudis — viens sitis

gaisā, otrs licis viņu cietumā. Tagad abi īsina laiku, otrreiz iztiesājot vecas prāvas. Tās viņi te spēlē kā šahu. Nu man jāiel, ševa ar sēnēm būs majās. Rēķins nokārtots. Pasēdiet, pasmēķējiet. — Boka atvadījās.

Pieklājīgi būtu piecelties arī Bērtulim, bet uz galda palika gandrīz pilna alus pudele. Alkohols paralizē ne tikai gribu, bet arī pieklājību. Grūti nopūties, Bērtulis aizsmēķēja jaunu cigareti. Ahā, nevis alus, bet kafijas dēļ viņš palika!

— Man ir pārlicība, ka krējumu pie kafijas jūs nevēlaties. — Annija šķelmīgi pasmaidīja. — Tai vietā iepilināju konjaku. — Annija pasniedza nevis tejas glāzi ar krānkafiju, bet rūgti smaržīgu porcelāna tasīti. — Visiem tasītes neiznāk, sasit, — viņa paskaidroja.

— Paldies. Šī kafija ir pareizā: melna kā elle...

— Un salda kā mila, vai ne, — Annija papildināja, Bērtuli vērodama. Iedzert viņš mil. Bet pieklājīgs. Labi, ka viņš nav liels mākslinieks. Liels kultūras namā par astoņdesmit rubļiem nestrādātu. Ar lielu būtu grūti sarunāties. Viņai vajadzīgs taisni mazs mākslinieks.

— Vai jums ir sakņu dārzs? — Bērtulis pēkšņi jautāja.

— Ir! Tūkstoš kvadrātmetru. Kādēļ jūs tā jautājat?

— Es? Aiz izklaidības. Atvainojiet! — Tā nebija izklaidība, bet atmiņas. Almiņai Gaujaskalnā bija piederējis sakņu dārzs, un Bērtulis vakaros tur staipīja piecdesmit spaiņus ūdens.

— Tikai lai paši uz savām kājām jūs izietu ārā! Uz ielas varat likties uz auss, ātrā palīdzība pievāks, bet krogā nesmukumu nedrīkst! — Annija brīdināja vienu no plikgalvainajiem,

kurš bija atnācis pēc «divsimt gramiem spēkozola».

Pensionāri, vecās prāvas pārtiesādami, kļuva skaļi. Bijušais apsūdzētais kā argumentu pacēla savu spieķi. Kas par spieķi! Rupjās koka šķiedras griezās, vijās, un starp tām lida ārā punainas zaru vietas. Resns kā Bertuļa rokas dilbs. Tādu iesliet kaktā šautenes vietā. Un Bērtulis turpināja vērpt cigarešu dūmu apvītu domu par retu priekšmetu salonu pēc Vakareiropas antikvariātu parauga. Salona centrā metru augsta bronzas Flora. Viena roka satvērusi lejup slidošās plivura krokas, bet otrā lāpa, kurā ieskrūvēta elektriskā spuldze... Tādu varētu pārdot katrā laikā, kurš virielis nevēlētos pie gultas tādu verdzeni. Bet kā lai šīs vecās un īpatnās lietas, par kuru klātbūtni Birzgaļes apkārtnē viņš nešaubījās, viens pats savāc? Nevar jau katru dienu braukāt pa laukiem, taujāt un ložņāt pa bēniņiem. Un viņam, mākslinieciskajam vadītājam, tas neklātos. Tomātus audzēt, jā, pie tā jau pierasts, ka mākslinieki audzē tomātus. Vajadzīgi palīgi. Bet lietpratēji.

Rokā! Viņam palīdzēs māsasdēls Alnis Melkājs, kas mācījās slavenajā Rīgas mākslinieku vidusskolā. Brauksim uz Rīgu! Bērtulis piecēlās. — Paldies par brīnišķīgo kafiju! — viņš pateicās Annijai, kura, iespiedusi pudeli starp ceļiem, centās izvilkēt korķi. Garajiem ungāru korķiem mūsu sviķurbiši par sikiem... — Atļaujiet man! — Ar lietpratīgu urbienu un rāvienu Bērtulis izbrīvēja pudeles kaklu.

— Tad jūs jau uz mājām... Man jāgaida pusnakts. Nav jau patikami vienai gar baznīcas drupām pa nakti... Dažs muļķis iedomajas, ka naudu nēsāju līdzī...

Bērtulim tagad būtu jāsaka: «Atļausiet pavadīt?» Bet varbūt Kasperjusta vai Bokas sieva Anniju neieredz. Bufetnieces daudzas sievas neieredz, aplam domādamas, ka bufetnieces viņu vīrus pie rokas velk restorānā, kurpreti vīri paši turp lēkšo kā auni uz kūti, svaigas zāles klēpi juzdami. Pilsēta maziņa. Arī vīriešiem tādā sargājama labā slava.

Pie bufetes pienāca jaunekļi, kuri sēdēja kopā ar meitenēm, un pieprasīja šampanieti ar sardelēm. Bērtulis izslidēja ārā, aizgāja uz kultūras namu pēc avizēm un no turienes tālāk pa ielu uz bijušās vīriešu peldvietas pusi. Iela izzuda pļavā. Tālāk taka veda uz upmalu. Tur Bērtulis izbīda cauri saules nogurdinātiem plikņiem, atvariņā izpeldējās, izmazgāja zeķes un gozējās, kamēr tās žuva. Alus uzdzina miegainību. Mājās viņš pašķirstīja kriminālkodeksu un meklēja norādījumus, kuri aizliegtu pirkt vecus un īpatnējus priekšmetus. Tādus neatradis, viņš neka vējoties iemīga.

Rīgā, Motoru ielā, kurai vajadzīgo industriālo troksni apgādāja Spilves aerodroms, atslēdznieks Svika ar sievu virtuvē ēda vakariņas un no piektā stāva augstumiem noraudzījās uz pagalmu, kur dobēs kā konfeti papīriņi bija izkaisīti krāsaini dāliju ziedi. Kāds ar mīkstiēm apaviem ienāca priekšnamā. Durvīs parādījās viņu meitas vasarraibumainais sejas ovāls platām, nopietnām acīm, apvīstīts šķipsnainiem matiem.

— Baiba? Nāc, es uzcepu buti un ielēju tev kefīru.

Baiba ienāca — slaida kā bezsaimnieka kaķene. Pieguļošais krekls apvārtītas citronu mizas krāsā

virs krūtīm pacēlās tikai tik daudz, lai dzimumu atšķirība butu nepārprotama. Apdriskāto brūnā velveta bikšu zvanveida gali apsedza sliksni visā platumā. Viņa pienāca pie galda, izdzēra kefira glāzi, piepildīja to no jauna un nesa ārā no virtuves.

— Kam to? ... — brinījās māte.

— Manam ligavainim, — lietišķi atbildēja meita. — Binnij, nāc iekšā!

— Ka, arī Binnijs? Klasē par Binniju sauca tevi ...

— Es esmu Binnija, viņš ir Binnijs. Pasē Broņislavs. Tāpat ar lielo «bē» sākas.

No priekšnama krēslas iznira Broņislavs — Binnijs. Šī parādība uz brīdi aizkavēja vecākus izdomāt jēdzīgu atbildi. Svika, paraudzījies, vai rādītāja pirksts no eļļas nomazgāts tīrs, ar to izberzēja acis. Nelidzēja — durvīs stāvēja otra Binnija un bez bailēm vai naida noraudzījās uz Svikām. Otrā Binnija gan bija drusku garāka par viņu meitu, bet tie paši šķipsnainie, taisnie mati, vajadzības gadījumā sasienami zem zoda, tas pats papurcītais citronmizas kreklis, tās pašas brūnās ziloņkāju bikses, tāds pats plīks iekška gals tenisa korpēs izplēstajā caurumā. Trūka tikai pamanāma krūštura, vasaras raibumu vietā no padegunes stidza ūsiņas, vaigus un zoda galu sedza plāna, puspirksta gara, ruda bārda.

— Apsveicu, — dobji teica Binnijs, pirms izdzeršanas tosta, žestā paceldams kefira glāzi pret paralizētajiem Svikām.

— Ligavainis ... — čukstēja māte.

— Ligavainis? — jautāja tēvs, nolika plato butes asaku un piecēlās.

Binnija nekavējoties nostājās līgavainim priekšā. — Brona, tas ir, Binnijs, arī šogad beidza vidusskolu. Mēs pazistamies jau no pavasara un gribam nākošmēnes precēties, — meita paziņoja.

— Vai arī mani uz kāzām lūgsiet? — Tēvs bija atguvies un apsēdās.

— Varēs jau. Kāzas jums būs jārīko Saulkrastos, vasaras mājiņā. Mēs tur uzcelsim teltis, priedēs pakārsim skaļruņus un dejosim ar plikām kājām tieši pa liedagu.

— Mēs dejosim? — brinījās māte.

— Nu jā, mūsējie.

— Matainie? — aplam jautāja tēvs.

— Mati aug visiem un visos kontinentos, tikai saprātīgākie, kas mīl visu dabisko, atļauj tiem augt, jo cilvēkam jābūt dabiskam. Princips, — iecietīgi paskaidroja Binnijs, nolikdams izdzerto glāzi tēvam priekšā.

— Kā tad precēties: tev jānācās uz konkursu Jelgavā, — bilda māte.

— Kamēr neesmu precējusies, uz mācībām nevaru koncentrēties.

Tēvs izturējās nenormali. Visās grāmatās rakstīts, ka tēvs, ja kāds lūdz vai vismaz tiko pēc viņa meitas rokas, jūtas pagodināts, uzņemdamies arī turpmāko gādību par kleitu un zeķu pirkšanu. Tēvam tagad vajadzētu no vitrinas izņemt viņa pudeli un izliet to četrās glazēs... Bet Svika nolika uz galda abas dūres, neaizmirdams ielocīt ikšķus, jo no ienadžiem nebija izdevies izrīvēt visus eļļas nosēdumus.

— Precēties? — viņš jautāja, cinīdamies pats ar savām dusmām. — Kas tad jūs ēdinās?

— Mūsu sabiedrība nevienam nav ļāvusi aiziet bojā.

— Cik jūs man dotu mēnesī, ja es aizietu uz Jelgavu studēt par kolhoza grāmatvedi?

— Kādus četrdesmit. Divdesmit tu saņemsi stipendiju, varbūt vēl kādu kleitu, — gudroja māte.

— Nu tad dodiet man četrdesmit mēnesī, kad mēs apprecēsimies.

— Ja tu studēsi...

— Visus piecus gadus? — prasīja Binnija.

— Kamēr beigsi.

— Tad jau tu vari dot piecus gadus tāpat, studē vai ne, nauda jums priekš manis ierēķināta. Un, ja Binnija tēvs arī dod četrdesmit, tad jau cauri spiedīsimies. Gulamās mēbeles mums nevajag, gulēsim uz piepūšamajiem matračiem, dzersim tikai kefīru, jo tas no barojošajiem ir lētākais, ēdisim vārītus kartupeļus un nemizosim, jo mizojot paiet laiks un zūd vitamīni...

Abi Svikas, pārsteigti, ka viņiem pašiem pirms gadiem divdesmit tik lēts dzīves veids nav iekritis prātā, nelāgi klusēja. Tad tēvs nocēla dūres no galda. Binnija vaigs ar bārdiņu izzuda priekšnama krēslā. Atvēris vēl ārdurvis, viņš jūtās drošībā, jo pa kāpnēm noteikti varētu nokriet ātrāk nekā līgavas tēvs. Baiba viņam sekoja.

— Ja jūs man nemaksāsiet četrdesmit rubļus mēnesī un augustā nerīkosiet kāzas, es nestudēšu un nenākšu mājās. Jūs varat vēl līdz ritam pārdomāt, — meita atvēlēja, tad durvis aizkrita.

Neapēstās butes māte nolika ledus skapī. — Vai nebūtu jāpārdomā... Tad Baiba studēs... — viņa prātoja.

— Draudzene, pie kuras tu viņai pēc skolas ballēm atļāvi palikt pa naktīm, ir bārdainā! —

tēvs iebrēcās, jo sieva nebija meita, tā neaizbēgs.

— Vai tu prasīji manai mammai atļauju, kad mani visu nakti vadīji uz māju! — māte nepadevās.

— Es neprasīju četrdesmit rubļus piemaksāt par tevis precēšanu.

— Vai nesaņēmi no mana tēva pūrā galdu un sešus krēslus, un četrus palagus, un lielo pulksteni? Un tu domā, ka meitai pūrā nav jādod nekā?

Sākās diskusija, kurā tēvs uzzināja, ka tik riebīgi skopulīgs raksturs Motoru ielā ir vienīgais. Sievai savukārt lika pavērtas acis, lai viņa redzētu vīra netirās apkaklītes, kuras piemirstas, meitai kleitas šujot.

Diskusija par audzināšanas jautājumiem beidzās ar to, ka Svika savu tahtu izrāva priekšnamā un apgūlās tur. «Sasodīts, ar tahtas kāju saskrāpēju linoleju, vajadzēja nest, bet viens nevar panest...» viņš gremdās, uz 5.30 uzgriezto modinātāju sev blakus uz grīdas, pie sievas kurpju papēžiem, nolikdams. Baibas māte iedzēra divus noksironus un nolika vaigu uz asarām sasalpinātā spilvena. Nejutīgais prauls, kas valstijās priekšnamā, neattapa atvainoties, sievu atgrūdis, meitu izdzinis. Nāks dēls no dienesta mājās, būs ģimenes galva...

— Pagaidi, pakvernēsīm, kamēr viņš izbļausjas, — teica Binnija.

— Te laikam neviens neslauka, — teica Binnijs, ar kāju cigarešu galus izspārdot.

— Tādi jau te dzīvo, — piekrita Binnija.

Abi bārenīši nosēdās uz neslaucītā klona, pie-

vilka ceļus zodam un sabalstīja vaidziņus. Ka caur durvīm iespējams noteikt, kuram šodien iesnas, zināja viss nams, tomēr no tiesībām skali pateikt savas patiesās domas arī neviens negrībeja atteikties.

Kad māte šņukstēja, ka tēvs aizdzinis meitu, abi laimīgi sasmaidījās. — Es zinu, ka māte mani aizslāves! — teica Baiba, un abi kāpa lejup.

— Tēvs Murjānos urbj gāzes rezervuāru, māte ar sikajiem aizbrauca uz Pabažiem, diezin vai atbrauks, — teica Binnijs-Bronislavs un apņēma Binnijas plecus, ka to prasīja apgērba stils.

Binnija-Bronislava dzīvoklis atradās turpat Pārdaugavā, Kalnciema iela, brūnā divstāvu mājā. Abas istabas bija piepildītas ar guļamajiem, skapi, krēsliem un galdu. — Kā mēs te varēsīm... apmesties uz grīdas, ja grīdas nemaz nav? — jautāja Binnija.

Bronja saprata, ka grīda vajadzīga, jo ārzmēs hipiji dzīvo galvenokārt uz grīdas kā japāņi. — Varētu vienu tahtu uzlikt uz otras...

— Nav jau kas uzliek. — Baiba nopūtās, jo hipijiem jādara tikai tas, bez kā galīgi nevar iztikt.

Bronja atšķīra žurnālu «POP-Impressum». Tur uz viena foto divi bezdzimuma apgērbā, viņiem ļoti līdzīgi, izlaidušies uz lāčādas, smēķēja cigaretes, turēja rokās augstas glāzes ar salmiņiem un klausījās atskaņotāju.

— Uz mēbelēm jau nav tas, kas uz grīdas. Uz grīdas guļot, nekad nevar nokrist. Dod cigareti!

— Māte traki saož, būs baigais sprediķis, un nedos naudu pusdienām. Man dod naudu pusdienām, lai mācos uz eksāmeniem. Iešu uz far-

maccītiem, tikšu pie visādām zālēm. — Brona atnesa divas tējas glāzes un salmiņus.

— Tev ir drape?

— Skapī zābakā glabāju strūdzinieku.

— Tad piemet ledu, re, šiem arī ir ledus! — Baiba rādīja uz foto.

— Es jau skatījos ledus skapī, bet neviens nav ielējis ledus trauciņā ūdeni. Šitā ir kolosāla lenta. Džoplins! — Uz atskaņotāja sāka ritināties lenta. Baiba piegrūda pirkstu regulatoram, un no mazās kastītes izlauzās elektroģitāras dzemdināta īsta ārzemju skaņa. Grāvienu pavadīja bargs uzkliedzīens angļu valodā. Brona pieklupa un zibenīgi nožņaudza svešzemnieku.

— Kaimiņi lamājas, jo viņi klausās visādus Paulus. Baigiel!

— Tad tev arī nav nekādas brīvības... — Baiba sūca drēbju skapī sasīlušo strūdzinieku. — Man ir karsti... — Viņa atšņorēja un novilka citronmizas kreklu, palikdama puķainos sauļošanās tērpa krūšturos un biksēs.

Brona noskūpstīja meiteni. — Miļā... — Bet tad uzlēca kājās, jo iečikstējās kāpnes. — Zini, bikses nevarēs vilkt nost... Mammai ir niķis kādreiz atbraukt taisni piektdienas naktī, jo sestdienās viņai paviljonā jāpārdod redīsi... Tu nevarēsi tik ātri atkal bikses uzvilkt. Bet, ja tu būsi ar drēbēm, es teikšu, ka tu pazaudēji atslēgu un netiki mājās iekšā, ka tu esi no manas bijušās skolas...

— Nekur cilvēks nevar justies brīvs. — Baiba gurdeni uzvilka un aizšņorēja kreklu, tad negaidot sasīta plaukstu. Viņas sejā izzuda vienaldzīgas pūces izteiksme un parādījās astoņpadsmitgadīgs prieks. — Brauksim pie vecās Sviķenes uz Birzgalī! Tā ir mana tēva brāļasieva.

Tur viņai pieder tāda māla būda. Tad manējie ātrāk rīkos kāzas! Atstāj zīmīti, ka brauksi pie drauga mācīties.

— Good. Bet ko mēs ēdisim?

— Mēs daudz gulēsīm... — Baiba, apkampdama Broņu, rādīja, ka viņi daudz gulēs... — Gulēsīm, sauļosīties, un ēst tā negribēsies. Un dzīvosīm pilnīga brīvībā — kā Kalifornijā!

Strūdzinieka pudele caur salmiņu pamazām ieplūda viņu galvās, padarīdama domas par nākotni vieglas un gaisīgas kā pieneņu pūkas. Atskaņotājs nepārtraukti ar ātriem, dobjiem bifeļu ādas tamlama sitieniem abus Binnijus pārcēla džungļos pie ugunskura, ap kuru kratījās puskailli stāvi. Dejo, kā gribi, ģērbies, kā gribi, vai negērbies nemaz... Reizēm Broņa paslēpa plaukstu zem Baibas krekla, bet, tiklīdz kāpnēs dzirdēja soļus, to izrāva ārā.

Kad lūpas no skūpstiem sāka sūrstēt un pudele bija iztukšota, abi ta ka iesnaudās. Uztrūkās, kad zem tahtas iedunējās grīda. Broņa, vēl acis neatvēris, pašāva roku uz atskaņotāja pusi. Tas aplusa, un arī grīda pārstāja drebēt.

— Apakšā baigais tips, pa nakti neļauj spēlēt, istabā viņam speciāls miets, ar ko dauzīt griestus.

Kad aizdunēja pirmais tramvajs, viņi sāka kravāt mugursomā visu, kas nepieciešams brīvai dzīvei. Apāvis jaunās strupurnu kurpes «uz platformas» un augstiem klučpapēžiem, atskaņotāju pie rokas — Broņa atvēra durvis, atstājis zīmīti, ka aizbrauc uz laukiem pie drauga mācīties. Uz ielas abi uzkabināja acenes ar plaukstu lieluma tumšiem stikliem. Acenes, tāpat kā zilonkāju bikšu maigais plīvojums, padarīja abus nešķirami līdzīgus, padarīja par brālīti un

māsiņu. Ansīli un Grieliņu rīta pastaigā apburtā mežā. Savās mājās arī Baiba iekrāva mugursomā nepieciešamo un arī apāva klučkurpes, jo tādas tai brīdi nēsāja arī dziedātāja Suzi Kvaltro un citas Eiropā pazīstamas personas. Bufetē zem maizes šķīvja glabājās mātes saimniecības nauda. No tās viņa paņēma tikai vienu violelo. — Ta ir mana uztura nauda, jo tagad mājās neēdišu. — Vēstulē paziņoja, ka ātrāk mājās nebrauks, kamēr vecāki neapsolisies rīkot kāzas, par ko paziņojams tantei Amālijai Birzgalē.

Birzgales autobusā sēdēja daži mietpilsoņi, kuri skaļi burtoja uzrakstu uz viņu kreklu mugurām.

— «Fit!» — laikam ārzemju futbolkomanda. Firma uz muguras tāpat kā «Dinamo» hokejistiem. Uz dibeniem gan parastais Mandžūrijas tīģeris. Ko nozīmē tīģeris uz biksēm? Ka tīģeris arī biksēs?

— Bet meitenes jau futbolu nespēlē, — kāds iebilda.

Tātad, no mugurpuses raugoties, abus nolurēja par meitenēm. Tas glaimoja — ārzemēs hipiju kustībā dzimumi arēji izlīdzinājās un sapluda kā dienu, tā nakti.

Glaimojoša ievēriba viņus pavadīja arī Birzgalē — īpaši tais brīžos, kad klučpapēži aizķērās asfalta bedrēs. Kļuva redzams, ka zem tīģeriem uz biksēm atrodas vēl citi simboli. Bronām uzšūtas sarkanas lupas un uzraksts «Kis me», bet Baibai ap to vietu divas lielas zemenes. Vietējie tā ir nesaprata, ko viss tas varētu nozīmēt.

— Ja es vēl staigātu šortos, vecenes ar acīm grauztu un spļautu uz maniem stilbiem, — teica Baiba.

Uz Priežu ielu, kur dzīvoja Svikas tante, bija jāiet garām mājas stūrim, kur pavenī uz alus pudeli kastes sēdēja Šepskijs, ar platu, brūno aci uz garāmgājējiem blenzdams. Dzeltenos kreklus viņš ievēroja jau pa gabalu. Kad Binniji pie kioska dzēra pudeli limonādes, Šepskijs, pamanījis, ka Broņa ir vīrietis, iečukstēja viņam ausī: — Šodien atved Naukšēn al!

Binniji bija nolēmuši Birzgalē pret apkārtņi izturēties absolūti vienaldzīgi, bet neparedzēja, ka apkārtne neizturēsies vienaldzīgi pret viņiem. Šepskijs Naukšēnu alu elpoja tieši Broņas ausī. — Alus vienalga, — atbildēja Broņa, galvu nepagriezdams.

— Laikam las «Veselīb» un dzer kefir? Kefīrs un agrie kartupeļ. Ja jums vajag kartupeļ, es parādīs dārz! — Un palaida skaļo smieklu.

Binniji devās tālāk. Šepskijs atvēra aceņu futrāli, kas bija rēgojies ārā no Baibas mugursoņas kabatiņas. Tādos sievietes reizēm glabā naudu. Tukšs. Šepskijs nolika futrāli uz letes.

— Būs izkrits. Ja meklē, atdod.

— Vai tik tu neizvilki pats? — šaubījās kioskniece.

— Es? Man briļļ nav un tād nevajag.

Pretī kultūras namam Binniji apstājās. Azanda izrieza krūtis, un viņi pamanīja emaljētu apli virs Azandas sirds, ar uzrakstu angļu valodā: «Jamaic Aeres. Jūs varat dabūt no manis gandrīz visu.» Baiba palūdza tikai divus saldējumus.

Kad Azanda pienācēju sarkanajās auklās pakārtos dzeltena skārda kailos līkus bija atzinusi par līdzvērtīgiem savam «Jamaic Aeres» stjuartešu žetonam, sākās draudzīga saruna.

— Te ir baigais kakts, — Azanda nopūtās.

— Mums pašiem līdzī kolosālas lentas, Džeims Džoplins, — atbildēja Baiba.

— Kur jūs pa naktīm gulēsiet?

— Priežu ielā pie vecās Sviķenes.

— Tai māla mājā. Zinu. Es esmu Azanda.

— Binnijs. Binnija.

Piebrauca kravas auto. — Čau, te būs tavš kombikorms. — Skroderēns izcēla kārbu ar saldejumu un pa sāņudurtnam to ienesa kioskā. Ari Skroderēns izrieza krūtis, lai redzētu viņa krustā sisto. Mati viņam garāki nekā svešajiem. Ar melnu, šauru lentu apsieto matu ierāmēta piere daudz platāka, deguns plānāks. Vispār viņš izskatījās dvēseliskaks, to viņš zināja pats.

— Mēs no Rīgas, — paskaidroja Baiba, nezinādama, ka Skroderēns ir dzejnieks, un viņu par caurmera vietejo hipiju novērtēdama.

— Andris, — Skroderēns stādījās priekšā, jo modernajā pasaulē sakarā ar demokrātiju uzvarda svars ievērojami mazinājies. Neviens taču vairs nesaka Čārlzs Vindzors, bet vienkārši princis Čārlzs.

— Viņi dzīvos Sviķenes rijā. Viņiem esot lentas ar Džoplinu!

— Tad paklausīsīmies! — Nezaudēdams dzejnieka cieņu, Skroderēns sveicienā pielika plaukstu pie pieres stūra. Tā itin kā darot Austrālijas armijā.

— Atkāpiet! Čau! — Un abi atkal vēla somas plecos. Uz tilta, kura loks pacēlās augstāk par ielu, viņi apstājās. No šejienes vareja saskatīt, kā dibenā pa straumei lokās ūdenszāles. Starp tām kā melni komatiņi lodāja zivtiņas. Pašā dibenā gulēja spoži šigadējie konservu bundžu vāki. Kājas krastam pāri nokāruši, sēdēja divi makšķernieki.

— Ja jau sēdēt, es ņemtu līdzī tranzistoru, citādi nav jēgas vēlti nosist laiku.

Talāk ielas malā virs namiem pacēlās sešstūrainis ar dēļiem apsists tornis.

— Stāvus sasliets zārks; ko tādā glabā? — Pa atvērtajām durvīm redzēja sarkanu auto.

— Ahā, pašiem savi ugunsdzēsēji. Nu jā, koka maju pilsēta. Jāievēro, kur atrodas, varbūt mašīnu kādreiz var izmantot.

Iela nogriezās pa labi, cauri namiem un dārziem tuvodamās upei. Pēdējā māja, nostāk no citām, kartupeļu lauku, dižu ceriņu un meža plūmju vidū bija veca, vidū pārzāģēta rija. Gals, kurā reiz notikusi kulšana, bija novākts, lielais pajumtes trīsstūris aiznaglots dēļiem, atlikušajās māla kleķa sienās izlauzti logi. Kā viesis no divdesmitā gadsimta rijas galā bija piebūvēta veranda ar plašiem sīkrūšu logiem. Maura iemīditi celiņi veda uz aku un galdiņu ceriņu paēnā un apliecās ap verandu, pie kuras sienmalī auga visādas puķes, no kurām Baiba noteikti pazina tikai dzeltenās atraitnites.

— Te var izvērsties... — atzinīgi noelsojās Broņa.

— Šītai rijā dzīvo tante Svika, — paskaidroja Baiba. — Virs mira ar kādu trieku, bet pati tagad adoties vienā fabrikā.

Te pacēlās vecmodīgs dzelzs aizvirtnis, durvis atvērās, un uz akmens pasliekšņa izkāpa sprigana, apaļīga sieviņa kailu galvu, vecā putekļu mēteli, kura stūri slīga līdz zemei. Pamanījusi viesus, viņa sasīta plaukstas.

— Baiba — ir vai nav? Un tas ir tavš brālis? No dienesta jau mājās! Tu esot bijis pie Ķīnas robežām. Dieva sūtīts: es skrienu uz Piebalgas autobusu — dēls ar sievu brauc uz Karpatiem,

un man jāpaliek pie bērniem. Cik labi, ka tu tās divas nedēļas te padzīvosi! Gribeju teikt nāburdzei, lai aplej puķes, bet tagad jau nevajag. Kas ēdams, ēdiet, lai nepaliek vees. Skapi biežpiens, kartupeļi pagrabā zem ķēķa, žāvētā pusgalva ari. Atslēga durvis... Nu gan skrienu! Kāda laime, ka atbraucāt... Tas tāpēc, ka sapnī redzēju divus jērus. — Sieviņa paķēra rūtainu rokassomu un aiztecēja uz pilsētu.

Binniji pārkāpa augsto sliekšni. Baiba jau bija aizmirsusi, kā te agrāk izskatījās, un tā abi roku rokā kā Ansītis ar Grietiņu izpētīja šīs velnu rījas paliekas.

Virtuve bija plaša, zemiem griestiem, ar vienu logu. Uz noberztā ķieģeļu klona sēdēja kaķis un mazgājās. Svešos pamanījis, tas uzlēca uz galda, no galda uz trauku plaukta, bet no turienes pazuda zemajos griestos. Plaukti bija izklāti ar avizēm, kuru malas rotāja ar šķērītēm izgrieztas cakas. — Kā vecmāmiņas apakšbiksēm. — Divriņķu plīts virsa melni spidēja. Baiba piedūra tai pirkstu. — Fui, ar taukiem! Elektriba ir — kur plītiņa? Mēs taču nepūtīsim dvēseli ārā, uguni kurdami. Tad labāk ēdu zaļus kartupeļus. Kāpēc nav gāzes? — Uz soliņa stāvēja divi spaiņi. — Ūdens, par laimi, ienests.

No virtuves durvis veda istabā. Griestu sijas — tāpat no aptēsta baļķa un zemas, toties izvietotas ar kaļķi un māliem.

— Reku, lauru lapas zupail! — Bronza norādīja uz sakaltušu ozollapu vainagu pie sienas.

Istaba bija piepildīta ar vairāku gadu desmitu vāktu mēbeļu kolekcijām. Centrālo vietu ieņēma divguļu gulta ar liekiem stūriem.

— Divi spilveni, mums pietiks.

Pie abiem logiem trispakāpju balti krāsoti

puķu galdiņi ar pelatgonijām, fuksijām un mirtem.

— Logi pilni ar zālēm, tāpēc istaba tumša, — vertēja Brona.

Trīsdurvju skapis šķita pirktš pēdējais, jo neatšķīrās no redzētajiem Rīgā. Apaļš galds, uz tā laikam cukura tūta, jo ap to zuzināja vientulīga lapsene. Pie sienām fotogrāfijas ar rātņiem bērniem, kuri nekaunēdamies bija vecākiem mūži rociņas ap kaklu aplikuši.

— Ja istaba šita piekrauta, tad nav jābrīnas, ka Svikas bieži gāja uz darbu — te jau nav kur palikt, — sprieda Baiba.

Toties verandā bija gaiši un brīvi. Saules gaismu varēja regulēt ar aizkariem. Viens līdz griestiem izstiepiēs gumijkoks un vēl kādi lielapaini lakstaugi spaiņos. Gar sienām žuva diegos savērtas ābolu šķētes baltmaizes garozas krāsā.

— Dzīvosim šite! Guļamistabā pa nakti mūs kodes apgrauzis.

Un viņi ņēmās iekārtoties. Verandā atvēra durvis un logus. Uz palodzes nolika tranzistoru. Iekustināja magnetofonu. Diži ģitāras sitieni un Franka Zapas prieka kļiedzieni vispirms piepildīja verandu, tad pāri kartupeļu lakstiem sasniedza upes krastu, izdzisdami vitolu lapotnēs. No ceriņiem izbīra bars zvirbuļu, domādami, ka biedinošie grāvieni un saucieni svešā valodā atliecas uz viņiem. Upmalā piesietā kaza sāka raustīt saiti un žēli mekereja.

— Kaza apradis. Mēs arī apradām, — teica Brona.

— Šito Birzgalē noteikti dzird pirmo reizi. — Binnīji saskatījās, un viņu sejās jauta aizkustinošu nopietnību, jo viņi apzinājās, ka ar šīm

skaņām Birzgali iesaistījuši Eiropas taulu saimē un 1973. gada kultūras lokā. Verandā iestuma mazāko galdiņu un uz tā izlika divus žurnālus «Play boy». Kaut piecus gadus veci, tie maksāja desmit rubļus gabalā, jo fotogrāfija kailu meiteni saglabā mūžīgi jaunu. No gultas izcēla divplato matraci un iebidīja verandā, jo ārzemēs gultās jaunieši neguļ. Pa rijas nozāgēto galu varēja iekāpt milzīgi augstajā pajumtē. No šīs noliktavas viņi izvēlējās divas sakaltušas jērādas un noklāja tās pie guļvietas.

— Labi, ka no ādām izņemta ārā gaļa, — teica Broņa.

Nātrēs atrada zaļu māla bļodu ar izdauzītu malu un nolika to blakus guļai pelnu traukam. Ābolu virtenes pie sienām varēja palikt, tas izskatījās moderni un derēs ēšanai. Aiz akas krūmos slēpās malkas šķūnītis. Tur pie sienas karājās resnas virves rītuļi. Ar cirvi viņi to sacirta divmetrīgos gabalos, kurus ar naglām pietīpināja pie verandas durvju aplodas.

— Ārzemēs tagad tādus aizkarus lieto. Tie naktī aizbaidīs odus un sikspārņus. Kad vairs nevajadzēs, varēs atkal sasiet vienā striķī.

Dārziņā no ķiršiem tika noņemts tīkla gabals. Tā malu pienagloja pie griestiem, šur tur iepina svaigus zarus un pajumtē atrastās vecās zīda zeķes. Matrača priekšā izveidojās brangs aizkars. Tagad te varēja gulēt, pilnīgi noslēpušies no ziņkārīgām acīm. Un raudzīties uz pusdabiska lieluma Mika Džegera portretu, izplēstu no popžurnāla vidus. Džegers šņorkreklā, nosvīdušām, spalvainām krūtīm draudoši plēsa ģitāru.

Nepilnā dienā pastrādājuši tik, cik Rīgā veselā gadā, abi sajuta, ka pienācis laiks pelnītām

vakariņām Jau Rīgā bija nolemts ēst kartupeļus. Tie glabājoties pagrabā zem virtuves. — Svaigi garšīgāki un nav jāmizo, — atcerējas Baiba un iebrida dārzā. Viņa izrāva īpaši kuplu krūmu. Pie saknēm kā krelles turējās bumbuliši tikai ikšķa gala lielumā. Savādi — zem lielajiem ceriem krikumi vien bija. Izraustījusi visu vagu, viņa nonāca dārza otra malā, kur laksti bija pagalam nodzeltējuši, un izrāva vienu panīkušo ceru. Kas to būtu domājis — taisni te no zemes izvēlās trīs pieklājīgi kartupeļi! Tas pats atradās zem citiem nikuļiem. Kartupeļu rakšana, izrādās, nav sarežģīts darbs — grābj lakstus un rauj, pirksti zemē nav jāgrūž. Žēl tikai, ka maz apakšā. Nekas, no vienas vagas vakariņām iznāca. Elektriskā plūtiņa atradās. Sviests gan varēja būt vairāk — neliela bļodiņa.

— Vecā sviestā iemīcījusi sāli, lai ilgāk stāv. Apēdisim, tad droši nemaitāsies, — teica Broņa, ieņemdamis sviestu un kartupeļus līdzīgās daļās.

Paēduši, padzēruši viņi apsēdās uz verandas kāpnēm, un pie viņu kājām murrājoša kaķa vietā glaudās tranzistora plastmasas sāns. Pa deviņpadsmitajiem viņiem Londona sūtīja vibrējošu balsi. — Tas ir... Ka viņš šito kolosāli paņem!

— Džoplins! Kolosāli!

Ģitāras sitieni belza pa viņu deniņiem kā auns ar veltenī ievīstītiem ragiem un iebīdīja viņus guļamistabā aiz tikla. Te bija viņu hotelis. No ģitāras neatlaidīgā aicinājuma, tumša un kaislīga, viņi noreiba.

— Man gribas gulēt... — čukstēja Baiba un atslīga pret Broņa plecu. Tranzistors no vakara mākoņiem izķēra vairākus milas saucienus. Un

Binniji palīda zem segas. Sākumā viņi gulēja, saskardamies tikai ar rokām, pleciem.

— Cik maz vajadzīgs: kartupeļi, sāls, sviests... — sapņoja Binnija, pavērdamas ce-riņu lapās, kuras bija ievitas tīklā. — Tagad ju-los pilngri brīva. Mājas, kad māte vai tēvs ska-tas, ķēmojies nu, jātur atvērtā grāmatā.

— Ārzemēs augstskolā uzņemot katru, kas tik grib iestāties. Un var iestāties, kad pats grib, izstāties, kad pats grib, atkal iestāties. Nevienu neatskaita.

— Un mācīšanās daudz vieglāka, ar visādām programmētām mašīnām. Galvenais, ka māci-bas nav uzspiestas.

— Vai šitā balss... vai nav Franks Zapa?

— Kolosāli! Montro festivālā viņam nodegu-šas visas ģitāras un visi mikrofonu.

— Jā, un reiz viens ļauns Londonā bijis kolo-sāli sajūsmināts un Zapu nogrūdis no skatu-ves — un Zapam salūzusi viena kāja.

— Labā vai kreisā?

— Man liekas, ka kreisā, jo kreisā rokā viņš turējis ģitāru, uz tās viņš krita.

— Pagriez skaļāk, šita... ir Suzi Kvatro!

— Jā, jā! Viņa pati plēš uz basģitāras.

— Nuka. Viņai esot savs uzskats. Šī problēma ir tāda, viņa leikusi, ģitāra — tā ir kaul kas priekš galvas, mūla un domas par mieru un tā tālāk, tas viss iet caur galvu. Bet par bungām un sitamiem viņa saka: tas izkustina, tas liek grozīties sēžamvietai. Klavieres liek līdināties rokām. Ritms. Bet basģitāra — tā mērķē uz gurniem, un tas ir pats vērtīgākais.

— Būtiski!

Tagad saskārās arī viņu gurni. Veranda pel-dēja tumšā basģitāras dunoņā kā luksusa tvai-

koņis tropu nakli starp Vaikiki Havajā un Manilu Filipinās. Siltā nakts no guļošajiem atklāja segu.

— Ja tu novilksi biksites ... es palikšu ... pavisam plika ...

-- Tas nav nekāds brīnums ... visi tad paliek pliki ...

Pēc brīža atskanēja vārģa nopūta: — Tie ir «Nācarieši», skoti. Viņi dzied tikai ar rikli ..

Saulei starp upmalas vītoliem parādofies, no pusrijas atskanēja rita himna «The Ballad of Hollis Brown». Baidīdamies zaudēt autoritāti vistu acis, atguvās kaimiņu gaiļi un palaida vecveco «kikeriki» — tāpat latviešu valodā.

— Kaut kas šausmīgs ... Tie ir gaiļi! Kā milicija atļauj turēt ... — Binnija nopūtās, uzvilka biksites un nolikās uz otra sāna.

Ap to pašu laiku Rigā vēl vienā ģimenē notika paaudžu sadursme. Inženieris Melkājs, no rita uz darbu dodofies, priekšnamā pamanīja, ka dēla zamšenes novietotas — kur vienai purns, tur otrai papēdis. Ta nebija pirma reize, bet šodien tas Melkāju nokaitināja.

— Alni, panāc! — viņš sauca. Pēc trešā sauciena virtuves durvis atvērās. Raksturīgi mūsdienu jaunatnei. Viņa — Melkāja tēvs esot nācis uz pirno, pats viņš jaunībā nāca uz tēva otro saucienu. Durvis parādījās dēla matbārdainā galva, uz kuras blondie mati, ūsas un bārda sproģodamās auga, kā paši gribēja. Laipni zilās acis, deguns un apakšlūpa tomēr bija skaidri saskatāmi. Bārda un peldbiksites šai mirklī bija dēla vienīģais apģērba gabals. Jo mugurā mazāk drēbju, jo cilvēks jūtas mazāk

aizsargāts no dabas, zvēriem un cilvēkiem, tā-
dēļ arī pats ir miermīlīgāks. Tā arī simt astoņ-
desmit piecus centimetrus garais, bet jau ple-
cīgais Alnis rādīja miermīlīgu seju, kamēr aiz-
durvim vilka kājās bikses.

— Divdesmit gadu vecumā aukli vajadzēs?
Kurpes kārtīgi nevari nolikt?

— Gribu būt individuāls. Personība nevēlas
lidzināties citai.

— Tad vēl otrādi arī bikses — ar ķīli uz mu-
gurpusi.

— Nav ērti, anatomija traucē...

— Ar bārdu arī gribi rādīt personību?

— Bārda katram savādāka, ar gludiem ģim-
jiem visi vienādi gludi. — Aizpogājis pēdējās
bikšu pogas, Alnis jutās drošāks. — Mana bārda
nevienam ēst neprasā.

— Nē, prasa gan, man prasa!

— Ja kara komisārs mani neņems dienestā,
iešu pie dekoratoriem laisīt ģipša galvas, vienā
pili amorīņiem apdauzīti deguni. Jau sarunāts.
Pelnišu pats.

— Bet tavš mazais brālis un māsa — tiem
pelnu es, un man darbā lika manīt, ka neprotot
bērnus audzināt, jo tu staigājot kā senģermānis,
tikai govs rāgi neesot pierē. Tava bārda bojā
manu raksturojumu!

— Labs raksturs vērtīgāks par labu rakstu-
rojumu. — Alnis nedrīkstēja padoties bez cīņas.

— Bez šaubām, bez šaubām, bet labs rakstu-
rojums kopā ar labu raksturu dotu man kon-
struktoru biroja vadītāja vietu. Algu paaugsti-
nātu līdz simt astoņdesmit, tas derētu visai ģi-
menei.

— Ģimenes labklājību par manu bārdu?

— Es neesmu tā teicis... bet kārtīgi cilvēki nestaigā kā papuasi.

— Alvaino, papuasiem bārdas neaug, un, ja tu ar papuasiem domā lamu vārdu, tā būtu rasu diskriminācija.

— Nepieķeries! Es domāju, ka šitā apaudzis cilvēks nav kulturāls cilvēks, un citi arī tā domā, tādēļ bārdas nenēsā.

— Tas būtu: nost ar bārdām! Nav jau Pētera Pirmā laiki. Parādi man tādu likumu, tad griezišu.

— Tas ir nerakstīts kārtīgu cilvēku likums!

— Nē, tā ir manas personiskās brīvības ierobežošana, bet bez personiskās brīvības nav personības! — Sajutis, ka tēva trumpji sisti, Alnis miermīlīgi caur ūsām izvēla: — Un bez tam tā ir mode. Vai modei kāds prasa jēgu? Tavai žaketī trīs pogas. Ja mode prasītu četras, tu pievienotu desmit kapeikas un šūtu četras.

— Es... es darītu... kā visi kārtīgi cilvēki.

— Vai es vainīgs, ka bārdaiņi man liekas tie kārtīgākie, bet tie bez bārdām garīgi einuhi, tevi, protams, izņemot. Vai es vainīgs, ka dzīvoju tādā laikā, kad kārtīgie skaitās bezbārdainie. Varbūt rīt kārtīgie skaitīsies tie ar bārdām kā Engelsa laikos un ar pirkstiem rādīs uz tiem gludajiem?

Par daudz, par daudz... Kaut kur dziļi zem apziņā tēvs laikam arī dēla augumu, centimetrus piecpadsmit garāku par savējo, izjuta kā nelielu personisku apvainojumu. Akcelerācijas laikmetā gadās... Inženieris Melkājs izrāva logaritmisko lineālu, kuru nēsāja iekškabatā, un pacēla to kā zobenu pret paša dēlu.

— Nekad tā nebūs! Tā, kā ir šodien, — tā būs vienmēr! Vari atstāt... — Melkājs paraudzījās

uz lineālu, — bārdu... ne vairāk kā piecus centimetrus. Citādi ar tevi pie viena galda nedrīšu. -- Tēvs aizcirta durvis un nedzirdēja, ka dēls iebilda: — Personību nevar mērit ar centimetriem!

Nepatikami. Ja tēvs ar Alni nevēlas sēdēt pie viena galda — kā tad vispār būs ar ēšanu? Lai situāciju pārdomātu rosinošos apstākļos, viņš brauca uz kafejnīcu «Albatross».

Nemājīgo ūķiti cēlajā vārda sauca tādēļ, ka albatrosi ieklistot Antarktikas ledus laukos, bet šī kafejnīca izsauca asociācijas par Arktiku — te pārdeva saldējumu. Uz sienas uzkrāsoli zaļgani ledus gabali, uz kuriem tūpēja pingvīni, knābjus pēc zivīm kā suņi purnus pēc desām izstiepuši. Un tomēr tā bija viena no mākslinieciski augstvērtīgākajām Rīgas pasēdētuvēm: te spītoja tuvējās mākslu vidusskolas audzēkņi. Katrs no viņiem ar kādu apģērba gabalu bija spīvis mākslas propagandists. Cinobra krāsas pari plecam pārvesta šalle līdz papēžiem. Jēzenes ar istām — līdz ceļiem apvītam pastalu auklām. Beretēs varēja samanit visu formas ziņā bagāto Latvijas bērzlapju un suņusēņu kolekciju, jo skola gatavoja arī nākošos modes katraļus. Padusēs mākslinieciskas dzīves pārkārtošanas projektu mapes. Naudas trūkums sargāja audzēkņu tikumību, un parasti viņi iztika ar kafijas maizīti par septiņām un kafiju par deviņām kapeikām.

— Alnis Zaķakāja! — atskanēja, Alnim ienākot.

Pēc šī sauciena Alnī savu māsasdēlu uzminēja Bērtulis Suneps, kuru Skroderēns bija pakēris līdz patēretaju biedrības pikapā.

Arī Alnis ievēroja Bērtuli. Ar gludi spīdīgo frizūru, ūsu zīmziti, lai arī spilgtā, tomēr vispārēja griezuma dzeltenrūtotajā žaketē — viņš atgādināja iepriekšējās, nevis šīs paaudzes filmaktieri.

— Labi, ka atnāci pats, tevis dēļ tik uz Rīgu braucu.

— Negaidīts gan, kā ķieģelis no ķiršu zara. Nokaitināja sencis: plēš man bārdu nost.

— Brauc līdzī uz Birzgali, būsi drošībā! Gribu atvērt mākslas salonu, vajadzīgs eksperts. Diezgan esi šūpots speciālās izglītības tīklā.

— Tirgoties ar vecām lietām? — Alnis no matapakšas paraudzījās Bērtuli.

— Uzminēts. Vajadzīgs sagādnieks.

— Tā ir ideja! Kokeļnieku fakultāti pabeidzu, bet vēl nav skaidrs, vai neparaus armijā. Lai iet! Sencis atputsiēs no manas bārdas. Pēc mēneša lūgsies, lai braucu atpakaļ, jo mamma brokastis ēdīs viņam matu no galvas nost.

Pēcpusdienā no paterētāju pikapa pilsētas ģeogrāfiskajā centrā izkāpa jauns, vareni garš matbārdis, siltā laika dēļ izmeties sporta krekliņā, lētākajā, no vārgi zilgana materiāla. Uz šīm atšķaidītajām debesīm izdalījās apaļa kaklā pakārta medaļa ar Sarkanā Krusta emblēmu centrā. Aizkabinājies aiz rādītāja pirksta, viņš nesa vecmodīgu, nobružātu, siksnām pārvilkto ādas koferi, bet otrās rokas elkonī bija iekārts melns diplomāta lietussargs. Kājās garstulmu šņorzābaki, bet visu šo dažādo laikmetu un sabiedrības slāņu kolekciju kronēja formā stingrs, melns katliņš, kurš nosedza galvas virsu.

Sepskijs, parasto alu sūkdams, apcerēja jauno Birzgales pilsoni. — Štāds oktobers kādreiz bij galvā Birzgals mācītājam. Tipelbrüder zābak... Cubidāns kā pagast vecmātei. Vāciels, vai?

— Nē, anglis, — to izdzirdis, laipni paskaidroja Alnis.

Viņš iekārtojās patukšajā fotoateljē blakus Bērtuļa istabai. Matrācis gulēšanai, kā teātra rekvizīts, atradās kultūras nama orķestra telpas grabažu jūkli. Svitrainā klucī sarullētu, Alnis uz pleca to nesa garām saldējuma kioskam un tur sasmaidījās ar Azandu, kura izlicās pa lodziņu, lai redzētu «Jamaic Aeres» žetonu pie viņas sirds: «No manis var dabūt gandrīz visu.»

Vakarā, padzēruši kazas pienu, viņi smēķēja, raudzijās uz krēslaino pilsetiņu abpus miglas vāliem virs upes un sapņoja, kā šai telpā ierīkos Birzgales pirmo mākslas salonu.

— Māksla — tas ir kontrasts starp līro un netīro, — Alnis prātoja. — Vismaz viena siena jā saglabā tīra, pie kuras piekārt pretīgākos eksponātus, piemēram, urīna dzeltenu meža kuiļa zobu. Tādēļ šito sienu iztapsēsīm ar smilšpapīru, lai apmeklētāji te neberzētu muguras, jo dabā visa netirība nāk no cilvēka. Izglābu bārdu...

Patrona nu būtu, pietrūka tāda nieka kā revolvera — lai iepirktu kolekcijas, bez zināšanām nepieciešama arī nauda. Alnim bija tikai talants. Bērtulis ķērās pie dzelzs rezervēm — līdzpaņemtajām parūkām. Atkal vajadzīgs aģents. Ja Bērtulis pats stāvētu pie kioska, turētu rokā parūku kā lapsas asti un uzrunātu garāmgājējus: «Tante no Hamburgas atsūtīja. Par piecdesmit rubļiem varētu aldot jūsu rīcībā... Droša pret kodēm, piesātināta ar ķīmikālijām, kuras veicina arī personisko matu augšanu.

Hamburgas...» — pēc tādas uzrunas pilsoņu vairums neticētu, ka viņam ir spējas citus kulturāli audzināt. Tirdzniecību daļa latviešu uzskata par kapitālistisku un neētisku.

Pie kioska Šepskijs ar darba riku portfeli pie rokas patlaban prātoja, kurš no viņa izjaukto krāšņu saimniekiem būtu ar mieru ziedot pudeli alus.

— Es var nākošnedēļ būvēt aktieristabs krāsn... — kā noslēpumu pačukstēja Šepskijs.

— Ā, podnikmeistars! — atsaucās Bērtulis.

— Jauki! Vai jūs man nepalīdzētu ar padomu?

Šepskijam padomus parasti neprasīja, pat sieva ne, tādēļ viņš labprāt aizstaigāja Bērtulim līdzī aiz kioska stūra. Nomidīts laukumīnš akāciju pavēni atgādināja pamestas sudraba raktuves — zemē riekšavām mētājās spīdīgas pudelu micītes. Steidzīgi ļaudis še izdzēra «saulesdūriena» traukus. Bērtulis pavēra respektablu portfelsomu, kāda piederēja arī izpildkomitejas priekšsēdētājam, un parādīja neilona cirtas.

— Jūs izcili pazīstat pilsētu — varbūt kādai vajag modernu parūku? Tante no Hamburgas atsūtīja manai līgavai, bet mēs izšķirāties.

— Un, kad šķirās, tu šito cepur norāv viņai no galvs?

— Es to viņai nemaz neiedevu.

Šepskijs ielaida roku portfeli. — Tie sar diezgan paciel. Kā no ķēves ast. Daudz par tādiem nevar dabūt...

— Komisijas veikalā prasa piecdesmit, tikai tur jāgaida.

Šepskijs parūku cenas nepārzināja, toties viņš pārzināja privātās tirdzniecības likumus un piedāvāja pusi. Salīga par trīsdesmit. Naudu Šepskijs solīja atnest vakarā. Bērtulis atdeva pa-

rūku bez kvīts, kaut zināja par novirzēm sava kontrahenta biogrāfijā. Bet kā populāros rakstos rakstīts par blēžu pāraudzināšanu? Viņus sagrauj negaidīta uzticība. Uz to dibināta pat vesela sodu atļaušanas sistēma. Lai Bērtulim kā svešiniekam pierādītu kristallīru sirdi, Šepskijs pirmo reizi nepiekrāps.

Šepskijs, portfeli lēno soļu takti slaidi vicinādam, devās pa Apšu ielu uz augšu. Jaunajā rajonā aiz pilsētas vecajām robežām, augsto lapegļu alejā, cēla jaunu namu, kurā viņš virtuves sienas noklāja ar flīzēm. Strādnieku tobrīd te bija maz. Iemaisījis muldā treknu betona javu, pielipinājis vienu flīžu rindu, viņš izliccās pa logu un vēroja grāvi nama priekšā, uz kura malām gulēja spīdīgi brūnas keramikas caurules. Te viņam vajadzēja šodien ierasties. Un ieradās. Plecīgs puisis, rokas tik dziļi mālaino darba bikšu kabatās ieogrūdis, ka laukā tās dabūtu tikai līdz pusdienai, zilsvitrainu jūrnieka kreklu mugurā. Galvu sedza zaļa, nesaderīgi jauna un tīra platmale.

— Savarij! — skaļi uzčukstēja Šepskijs. Jaunais cilvēks bikli pagrieza uz augšu plakanu seju. Deguns kā deguns, tikai viens, bet acis mazliet šķielēja katra uz savu pusi, saglabādamas drūmu izteiksmi. Bet kopumā varenā žokļu kvadrāta un nenotveramo acu skatienu dēļ seja pauda vīrišķīgu un noslēpumaini drūmu izteiksmi.

— Manējais šorīt nedzers, — zobus nepaverot, paskaidroja Savarijs.

— Bet es zin, kādēļ tu vesel pusmēnes nebij darbā un kāpēc tev galvā jaun hūt.

— Iedzērām, un vēlos — ar deniņiem pret stabu, šuva galvu, tādēļ slimības lapas nav... Mani neatlaidīs, kas tad šitos ieraks zemē! — Savarijs ar gumijas zābaka purnu iespēra pa cauruli.

— Neatlaidīs gan, bet cik ilg tu ar to cepur staigās — zem hūt vēl karstāks nekā āra. Es nevienam nav stāstijs, ka tu Valmierā stāvos krastos met vill, bet tev Valmiers atskurbtuvē nošķērēj matus, jo esot atrast vien gnid, ka tu piecpadsmīt diens krāmej malk. Un neteiks ar.

Savarijam atkrita mute. Zobi bija lieli un visi. — Kā tu zini?

— Caur milicij. Bet es tev var atdot mats. Panāc iekšā!

Savarijs ienāca un sveiciena vietā palika Šepskijam zem zoda dūri. — Ja tavējs izmuldēsies!

Savarijs vēl smaržoja pēc pasaules vecākā medikamenta. Tādā stāvokli nopietnus darījumus kārtot vieglāk, un Šepskijs novicināja parūku gar Savarija acīm, kuras grozijās līdz katra savā ritmā.

— Tavēj mat bij tādā pašā krāsā, blond un vasarā kā lin. Vajag tikai apgriezt drusciņ īsāk, un staigā vesels, kamēr savējie drusk ataug. Zem šitād deķ arī siltāks un ātrāk augs. Un tu atkal varēs iet uz kultūrs nam dancot. — Šepskijs, jau apdvašojis un gar biksēm norīvējis spogulīti, atbalstīja to uz palodzes un lika parūku uz noskūtā Savarija paura, kurš profilā šķīta tikai neliela, aiz ausīm paslēpta žokļu piedeva. Savarijs vispirms paraudzījās uz spoguļiša mugurpusi.

— Man uz spoguļiš pliks dāms nav. Hāhāhā! — iesmējās Šepskijs un tad sāka grozīt

jauno galvas rotu pa Savarija pauri. Savarijam šī spēlīte iepatīkās.

— Pa pirmo! Tagad lai nežvankst, ka manējs bijis sutkāš. Kamēr no Valmieras atsūtīs rēķinu par naktsmājām, mati būs pašam.

Salīga par četrdesmit rubļiem. Savarijs Valmierā bija sakāvijs tūlīt pēc algas saņemšanas, naudiņa ieslodzījumā bija saglabājusies neiztērēta. Ar pirkumu zem krekla viņš pazuda. Vēlāk Šepskijs redzēja sirmu vīru zilsvitrainā krekļā, kurš rakājās pa grāvi, cauruļu galus saderēdams.

Atdodot Bērtulim trīsdesmit rubļus, Šepskijs pavēstīja, ka Savariju patiesībā saucot par Vari. Iesauka radusies no vārda «savārit», jo Varis bieži savārot ziepes. Māte sākumā šo nav gribējusi laist mājās iekšā, jo nepazinusi. Bet, kad dēls parādījies pagājušajā gadā, no autobusa izkritot, nolauzto zobu, tad gan māte tūlīt pasniegusi pusi sautēta truša. Kad dēls vēl atzinies, ka drusciņ uzkavējies Valmieras milicijā, māte sākusī raudāt un lamāties: «Kādi tev bija skaisti mati... Kad tev bija gadiņš, apgriezu pirmo reizi... Pa divām nedēļām sirmi... Moku kambari, ne milicija!»

Pamanījis, ka pie Bērtuļa, pēc afropapuasa frizūras spricžot, iemitinājies inteliģents cilvēks, pienu nākošajā vakarā uznesa dzejnieks Skroderēns pats. Ar cieņu paraudzījies uz Alņa traperu zābakiem, kādu Birzgalē vēl nebija, viņš stādījās priekšā: — Dzejnieks Andris Skroderēns.

— Kōktēlnieks Alnis Melkājs, — paskaidroja Bērtulis.

Jaunie ģēniji sarokojās. Dzejnieks uzsēdās jāšus uz krēsla, bet Alnis atmetās uz sarullēla matrača.

— Man iekrita prātā — varbūt pie kultūras nama varētu noorganizēt radošās jaunatnes klubu. Mēs, tad tie, kas apmetās Sviķenes mājās...

— Kādēļ tikai jaunatnes? — Iekšēji sarūgtināts, pasmaidīja Bērtulis. — Pārņāks vēl gleznotājs Narbūts, kuru Kasperjusts esot salīdzis...

— Tā jau es domāju... vispār radošo klubu, — piekrita Skroderēns.

— Kultūras namā diezin vai varēs, jo Kasperjusts, kā teikt, neatzīs nedz platās, nedz šaurās, tikai veikala platuma bikses, — šaubījās Bērtulis. — Ja citur tāda kluba nav, neviens viņam neiestāstīs, ka Birzgalē tāds iespējams. Bet mēs ar krustdēlu domājam tieši šite — tādu kā mākslas salonu, diskotēku, kur noklausās jaunākos ierakstus un plates, kur savākti priekšmeti, par kuriem runājām dabas draugu sanāsmē.

— Vēl labāk! Atskaņosim mūziku, lasīsim dzejas. Tad principā norunāts. — Skroderēns nokāpa no krēsla un atvadījās.

— Es šo Savariju nepazīstu, bet zinu, ka viņš ir labs cilvēks, jo atdeva man kanalizācijas darbos sūri pelnīto naudiņu, — prātoja Bērtulis, pār parūku saņemtos trīsdesmit rubļus Alnim atdodams. Tad viņi apsprieda rīcības plānus. Alnis vispirms dosies uz Pentes ciemu. — Tātad droši ej no mājas uz māju, apskati klētis, pagalmus un bēniņus! Kas derīgs, palūdz, lai uzdavina. Visos muzejos vērtīgākie eksponāti ir

dāvināti. Visur tevī sagaidīs viesmīgi un tev piedāvās krūzi piena, jo tu būsi — žurku ķērājs!

Negaidītā paaugstinājuma pārsteigts, Alnis velti meģmāja aizdedzināt jau kvēlojošu cigareti.

— Man skolā mācīja, ka žurku blusas iznēsā mēri un žurkas dzīvojušas jau senajā Ēģiptē, tas viss, ko zinu.

— Vairāk arī nav jāzina. Sanatorijā strādādam, žurku ķērājos diezgan noskatījos. Žurkas sen vairs neķer ar kaķiem, jo kaķi sakarā ar vispārējo labklājības pieaugumu pārliet no suņu desām. Mēs dzīvojam ķimizācijas laikmetā! Modernie žurku ķērāji staigā ar portfeli, no kura bēniņos un pagrabos izliek turziņas ar indi žurkām, saindētus graudiņus pelēm, un ievāc atskaitei nepieciešamos parakstus. Te būs turziņas, te graudiņi. — Un Bērtulis norādīja uz apavu kārbu ateljē kaktā, kurā bija gliši sarindotas papīra kulītes, kādās aptiekās iesaiņo pulverus pret niezi, spališiem un plaušu karsoni.

— Bet tad... man ļoti būs jāmazgā rokas, ja reiz indes... — raizējās Alnis, ar nagiem kā pincelēm nāvigās kulītes pacilādams.

— Varēsi arī nemazgāt — kur tad es lai indi būtu rāvis? Tur iekšā ir prosa un griķu putraimi.

— Bet tad jau žurkas nemirs — un es būšu blēdis.

— Arī oficiālie žurku ķērāji būtībā ir blēži, indē jau desmit gadus — bet vai mums žurku trūkst?

— Bet istie ir oficiāli apstiprināti.

— Še, uzšķir burtu «ž» un nomierini sirdsapziņu! — Bērtulis pasniedza zināmo gliši iesieto kriminālkodeksu.

— Nav. Vārda «žurka» te vispār nav.

— Nu tātad. Ar labu nakti! Good bye! — Bērtulis vel izšķirstīja vācu žurnālu «NBI». Tani varēja mant, ka platie bikšu gali tagad ārēmēs atļauti arī gados vecākiem viriešiem.

Nākošajā rīta Alnis devās ekspedīcija. Galvassegu — melno kalliņu viņš atslāja mājā, jo lauciniekos tas varētu radīt neuzticību pret viņa žurku indēšanas spejām. Ko lai dara — mūsu dienas arī vēl dažkārt vīru vērtē pēc cepures...

— Nepatikšanas izslēgtas, jo tu pēc leģendas esi Rīgas sanepidstacijas ceturtās žurku apkaurošanas nodaļas instruktors, kurš izmeģina jaunu ģifti. Un galvenais — naudu jau tu nevienam neprasīsi. Ja kads grib dubultu porciju un tev kaut ko iedod, tas no brīva prata. Kriminālkodekss iedarbojas tikai pret tiem, kuri paši prasa naudu. — Tā skaneja Bērtuļa izvadu vārdi. Lielo mugursomu uz plikajiem pleciem uzmetis, Alnis devās uz autoostu.

Līdz Pentles autobusa atiešanai palika pusstunda. Viņš pagājās pa šīs pilsētas Rīgas ielu. Zem sulīgi zaļu kļavu lapotnēm bija novietoti gari galdi, uz kuriem bija izstādītas daudzas kļusās dabas, cita no citas ar svariem atdalītas. Rozā un dzeltenī kartupeļi kļugu grozos, sarkani redisi lapu zaļuma, par kuru veselīgo izskatu rūpējās gādīgas rokas, tos periodiski ar ūdeni apšļakstot. Nogurušas, zaļganbālas zirņu pākstis un slinki, lielos grozos izlaidušies gurķi. No augšas uz šiem ēdmaņiem kā sapostas aktrises krašņākajās tualetēs noraudzījās mīlzums gladiolu ziedu. Tā bija šo ziedu pirmā un pēdējā publiskā izrāde... Uz Alni kā varbūtēju pircēju un matbārdainu ērinu garos šņorzābakos norau-

dzījās daudzi acu pāri vecumā no desmit līdz astoņdesmit gadiem. Kad Alnis visiem laipni un tieši uzsmaidīja, apbrīnotāji neērti novērsās, jo pēc presē publicētajiem hipiju izturēšanās likumiem viņam būtu jāizliekas, ka nevienu nepamana, vai arī jārāda mēle.

Te atskanēja sauciens «Cāļi!» — un galdu galā apstājās balts furgons. Pa atvērtajām durvim redzēja līdz griestiem sakrautas listiņu kastītes. Un visi, ir pircēji, ir pārdevēji, grozus sagrābuši, metās turp, mirklī izveidodami neticami kārtīgu rindu.

Alnim uzausa ideja: ja pēc cāļiem tā skrien, tātad tie ir deficīts. Deficītu likvidē ar augstām cenām. Augstas cenas dod peļņu. Žurku indēšanu varēja apvienot ar cāļu pārdošanu. Kur cāļus likt? Tagad lieti derētu melnais katliņš... Tepat klūgu grozu vidū tupēja sirms onkultītis.

— Cik? — iekliedzās Alnis, domādams, ka katram vecākam cilvēkam jābūt pakurlam.

— Vai kartupeļiem?

— Cik maksā?

Baidīdamies, ka nesamaksā par maz, jo vecus cilvēkus un bērnus krāpt būtu pieauguša necienīgi, viņš paķēra vienu grozu, citā iemeta trīs rubļus un iestājās cāļu rindā.

— Tie, kuriem ar zilu tinti nosmērēts pakausis, ir gailīši, par septiņi kapeiki gabala. Vistiņas trīsdesmit pieci, — izsauca sieva ķiteli un sāka dalīt cāļus.

Minūtes piecas viss gāja kārtīgi, bet tad kāds neuzmanīgi nopūtās: — Visiem laikam neiznāks... — Šaubas, ar katru nākošo runātāju izteiktas skaļāk, kļuva par pārlicību, un rindas beigās atskanēja brēciens: — Tā jau visiem neiznāks! — Ar to Birzgalē sākās «cāļu nemieri».

Rinda sajuka, kā ar karoti izmaisīta. Vīrs galvas kaujas cirvju vietā pacēlās grozi, un visi devās sturmēt furgonu. Zurnālos salasījušās, ka pieklājīgi ir sievieti visur palaist pirmo, sievas lauzās uz priekšu. Gan ar pleciem, gan apjomīgākām ķermeņa daļām, ar ko jau vispār sievietes laužas dzīvē uz priekšu. Tikai nelaime: sievietes te bija gandrīz visas... Sekas bija bēdīgas: cāļus vairs nedabūja neviens, tie attālinājās, maigu roku, plecu un sānu spiesti, — furgons ripoja projam. Alnis, grozu vīrs galvas pacēlis, virzījās baram līdzī. — Ko jūs grūstāties! Vīrietis... — viņu nepārtraukti kaunināja.

Auto lika uzstums uz ielas un aizšķērsoja satiksmi starp Birzgali un citām republikas pilsētām. Pārdevējas mēģināja atbrīvoties no cāļiem, skaitīdamas tos grozos, kam pagādās.

Te aizelsies auto motora priekšā, kur cāļu tīkotāju nebija, nostājās pilnvarotais Liplants un iekliedzās: — Uz ielas tirgoties nav brīv! Pārtraukt!

Milici pamanījušas, pārdevējas no iekšpuses pierāva durvis. Bet sievas vērsās pret Liplantu: — Kas te par nekārtībām! Tūlīt nodibiniet kārtību! — Un ar groziem daudzija furgona skārda sānus kā pannu.

Liplants nosvīda un atlaida vaļīgāk pelēkās kaklasaites mezglu. Alnim līdz autobusa atiešanai bija vajadzīgi cāļi, tādēļ arī viņš pieprasīja: — Kārtību vai cāļus!

— Lūdzu, stājieties rindā! — Liplants no visa spēka atkārtoja trīs reizes, jo zināja, ka visas labas lietas ir trīs.

Pārdevēja pamanīja Alni un laipni uz viņu paskatījās. Alnis kā celtņa strēli pāri galvām pasniedza roku ar grozu, kurā bija ielikti divi

rubļi desmit kapeikas. — Trīsdesmit gaiļus! — Priecīga, ka tikusi vaļā no gaiļiem, pārdeveja ieskaitīja gaiļus. Sievietes dusmās Alni lutit izgrūda no rindas, par ko viņš ļoti priecājās, bet pašas turpināja grūstīt furgonu. — Apgāzīs! — iekliedzās pārdevējas — Milicija...

Ko nu? Arestēt nevienu nav pamata, tikai tad, ja apgāztu. Gaisā šaut nav nozīmes, neviens jau nebēg, bet taisni spiežas virsū. Vilkēt ar steku pa... Dies pasarg — tepat mūžs jādzīvo. Liplants mēģināja vienu sievu maigi satvert aiz siltas rokas, lai stādītu kārtīgu rindu. — Negrābsties, pateikšu tavai sievai! — Un roka bija jāatlaiž.

— Kādēļ jūs nenodibināt kārtību? — Alnis promiedams laipni apjautājās.

— Tās te... tās ir neorganizētas nekārtības... ļoti neorganizētas nekārtības... — nopūtās Liplants.

Autobusā, grozu ar dzeltenajiem čiepuļiem klēpi turēdams, Alnis prātoja, ka Pentlēšiem nomazgāt līntes traipus no pakaušiem, lai gaiļšus pārdotu par vīstīņām, tādejādi izlīdzinot dzimumu diskrimināciju, un no katra cālena vēl nopelnītu divdesmit astoņas kapeikas. Kopa septiņi divdesmit. Dienas alga.

Bērtulis tai laikā «Ūdensrozē» dzēra tasīti istas kafijas. Baltas audekla diadēmas šodien trūka, un pilnībā atklājās Merilinas Monro ilgviļņu frizūra.

— Jūs tik reti... Laikam jau mana kafija negaršo... — Annija nopūtās.

— Ļoti garšo, bet baidos bieži jūs apgrūtināt. — Bērtulis slēpa raizes, ka viņu par kafiju

varētu piekēdēt Annijas dārziņā pie lāpstas. — Jūsu blondajiem matiem šī frizūra ļoti pie-
slāv. Tagad atceros, kur jūs esmu agrāk redzē-
jis!

— Nevar būt, Gaujaskalnā ārstējusies ne-
esmu.

— Hildas Vikas gleznās, atcerieties, tās līga-
nās sievas ar krāšņo . . . krāšņo . . .

— Pagaidiet, pagaidiet, neesat vis redzējis,
jo tur jau tās dāmas bija plikas . . . Un to jūs vēl
neesat redzējis. — Annija iesmējās tā, ka Bērtu-
lis varētu saprast, ka tas, kas nav noticis, varētu
notikt. — Bet patiesība gan ir tāda — es šai
pilsētā biju blonda jau tad, kad neviena vēl ne-
bija blonda. Pirmdien braukšu uz rajonu, tur
esot sandales uz platformas. Vai jūs mani ne-
pavadītu?

Tais gadījumos, kad prātīgas, dzīves piered-
zejušas sievietes uzaicina kādu dzīves piered-
zejušu vīrieti, viņas arī pašas maksā rēķinus.
— Pirmdien gribeju kārtot bibliotēku . . .

— Tad norunāts. — Pēc Bērtuļa tēriņiem
viņu pareizi vērtējama, Annija piebilda: — Auto-
busa biļetes nopirkšu jau laikus.

Kultūras namā Bērtulis izgāja cauri tukšajai
zālei, dienas darbam iedvesmu smeldams. Grā-
matvedībā Boka pamirkšķināja: — Pats atkal
atbraucis no Ļeņingradas.

Aiz stiklotā galda, no kura bija aizvākta Bēr-
tula vācu dāma peldkostimā, sēdēja nesmaidī-
gais Kasperjusts. Krekls atkal zils, jo zilo krāsu
viņš uzskatīja par vadošajiem darbiniekiem pie-
mērotāko.

— Tu neko prātīgu neesi padarījis. Velna
Narbūts arī nerādās, vajag jaunus lozungus, ru-
dzi nāk virsū. Kur nauda? — Kasperjusts drau-

doši pacēla papīra nazi, vienīgo rakstāmpiederumu uz lielā galda.

— Nauda vel citu kabatās, — atzinās Bērtulis, iezveldamies krēslā pretī direktoram. Tikai šodien, vērodams Kasperjustu profilā, Bērtulis pamanīja, ka īsie mati nevar piepildīt vai noslēpt direktora galvas virsas seglveida formu. — Esmu apzvanījis kolhozus un piedāvājis zāli jubileju svinībām Ņems. Rit «Dudas» ar dziesmu modinas izpildkomitejas sekretāri dzimšanas dienā. Ar to pasāksim «dzimšanas dienas rīta» tradīciju. Kad dziedāšanu dzirdēs citi, prasis vēl un maksās trīs rubļi par dziesmu. Šovakar izsludināts atpūtas vakars, tas ir, dejas. Tur iepazīšos ar apstākļiem, bet nākošu sestdien — «eksperimentālais vakars»! Dejas parkā, jo vasarā visi mil pļavas un maigo sauli.

— Lai būtu, bet tā — kaut kā ārkārtīgi! Un foajē vajag pirmrindniekus. Uzmet projektu!

Pusdienās no kultūras nama Bērtulis izgāja kopā ar Boku. Celiņš zem akāciju zariem bija izlikts ar brūniem, dedzinātiem ķieģeļiem, gadu desmitu un papēžu tūkstošu neizdrupināts.

— Nomazgā un ievasko — celiņš kā parkets, — vērtēja Bērtulis.

— Kasperjusts izpildkomitejā pieprasīja, lai to pārlejot ar asfalu, būšot modernāk... — nopūtās Boka.

— Birzgales vēsturē tiks ierakstīts, ka direktors Kasperjusts noasfaltējis celiņu. Ceļi uz vēsturi ir dažādi. Arī asfaltēti, — pamācīja Bērtulis.

Viņš apstājās pie saldējuma kioska. Pienāca arī veļas mazgātavas vadītāja Špore ar stingro stāju. Špores bezkaislīgais skaliens vispirms pievērsās Azandas žetonam «No manis var da-

būt gandrīz visu». Azanda, violetos matus uzpurinādama, rādīja, ka no Špores nebistas. Pavaikstījusi pūderēto seju un ar krāsu uzbiezinātās lūpas, Špore prasīja saldējumu. Azanda iekasīja ledussāls pusmucā ieglabāto saldējumu vafelē un svēra. Špore klusēdama grozīja brūnās acis no svaru šautras uz Azandas matiem un atkal uz svariem. Un brīnums — Azanda itin kā sevi sarāvās un bikli, ļoti laipni pateica: — Lūdzu... — Uz to Špore, saldējumam kā rīcinellai mēli piešāvusi, izgrūda: — Paldies.

Kad Špore bija aizgājusi, meitene atkal izslējās un, dziļāk kioskā ievilkusies, parādīja dūri. — Vecā citronu miza... Tā viņa spīdzina mani katru dienu.

— Viņa nepateica neviena ļauna vārda, — iebilda Bērtulis.

— Bet vai es nezinu, kas viņai aiz štukatūrētās pieres? Vienreiz tā ir pateica: «Sverat, kā gribat, ja jums mati lillā, tad jūs apsverat.» Es jau zinu — visas saldējuma pārdevējas tiek turētas par blēžiem. Vai tad vērts godīgi strādāt? Man pilnīgi pietiek ar sešiem apgrozības procentiem, bet, ja šitā, tad parādīšu ar, ka profu svērt. Par veļti jau rokas sāli un ledū nemērcēšu.

Pienāca plikgalvis tikliņkreklā, palūdza divus saldējumus un aiznesa tos stikla burciņā.

— Ļeņingradas mūzikas profesors. Tad es zinu — pulkstenis četri. Aiznesa savai vecai saldējumu pie kafijas.

— Tad jūs kultūras nama vakaros piedalīties? — Bērtulis arī palūdza saldējumu, kaut tas bija pret viņa finansēm, bet citādi bija neērti gar kiosku trīties.

— Mikrofonā runāt es varu. Esmu strādājusi kinostudijā... — Azanda no rokassomiņas pasniedza daudziem pirkstu nospiedumiem bagātu papīru. Kinostudijas grāmatvedības izziņa, ka Azanda Matule 1972. gadā saņēmusi vairākus rubļus kā darba algu.

— Jūs vilksiet aiz sevis melno vadu, tikai — nākošu sestdienu. Goda vārds. Bet šovakar uz dejām?

— Kur citur ies! Kino šovakar rāda par kaut kādiem kariem. Var jau par kariem ar, bet tad vajag... nu, arī par piedzīvojumiem aizmugurē. Bet tais filmās tikai šauj.

Zodus uz letes malas uzlika divi puspliki puikas. — Mums, lūdzu, vienu plombjēru.

— Zēni jau runā franciski, — piezīmēja Bērtulis.

— Vēderi kā slidotavas, — brīnījās Azanda, — šodien jau trešais.

— Mēs bagāta lēva dēli, — iesmējās Bērtulis.

— Nav vis, — puikas pavērsās pret viņu, — mēs naudu atradām pie kioska zemē.

— Pareizi, vakar Tendiķu betona rūpnīcā maksāja algas, pēc tam krumos aiz kioska starp pudeļu korķiem var salasīt arī kapeikas, — piekrita Azanda. — Kad pati biju maziņa... Nu, čau, darling!

Bērtulis devās uz savu krastmalas mītni, lai iegrauztu karašu ar kazas pienu. Sviesta vietā viņš atcerējās vēsturiskos romānus par pirmajiem kristiešiem — vientuļiem, kuri dzīvojuši tagadējās Ēģiptes teritorijā un arī ēduši miežu kārās. Šie eremiti domāja, ka no cepešiem izvairoties ir pareizi, bet Bērtulis — ka tā ir nepelnīta pārestība. Atlaidies guļvietā zem spuldzes ar dzelteno vaskapapīra enotāju, viņš studēja,

ko «Literatūra un Māksla» sestdienā saka par latviešu poētisko dokumentālķino, un atcerējās potenciālo kinoaktrisi Azandu, kura kinodokumentos nekad neiekļūs, jo viņai pie kruts poētiskajam latviešu kino nepiemērots uzraksts. Bet vai Azanda «dotajā laikā» nav dzīvojusi? Kino pierādīs, ka viņa nav dzīvojusi. Bērtulis ielaidās snaudā. Šī svētīgā paraša bija palikusi no viņa dīloņslimnieka gadiem.

Pavakarē, uz kultūras namu iedams, viņš pie «Ūdensrozes» celiņa pirmo reizi sastapa Binnijus. Lielākajam auga šķidra bārda, tas laikam šai simbiozē izpildīja jaunekļa lomu, kaul, ievērojot dzimumu vienlīdzību, galvas viens pret otru bija pieliekuši vienādā leņķī, rokas viens otram ap vidukli turēja vienādā augstumā un velveta bikšu kules arī šķīta vienādi platas. Brīvo roku ikšķus abi bija aizkabinājuši aiz zīlajām plecu somām. Uzrakstam «Pan American» vajadzēja liecināt, ka abi lidojuši pāri lielajam diķim un pieder nevis Birzģales, bet pasaules pilsoņiem. Šīlie vismaz nav garlaicīgi.

Binnijus uz «Ūdensrozi» aizdzina ēstgriba. Pirmajai īsti brīvajai naklij sekoja pirmā īsti brīvā diena. Viņi pamodās ap pusdienas laiku.

— Pulksteņu vienīgā vērtība ir tā, ka tos var pārdot, — teica Broņa Tādēļ neviens tos neuzvilka.

Atkal izvārīja kartupeļus, jo Baiba to prata. Sviesta vairs nebija, bet pie pagraba griestiem karājās žāvēta cūkas pusgalva. Broņa, satvēris brūno ausi, galvai uzbruka ar lielo virtuves nazi. Vispārējos vilcienos apcirsta, pusgalva nodrošināja aizdaru arī pusdienām un vakari-

ņām. Palika pāri nesaprotami lieli, zobiem rotāti kauli, kādus Baiba agrāk nekad nebija redzējusi. — Kaulus laucinieki parasti atdod sunim, — Baiba atcerējās no latviešu literatūras.

Paēduši viņi puspliki, ar tranzistoru pie rokas gāja meklēt suni, kuram atdot lielos kaulus. Aiz kartupeļu lauka gar upi stiepās pļavas strēmele. Viņi atkrita zalē, brīdi valstījās, un Bronza mēģināja pasildīt roku zem Baibas krūštura.

— Tagad nevar, otra krasfā lūras.

— Bet ārzemēs, kur hipiji pulcējoties, tur visu darot... gandrīz... pilnīgi atklāti.

— Paskat, tur tādi mamuti, viņiem skauž.

Abi rāmi nosēdās uz krasta, iemērca pēdas ūdenī un tikai tagad ievēroja, ka otrā krastā koku lapotnē, metrus piecus virs zemes, atrodas uz stabiem celta būdiņa, nokrāsota zaļu lapu krāsā, ar vienu, bet plašu logu. Būdiņā kā uz kūtsaugšas varēja nokļūt pa kāpnēm. Tās paēnā zvilnēja divi šokolādes krāsas jaunekļi peldbiksītēs un šad tad viens pret otru pacēla pudeli.

— Tie ir... kaut kādi novērotāji. Tur piesieta arī balta laiva. Varbūt sportisti treniņā, — prātoja Binnijs.

— Pameklē uz deviņpadsmit metriem, no Londonas, — teica Baiba, noguldamās uz sāniem, lai kārdinošāk izceltos aiza starp vidukli un sarkanā bikini tērptajiem gurniem. Bronza deviņpadsmitajos sameklēja pieklājīgu mūziku un noregulēja parasto skaļumu — tādu, lai skaidri dzirdētu arī otrā krastā. Viņi ievēroja popmūzikas mīļotāju pamatlikumu — laba mūzika atskatnājama tā, lai dzird arī kaimiņi.

Zvilnētājiem otrā krastā sacēla galvu kā iz-

traucēti roņi. Tad viens, kā no saites atbrīvots šimpanze, uzskrēja pa kāpnēm. Pēc mirkļa Binniji ieraudzīja, ka pie būdiņas stūra kā metāla knābis pavēries pamatīgs skaļrunis, no kura tūdaļ atskanēja pērkondimdoša balss: «Uzmanību, uzmanību! Šeit Birzgales glābšanas stacijas radiomezģls. Nedrīkst peldēties agrāk kā stundu pēc barības uzņemšanas. Pārraides beigas.» Sludināto atziņu nostiprināja nepārkliedzams Toms Džonss, kas visai Birzgalei izelsoja savas dveseles sāpes sakarā ar Dilailu.

— Baigie atpalicēji — tas gabaliņš jau trīs gadus vecs! — Broņa iekliedza Baibai ausī. Tas, ko tranzistors izgrāba no deviņpadsmitā vilņa, vairs nebija dzirdams. Binniji, sarunādami ar zīmēm, nolēma izpeldēties.

Upes grantainais dibens nebija smādējams, ūdens sniedzās vismaz līdz nabai. Broņa nolēma parādīt, kā Rīgas puikas peld, un metās kraulā. Bet te viņu apsauca bargā balss:

— Pilsoni zilajās peldbiksēs! Ārpus peldvietas peldēties bīstami! Ludzu atgriezties! — Un abi šokolādes sargeņģeļi iekāpa laivā, airus divreiz iemērca ūdenī, un laivas baltsarkanais sāns jau aizkavēja Broņam «redzēt jūru», jo droši vien šīs upes ūdeņi caur Salacu vai Gauju nonāca jūrā. No laivas plūda tāda kā alus smarža.

— Ko dullojaties — ūdens līdz nabai, vai te var noslikt!

— Bet, redz, tur aiz ūdensrozēm ir desmit metrus dziļa bedre. Tādēļ noteikumi paredz — brīv peldēties tikai šite, — miermilīgi paskaidroja nevēlamais glābējs, kura melnie mati bija nosukāti līdz indiāniski šaurām acīm, tā ka nebija iespējams pateikt, vai piere arī viņam ir.

— Bet ja es gribētu peldēties aiz likuma? —
Broņa pamāja, kur upes tecējums atdūrās
likumā, tāpēc šķita, upe turpat ielist zemē.

— Mums ir telefons. Ja slikt, paziņo, un
mes braucam līkus elpināt. Mums ir aparāti.

— Bet jūs jau nevarat pavēlēt peldēties tikai
šite.

— Tā jau ir, noteikumus nodrukāja avīzē, bet
tauta neapzinīga, šite nepeld ne desmitā daļa.

— Tad jau jūs algo par velti.

— Priekšniecībai labāk redzams... Nav ko
runāt. Ja mēs pa desmit gadiem izglābjam tikai
vienu — ar to pašu atmaksājas: cilvēka dzīvība.
Vai tu negribētu, lai tevi izkacē no dūņām un
atdod tai ledijai, kura tur krastā rivē gurnus
ar saules eļļu?

— Vai daudz šogad izglābāt?

— Šogad plāns nepildās — neslikt, visu
laiku pretīgi lija, būs sliktā atskaite.

— Klausies, — laivas malai pārliecās otrs
apaļi sārtu seju, — vai tu nevarētu drusciņ
slikt?

Broņa padomāja. — Var, kad trūks naudas,
sliktu ar. Bet ko jūs drillējat tos vecos gabalus?
Man ir kolosāli ieraksti.

Šķiroties viņi vienojās, ka brižos, kad gaisu
tricinās viens, otri klusēs, lai Birzgale apgūtu
plašāku mūsdienīgas mūzikas repertuāru. Broņu
un viņa lēdiju vakarā pārcels ar laivu glāb-
šanas stacijā, lai pie mazas drapes paklausītos
ridzinieku ierakstus.

— Šausmīgi gribas ēst, — Broņa atzinās,
Sviķenes pusrijā atgriezoties.

— Nevajadzēja peldēties, — nopūtās Baiba,
— man arī gribas... vismaz vienu groziņ-
kūku...

Tā kā pa abiem bija vēl četrpadsmit rubļu, viņi apvilka kreklus ar uzrakstiem, paslēpās aiz milzīgajām pūču bērnu melnajām acenēm un apkainpušies devās uz pilsētu, apkārtni nevērodami, bet cerēdami, ka apkārtne ievēros viņus. Un kas tad arī vispār te bija — ielmalās parastie ceriņi, ābelēs karājās parastie āboli, mājas un pagalmi kā Rīgā, tikai daudz mazāki.

Restorānā pasūtītās karbonādes bija milzīgas, gaļa ap kauliņiem sulīga. Neērti tādu atstāt. Cilvēkam jābūt dabiskam, tāds ir princips, jo tā ir arī vieglāk dzīvot, un viņi, brītiņu pamocījušies ar nazi un dakšīnām, tvēra kaulus pirkstos un apskribināja pēdējo šķiedriņu. Uz viņiem noraudzījās vizošos satina virsvalkos tērplas pārdevējas, kuras tā vis nedrīkstēja. Desertā viņi apēda pa divām groziņkūkām un uzdzēra pa glāzei laba runāņu vermuta. Atstājuši «Ūdensrozē» piecus rubļus, viņi atdeva galus.

Pie kioska Šepskijs, ģimenes dārziņu aplējis, kasti ar tukšajām pudelēm perēja pilnīgi legāli, jo bija sestdienas pēcpusdiena. Pamanījis pārti ar eņģeļu matiem, viņš skaļi čukstēja uz Baibas pusi: «Ēs zin, kur pārdod lietots bērnu ratiņš, tāds saliekams,» — un palaida skaļo smieklu. Baiba sarāvās. No zirdziskā smiekla, viņa domāja. Kioskā viņi nopirka sviestu, baltmaizi, ķiršu ievārījumu un cietu desu, jo tā, neraugoties uz četri piecdesmit kilogramā, garšīgāka par piena desu. Kioskā palika apmēram trīs rubļi. Vitrinā pie tilla gala viņi pamanīja aīšu, ka šovakar kultūras namā atpūtas vakars, un nolēma apskatīties, kā Birzgalē kratās. Sviķenes pansijā viņi izvilka no šķūniņa vecu matraci un atlaidās uz tā pēcpusdienas atmiedzī. Mauriņā nedrīkstēja, jo tur Baiba no rīta pama-

nīja lecam vardi un uz celiņa melnos zemes
putrainiņos pazuda sliemas galva. Guļot zālē,
tāda varēja ielīst ausī.

— Bet vai tie lauki nepiekasīsies? — prātoja
Baiba, vakarā apdrukāto kreklu cilādama.

— Amsterdamā pat karalienes pils priekšā
varot staigāt pilnīgi skrandās un ar bārdu. Pa-
mēģini Rīgā pie izpildkomitejas...

Un viņi, nodrošinādamies pret vietējiem miet-
pilsoņiem, mauca galvas cauri seģenēm, kuras
Rīgā bija darinājuši, iegriežot šķēlumu un izplū-
kājot bārkstis rūlainām bērnu sedziņām. Dažas
meitenes seģenes auda pašas — bet kam tad ra-
dīta smagā un vieglā rūpniecība?

Binniju bažas izrādījās dibinātas. Pie pus-
kolonnām rotātās kultūras nama iecjas stāvēja
tukls vīrs brūnā sikrūtiņu uzvalkā. Spožā stiep-
līšu pinuma kaklasaite viņu laikam žņaudza,
jo bieži viņš lika pirkstu aiz krekla apkaklītes,
un viņa acis tādās brīžos mazliet izspiedās uz
āru. Tas vīrs bija Kasperjusts, kas šovakar iz-
pildīja atbildīgā uzdevumus.

— Biedri, jums nav kaklasaites, — viņš pa-
smalkā, kā aizsmēķētā balsī mierīgi paskaidroja.

— To, vecīt, es jau zinu! — Broņa tvēra mi-
siņa durvju rokturi, kas pēdējā kara laikā ne-
bija izšauts gaisā.

— Tādā gadījumā sarīkojumu apmeklēt ne-
var. Lūdzu, iepazīstieties! — Un Kasperjusts
pats atgrūda augstās durvis. Foajē vīrs kases
lodziņa bija piestiprināts uzraksts, kurā katras
rindas pirmais burts bija biedinoši liels un sar-
kans kā ugunsdzēsēju auto. — Redziet! — Kas-
perjusts pielika pirkstu attiecīgajai vietai.
— «Uz sarīkojumu jāierodas pieklājīgos tērpos
un kaklasaitēs. Izņēmums — krekli ar atlocītām

apkaklītēm. Nav pielautas aditas, ādas vai ādas atvietotāju žaketes.»

— Šitas rullis sarakstīts pirms manas dzimšanas, kad veciši staigāja šņorzābakos, tādēļ uz mani tas neattiecas. Kas man nav pieklājīgs?

— Jums trūkst krekla un kaklasaites. Šitāds... šitāds... lielais lakats pieklājīgu apģērbu sarakstā nav paredzēts.

— Tad paredziet, dabūsit medāli par izgudrojumu. Pončo jaunieši nēsā visā pasaulē, — iecīvinājās Baiba.

— Pasaulē varbūt, bet Birzgalē ne. — Kasperjusts nezaudēja mieru, jo viņa pusē bija rakstiska taisnība.

— Angļi nedzer, nepipē, tikai mazliet melo, — sarunā iejaucās patikama balss. Vienīgais pončo pamanījies, bija pienācis Bērtulis. — Neteiksim, ka pončo jaunieši valkā visā pasaulē. Valkā šur un tur. Toties piekritu, ka šis apģērbs, kamēr tīrs, pieskaitāms pieklājīgiem. Jauniešiem līdz divdesmit pieciem gadiem un indiāņiem Bolīvijā visu mūžu. Varbūt, biedri direktor, ielaidīsim. Redziet, kurpes viņiem ļoti spodrās. — Binniji šķita interesanti moderni, kaut arī ne visai simpātiska bija pasvītrotā vienaldzība, ar kādu abi uzklusēja viņa aizstāvības runu. Bet vai aizrobežu žurnālos nav lasīts, ka vienaldzība pret apkārtni ārpus ēdienreizēm ir jaunatnes pašapziņas, sevis apzināšanās modernā izpausme?

— Jūs no Rīgas? — Kasperjusts sāka taktisko atkāpšanos.

— Un tikai! — Binniji vienbalsīgi atsaucās.

— Tad iespējams, ka jūs mūsu kultūras nama uzvedības noteikumus vēl neesat lasījuši. Šoreiz ielaidīsim.

Kasperjusta mugura atsedza kases lodziņu. Binniji tur atstāja rubli divdesmit un roku rokā devās uz zāli. Galvu nepagriežot, tikai katru aci atsevišķi kā hameleoni pagrozot, viņi pamanīja, ka panākts jau mērens efekts — jauniešu skatiņi pauda zināmu ievēribu. Rīga ne pat otrie, bet Birzgalē pirmie ar pončo. Binniji jutās kā Kajs Jūlijs Cēzars, kad viņš sekretāram dikteja, kas par viņu ierakstāms mūsu mācību grāmatās: «Labāk ciemā pirmais nekā Romā otrais.»

Arī Bērtulis iegāja zālē, lai apgūtu šī kultūras nama atpūtas vakaru. Pirmais iespaids — zāle ar slīpajiem griestiem, kura dienas klusumā šķita cienīgi liela, kā dižu domu katedrāle, kļuvusi mazāka un tiešām ir tikai pamatīga cepeškrāsns kā vārda tiešā, tā pārnestā nozīmē.

Parlīni pie mums ne tikai labi, bet arī lēti, spodrinātais parkets neputēja, tomēr gaiss te neatbilda standartiem. Bērtulis apstaigāja augstos logus. Vai nu Kasperjusts, malku laupīdams, vai kāds individuālais būvētājs bija novācis visus misiņa kloķus, ar kuriem atverami logi. To vietā iedzītas naglas, tā ka svaigu gaisu varēja ielaist, tikai izsitot stiklus... Kā bijušo plaušu vājnieku Bērtuli šis jautājums interesēja īpaši. Viņš sev pierakstīja: «Caurvējš.»

«Krāsns» bija ne tikai karsta, bet arī liesmu piepildīta. Gaismas ziņā zāle atbilda standartiem. Vienmērīgi spoža gaisma iedegās tikai deju starpbrīžos, citādi tumsu graizīja violeti, sārti, zaļi un dzeltenī staru kūļi dažādās kombinācijās un intervālos, tā ka viena un tā pati meitenes seja mirkli atgādināja gan kaisles iekrāsotu Konstantinopoles vēderdejojotājas seju, gan mironīgi bālu salātu lapu. Mūzika? Arī standarts —

pāri sapratās, vajadzīgo tieši viens otram ausī kā telefona klausulē ierunājot. Varbūt tādēļ dejojot runāja maz, un jūtas vairāk tika izpaustas, abām rokām partneri ciešāk pievelkot vai no tās pavisam attālinoties. Pastiprinātāji darbojās nevainojami. Ja zālē palaistu baložu baru, tie nokristu beigti pie dejojāju kājām, elektroģitāras sitieni un bungu dārdoņas notriekti. Sai ziņā viss būtu kārtībā, tikai mūziķu pašu izskatu varēja vēlēties mūsdienīgāku. Kalsnais bundzinieks pavalkātos džinsos un brezenta jakā, gariem, nolaideniem matiem, kaulainu zodu atgādināja indiāni, kas, sapņodams par savas cilts slavenu pagātni, vienaldzīgi ar četriem galvenajiem locēkļiem veic saimnieka uzdoto darbu. Trombona pūtējs, sarkanmatis ar matu vilni pāri pieres stūrim, slinki vienu instrumenta likumu uz pleca atbalstījis, bezkaislīgi stumdīja otru misiņa cīsiņu uz priekšu un atpakaļ. Ģitārists palaidās uz pastiprinātāju un nevīžoja pal mīņāties, kā tas labos orķestros pieņemts. Interesantāks izskatījās pats vadītājs, kas reizēm pielēca no klavierēm, lai pamocītu elektriskās ērģeles. Melnā žaketē, pāri pieri nokrituši, melniem matiem, sakucis, veclaicīgās acenēs — viņš atgādināja kaut ko no fanātiska, klība mūka, kas iemīlējies popmūzikā.

Tad Bērtulis pievērsās atpūtas vakara daļībnieku psiholoģiskajai grupēšanai un sāka no foajē. Starp dzeltenajiem tilla aizkariem pie sienas atradās divi spoguļi. Spoguļi pamanāma ne tikai cilvēka seja, bet arī raksturs. Bērtulis uzsmēķēja, jo te bija uzraksts «Vieta smēķēšanai» un neapgāzams betona pelnu trauks:

Trīs lieviņas meitenītes. Gadiņi paslēpti zem pamatīgas lūpu un uzacu krāsas. Viņas grozi-

jās, vaibstījās un vēl šur tur kā aktrises pirms izrādes piespieda lūpu zīmuļa kvēlošo smaili. Nabaga bērniņi — kājiņas siciņas, celiši kaulaini, bez mazākā seksapila, zeķes par rubli piecpadsmīt pāri, tādēļ ap lieliem krunkojās... Šo bērniņu Bērtulim kļuva vai žēl, bet ko kultūras nams tur var darīt — ja samaksā un nav piedzēries, iekšā jālaiž.

Pie otra spoguļa ilgi grozijās sīks jauneklis, šķiet, tomēr nevēlēdamies, ka viņu pie spoguļa pamana, jo reizēm bikli, kā stirna pie strauta dzerot, atrāva galvu un paraudzījās apkārt. Viņš ilgi darbojās ap dzeltensarkano kaklasaites mezglu, lielu kā importa bumbieris. Tad ar plaukstām spaidīja matus, brūni maigus, kamēr tos saspieda virs galvas glītā sekstē. Izraustīja divrindu žaketi, kurai mugurā bija siļķīte un ar drānu apvilktas pogas. Bet bikses: uz bikšdibena bija uzšūts zils samta ielāps, jauns un nenobružāts. Nabadziņš, kaut ko dzirdējis par lāpītām biksēm ārzemēs, bet nesaprata tās pielietot kompleksi ar žaketi. Pēc sataisišanās jauneklis nostājās pie zāles durvīm, citiem aiz muguras, un nemaz nemēģināja spraukties cīnītāju pirmajās rindās, kaut ģitāras rībieni jau aicināja uz deju. Turpat grupējās vēl tādi paši vēži — vientuļnieki, apbruņoti ar fantāzijas frizūrām un īsteni platām biksēm. Šī bija jaunekļu — nedejotāju, iekšēji nedrošo grupa. Kā pirms pirmā skūpstā — stundu gudro, kur tai brīdi nolikt degunu.

— Madis atkal mīņāsies visu vakaru, — Bērtulim blakus atskanēja stiepta balss. Viņš pagriezās. Bija ieradusies slaida parādība, kuru sauca par Azandu. Violetie mati prožektoru gaismā lāsmoja kā mākslīgas mēnesnīcas stari.

Acis dusēja dziļos ezeros ar melniem krastiem un zaļām pļavām apkart. Seja atbilda labākajiem ārzemju žurnālu standartiem. Toties augums viņai bija savs, slaidis, bet ne nobadināti kaulains, vijolišu krāsas kleitas izgriezums ne parāk liels. Zeķes viņai nebija vajadzīgas, tās tikai lieki maskētu samtaino iedegumu. Pamanījusi Bērtuļa apbrīnu, Azanda itin kā bez nodoma apgriezās ap sevi kā modelis uz skatuves. Bērtulis saprata, kādēļ kleitas priekšpusē izgriezuma nav — tas bija mugurpusē, līdz jostas vietai. Bērtulis nopūtās, skaistuma par daudz...

— Grāmatas muguras uzdevums informēt lasītāju par grāmatas saturu. Skaistiem romāniem skaistas muguras... — viņš nodudināja.

Azanda saprata gan, kurš te ir tas skaistais romāns.

— Un tie citi puikas pie durvīm, tādi paši kā Madis, tāpat pie durvīm tikai grūstās, kad meitene iet garām.

— Bet šis Madis?

— Strādā Tendiķu betona griestu fabrikā. Viņu liek uz goda dēļa, tāpēc jau laikam nedrīkst kratīties kā citi, — paskaidroja Azanda.

Pēc Bērtuļa domām, šie drūzmētājiem vienkārši nevarēja apspiest nesaprotamas bažas: kratītos jau — bet ja uzreiz neizdodas tāpat kā citiem? Tad meitenes smīnēs. Tikai ne to! Daļa tad ieņem zāles drošsirdībai. Slēdziens: jārada pasākumi, lai sabiedriskajā aktivitātē, tas ir, dejošanā, iesaistītu arī šo durvju bloķētāju grupu. Tad arī alkoholiķu būs mazāk.

— Azanda, drīkstu lūgt? — Bērtulis palocījās.

— Kāpēc ne, iesim kratīties, — Azanda bezvērtīgi atbildēja un uzlika abas rokas uz Bēr-

tuļa dzeltenās žaketes pleciem. Baltā Azandas josta bija sasodīti plata, pašu vidukli Bērtulis nesajuta. Laist plaukstu zemāk būtu nepiedienīgi, taustīt lāpstiņas — bezjūti. Bērtulis vēl nebija iekēris, tādēļ dejoja gludeni, kā skaitījās šiki piecdesmito gadu sākumā Grīziņkalna ugunsdzēsēju kluba ballītēs. Sānsolītis, šķērsolītis, vēl kāds solītis, puspagrieciens, ja labi izdodas — pilns apgrieztiens, un repertuārs pietiekošs. Bērtulis pats, apkārtējo ar elkoņiem badīts, ar papēžiem bradāts, izjuta savas dejošanas anahronismu, tādēļ centās uzmanību novērst ar runāšanu.

— Ne tikai zēni stāv, arī daudzas meitenes sēd.

— Sīkās čirkas un tās, kurām vecums jau pāri. Slaucējas, — nežēligi atsvieda Azanda. — Un te nevajadzētu ielaist arī tās no Pentes, alus darītavas pudeļu pildītājas. Traki uzbāzīgas. Tādēļ jau mūsējām jāsež. Darling . . .

— To novērsīsim, — apņēmas Bērtulis. Viņš nolēma pēc dejas bufetē iemest glāzīti konjaka, kuru citādi neciela bezdievīgās cenas dēļ — piecdesmit gramu rublis. Skaidrā prātā viņš nespēja izspārdīt kājas tādās pašās tūrēs kā pārējie. Te viņa nodomus laboties izjauca aplausi pie kreisās auss. Bērtulis paraudzījās uz Azandas laupīt gribētāju un saprata, ka ieradies pirāts, haizivs, pirātiska haizivs, pret kuru viņš ar debeszilajām biksēm un melno ūsu zimzīti ir sīks asarītis. Augumā ne sevišķi pārāks, varbūt tikai centimetri divi, nevīžīgu kūkumu mugurā, toties pārējais bija Bērtulim neaizsniedzams. Jaunāks, trīsdesmito vidū, iededzis brunets, kura sejā pretēji Bērtuļa neskaitāmajām bija tikai divas rievās — no deguna nākdamas, tās atšķēla muti no

vaigiem. Biezas, tumšas uzacis un nekaunīgi atklātas, pelēkzilas acis. Kuplie, tumšie mati maigā vilnī pieskārās ballatai apkaklītei. Biezas, bet ne pārāk garas vaigbārdas. Un uzvalks — kafijas krāsas, ar melnām siksvitriņām, par simt divdesmit. Prožektoru gaismā tas vizēja tāpat kā platā, violetā kaklasaitē. It kā Bērtuli nemanījis, svešais sniedzās pēc Azandas vidukļa... Un Azanda, sasodīts, ne skalienu pagātnei, tas ir, Bērtulim, neveltījusi, uzlika plaukstas uz franču drānas pleciem. Narbūts atgriezies... Bērtulis atcerējās šo pašapzinīgo seju redzējis «Literatūras un Mākslas» slejās sakarā ar kādas izstādes atklāšanu.

«Ja mākslinieki neievēros tradīcijas: nestaigās skrandainiem bikšu galiem un bārdas skūis katru dienu — pie laba tas nevedīs.» Bērtulis gari nopūtās, bufetē alu pirkdams. Konjaku dzert vairs nebija nozīmes — skūpstīlies ar Azandu šovakar nebūs lemts. Bufetē bija visuresošās melālplastmasu mēbeles ar zilu virsu, no kuras varēja nomazgāt itin visu, pat ar pirkstu alū uzrakstītos nepieklājīgos mīlestības apzīmējumus. Alkohola garšu uzlabo krāšņi augi, tāds ir kroga likums. Telpas vidū no pusmuciņas zaroja gumijas koks. Koks auga spīdīgi sulīgām lapām, laikam svēlīgi bija pelni, ar kuriem to apgādāja, zemē iespraužot cigarešu galus. Vientulību meklēdams, sarūgtinātais Bērtulis ar alus pudeli paslēpās aiz zaļajām lapām. Un izdzirda Azandas garlaicīgo balsi: — Vienu kūku jau var. Man jau no kūkām nav jābaidās.

— Vienu torti, divas glāzes tokaijeri! — spārīgi nosauca Narbūts tievā balsi.

Tam velnam nauda turējās. Tokaijeris maksāja rubli glāzē.

— Zināt, kā gleznotājs es jūs pamanīju uzreiz, — Narbūts mala, — pēc auguma! Kaut kas līdzīgs bijis vienīgi senajiem grieķiem, kad viņi vēl nespekulēja, bet no marmora kala plikņus. Jūsu augums lūdz, skaļi lūdz, lai to uzgleznotu. Ticiet man, ja to izstādis Rīgā, pie gleznas stāvēs rindas kā pēc apelsīniem.

— Jā, izmēri man labi — deviņdesmit, sešdesmit, deviņdesmit divi centimetri. Vienā Šveices žurnālā tādi bija paredzēti labākajiem modeļiem.

«Jau izgērbjas...» nopūtās Bērtulis.

— Stop! Nekustēties ne drusku! — Narbūts biedinoši iešņācās. Bērtulis palūrēja caur gumijas koka džungļiem. Azanda bija iekodusies kūkas gabaliņā kā odze pelē un tā arī sastingusi palika, bet Narbūts pieliecās, pacēlās pirkstgali, pagājās uz vienu otru pusi, galvu piešķiebams, ceļos ieliekdamies, tā ka nepārprotami kļuva redzams, ka zeķes citrondzeltenas. Piere saraucās, villaino skalpu novelkot gandrīz līdz uzacīm. «Veln, tēlo nopietno. Apmalēs nabaga meiteni.»

— Tā es gribu skicēt jūsu portretu: «Meitene ar kūkas gabaliņu mutē».

— Kūkas patiesībā man garšo. Saldējums apnicis.

— Tad ejam uz ateljē tūlit.

— Uz Rīgu? Un es jau domāju, ka jūs nopietni...

— Nu jā, ka nopietni. Tepat pagrabā zem skatuves man ir audekli un krāsas. Divas kūkas un pudeli tokaijera! — Narbūts jau sauca pie bufetes un nogāza uz letes četrus rubļus. Azanda kā apmāta izgāja līdzī Narbūtam. Kāpēc tik gausi pie mums ieviešas jaunā morāle, ka cil-

vēks jāvērtē tikai pēc viņa cilvēciskajām īpašībām, nevis pēc pirktspējām, gremdās Bērtulis.

Bet Narbūts ar Azandu izgāja smaržīgā vasaras naktī tumsīgā akāciju pačnā, sasniedza sāņus ieeju un, pa aizkulisēm apejot graužošās elektroģitāras, sasniedza dekoratora istabiņu.

— Kādi jums bijuši ārzemju dzērieni! — Azanda apbrīnoja ar pudeļu etiķetēm greznoto sienu. Tagad viņa pilnīgi ticēja, ka Narbūts ir ievērojams mūsdienu gleznotājs.

— O, tā ir tikai desmitā daļa no tā, ko esmu nodzēris, — Narbūts atsvieda, aizmirsdams piebilst, ka etiķetes te atstājuši viņa palaidnīgie priekšteči desmit gadu laikā. Nometis žaketi, uzlocījis baltā krekla piedurknes, viņš sāka neganti rosīties. No lažiņas apakšas izvilka dzeltenu, plakanu kasti. Atkabināja no tās alumīnija stieņus, saslēja stāvus, pie tiem atbalstīja rāmi ar neglīti pelēku audeklu. Kastē zem paletes vēl glabājās vesela sauja oļu un milzums noķeskātu krāsu tūbiņu. Tad Narbūts ne visai maigi satvēra Azandu pie pleciem un nospieda sēdus uz guļas vietas.

Pirms gleznošanas laikam būs jāskūpstās. To var, tikai lai nenoēd lūpu krāsu, tad to uz portreta neredzēs. Azanda kautrīgi nolaida plakstiņus. Nekā. Narbūts viņu grozīja bezkaislīgi kā spuldzi pie griestiem, pastarpēm pārnesdams arī audeklu un krāsu kasti. Un gvelza niekus:

— Vajadzētu jau istabu ar melnām sienām...

— Ujā, tāda pavisam nav moderna, labāk katru sienu savā krāsā — vai apvilkt ar Valmieras šķiedras spīdīgo audumu.

— Leonardo melnā istabā gleznojis savu Lizi.

— Lizi?

— To pašu, kuru vedīs uz Japānu. Tagad,

lūdzu, ņemiet kūku. Turiet vienu mirklīti tā... —
Narbūts ķēra ogli un, ar roku pa gaisu savādus
cirkakus izvilcis, šad tad piegrūda to audek-
lam. — Vienu reizi nokodiet, tad atkal pagaidiet.
Runāšanas darbus... uzņemšos pats. Jūs
tikai — kad galīgi nevarat nociesties.

— Kā tai Līzei uzvārds, Teilore?

— Viņa bija tirgotāja sieva, bet Leonardo
viņu milēja — tāpat, pa lukšam. Nokodiet vēl-
reiz. Tā. Lūrēlies visu laiku gar manu labo
ausi... uz tokaijera pudeli, reče, tur, uz palo-
dzes.

Kamēr biskvīta gabaliņš ar tanī ievistīto
jāņogu ievārijumu kusa uz mēles, Azanda blenza
uz etiķeti, kura spoži dzeltena izdalījās pret
tumsu aiz puspagraba lodziņa.

— Pēc pēdējiem medicīnas ekspertu pētīju-
miem, Mona Līza esot bijusi... kā saka... gra-
vida. Ja tā labi ieskatās...

— Ja jau vīrs un vēl miļākais, kāds tur brī-
nums. Tagad es zinu: jūs runājat par to gleznu
«Mona Līza»! Nu skaidrs, tur jau nemaz nevajag
ārsta, katra sieviete jums pateiks: seja pietūkusi,
rokas uz... nu, viducis tik pilnīgs. Un to visu
izpētīja tikai pēc simts gadiem. Vēlu gan. Un kā
tas toreiz beidzās?

— Vienkārši: Leonardo nomira, Līza arī.

Stīvi raugoties, pudeles etiķete sāka žilbināt.
Vina glāze arī reibināja, un Azanda ar brīvo
plaukstu atbalstījās pret guļvietas malu. Kurpes
augstais papēdis pēdas virsu lieca lokā, un tā
sāka gurt. Azanda noliecās, nomaucā kurpes,
tad uzkoda torti.

— Lieliski! Lieliski! Kājas brīvas, patī brīva.
Vēl drusciņ, tad dzersim vīnu. — No lūbiņām
uz paletes iztecēja krāsaini cīsiņi. Kreisajā rokā

viņš pakāra nelīru lupatu un ar to brīžiem rīveja audeklu.

— Es tagad . . . šito skici taisu, kā saka, «alla prima», latviski — «vienā rāvienā». Man vel prātā, kā viens vecmeistars raksta: «Seju apdarini ar zaļo zemi . . .»

— Tērēti, vai, — zaļu vajag tikai ap acīm.

— Taisnība, visdaiļā. Bet toreiz: «Vaigus vajag laisīt vairāk sārtus pie ausīm nekā pie deguna tāpēc, ka las pastiprina sejas reljefu un šos apaļumus satušē kopā ar apkārtējo.»

— Nu, vienreizēji — sārti vaigi pie ausīm! Vaigus vispār tagad nekrāso.

— Jūs jau ne, bet gleznotājs. — Un Narbūts, olu audeklam piedūris, jocīgi atcirta galvu, kā no boksa cinda vairoties. — «Pēc tam ņem mazliet melnās citā podiņā un iekonturē acis virs acu baltuma.»

— Tas jau pareizāk. Bez melnās krāsas sievietei acu šodien nav.

— Uzkodiet! Tā. -- Un Narbūts kā tikliņā tauriņus tvēra kukas ēšanas svetlaimes mirklus Azandas sejā, kura pati bija apgleznota nevis vecmeistaru, bet jaunmeistaru paņēmieniem. Modiljāni, arī Modiljāni bija mālējis Parīzes miļās, gaisīgās meitenes. Ja Modiljāni būtu mālējis Rīgā, neviens gailis par viņu nedziedātu. Meitenei kūkas saskare ar aukslējām sagādāja svetlaimi, ilin kā viņa būtu nokodusi gabaliņu paradīzes. Nē, gabaliņu no paradīzes ābola.

— «Pēc tam ar vāverīšu oliņu icēno augšējo lūpu, kurai jābūt tumšākai par apakšējo . . .» — Narbūts skaļi turpināja.

— Man ir žurnāls «Modenschau» no Rietumvācijas, un tur par apakšējo lūpu nekas nav teikts.

No tālienes skanēja skatuves kulišu slāpētie ģitāras sitienu. Zālē citi kratījās, bet viņa te sēd. Viņa glāze jau bija izelpota. Vai — vakars nebūs zaudēts par velti?

— Kur jūs to gleznu izstādisiet?

— Visur, kur ņems preli, — Narbūts vaļsirīgi atbildēja, jo skice galvenos vilcienos bija pabeigta.

— Un ja neņems preti?

— No manis — Donāta Narbūta? Ņems. Esmu cēlies no katoļiem, tas jau kaut ko arī nozīmē. Varbūt pat nopirks kāds muzejs priekš saviem fondiem.

— Vai tad... tik maziņas gleznas arī pērk?

— Pērk. Pauļuka pašbildīte nemaz nav lielāka.

Narbūts savu sazelēto, bet neaizdedzināto cigareti apmainīja pret jaunu un šoreiz to aizdedzināja. Azanda saprata, ka darbs veikts. Viņa piecēlās, lai no nažiem sagraizītā dēļu galda paņemtu otru kūku, bet Narbūts, izjuzdams nevaldāmu prieku pēc paveiktā darba, viņu noskūpstīja uz kakla. Pārak pavirši, Azandai šķita, tādēļ viņa Narbūtu tikumīgi atslūma.

— Parādiet, kas jums iznācis.

— Šodien nevar, nav nožuvis. — Narbūts, par franču biksēm nebēdādams, palīda pagaldē un audeklu noslēpa. Viņš baidījās, ka skice, darināta ar zviedram Cornam līdzīgiem plašiem un vijīgiem vilcieniem, Azandā sajūsnu neizraisīs.

Azanda palūdza uzsmēķēt. Ar smēķēšanu viņai pagaidām gāja grūti, skolā jau to nemācīja. Pavalstījusi dūmus piepūstajos vaigos, viņa tos nevainojami zilus atkal ar mutuli izšāva ārā. Ko lai dara, avīzes raksta, ka meitenes Dānijā un Zviedrijā smēķējot jau no divpadsmit gadiem.

Narbūts abiem ielēja liepziedu krāsas viņu sietienu drošās lējas glāzēs. Viņi saskandināja, tad abi sēdēja uz rūtainās segas. Dega tikai dzelleni noēnotā spuldze uz galda. Narbūts aplika roku ap meitenes vidukli. Viņi saskandināja vēl. Un noreiba.

— Es labprāt gleznotu jūsu aktu... — Narbūts pieklusināja balsi.

— Aktu?

— Nu jā, plikni. Kailu. — Narbūts pielēca kājās un, gaisā ar pirkstu zīmēdams, sāka skaidrot. — Jūs esat nomelusies uz ceļiem. Gurnu līnija izceļas kā uzvilks stops. Pali profilā pret zaļu samtu vai zaļu ceriņu krūmu. Uz pleca pieliektu galvu. Krūtis ir kalna virsotne, un loks noslēdzas klēpī... Izstādē visi apbrinotu tikai jūs.

Azanda par atbildi piespieda plecu Narbūta plecam. Aiz dzeltenās viņa pudeles cīkētes viņa redzēja sevi Rīgas muzejā milzīgi augstās zāles viņā galā, starp diviem lauru kokiem, kailu uz tumšzaļa samta fona. Uz viņu nolūkojas apmeklētāju pulks — un cits citam jautā: «Kur Narbūts sameklējis tādu meiteni? Nezin kā viņu paliesībā sauc un kur viņa dzīvo?» Starp skatītāju sejām viena nopūderēta un stīva kā balts mēness — Špore no veļas mazgātavas, kura lūrās, kad viņa sver saldējumu. Špore izliekas, ka nezina, ka tā ir Azanda, tad vairs nevar valdīties, saņņaudz dūres, grib mesties papriekš uz gleznu, tad izskrien no zāles...

— Ja jūs tā domājat...

Narbūts saprata: «Tad gleznojielt!» — Norunāts. Jaunnedēļ sāksim. Varbūt — mēs jau šovakar izmeklēsim pozu? Tad jums būtu jānovelk kleita. — Narbūts atrāvās no meitenes

maigā pleca un piesprauda puspagraba lodziņam priekšā aīšu «Darba rezerves dzied un dejo».

— Zināt... man būs grūti — šitā kleita ir tāda, vācu, kur mugurā dziļais izgriezums...

— Vai tad jūs gribēsiet, lai gleznoju muguru vien?

— Tā ir vācu kleita... tai priekšpusē iestrādāts arī krūšturis... Un ja es novelku...

— Tad palikšu ļoti plika, jūs gribējāt teikt. Bet to jau man taisni vajag redzēt! Atslēga, reku, durvis, un māja pilna cilvēkiem. Ja nepatīk, varat kliegt, jums skaista balss. Ārzemēs taisni tagad modē tādi vakari, kurus sauc par partijām, un tur meitenes parasti vismaz līdz pusei kailas. Un jaunekļiem tagad modē plikiem dienas laikā skriet pāri ielai. Skrien desmit uzreiz, lai nevar pazīt.

— Pagriezieties ar muguru! — Kad Narbūts, savas būdiņas kaktā izmazgājis olas terpentīnā, atkal atgriezās, Azanda sēdēja uz guļvietas malas, tērpusies violetos matos un zilganās biksītēs. Ar elkonī saliektu roku viņa sedza krūtis. Būdams studēts mākslinieks, Narbūts zināja, tā bija kustība, nevis lai kaut ko slēptu, bet gan — lai kaut kam pievērstu uzmanību. Tādu žestu atdēlojuši jau antīkie skulptori, liekot Knidas Afrodītei klēpja priekšā, tomēr patālu no tā, turēt plaukstu.

Aktu varētu gleznot, tikai vajadzīga saules gaisma. Un fonā nevis zaļš samts, bet zaļa lapotne.

— Vai jūs nezināt kādu dārzu šitās Birzgaļes nomalē, kur es jūs varētu gleznot, kur apkārt neviens kaimiņš nelūrās pāri sētai?

— Varētu... Varbūt Sviķenes dārzā, pie upes. Tur pašlaik dzīvo tikai tie hipiji no Rīgas.

— Aiziet! Noorganizēsim! Jums ir brīnišķīgs... nē, patiesībā vēdera jums nemaz nav! — Narbūts uzsmēķēja un, it kā dziļās domās nogrimis, mērija divus soļus starp plīti un logu un atpakaļ. Klaidētā spuldzes gaisma vērtā Azandas iedegušo augumu eksotiski tumšu. Viņa saujusies kaila — krūtis tumšākas par to pumuriem. — Zināt, viena dejotāja iekš Montekarlo, kura naudu pelnījusi ar vēderdejām, apdrošinājusi savu nabu.

— Nu jā, tur jau dabū visu cauri. Mūsu apdrošināšanas aģents jau nepieņemtu. Mums ir tāds Marauskis, labo arī pulksteņus. Nu, paga, paprasišu, tā ka sieva dzird. Šis būs bāls... — Vīns pa tam bija Azandu pavisam ietinis savā rožainajā plivurā, viņa vairs nejutās puskaila un puspieceldamās pasniedzās pēc viņa glāzes uz galda. Narbūts steigšus ielika to viņai saujā. Abi iedzēra. Mākslinieks noliecās pie meitenes, saudzīgi pielika lūpas pie viņas pleca un tad noreiba arī pats. Un nu? Noglāstīt šos plecus, skūpstīt lūpas, krūtis un grimt tais pār pasaules šūpās, kuras aprakstījis vecais Hems romānā «Kam skanēs zvans»? Tai romānā viņi viens otru mīlēja. Bet — vai tad kopā guļ tikai tie, kuri mīl? Pasaule nav tik garlaicīga. Negaidot Narbūtam ienāca prātā aina no poļu filmas «Mīlestības anatomija». Baltā krekla atpogātā apkaklīte un kaklasaite viņam bija tāda pati kā vīrietim filmā. Bet meitene — nē. Filmā šī steidzīgi pārmauca pāri galvai svīteri un aicināja vīrieti zem segas. Azanda joprojām sēdēja, ar plaukstām uz guļas vietas atbalstījusies. Azanda vēl bija ceļā uz pavisam modernu meiteni.

Bērtulis bufetē pret gumijas koka lapotni skumji aplūkoja alus pudeli. Alus nav, meitenes arī vairs nav... Vēl brīdi viņš zālē vēroja kulta dejotāju kratišanos violeto un zaļo uguņu virpuļos. Zāles centrā, pāris soļu atstatus viens no otra, stāvēja divi stāvi rūtainās seģenēs, vienaldzīgi mīnājās un reizēm izgrūda jozmeņus uz priekšu, tā protestējami pret to, ka latviešu valodā vēl nav izdota neviena grāmata par seksoloģiju, jo hipiju uzdevumos ielilpst protestēt — arī brīvajos brīžos un atpūtā. Dziedātājs, 19. gadsimta muižas kučiera divrindu mundieri tērpies, kaut ko brēca mikrofonā tai angļu valodā, kādu runājot Fidži salās, kur ķīniešu, spāņu, malajiešu un franču vārdiem piejaukta laba tiesa angļu vārdu — «pidžin ingliš».

Kā bijušais tuberkuloznieks Bērtulis cienīja nakts miegu. Jāiet uz mājām izgulēties. Jāiet vienam... Nu, pagaidi, Narbūt, tu iepazīsi Sunepu! Ar ienaidniekiem cīnās ne tikai ar dūrēm, rapieriem, pildspalvām, bet arī mutvārdiem. Kur Kasperjusts?

Kasperjustu viņš atrada kasiera būdīņā pie Bokas, ar redzamu prieku divdesmitkapeikas glītos stabiņos kraujot.

— Biedri direktor, ieradies dekoratora v. i.

— Tad rīt steigšus lai liek pirmrindniekus pie sienas. Rudzu plauja nāk virsū, kur ļaudis lai mācās ražu vākt, ja ne kultūras namā pie goda dēļa!

— Šaubos, vai Narbūts to spēs — nebūs izgulējies.

— Bufetē plēguro?

— Vēl sliktāk.

— Kaujas, sātans, vai?

— Vēl slīktāk — amorāls dzīves veids un tepat kultūras namā, savā kambarī.

Kasperjusts pietrūkās kājās. Boka sargādams uzlika roku jau sakrautajām naudiņām. Kasperjusta acis izvirzījās uz āru. Kā behemots direktors zālē ielauzās dejojāju pulkā, lai taisnākajā ceļā caur durtiņām blakus skatuvei sasniegtu dekoratora puspagrabu.

Bet Azanda jau jutās apvainota: vai tiešām mākslinieks viņu nepamanīja — visur! Viņa izrieza krūtis un atmeta galvu. Tāda ir draudošākā sievietes poza, tādā katra kinoaktrise attelota vismaz vienu reizi. — Es nupat lasīju, ka Merilina Monro esot dziedājusi prezidentam Kenedijam tādu dziesmu «Happy birthday», «Laimīgu dzimšanas dienu», un tā dziesma un Merilina atkal esot modē. Vispār prezidenta Kenedija brālis esot viņu slepus mīļis.

Narbūts padevās. — Jūs pati šai brīdī esat Merilina Monro. Un es būšu prezidenta Kenedija brālis, — viņš čukstēja, nodzēsa galda spuldzi un noņēma lodziņam aizsprauto aģi. Azanda atlieca galvu un čukstēja: — Bet Kenedija brāli nošāva...

Tā viņi cauri skatuves kulišu slāpētajai gītāru sitienu dunai nedzirdēja, ka, smagi gridu bradādams, šurp laužās Kasperjusts. Kambīzīti pēkšņi iedegās spilgta griestu spuldze, piestardama telpu kā aģoma bumbas sprādziens. Narbūts pielēca stāvus. Azanda sakumpa uz priekšu, ar elkoņiem klēpi un krūtis segdama. Viņi bija aizmirsuši, ka griestu spuldzes slēdzis atradās aizdurvē...

Kasperjusts atrāva durvis, ieraudzīja tukšo viņa pudeli uz galda un tikai tad pliko Azandu uz gulvietas. Piekļājīgs cilvēks allaž un visur būdams, viņš apgriezās un visu sašutuma monologu izklepoja pret atvērtajām durvīm. Jo zem apziņā iesitās doma — kas notiktu viņa ģimenē, ja sieva uzzinātu, ka viņš lūkojies uz svešu un puspliku sievieti!

— Kas te redzams! Kaut kā tā... kaut kā tā ārkārtīgi! Kur visai sabiedrībai no kultūras nama jānācās!

Narbūts, aizstājies priekšā Azandai, kamēr tā mauca pāri galvai kleitu, bija paguvis sapogāt kreklu un līdz ar to ienaidnieka priekšā vairs nejutās pliks un neapbruņots.

— Ak jānācās? Šo to jau es varu arī pamācīt.

— Ak, tu vēl nīrgāsies... Paziņošu tavai mātei, kā tu te izvītuļo! — Kasperjusts, savas sievas un meitas bidamies, domājās izteicis vareņus draudus.

— Raksti vien. Mamma priecāsies, viņa jau sen teikusi, ka man jāprecas.

— Ak šitā? Tad es tev aizliedzu šai istabā gulēt, tas ir — aizliedzu dzīvot. Šīs telpas domātas darbam, nevis kaut kā tā ārkārtīgi... Ja rajons par to uzzinās... Un, ja rit nebūs pirmrindnieki pie sienas, algu arī nedabūsi. Un, ja tā... tā plikā pēc piecām minūtēm nepazudis, saukšu miliciju, un tad... tad viņai būs amorāls dzīves veids! — Kasperjustam durvis aizcērtot, izkrita lodziņa rūts.

— Tagad te tiešām nevarēs dzīvot — tādā caurvējā, — konstatēja Narbūts, pēdējo viņu izliedams. — Vai tu nezini kādu šķūni, kur es varētu uz siena pārgulēt?

— Darling, tevi izdzina manis dēļ. — Aizkustinātā Azanda apķērās māksliniekam ap kaklu. — Moins, turpat, kur tu mani gleznosi, pie Sviķenes pusrijas ir šķūnītis. Vecā tur glabā kazai sienu. Kazu pārdeva, siens ir.

Narbūts pavadīja Azandu uz mājām, aiz pusašaulās baznīcas. Zālē bija liela rasa, un skūpstoties viņi nevarēja apsēsties, jo Azandai bija žēl jaunās kleitas un Narbūtam negribējās jau rīt gludināt bikses.

Cāļu čiepstēšana kļuva vārgāka. Laikam aizsmakuši no caurvēja, jo grozā starp klūgām bija spraugas — salīdzinājumā ar cāļa augumu — ļoti lielas. Pentēs Alnis no autobusa izklupa pirmais, ar milzīgo mugursomu, augstajiem šņorzābakiem, matbārdains, plikām rokām un vesti līdzīgs alpīnistam, kas atgriežas no Himalajiem, grozā līdzī nesdams vēl neaprakstītu sniega vistu cāļus.

Pentes ciema centrs bija vecas muižas centrs. Pie autobusa pietātnes diķis, pār kuru liecās veci vitoli. Otrpus ielas dižā akmens namā, kura vienā galā uz arkām balstījās nojume, laikam kādreizējā smēde, atradās veikals. Arkotajā pajumtē uz vecveca akmens bruģa bija sakraulas visādas kastes. Uz tām tupēja vietējie «sēdīņi» un no pudelēm sūca alu vai citu augļu sulu. Daži laikam bija traktoristi, jo, degvielu netaupīdams, tepat takti pukšķēja traktors bez vadītāja. No pietātnes uz trim pusēm izstaroja vecas ozolu un ošu alejas.

Sajutuši veselīgo lauku gaisu, cāļi vienbalsīgi iečiepstējās. Vīri pajumtē izņēma no mutēm pu-

deļu kaklus un paraudzījās šurp. Cāļus viņi nedzirdēja: trīsdesmit cāļi jau nevarēja pārkliegt vismaz simts zirgus, kādi slēpās traktorā. Tātad uzmanības objekts bija Alnis pats. Provincē jāpierod, ka vēribu piegriež pat vestei, bārdai un šņorzābakiem, kaut visus šos apgērba gabalus, lai arī katru atsevišķi, šo lūrētāju vectētiņš nēsājis jau pagājušajā gadsimtā. Būtu labāk izvilkuši no diķa bērna ratiņus, kuri tepat gulēja dūņās kā apgāzts ratu tvaikoņa modelis.

— Cip, cip, ciepuļi! — Alnis saudzīgi paņēma cālēnu, lai nomazgātu tintes traipu no pūkainā pakauša. Neizdevās, tikai gailēns sāka izmisīgi žēloties. Viņam bija līdzī taisni šim gadījumam piemērotās «Bērnu ziepes». Alnis sniedzās pēc krastā atstātās mugursomas, bet aiz tās ieraudzīja stingras korķa zoļu sandales un virs tām divas slaidas, stipras, iedegušas un pāri ceļiem kailas sievietes kājas, kuras kāds vilcinādamies pārvietoja. Kam šīs kājas piederēja? Alnis to neuzzināja, jo tad skatiens būtu jāpāvērsš augstāk, bet tādu rīcību varētu iztulkot kā nepieklājīgu lūrēšanos. Alnis pārlicās pāri cāļu gromam, un kājas attālinājās ošu alejas virzienā.

Te nebija gaisa, saskries brīnīties, kā viens mazgā cāļus. Turklāt apmazgātais cālēns kļuva slābans, laikam nosalis un vairs nečiepstēja... Alnis, pieķeries pie vītola, uzsvempās uz ceļa, paķēra ar kreklu pārsieto grozu, lai pazustu no centra.

No pietātnes būdas viņu vēroja sandaļu un stipro kāju īpašniece. Maza, ņipri apaļīga. Melnā josta ap vidu viņu sagrieza divi daļās — vienā kājas un gaišzili minisvārciņi, otrā svītrainā apelsīnu krāsas džemperī letērpta sievietes biste, kura balstīja ovālu seju ar plaukstas biezu brūnu

malu čaulu apkārt. Acis bija samiegtas šauras un raudzījās uz Alni un viņa grozu cieli un bezkaislīgi.

Alnis pret meiteni pieklājīgi palocījās. Nepakustējās pat neviena no garajām meitenes skropstām. Pēc tādas reakcijas bija skaidrs, ka Alnim jādodas pretējā virzienā. Un viņš gāja, nākošo gaiļu apdziedāts.

Aleja kļuva šaurāka, apliccās ap citu diķi. Diķa malā, bišu sanoņā ietīts, saulē snauda kādreiz balts bijis namiņš ar imitētām logu ailēm sienās. Četras īsas kolonnas turēja lēzena trijstūra frontonu. Alnis aptvēra, ka tāda varētu būt veca muižas kapliča. Ap to, nātrēs ieaudzis un nosūnojis, rēgojās sagruvis akmeņu žogs, kuram bijis uzdevums miroņus sargāt no dzīvajiem. Alnis apstājās un ar brīvo roku iekērās matos.

Uz mākslinieciski kaltām baronu zārku kājām vairs nebija ko cerēt. Cik no vēstures varēja savākt, Latvijai pēdējos septiņdesmit gados turp un atpakaļ pāri gājuši divi pasaules standarta un vairāki siki kari. Tomēr varbūt kādā kapličas stūrī slēpās apdauzīts un neievērots, bet meistara rokas dolomitā kalts eņģelītis vai Svētā Marija. Viņš pārkāpa grāvi un piegāja pie durvīm. Skujiņraksta durvis bija aizslēgtas. Bet durvju rokturis: tanī kaut kas zem nosūbējumu un netirumu kārtas slēpās! Alnis iesplāva sauļā un rokturi notirija. Kā tad: jauta kaut ko līdzīgu cilvēka galvai — viņa cāļu galvas lielumā. Notīrīt, uzspodrināt — un ļoti derīgs! Tomēr dienas laikā... Un vai tur aiz kokiem nepazibēja kas oranžīgs? Alnis nevēlējās piegriezt sev vērību un pa alejas ēnu devās tālāk.

Aleja izbeidzās, un sākās īsteni laukl ar dzeltējošiem rudzu tīrumiem un varen zaļiem — lai-

kam cukurbiešu lakstiem. Ceļu šķērsoja vēl neizlaisnota upīte. Aiz alkšņu krastiem atradās lauku sēta. Alnis apstājās: vajadzēja sākt operāciju «Cāļi» vai operāciju «Senlietas». Pie upītes skuma pirtiņa, kurai trūka puse jumta. Zālē manija ugunsgrāvu vietas. Acīmredzot pirtiņai nebija algota sarga — un tā bija tūrisma industrijas upuris. Bet vandaļi, kuri nokurina pamestu ēku spāres, no vecu lietu vērtībām nekā neļēdz. Alnis nolika žēli čiepstošo grozu krūmu paēnā, pieslēdza pie pirtiņas sienas pamestus sienu zārdu režģus un ierāpās pajumtē. Diemžēl pirtsaugša un pati pirts, kurā viņš iekrita cauri satrunējušiem griestiem, līdzinājās izlaupītām faraonu kapenēm. Trūka tikai ēģiptiešu mēslu vaboļu, kuras sauc par skarabejiem un, pārveidotas par brošām, nēsā pie dāmu blūzēm. Toties baļķu plaisā Alnis pamanīja dažus rieksta krāsas jau mumificētus prusakus, jo prusaki līdz DDT ērai bija pastāvīgi latviešu lauku sētas iemitniki. Pievākt tos? Neviens nepirks. Uz lāviņas stāvēdams, Alnis vēl ar pirkstiem izgrābstīja pirtsslotu zaļos smalkumus virs griestu dēļiem. Un atrada! Atrada garu, cietu ādas auklu. Vilka un izvilka neviltotu pastalu ar caurumu zem vietas, kur atradies kājas lielais pirksts. Pastala noteikti derēja! To noglabāja mugursomā. Ar cāļu grozu viņš devās uz pašām mājām. Nekā neparasta: gulbūves nams ar izlaidumiem jumtā. Aiz mājas ābeļdārzs. Tur vecāka sieviņa pārsēja govī, ar koka rungu zemē iedzīdama dzelzs tapu. Koka runga pircējus varētu ieinteresēt tikai tad, ja izdotos pierādīt, ka tā piederējusi tiem igauņiem, kuri aplenca Beverinas pili. Tas nebija iespējams. Tādēļ pēc laipna «Diespalīdz» Alnis večiņai piedāvāja

cāļus. Vecā uzlika acenes, kuras vecā zābaku auklā karājās kaklā.

— Dēliņ, tie taču visi gaiļi!

— Kā jūs to zināt? — Alnis bija pagalam pārsteigts.

— Sarkans pakausis un te tāds knibulītis, no kura izaugs sekste.

— Bet pilsētā teica... ka cāļu cenas celšoties līdz piecdesmit kapeikārn gabalā, arī par gaiļiem... — nebūdamis tirgonis, Alnis nesakarīgi nomurmināja.

— Ja celsies, tad perēsīm paši, — vecā atsmēja, cāļu piedāvājumu noturēdama par svešnieka joku. Ka ciemiņš apdauzīts, viņa saprata uzreiz no garajiem zābakiem un matiem tik karstā vasaras laikā, kad pat auni staigā gliši apcirpti. Vai mazums tādi avīzēs bildēti un pa televizoru rādīti! Tie, kas valstij un dievam zog dienas.

Tātad atliek tikai operācija «Žurku zāles»... Alnis piedūra pirkstu savam kaklā pakārtajam medālim ar ievērojami lielo Sarkano Krustu.

— Esmu no sanepidstacijas grauzēju centrāles. Žurkas un peles jūsmājās ir?

Ahā, vecā gudri pasmaidīja, žurku ķērājs. Nu jā, tie jau arī tādi jancīgāki. — Vai tad mēs nabagāki nekā citi — peles ir, ka ciek! Bēniņos jērādu sagrauzušas driskās.

— Tad tur jāizliek zāles. Mums ir tādas zāles, kuras kaķiem, cilvēkiem un suņiem nekaitē. Mēs to darām par brīvu, jo žurkas apēd milzums graudu. Pa visu valsti atmaksājas.

— Lūdzu, lūdzu! Traki bezkaunīgas, kad guļu, pa griestu šķirbām karina astes taisni ģimī.

Tā Alnis, paķēris turziņas ar veselīgiem prosas graudiem, pa briesmīgi čikstošām kāpnēm

nokļuva bēniņos. Vecā tustnīdama kāpa nopakaļ. Ko zagl te nebija, bet vecie latvieši dažkārt ir neuzticīgi, vai maz pa kara laikiem aptīriti. Uz gridas spaļi, ar cirvi tēstas spāres, parastās veļas auklas un daudz grabažu. Alnis ar prosas turziņām rokā izložņāja pažobeles. Mucas — laikam gaļas sālišanai, kulturāliem nolūkiem nederīgas. Pudeles — parastās, laukos jau «Old Scotch Whisky» nedzer. Paga — tādas niķelētas bumbiņas! Tie taču, virknē savērti, bijuši grabuļiši pie zirga sakām! Kad ziemā brauca ar kamanām uz baznīcu... Prasīt, cik maksā? Vecā kļūs aizdomīga, vai tikai tie nav sudraba, un nepārdos. Tātad apstākļi spīda mākslas vērtības — neteiksim — zagl, bet piesavināties. Un tā jau ir starpība. Ja noķers, tad runās tāpat kā auto zagļi — gribēju tikai parotaļāties. Nometies uz ceļiem ar pēcpusi pret večiņu, Alnis grabuļus ievikstīja bikšu milzīgajā kabatā. Bet, kājās pieceļoties, kāja sāka grabēt, un tā bija jāliek stīvi kā protēze. Uz naglas pakārts drānas gabals. Bijis balts un pēc mazgāšanas atkal varētu būt balts. Vecs, rotāts izbalējušiem sarkaniem burtiem.

«Meita gahja us awotu,

Saļa kruhse roziņa.»

Der! — Vai jūs, saimniec, man šito nepārdotu?

— Ujā, tā širce jau vairs neder, caura lai.

— Sieva mājās salāpis. Viņai traki patik tādi izšuvumi. Cik jūs gribat?

Mataināis jocīgs, mati lai stāvus sacēlušies...

Bet no otras puses — ka nepaprasa par maz.

— Divi rubļi... siļķes ar tagad maksā rubli sešdesmit, — vecā nožēlojās.

Bērtulis par piecīti pārdos kā modernu gobeļēnu pie modernas virtuves sienas. Alnis pie-

svēda divdesmit kapeikas pa virsu. Ar tām viņš apmierināja savu sirdsapziņu, kura sāka klusi šņukstēt par zagļajiem zirga zvārgulišiem.

Vecā uzkabināja kaklā pakārtās acenes un naudu pārskaitīja. — Te jau pulka daudz! — viņa brīnījās.

— Nekas, esam līdzīgi, — Alnis atbildēja kā restorānā, kad oficiants neatlaidīgi ilgi meklē kapeikas izdošanai.

— Tad es jums... iedošu mērcētus putraimus, ko cāļus pabarot.

Alnis kūts priekšā īpašā aizgaldā pabaroja cāļus. Cāļus atpakaļ grozā tutinādams, Alnis aiz stūra pamanīja nātrēs ieaugušus atsperratus. Kaut izkaltuši un saplaisājuši, ratu rumbās spieķi vēl turējās, un no sēdekļa ādas ārā spraucās tikai viena sarūsējusi atspere. Pārākā mantal Diemžēl mugursomā to noglabāt nevarēja. Atvadīdamies Alnis apsoliņa:

— Pēc nedēļas visas žurkas ieskries mežā un noheigsies!

Ēst gribējās ne tikai cālišiem, arī Alņa septiņdesmit pieci kilogrami prasīja jaunas kalorijas. Baltmaizes kukulīti kozdams un sauso kumosu pa muti valstīdams, Alnis nepamanīja sabiedrības modro aci, kura viņu vēroja no upmalas alkšnāja. Kad šī acs pamanīja, ka Alnis ar večiņu baro cāļus, tā atviegloti nopūtās. — Laupītājs nav. Iespējams — tikai blēdis.

Nākošās mājas Alnis ieraudzīja no pirmā pakalna. Liepu aleja no lielceļa veda uz mājām koku pudurī. Cik labi, ka daudzi vēl dzīvo viensētās: ja arī viņš būtu pieķerts blēdībā, ziņa līdz kaimiņiem aizietu, ātrākais, pēcpusdienā. Ciepatā viens otram pa logu pakliegtu: «Uzmanību — te viens grābj visu, kas nav piesiets!»

Nama palodzē ziedēja vairāki plaši pazīstamie «Superstara» rožu krūmi. Puķu dobei apkārt plētās patiess maurs. Maurs liecināja par gaumi, prasmi un bagātību: vai maz lasīts, ka Anglijā mauru atļaujas tikai lordi! Latvijā nav lordu un nav arī īstu mauru, uz kuriem varētu valstīties paši un spēlēties suņi.

Pagalma pusē pie durvīm bija nolikts plats, kalts akmens pakāpiens un uz tā nosēdināts mērens suns. Suņa acis bija aizaugušas rudām, asām spalvām. Tas liecināja, ka naivu ganu suneni reiz bija lencis īstens foksterjers. Suns, laikam jau patuvu pensijas vecumam, no bāzēm neizkustējies, sāka slinki riet. Pēc tradīcijas tagad jāparādās kādam cilvēkam. Kūts sienmalī vēl uzrājās gailis, bet cilvēki nerādījās. Jāapskatās, vai dārzā kāds neravē gurķus. Alnis apgriezās un aci aci sastapās ar to pašu meiteni, kura viņu aplūrēja no auto pieslātnes. Alnis ķēra roku pie galvas, lai sveicienā paceltu katliņu, bet atrada tikai matus. Pēc viņa neveiksmes meitene īsi iesmējās, tad atkal sabozās.

— Labdien...

— Labdien, ko vēlaties, — dzedri prasīja meitene.

— Satikt kādu šismājas cilvēku.

— Mēs dzīvojam šaismājās.

Ar cāļiem te nebija ko sākt. Labi, ka tie, no suņa izbijušies, paši to apzinājās un klusēja.

— Vai jūsu mājās žurkas un peles dzīvo?

— Žurkas pagājušajā rudenī ievilkās. Pavasarī laikam aizvācās. Peles, jā, skribinās pa bēniņiem. Kaķis jau viens nevar izķert. Ar indēm pārāk daudz negribas, var izvazāt cāļiem vai... — Te meitene atkal samiedza acis.

— Bet kas jums par mūsu pelēm?

Kaut šis zebiekstes augums ar visiem uzka-
sitajiem matiem sniedzās viņam tikai līdz ple-
ciem, Alnis meitenes priekšā jutās nedrošs.
— Redzat, esmu mākslas akadēmijas students un
pa vasaru piepelnos. Republikāniskās sanepid-
stacijas grauzēju nodaļas izmēģina jaunu anti-
pelinu, kas pilnīgi nekaitīgs cilvēkiem, putniem,
tāpat suņiem un kaķiem. Man antipelins jāizvieto
zināmā rajonā un pēc tam jāievāc ziņas. — Alnis
noņēma mugursomu, lai rādītu prosas turziņas.

Meitene padomāja, tad piekritoši pamāja.
Teiktais varētu būt patiesība. Par jauniem māks-
liniekiem jau dzirdēts, ka tie izskatā neatpalie-
kot no pasaules standarta hipijiem. Mazliet žēl,
ka nav ne laupītājs, pat ne blēdis, viņa būtu at-
maskojusi. Viņam tāds uzlicīgs skatiens un
smails. Šāds smails patiesībā viņa matbārdai
piestāv. Tāds kā trešais tēvadēls.

— Vislabāk, ja ēsmu izliktu bēniņos. Lam-
pata, laid iekšā! — Suns bez ierunām nokāpa
no akmens, un meitene atslēdza durvis. No
priekšnama stāvas kāpnes cauri lūkai veda uz
bēniņiem. Alnis kāpa pirmais un ar pauri pacēla
lūkas vāku.

Sajos bēniņos grīda dēļu. No abiem mājas ga-
liem tos apgaismoja trijstūru lodziņi. Alnis plati
atvēra somu un izņēma preparātus.

— Lieciet galvenokārt pelēm, bet var kādu arī
priekš žurkām, — pavēlēja meitene.

— Pareizi, citādi žurkas apvainosies.

— Es jūs atstāšu, man jāpabaro truši. — Mei-
tene lūkas vāku atstāja atvērtu un kāpa lejā.

Sur tur pametis pa turziņai, pabārstlījis pa put-
raimiņam, Alnis ķērās pie bagātību pārlūkoša-
nas.

Ple spārēs iedzītām naglām karājās veci plikādas kažoki kožu izēstu vilnu, zaļgani, līdz audiem novalkāti mēteļi ar samta vai kurinjādas apkaklēm. Zem sūnaina vadmalas svārka bija pakārtas tukšas bikses ar ielāpainiem ceļiem. It kā te karātos pašnāvnieks ar nošķukušiem pleciem un biksēs ievilkām pēdām... Alni apņēma krēslains, druscīgi baigs klusums.

Bet darbs paliek darbs. Vecās drānas nederēja, tagadējai paaudzei kājas un rokas garākas. Būtu kāda īpaša cepure, teiksim, ar spīdīgu nagu... Ārzemēs ir, mums neražo. Nebija. Šis mājas senči laikam apglabāti ar cepurēm galvās. Toties pažobelēs dažādi dzelži atliku likām. Pārcilājot tie nejauki zvarkštēja. Ķēžu gabali. Govju un suņu ķēdes vien tik bija. Atraslos kādi roku dzelži, cita lieta. Te Alnis atcerējās — pie kapličas starp akmens stabiņiem nokarājās mākslīgi kalti ķēdes posmi, atgādinādami ērkšķu vītnes. Tie jāpievāc reizē ar durvju rokturi. Starp likām naglām, salauztām vilēm un nodilušiem pakaviem viņš pamanīja zaļganu nosūbējumu. Kā vecāsmātes kapara karote. Krietnu sprīdi augsts zvans ar tani iekarināto mēlīti. Alnis godbijīgi vienu reizi pieskandināja. Kā aizpasaules eņģeļu balss aizskanēja pa bēniņiem, garām pakārtajiem mēteļiem. Der! Vēl jāizpēta, kurš ievērojams revolucionārs vai komponists dzīvojis šai apvidū, un šitas tiks iecelts par viņa skolas zvanu. Nolicis zvanu lūkas tuvumā, Alnis atjaunoja izrakumus vecajos dzelžos. Un atrada — garu, kalēja kaltu atslēgu daudziem robiņiem kā seifa atslēgai un izcilņiem augšējā cilpā, kurā ērti iegula pirksti. To noteikti kāds nopirks jaunas mājas ārdurvīm. Kas par to, ka trūkst piemērotas slēdzenes pašas. Cik sieviešu kleitām pasaulē

piešūts pogu, kuras nav pogājamas. Atslēgu nolika blakus zvanam.

Blāķis vecu papīru. Kaligrāfiski uzvilīts vārds «Protokoli». Laikam kāda no pagājušā gadsimta daudzajām latviešu lauku biedrībām. Apdrukāts brūngans ietinamais papīrs. «Pie ieročiem!» Šādi protokoli un uzsaukumi interesē vēsturniekus, reizi gadā pionierus, makulatūru vācot, nevis māksliniekus. Uz dzeltena vāka spārdās vēža sarkans Pūcesspieģelis. «Wezais Sobgāja Kalenders». Cita lieta! Tādu glabās blakus televizoram kā akmens laikmeta pretstatu atomu laikmetam. Diez vai kalendāru saimnieki pāršos — nevarēs noteikt tik zemu cenu, pēc makulatūras cenrāža tas būtu apmēram 0,001 kapēka. Tādēļ Alnis to pavirši ieogrūda bikšu kabatā. Un tad, nākošo drukas darbu grābdams, kļuva rāms: no zaļganmelnā žurnāla «Laikmets» vāka, rokas apņēmīgi uz krūtim sakrustojis, uz viņu ar aukstu vārdes aci noraudzījās Hitleris. Caurvējš sakustināja pie spēres piekārtās bikses... Nakti šai miroņu un slepkavu sabiedrībā nevarētu aizvērt ne aci. Prosa nepasargātu arī no žurkām...

Paga, vai no tās bikšu kabatas nelūrējās apgrauzts pīpes kāts? Vai lik pīpei nav porcelāna galviņa? Tāda aizietu pa pirmo. Kurš negribētu pastaigāt pa Rīgas Brodveju ar porcelāna pīpi zobos! Alnis piecēlās un apgramstīja kabatu.

— Liecieties guļus uz grīdas un nekustieties! Citādi aizslēgšu lūku un piezvanišu milicijai! — atskanēja spivs šņāciens.

Alnis nostiepa rokas miera stājā gar biksēm un lēni apgriezās.

No puspievērtās lūkas viņā raudzījās niknas meitenes acis. Draudi bija reāli: viens «Klap!»,

lūka ciet, dzelzs aizbīdnis no lejas arī ciet — un viņš slazdā. Telefons mājās ir. Mugursomā nesamaksātie zirga grabuļi...

— Es neesmu vainīgs... — Alnis atkārhoja bērnu ticības apliecinājumu.

— Ak neesat? — Meitene piemiedza acis, lai izskatītos nīknāka un izsmējīgāka. — Kalendāru kabatā iebāzāt? Gar svārku kabatām grābstījāties? Vai bikšu kabatā žurkas ķērāt?

— Tas pavisam nav tā... kā jūs to domājat...

— Noskaidrosim ar milicijas palīdzību.

— Es paņēmu kalendāru, jo tas ir vecs, tikai tādēļ! — Alnis izbreca patiesību, bet tai, kā jau patiesībai, neticēja. — Es paskaidrošu, lūdzu, atļaujiet paskaidrot!

— Tad nogulieties, citādi varat mesties man virsū! — Meitene nesen bija redzējusi žurnālā uzņēmumu, kā Amerikā policija apietas ar nēģeriem.

Nopūzdamies lielais vīrs nometās ceļos, tad uz vēdera, rokas un kājas kā zirneklis izplētis. Šņorzābaki nebija domāti gulēšanai uz vēdera, purni dūrās grīda, un pēdas nepatikami lodzījās uz abām pusēm.

— Dokumentus!

Alnis tūsnīdams no bikšu mugurkabatas izmakšķerēja vidusskolas apliecību, pasvieda to uz lukas pusi un nolika vaigu uz grīdas, jo nu viņam bija kauns. Acis mazajai grozījās kā atspoles, lasot un reizē gūstekni vērojot.

— Viens jau pierādīts: jūs esat blēdis — vidusskolnieks, nevis akadēmiķis!

— Akadēmijā mani solīja uzņemt rudenī. Uzklusiet, man spiež vēderu... — Un Alnis ātrā tempā nolasīja īsinātu lekciju par moderno cil-

vēku, kas pārrāvis zaļo nabas saiti, kura viņu saista ar dabu, un tādej ceļ kempingus. Ka, valkājot neilonu, aizmirsis ailu vilnu un aitiņas plavās, ka lidojot aizmirsis zirgu un ratus, tādēļ met tiltu no tagadnes uz pagātņi, vāc vērpjamās raliņus, lai vakaros tie murrātu kā padzītais runcis, par gultas segu rakstiem, kuri noskatīti, guļot plavā Jāņu vakarā, par paredzamo mākslas salonu Birzgalē. Ar salonu saistītos peļņas nolūkus kā nesvarīgus viņš neminēja.

Pa runas laiku viņu galvas atradās vienā limenī — un viņi paguva labi viens otru apskatīt. Tā kā meitene jūlās slāvokļa noteicēja, viņa mazdruscīņ atmaiga, un līdz ar to Alnis Melkājs, kas runāja aizsies, galvu uz bārdas balstidams, tad uz auss noguldīdams, pastarpēm uzticīgi pasmaidīdams, viņai šķīta līdzīgs vecajam sunim, kurš saņēmis pērienu, ka neatļauti izrāvis gailim no asles trīs garās spalvas.

— Nemaz nedomāju zagl, redzat — šito zvanu un atslēgu noliku pie lūkas redzamā vietā, lai parādītu jums un paprasītu, cik man jāmaksā.

— Un ko jūs grābstijāties gar mana vecvec-tēva biksēm?

— Man likās, ka tur iekšā pīpe ar porcelāna galviņu...

— Pīpe ir, bet galviņa no melna koka. Ož pēc sūras tabakas. Gribu jums ticēt, bet... — meitene nopūlās.

— Lūdzu, lūdzu, ticiet... Un, ja neticat, laidiet mani lejā, pati varat slāvēt istabā pie telefona un zvanīt, ja daru ko šaubīgu!

Meitenei skolā bija mācīts, ka cilvēkam jātic. Vecāmāte biedināja, ka virieši ir blēži. Skolā savukārt teica, ka vecie ļaudis dažkārt mānīcīgi. Divi pret vienu skolas labā.

— Es jums ticu. Nāciet lejā!

Alnis piecēlās un norādīja uz nosūbējušo zvanu un atslegu. — Jūs man pārdosiet?

— Nu jā... par cenu jāpajautā vectēvam, viņš pļavā presē sienu, jo tās patiesībā ir viņa mantas, bet ņemiet vien līdzī. Ja jau te mētājas gadu desmitiem, tad vajadzīgas nav. Pat runāja, ka aicināšot čigānu, kurš braukā, vecas lietas vākdams. Naudu jau jūs atvedisiet.

Vai tas nenozīmēja, ka meitene vēlas viņu satikt vēlreiz? Alnis dziļi paklanījās.

— Man liekas, ka... ka šitas segas gabals arī jums varētu noderēt. Laukos austeris, krāsas tā saliktas... — Meitene no paneku kaudzes izvilka lupatu bunduli. Vecas bluzes ar izrautām drukknopēm, noskranduši priekšauti bija iesieti svitrainas segas gabalā. Ja, šis apdriskātais segas gabals, laikos pabalējis, tomēr vēl sevi saglabāja egles skuju dziļo zaļumu, maizes garozas brūnumu, pienenes ziedu — veselu pļavu un mežu! — Audēja ilgi meklējusi dzijas, kamēr tās lika stellēs. Mēs steidzamies, mums ta neiznāk... — nopūtās Alnis.

— Tad ņemiet! To es jums dāvinu. — Meitene izkratīja lupatas un segas gabalu sniedza Alnim. Alnis to rūpīgi noglabāja mugursomā, nodomādams, ka šie bēniņi, ja labāk ieskatās, patiesībā ir mājīgi krēslaini. Ja taru krēslam vēl iepītu mieldrus, butu jauki pasēdēt pie gala lodziņa un randzities saulaino lauku plašumos. — Paldies, liels paldies! Es jums arī kaut ko gribu dāvināt...

— Man iekrita prātā! — Meitene pielika pirkstu pie pieres. Pirksts bija ieplaisājis un pelēks. Tāds rodas arī no ilgas ravēšanas. — Man vienam radniekam pieder tāda jociņa mūzikas

kaste, kur metāla rullis rausta stīgas uz misiņa platēm. Es pat nezinu, kā tādu uzparikti sauc.

— Ko? — Tā varētu būt mūzikas kaste, kādu Alnis bija redzējis Rīgas kuģniecības muzeja. Miljons! — Kur viņš dzīvo?

Bet meitene nevēlējās pavedienu izlaist no savām rokām. — Zināt, es ar viņu papriekš sazvanišos.

— Tad es parīt vai aizparīt piezvanišu jums!

— Pentes 4525.

Pagalmā Alnis no puļenēm izgrāba cāļu grozu, satvēra to abām rokām kā vāzi un sniedza meitenei. — Lūdzu, tas par segu!

Tiklidz meitene bija grozu satvērusi, Alnis savas rokas atrāva un kautri piebilda: — Dāvinātam zirgam zobos neskatās...

Cāļi, saimnieka maiņu manīdami, žēli iečiepstējās. — Tas jau nav zirgs, bet cāļi! — Meitene noņēma svītraino kreklu. — Pat ne cāļi, bet gaiļi!

— Man Birzgales tirgū ieblatoja, ka šie esot vistas un ka laukos tādas meklējot. Ja tie ir gaiļi, tad viņi mani piekrāpuši... Laikam jūta, ka esmu rīdzinieks. Ja jūs nepaturēsiet, viņi aizies bojā...

— Ko lai saku mājiniekiem?

Alnis atmuguriski kāpās uz alejas pusi. — Gan jau jūs izdomāsiet.

Meitene, redzēdama, ka viens liels puisis virzās projām, pat «Uz redzēšanos» neteicis, aizmirsa trīsdesmit cāļus.

— Kad jūs... gribēsiet maksāt par zvanu un atslēgu — mūsu majas sauc Gundegas. Un mani sauc Inta, Inta Zilīte. Jūs citādi nevarēsiet piezvanīt, ja nezināsiet, kā mani sauc. Pa dienu esmu dārzniecībā praksē, jo mācos Bulduros,

daiļdārzniekos. — Nu tas lamzaks zinās, ka arī viņai ir vismaz vidējā izglītība. Tad katrs panācās soli uz priekšu — un abi sarokojās. Un šķīrās, gari nopūšoties, ar internacionālo sveicienu «Cao-o»...

Pa liepzaru ēnām pieraibināto aleju varenus soļus sperdams, Alnis jutās lieliski. Jau pirmajā piegājienā sadzītas pēdas mūzikas kastei. Varbūt iznāks business pat simtos. Iepazīta oriģināla meitene. Bet vispār viņš bija muļķis — kādēļ gulās uz grīdas? Ko milicija viņam varētu piešūt? Aplam uzdevies par žurku ķērāju? Pilsoņi, kurš redzēja, savā laikā jautāja Ostaps Benders. Liecinieku nav, ir tikai atsevišķu personu apgalvojumi. Vienīgais traips biogrāfijā — niķelētie zirgu grabuļi un «Zobgaļa» kalendārs. Bet par to milicim neceltos roka ierosināt pat sīku zādzību, kaut arī bija vainu pastipriņoši apstākļi: matbārda, šņorzābaki un veste. Vajadzēja ļaut, lai sauc miliciju. Uztraukumā izgāzis podu. Cik grūti būt blēdim...

Nospriedis, ka šodien strādāts diezgan, viņš atgriezās ciemā, veikalā akmens mājā nopirka divas pudeles piena un baltmaizes kukuliti. Upmalā viņš bija pamanījis siena zārdus un, lveicē izguris, nolēma tur paēst un nosnaust līdz krēslai.

Izmeklējis lielāko zārdu, Alnis ierāpoja šai siena šķūnī, ievilka mugursomu, noāva zābakus un izstiepās: vajadzēja izmēģināt, vai ārā nepaliek plikās pēdas, no ceļa tas varētu redzēt, ar saviem izmēriem tādas vietējos kārtības sargos saceltu veltu trauksmi. Nē, zārds sedza arī pēdas. Alnis iemīga smaržīgā miegā.

Alni atmodināja likteņa tamtami — ausi bija ielīdis mazs kukainītis, lielam jau tur nebūtu

vietas, un, pa bungādiņu staigādams, sacēla negantu troksni.

Uztrūcies sēdus, Alnis stulbi purināja matus, kamēr pērkons ausī uz rāvienu nostājās — siena blusa priecīgi izlēca no auss pie citām siena blusām. Izbazis galvu no mitnes, Alnis saprata, ka jādodas uz darbu — jūlija nakts daudz tumšāka nekļūs, turklāt taisijās uz lietu; cauri zārdam sanēdams vilka smags vējš, un mākoņi bija noslidējuši līdz koku galotnēm. Mugursomu nebija ko līdzī vāzāt, labāku naktsmāju neatrast.

Kapliča atradās turpat, tikai velns viņu zina kādēļ miroņu mājokļi taisni naktis atdzivojas: liepās virs jumta un aiz sagruvušā akmens žoga mistiski čabinājās. Likās, tur drebinās kapličas mūros nosalušie Pentes baroni. Pa celiņu vēlās tumšs kamols... Minivelns, minimošķis? Ezis atradis isto laiku mēslu vaboļu medībām...

Vispirms Alnis aptaustīja atlikušos ķēdes postmus, kaldinātus kā savītas ērkšķu stīgas. Izrādījās, ka dienā no Gundegu bēniņiem paņēmiem līdzī arī tāds kā laužamais stienis. Ar pūlēm un stenēšanu ķēdes cilpu izdevās izlauzt no akmens stabiņa. Lai tā netraucētu, ķēdi viņš aptina sev ap vidu. Tad izvilka nazi. Naža asmens bija īss, ar to nevarētu pat vardi nodurt, bet pie naža atradās vēl skrūvgriezis, īss, biezs, nelūstošs. Un apaļgalvainās skrūves padevās! Pēc pusstundas Alņa rokās bija svarīgs rokturis ar tānī iekaltu cilvēka galvu. Vai misiņa radijums smaidīja vai rādīja mēli, tumsā nevarēja pateikt.

Būtu nolaidība nepārbaudīt, vai kapličas stūros nav paslēpies kāds dolomīta eņģelītis. Tu brīnums — durvis, paceļot uz augšu, atvērās! Dienā viņš nav ievērojis, ka tās vienkārši uz sliedīņa nosēdušās.

Iekšā bija tunšs kā nēģera vēderā. Pierāvis durvis, lai, no ārpusē gaismu manot, kāds nedomātu, ka Pentē baroni pa naktīm smēķē un spēlē kārtis, viņš uzrāva sērkokociņu. Acu augstumā pie pelējumiem izraibinātās sienas atradās elektrības slēdzis! Pārliccinājies, ka durvis patiešām ciet un logu nav, viņš šo slēdzi pagriezā. Iedegās plika, patumša, pati lētākā divdesmitpiecvatu spuldze. Atkal pārsteigums — neviens sadauzīts ķieģelis, neviena nobiruša apmetuma gabala, nevienas izdzertas pudeles vai tomātveģu kārbas, kādas vecās kapličās nereti sastopamas. Bet, kur elektriskā apgaismošana, uz eņģelišiem nav ko cerēt. Tie sen aizlaidušies. Kādreizējā kapličā vienkārši bija noliktava: abās pusēs līdz griestiem piebāzta ar kartona kārbām, uz kuru etiķetēm rēgojās vēsturiski apavi: botes ar gumijas zolēm, kurpes ar biezpiena zolēm un brezenta virsu.

Alnis jūta, ka jau tā saceltie mati izstiepjais taisni kā slotas žagari: viņš negaidot un pret paša gribu bija ielauzies noliktavā! Kapličā — par to neviens neceltu ne ausu, miroņu kauli tiek uzskatīti par bezsaimnieka mantu, bet šīs tupeles jau ir kooperatīvais īpašums. Tālāk no grēka! Un tālāk no gaismas! Alnis gāzās kapličas durvīs, pa ceļam gaismu nogriezdams. Te viņa kāja aizķēra zemē izstieptu vadu. No debesīm bira kaut kādi putekļi, un ārpusē iedegās agrāk nemanīta spuldze. Nu pēc piecām minūtēm būs miliči klāt... Apkārtņi izostīs suņi. Uz bāzēm!

Skrienot smagais rokturis daudzija gurnu. Ķēdes dzelzs dzelkšņi dūrās vēderā. Lai! Tos aizmest laika būs arvien. Noskrējis gabaliņu pretējā virzienā tam, kur atradās siena zārds, Alnis noāva zābakus un dziedā atpakaļ basām kājām.

Kā tagad derētu lietus! Kartupeļu un tomātu laksti pavisam nolaidušies, un pēdas arī tas noslaucītu...

Noglabājis durvju rokturi un ķēdi sienā, Alnis ielida savās bāzēs. Pēc laiciņa ciema pusē ieskanējās motocikla graboņa. Kāds brauca un pabrauca garām. Suņi rēja garlaikodamies. Gaisā neviens nešava un nekliedza «Stāt». Alnis nomierinājās: pēdas nomaskētas lieliski. Suņi ošņājas pa ceļu uz Birzgali, uz kurieni sākumā veda šņorzābaku pēdas.

Cigarete tomēr bija jāzelē neaizdedzināta: kad viņš grasījās raut sērkokciņu, pieauga reaktīvā dzinēja troksnis un pekšņi apstājās uz ceļa pretī zārdam. Bēgt pāri pļavai? Kurp? Varbūt aiz pļavas ir ceļa krustojums, kurā jau kāds ailu suns šņakstina zobus. Otrkārt: piebraucēji sāka sarunāties. Un viena bija sievietes balss. Nav dzirdēts, ka sievietes, neraugoties uz garantēto līdztiesību, pa tīrumiem dzītu pēdas nezināma kalibra bandītam. Nogaidīsim. Bet atkal jaunas nepatīkšanas — virieša balss: — Apsēdisimies pie zārda, pārrunāsim par filmu. Šis gan nāvīgi kāvās...

Kādēļ virieši arvien cenšas ar meitenēm apsēsties pie siena zārdiem?...

— Sēdēt nevar, rasā novārtiesies kleita! — tā meitenes balss. Serpais tonis — tāpat taču runāja arī Inta Zilīte no Gundegām. Un Alnis bija domājis, ka šī Zilīte vēlas tikt ar viņu Vilīga — tik jauna un jau sieviete.

Soļi pļavā pielicca un lauza zāļu stiebrus. Tad nācēji apstājās blakus zārdam. Ja Alnis izstieptu roku, varētu sagrābt kādu kāju. Ja tagad degunā ievilkas siena gruzis vai ierāpo kāds kukaiņītis, būtu jāšņauda — un viņu atklātu... Vēl

trakāk, ja viņi sadomā list iekšā, lai mīlētos... Briesmas bija reālas, jo: — Varbut tomēr apsēdisimies... Es paklāšu jaku... — un nošvikstēja neilons.

— Vai tev šitās sarkanās jakas nebūs žēl? Tāda jaka — spid pat naktī.

— Med in džapan. Kas tur ko žēlot! Apsēdisimies.

— Pagaidi... Paldies, ka atvedi. Tālāk labāk nebrauc, mamma negrib, ka tu mani vizīni, baidās, ka nenositos.

— Kolosāla filma — tas policijas komisārs. Goda vecis. Žēl, ka viņu cietumā nodūra. Vajadzēja jau zināt, ja ieslodzīs kopā ar bandītiem, ziepes būs...

Alnis viens aizbēgtu, bet nevar taču pamest mugursomu — pēc tās uzzimēt viņa maksliniecisko persombu jau butu nieka lieta. Tagad derētu jogisms: pusstundu neelpot, gulēt bez ārējām dzīvības zīmēm un no zārda iekšpuses hipnotizēt ārā stāvošos, lai tie vāktos projām. Alnis sāka diafragmālo elpošanu: vispirms vēdera sienu paceļ uz aru, nolaiž diafragmu uz leju, tad paceļ krūšu sienu kā pie parastās elpošanas. Nu plaušās savākts milzums gaisa. Druscīgi pagaidīt, lai sarkanie eritrocīti plaušu kapilāros sarijas skābekli. Tad izelpojot nederīgo gaisu atkal izsūtīt āra, pieraujot vēderu pie mugurkaula un pēdīgi ieliecot uz iekšu apakšējo ribu galus.

— Pagaidi, Muntī, kur tu liec roku... Tur nē... — vairijās meitene. — Būs lietus. Pentēs jau laikam gāž. Viena pile uzkrita uz deguna. Iešu uz majām.

Lietus noslaucītu pēdas! Un Alnis atviegloti izelpoja pilnīgi atskābekļoto gaisu.

— Nuka, būs lietus, lidīsim zārdāl — mudl-
nāja puisis. — Tapat kā pēc balles. Vai tad ne-
bija silti...

Lai velns parauj lietul Vai tiešām šī niecīgā
dzives telpa bus jāaizstāv ar dūrēm!

— Nerunā... — nopūtās meitene. — Es tā
baidījos, ka mamma neuzskata saburzīto kleitu.
Laikam vīstra, burzās. Mamma saka: Birzgalē
jau visi zinot, ka Ķipēnu Muntis tikai vizinot
meitenes.. vienu laiku, tad atkal meklējot citu.
Un tu domā, man patīk, ka tev uz beuzina bākas
tā pusplikā amerikāniete?

— Tavas bildes jau man nav, — iesmējās pui-
sis. — Dod savējot!

— Dumais...

— Ja jau tev nepatīk, bildi varu nokasīt. Bet
šovasar neviena cita aiz manis sēdējusi nav,
un, kad tu rudeni aizbrauksi, es sestdienās —
viena vile, un pie tevis uz Balduriem!

Fū, kā viņi izrunājas svešu cilvēku klātbūtnē
Alnis jau ievilkā elpu, lai uzsauktu: «Jūs te
neesat vienil!»

— Tu tik tā saki...

Pieredze Alnim bija mācījusi, ka tā pirms
skūpstīšanās runā katra picklājīga meitene.
Zeme tika stampāta jau tuvāk viņa ausij. Alnis
nolaida diafragmu, lai iesūknētu nomierinošo
gaisu, tad atskanēja bailīgs meitenes sauciens:
— Nē, Munti, nē! Es skriešu uz mājām... At-
brauc rit no rīta... kad eju uz darbu. Atved
mazgājamo pulveri «Rīga»... — Un kāds aiz-
skrēja pa pļavu.

— Pagaidi... Lietus laikam nebūs! — Tad,
saprāzdams, ka pat piesolitā lietus atlikšana ne-
palīdzēs, puisis dusmās ar dūri dauzīja sēdekli.

Ierūcās reaklīvais dzinējs, un neveiksminieks aizbrauca.

Lielutiņš tiešām sijāja. Tātad pēdu nebūs. Alnis izsmēķēja cigareti, pelnus apraka zemē un saldi aizmiga.

Kā taures sauciens viņu atmodināja govs māviens tepat pie auss. To pavadīja nepatīkamās govs tualetes skaņas. Alnis pierāva kājas, it kā no netīrumiem sargādams, un atmodās pavisam. Govs bija piesieta, pie zārda tai netikt. Viņš izrāpoja saulītē. Tiešām, nakti lijis, katra sikākā zālite turēja pa rāsas pilei. Pie upītes apskalojies un izsukājis matus virzienā no galvas uz izplatījumu, viņš apēda pēdējo baltmaizes ņuku, salika somā ķēdi un noskaloto durvju rokturi. Pēc apmazgāšanas tas izrādījās puļu un baiļu vērts: skaidri izcēlās misiņa eņģeļa vaigi un spārniņi aiz maņu vilņiem. Krūtis, protams, nebija redzamas, jo eņģeļiem, arī eņģeļu meitenēm tādu nav. Tāpēc jau viņas ir eņģeļi.

Veste gan novārtīta — pleci balti, it kā būtu ģipša vai miltu maisus nesis. Tikai ne ar mitru! Vai mazums ģipsi mākslas skolas darbnīcās mīcījis! Ar sausa siena vikšķi lielumus dabūja nost.

Riskēsim, teica varde, lecot aukstā ūdenī. Maskēšanās nolukos šķērszilsvītrotu kreklu zem vestes apvilcis, Alnis devās uz Pentēm, lai sāktu atceļu uz Birzgaļi.

Tuvojoties kapličiai, viņš tomēr juta nelabu kņudēšanu pakrūtē, kaut arī kooperatīvo īpašumu nebija ņēmis, tikai apskatījis. Pie kapličas durvim locījās večuks ar rīku kastī un kaut ko durvis kala. Viss. Neviena posteņa, nemaz nerunājot par vietējo ļaužu pūļiem. Savādi — vai tad ielaušanās te tikpat parasts nolikums kā piedzeršanās?

Mugurpusē ielarkšķējās mopēds. Garām pabrauca balta bluze, džinsa bikses, un mopēds tika apslādināts.

— Labrīt! — priecīgi sauca Alnis, ar roku matu uz augšu paceldams. Šai mirkli pat piemirsās, ka Inta Zilite pagājušajā naktī gandrīz ielīda ar citu puisī zārdā skūpstīties. Bet roku meitene turēja uz sēdekļa, lai nebūtu jāsniedz Alnim.

— Zināt, pagājušajā naktī viens uzlauzis patērētāju biedrības noliktavu tai kapličā.

Ahā, viņu cerēja pārsteigt ar sensāciju Eiropas mērogā. Tagad vajadzētu stipri brīnīties. Alnis palēcās.

— Patiesi? Un kas nozagts? Pulksteņi? Dāmu kažoki?

— Ja jau būtu kas nozagts, tad zaglis arī būtu noķerts. Notrūcies un mucis. Nobijies no signālspuļdzies, un vainīgais apbērts ar ģipša miltiem, kurus pie griestiem ierīkojis sargs. Tas jau ir tāds jocīgs, te viņu sauc par «slēdz un bēdz». Un es jums varu pateikt, — meitene stingri raudzījās Alnī, — ka tur arī nebija ko zagāt.

— Vai tad tai noliktavā glabā tikai pērnējo gaisu?

— Tur patērētāju biedriba sastūķē visa rajona neejošās kurpes, kuras nevar pārdot pat gadalīgos. Tātad nebija vērts ielauzties! — Apgalvojums, adresēts Alnim.

— Tad tas zaglis, nē, tas nezaglis bijis pilnā, vai?

— Nē, nebija pilnā.

— Vai jūs... ar viņu runājat?

— Runāju gan, viņš ir drusciņ... — meitene pielika pazīstamo stingro pirkstiņu pie savas pieres, — bet pilnā nē. Un, ja tagad viņu dabūtu

rokā patērētāju valde, viņu šausmīgi daudzītu, jo viņš nav neko paņēmis. Idiots, kretins, zaķausis, desāda — tā valdē par viņu runa. Jo tās lupeles esot apdrošinātas arī pret zagļiem, un, ja viņš būtu kaut drusku paņēmis, tad varētu norakstīt veselu blāķi. Kad noķers, es jums draudzīgi saku, zagli par nezagšanu veditoš uz pienotavas pagrabu un dauzišot, kamēr no viņa iznākšot siers, viri saka. Ta kā zināt!

Tas skanēja nepārprotami. Ja tā runātu vīrietis, tad, lai pierādītu, ka viņš nav ielauzies, vajadzētu brēkt: «Muti! Jeb vai es vilkšu ta, ka tevi trīs dienas kasīs nost no sienas!»

— Jūs gribat sacīt, ka es lauzies lais atvērtajās durvīs? — Alnis stingri vaicāja.

— Vajadzēja notīrīt ģipša miltus ne tikai no vestes, bet arī no biksem. Vakar nevajadzēja tik uzcītīgi pētīt durvju atslēgu, es taisni te, no šīs vietas, skatījos. — Zūlīte atkal jutās tikpat varena kā vakar, kad šīto lamzaku ar visiem zābakiem bija noguldījusi uz grīdas. Un tādēļ augstprātīgi pasmaidīja.

Alnis nometa mugursomu un, ap garenisko asi galvu grozīdams, centās apskatīt bikšu mugurpusi. Lai gan kaķim vai sunim tas izdotos labāk, viņš tomēr samanija baltas svēdras gar bikšu stilbiem.

— Vai tagad ticat, ka nakti esat bijis kapličā? — mazā jau atļāvās pasmieties.

— Tas būs bijis pa miegam... Bet, — Alnis atrāva somu, izķēra ķēdes gabalu, misiņa eņģeli un, kā čigāns klibu zirgu pārdodams, gan spieda dzelžu gabalus pie krūtīm, gan cēla gaisā, — tas ir mākslas labā! No ķēdes bija palicis tikai šitais gabals. Pārējais jau pārkausēts. Un šitais durvju kliņķis izglābies tikai tādēļ, ka bija

nefirs un neviens neredzēja, ka tas no misiņa. Ja tur liktu jaunu atslēgu, eņģeli arī iemestu podā un pārkausētu. Bet redziet: cik jauki smaida... Lūdzu, pasmaidiet arī jūs tāpat!

Meitene nevēlējas nolaisties līdz eņģeļa lme-nim, sievieti tas pazemo, tādēļ tikai pasmīnēja. — Ak, kāds jūs mākslas upuris... Pamēģiniet to iestāstīt arī milicijai!

Noglabādams dārglietas, Alnis bārdā nobubi-nāja: — Aizmirstiet, lūdzu, ka jūs vakar mani redzējāt pie tām durvīm, aizmirstiet eņģeli, tad es... tad es aizmirsīšu, ka jūs pēc balles reiz siena zārdā saburzījāt kleitu...

Pēc tik atklātas šantāžas Alnis stāvēja, galvu zemu noliecis. Viņš dzirdēja meitenes straujo elpu un āmura kļaudzienus zem kapličas liepām. Meitene pēkšņi sāka ar dūri daudzīt mopēda sē-dekli. Spēcīgi. Psihoanalītiķi izskaidrotu, ka viņa zemapiņā sēdekļa vietā jūt puīša muguru.

— Jūs neesat tikai ielauzējs, uzlauzējs, zaglis, bet arī glūniķis! Cik niecīgs...

Zaglis, ielauzējs — tie ir vīrišķīgi arodi, bet glūniķis... Alnis to nevarēja izturēt. — Es ne-gribēju! Savu mužu neesmu glūnējis, es jau tur gulēju, un jūs man gandrīz uzkāpāt uz kājas pirkstiem! Es pat elpot nedrīkstēju!

Meitene pārstāja daudzīties. — Tad tā ir bijusi jūsu mugursoma — es tādu apaļu maniju no zārda gala... Tādēļ muku... Tas esat bijis jūs... Kāds jūs esat... Vai... — viņa pēkšņi un sāpīgi ievajdējās, pat iešņukstējās un, parā-vusi mopēdu kā zirgu aiz iemauktiem, dusmas izgāžot, gribēja stumt to projām. Alnis iekērās bagāžniekā.

— Zilite, es nekādā ziņā nebūtu tur gulējis, ja

zinātu, ka tas... ka tas ir jūsu zārds. Lūdzu, piedodiet... Savu mūžu vairs zārdos negulēšul!

— Vai, kāds jūs esat idiots, visu jūs darāt aplam, pat gulat aplam!

— Ligsim mieru, lūdzu, ligsim mieru! Es itin neko neesmu dzirdējis...

— Nav vērts ar jums ķēpāties. Labi. Es arī neko neesmu redzējusi. Cilvēkam jātic... — Viņa grūti nopūtās, tādējādi visu atbildību par nozieguma slēpšanu uzveldama audzināšanas sauklim. Viņi saskatījās, kautri sasmaidījās un saskatījās vēl.

— Tagad man jāiet uz valdes māju. Nakti lija, jāsēj maurs.

— Es uz autobusu. Ļaujiet, pastumšu. — Viņa atļāva. Tas bija kā paraksts zem miera līguma.

— Es piezvanīju tam radniekam par mūzikas kasti.

— Vai pārdos?

— Ar mieru, tikai prasa divi simti.

— Tad jau sarunāsim. Kur viņš dzīvo?

— Viņš teica, ka labāk kārtošot caur mani, lai nesakot.

— Vēl labāk! Tad jau parīt vai aizparīt būšu tikai Gundegās pie jums.

Prelī, garām akmens namam, kurā atradās veikals, izšāvās kaut kas sarkans. Joņojošs, novārīts vēzis — un, riepām puteklus uzvandoļ, apstājās viņu priekšā. No javas nokāpa puisis vi-
zoši sarkanā jakā, mirdzoši sarkanā ķiverē un garos zābakos. Pie krūtīm nezināmas valsts — varbūt Haiti, varbūt Nikaragvas — ģerbonis. Sportsmenis sniedza Zilitei «Rīgas» kārbu.

— Sveikiņi! Lūdzu, ķīmiskais veļas pulveris, kādu vakar pasūtījāt

Tā kā Alnis netika pamanīts, atdevis mopēdu meitenei, viņš atkāpās.

Meitenei veļas pulveris bija neērts vakarnakts atgādinājums. Iepazistinās, lai tiek galā paši, abi pieauguši.

— Paldies, te būs naudiņa. Muntis Ķipēns no Birzgales.

— Melkājs.

Abi sarokojās, vīrišķību ar negantu spiedienu pierādidami, tā ka abu plaukstu kauliņu krakšķēšanu dzirdēja arī dāma.

— Priecājos, — nobasēja Ķipēns, elkonī turēdams otru sarkanu ķiveri. Tai gan trūka uzraksta «Love Story», kāds zelta burtiem bija uzkrāsots uz paša motobraucēja galvassegas.

— Varbūt tu viņu paņemtū līdzī uz Birzgali? Man traki jāskrien — strādnieces gaida, jāsej maurs. Čao! — Piekļājīgi no abiem atbrīvojusies, viņa uzsila pa atsperi. Mopēdam trokšņojot, viņa nesadzirdēja, ka Muntis sauca: — Bet rītvakar?

Palika divi jauni virieši, kurus draudzība pagaidām nevienoja. Alnis par Munti šo to zināja, Muntim par Alni bija aizdomas, ka tas laužas svešos medību laukos. Aizdomas, protams, spēcīgākas par zināšanām, jo tās pieļauj visu.

— Jums ar uz Birzgali? Es jūs tur neesmu manijis.

— Mans tēvocis — kultūras namā par maksliciniecisko.

— Ā, Suneps. Redzēju dabas draugu biedrībā. Un jūs te — tāpat?

— No mākslu vidusskolas. Vācam tautas mākslu.

Melo. Inta Zilīte vēl nebija tautas māksla. Un Inta — vakar steidzīga, šodien steidzīga, bet

šis slaisks stumj viņas ķeru. Ķipēnā krājās sarkanās dusmas. Emocijas katrs izpauž ar savu instrumentu. Pianists uz klavierēm, plāvējs ar izkapti. Muntim bija motocikls.

— Te jumsiem ķivere. Braucam!

Vējš izsaldēs, bet kauns tādēļ atteikties. Stabili iemaucis plecus mugursomas siksnās un ķiveres zeinzoda ligzdā bārdu iepresējis, Alnis uzrausās uz sēdekļa. Sēdot viņš bija garāks par Ķipēnu, ceļa likumus un savu nākotni pārskatīja itin labi. Sitiens pa atsperi, stūmiens ar kājām, un personiskas skrietules abi varēja ievilkēt. Alnis savas milzu pēdas atbalstīja uz sikajām, ar gumiju apvilktajām pulkām. Rūciens — žvuikt! Otrs rūciens — žvuikt! Ielikts jau trešajā uguns robā. Kilometru stabi skrēja preti kā dzīti. Ķipēns uzmeta kukumu un ar ķiveres garo nagu šķēla gaisu.

Aiz kolhoza valdes nama aleja uzgriezās uz Birzgales ceļa. Deviņdesmitgrādigais likums tika izņemts pa iekšējo kurvi pēc visiem centrālās likumiem, mašīnai sašķiebjoties par četrdesmit pieciem grādiem. Gar seju nobrāzās krūmi, par kuriem varēja teikt tikai to, ka tie zaļi. Alnim atkal iekņudējās pakrūte kā vakarnakt, kad iedegās kapličas signālspludze: ja tas Ķipēns iedomātos viņu drusiņā pakratīt... Greizsirdība kriminālkodeksā nav paredzēta kā sodāms nodarījums, par to varēja pārliecināties Bērtuļa rokasgrāmatā.

Pārāk asus pagriezienus Muntis vairījās, jo aiz muguras tas Melkājs bija ar pretīgi garām kājām, ja tāds klamauka netur līdzsvaru, tad dampis saies šķērsām. Atlika jau vēl citas izdarības, lai pamācītu, ka nav labi piešansēt svešām meitenēm. Par laimi, asfaltā bedru netrūka. Ejot

ap simtu stundā, Muntis pats bedrei pārgāja līdzīgi jātniekam, uz kāpšļiem pieceļoties kājās un ceļos nošūpojoties. Toties jau pie pirmā lēciena Alnis izjuta triecienu pa sēdvietu, lauzienu ceļu locītavās un vieglu mākonī zem ķiveres. Romānos raksta, ka atkārtoti dzīves trieciēni norūdīt. Dzīves trieciēni varbūt, bet motocikla ne. Pēdas bruka nost no tievajiem puļķiem. Bet, ja pēda pieskartos zemei, to atlauztu anatomiskajam pretējā virzienā... Viņš nebija zinājis, ka kratisies ar šādu divriteni: mākslas priekšmeti mugursomā salikti nepareizi. Kaut kur pret divpadsmito ribu atradās misiņa eņģelis. Pie katra grubuļa soma atkāpās un smaidošais eņģelis kopā ar skolas zvanu metās pret Aļņa mugurkaulu. Nekad par paradizi viņš nebija zobojies, bet spārnotais neradījums spārdīja viņu tāpat.

Nākošais numurs Ķipēna programmā bija brauciens pa serpentīnu. Viņš nestūrēja bedrēm taisni pāri, bet aplieca tās ar strauju likumu, sazveļot ērzeli slīpi. Nebūdam profesionāls līdzbraucējs, Alnis slīpi negāzās, bet centās turēties taisni kā kobra pirms dzēliena. Šāds stāvoklis lauzīja krustus. Likumi sekoja cits citam — no grāvja līdz grāvim. Te Aļņa acis parādījās dzeltens laukums ar ciparu 40. Ātruma ierobežojums! Cik humāna mūsu autoinspekcija! Pa šitādiem arumiem jau ātrāk nav iespējams! Nekā. Ķipēns parādīja, ka drīkst arī ar astoņdesmit Svarīgi nav nedzīvie noteikumi, bet dzīvais cilvēks, pats braucējs. Kapličas ķēdes ērkšķi laikam bija pārrivējuši brezentu un lauzās virzienā uz Aļņa aknām.

— Cetrdesmit! — viņš iebļāvās.

Ķipēns piekrietoši pamāja ar galvu, ka dzirdē-

jis. Mākslinieks sāk uztraukties! Tagad gāzi noņem! būtu grēks.

Tālē parādījās kravas auto pakaļējais borts. Likās, auto brauc atmuguriski, jo borts tuvojās ļoti ātri. Java virzijās lieši uz auto pakaļgalu. Alnis sāka drudžaini domāt. Nolekt? Aizķersies viena no abām kājām. Vienīgi ja palēklos gaisā, atlaistu rokas, motocikls tad izskrietu no viņa apakšas — un viņš itin omulīgi apsēstos uz ceļa. Ciestu tikai sēžamais, bet tagad briesmās bija galva. Tomēr nezināms spēks bija viņa rokas kā ar leikoplastu pielīmējis pie roktura gumijotās cilpas. Izeja: ja izdotos izbraukt kravnesim pa apakšu! Nē, to varētu izdarīt vienīgi tad, ja galvu turētu padusē...

Kad Alnis, nobijies no kategoriskā brīdinājuma uz šī auto pakaļējā borta «Ievēro distancē!», aizvēra acis, Ķipēns ar elegantu žestu pagriezta stūri pa kreisi un kā daiļslidotājs apliecās ap mašīnu. Starp plecu un auto vēl palika vismaz trīs centimetri... Salīdzinājumā ar gaismas gadu tas nav daudz, bet ar tiem pielika, lai izglābtu divas neprecētas bezbērnu dzīvības.

Mirkļis atelpas, jo šoseja kļuva gludāka un bija jāiztur tikai trešais kosmiskais ātrums. Tad ceļa malā pavidēja dzeltens motocikls. Autoinspekcija! Miļā autoinspekcija, kura mūs sargā no trakiem braucējiem, kura, savlaicīgi nograbdama tiesības, izglābusi tūkstošiem dzērāju un godīgu cilvēku no sadauzīšanās, nodauzīšanās. Pacel savu melnbalto maršala zizli! Ja palikšu dzīvs, iestāšos autoinspektoros...

Lai piegrieztu ievēribu, Alnis šausmās atplēta muti un pārholīja acis. Kliegt nebija nozīmes, motoram trokšņa slāpētāja nebija, pārkliegt to

nevarētu. Un inspektora tuvumā pacēla labo roku. Glābts?

Nekā. Pazinis Ķipēna sarkano jaku un līdz ar to arī Ķipēnu, kurš piedalījies sacīkstēs un vairojis Birzgales slavu, inspektors salutējot pielika roku pie cepures, domādams, ka viņu, kaut ar mazliet neparastu sejas izteiksmi, sveicina arī Alnis.

Aļņa roka atkrita kā nopļauta. Par autoinspektoru uz ceļiem augstākas instances nav. Varbūt vienīgi autoinspektora sieva. Pamests liktenim, upurēts Ķipēnam... Par laimi, ielejā jau manija Birzgales egļu galotnes. Pāri gravai veda uzbērums. Likums, kuru skaidri iezīmēja balli stabiņi. No ielejas pacēlās ar dēlišiem apsistais ugunsdzēsēju tornis. Tūlīt būs klāt arī kiosks centrā, zem mājas stūra.

Bet pēdējā likumā Ķipēns nolēma garajam sniegt pēdējo paraugstundu. Mašīna salēcās kā zirgs un iegāja pusapļa ārējā malā — līdz ar stabiņiem. Tik tuvu, ka Alnim likās — stabiņus viņš slauka ar savam biksēm. Pilsētas robežās taču atļauti tikai sešdesmit kilometri stundā, to zina katrs skolēns! Kilometri ir tikai kilometri, bet Ķipēns — tehnikas progresa aktīvs karotājs. Vai kosmonautiem arī kāds ātrumu ierobežojis! Ķipēns līgani noliecās pa kreisi, lai godam izietu taisnē uz Rīgas ielas. Neapmācītais Alnis kā svece turējās stāvus un, sev labu vēlēdams, vēl pasitās pa labi. Tā arī bija pēdējā apzinīgā kustība, jo piepildījās, pēc kā Alnis bija ilgojies: motocikls tālāk aizbrauca bez viņa. Un arī bez Ķipēna, kurš, izstiepis rokas uz priekšu, kā ūdenī lecot, lidoja uz pilsētu bez motocikla.

Alnis ripoja pa uzbērumu lejā. Mugursoma tagad izrādījās īsti vietā, tā slalomu kavēja. Alnis

daiļliteratūrā bija daudzkārt lasījis, ka nāves
brīdī cilvēks paspējot milzum daudz izdomāt.
Viņš vairākkārt atvēra acis, lai tvertu pēdejos
apkārtnes iespaidus. Piezemējās tieši aiz stabiņa.
Ķipēns katastrofu tomēr aprēķinājis precīzi —
diesnedod, ja uzkristu uz stabiņa, pavasari taču
Alnis ielika vienu mākslīgo zobu par divdesmit
rubļiem... Tieši acu priekšā gulēja stikla laus-
kas. Senlietu vērtības tām nav, senčiem pudeļu
fabriku nebija. Tātad dzēris un pudeles pret sta-
biņiem daudzījis mūsu laikabiedrs. Krimināлко-
deksā pudeļu dauzīšana nav aizliegta, tādēļ par
to arī nesoda. Laikabiedrs bijis bagāts — pie
stikla vēl turējās etiķete ar trim lepnām zvaig-
znēm. Kompānijā bijušas sievietes, citādi pirkļu
vienkāršo balto. Sekoja pirmais apgriezīens ap
garenisko asi un uz lejas pusi. Otra civilizācijas
kārtā: apgrauzti papirosi, sazēlēti cigarešu gali.
Kam jūs vairs vajadzīgi... Putekļi zāļiti nokrā-
sojuši skumjā rezēdu krāsā. Vienīgais gaišums
starp smilgām — zila bezdelīga kopā ar sudraba
papīriņu nolidojusi no konfekšu fabrikas līdz ceļ-
malas putekļiem. Nākošais kūlenis un trešā kul-
tūras kārtā. Zeļeņina pilieni, matu šampūns un
Rīgas ceriņi. Saturs aizgājis, forma palikusi,
pudēlītes nevarīgi gulēja starp pelēkiem da-
džiem. Pārmaiņas pēc sekoja šļūciens uz vēdera,
ar galvu pa priekšu. Plikajā vēderā bija iedūries
nolauzts korķviļķis. Klāl grāvis un smagākā
kultūras kārtā: pusķieģeļi, garnēli ar kaļķu javu,
pārsisti krāsns podiņi un troses gabals.

Esmu nokritis viszemāk, saprata Alnis, atdur-
damies pret gludu, nederīgu riepu. Mans glāb-
šanas riņķis... Nolicis uz tā galvu, viņš gulēja
un gaidīja ātro palīdzību, jo nevarēja būt šaubu,
ka smagi ievainots. Pirmo ātrās palīdzības

likumu viņš atcerējās: cietušo bez vajadzības nekustināt. Būtu gulējis vēl, bet tagad gan sāpeja vēders. Izskrūvēja no ādas korķviļķa divus likumus. Augšā iekaucās sirena. Tūlīt viņam pieskarsies maigas sievietes — ārstes rokas, viņā nolūkosies zilas, līdzjūlīgas acis un teiks: «Ius noteikti dzīvosiet! Lauztas tikai trīs ribas, viens mugurkaula skriemelis, nedaudz pardurtas aknas, bet mums slimnīcā ir palmas un morgs izlikts ar glazētiem podiņiem, — noteikti izārstēsīm.»

Nekā. Augšā uz ceļa uztrokšņoja motocikls, bet neviens neparaudzījās lejā uz grāvmalu, kur gulēja mākslinieks Alnis Melkājs. Viņš bija spiests piecelties pats. Karsa galva. Noņēmis sarkano ķiveri, viņš stīvs un apdauzīts rāpoja pa uzbērumu augšā. Un tur aptvēra, kādēļ nebija pamanīts.

Kā jau motosportists ar stāju, Ķipēns pēc trieciena nebija vis lidojis uz grāvi mīkstāku vietu meklēt, bet pēc lidojuma nokritis turpat uz ceļa. Un ātrā palīdzība viņu tūlīt pamanīja. Ne jau velti japāņu vējjaka bija spīdīgi sarkana! Ne velti viņš bija Birzgales ievērojamākais šosejas kavalērists! Maigas ārstes rokas pieskārās gan cietušā vaigam, bet tas bija Ķipēna vaigs.

— Iespējams arējais polites lūzums. Rentgens rādis.

— Mani dati . . . uz mašīnas. — Jau uz nestuvēm gulēdams, Ķipēns norādīja uz savu pakritušo kumeli, uz kura dubļu sargiem vēl tagad skaidri varēja salasīt: «Muntis Ķipēns dz. 1950. neprecējies Lauku ielā 3 asins grupa II.»

Bija piebraucis autoinspektors. Šķita, tas pats, no kura Alnis bija lūdzis atpestīšanu. Apskatījis notikuma vietu, inspektors noietās ceļos pie

Ķipēna, kas bija lūdzis pāris minūšu viņu atstāt zaudētas kaujas laukā. Vēl jau nebija sapulcējušies neik ļaužu. Kas zina, kad atkal viņš piedzīvos katastrofu tik izdevīgā vietā.

— Vari, Jāzēp, oslīt, dzēris neesmu, mani tu zini.

— Ne jau par to, — inspektors atvainojās. — Būs kārtībnieks, Munti. Protokolu uzrakstīšu slimnīcā. Treniņa brauciens . . .

Tagad inspektors un Ķipēns pamanīja arī Alni, jo viņš bija garāks par namamātem priekšautos, garāmbraucējiem šoferiem un vecāku ļaužu pulciņu, kuri jau bija aplenkuši nolikuma vietu. Vecākās sievietes snaicija kaklus pēc liķiem un asinim.

— Ir, — lielpratīga lantiņa stāstīja otrai, — zābaks pilns ar asinim.

— Tas garais sēdēja aizmugurē, ar kāju ķek-sēja stabiņus, lādēļ gāzos, — paskaidroja Ķipēns.

— Dulns! Noskaidrosim! — inspektors drūmi paraudzījās Alni un izšava jautājumu: — Cik ātri braucāt?

Stāstīt patiesību par Ķipēna dulburībām! Tad vismaz divpadsmit mēnešus mazi bērni droši drikstētu iet pēc maizes un šķērsot ielu. Cik neizglābtu vistas, vārdes, par sīkākiem dzīvniekiem nemaz nerunājot! Belziena saliekts, Alnis aizsmacis krekstēja: — Viņš brauca . . . kā aptaurēts . . .

— Ēs jums neprasu par taurēm, bet par kilometriem!

— Ar sešdesmit . . . — Pēdējā brīdī Alnis atķērās, ka, patiesību runājot, viņu noturētu par apmelotāju, varbūt tā nodomātu arī Inta Zilīte. Bet apmelotāju Zilīte neciestu. Tādēļ viņš no-

lēma melot. — Ne vairāk. Es skatījos uz ciferblati.

— Varat iet, — atļāva inspektors.

— Viņš pats ir sanitārs, — kāda tantīņa teica, uz Alņa lielo medāli ar sarkano krustu norādīdama. Pēc tam neviens neiedomājās pajautāt, vai arī Alnim nav kāds iekšējs lūzums. Pieklibodams Alnis vilkās uz pilsētu.

Te kāds večuks, kā vēlāk noskaidrojās, pensionētais prokurora vietnieks, bridinoši pazibināja ar pirkstu. — Es arvien saku, nebrauc tik dikti!

— Es jums ko pateikšu pie auss, — čukstēja Ķipēns.

Kad vecais noliecās, cielušais ar pēdējiem spēkiem viņam ievilka pa ausi, tad, sāpes kājā valdīdams, pat ar smaīdu uz lūpām lika iestumts ātrās palīdzības mašīnā. Jau sen viņš bija baidījies un ilgojies pēc katastrofas. Baidījās, ka var sasislies par daudz, un arī ilgojās, jo tagad viņa biogrāfijai pavisam cita vērtība. Kurš no ievērojamākiem pasaules motobraucējiem nav vismaz vienreiz licies! Nu sasniegts viss: java īpaši apdauzīta nebija, kāja — ja tikai polīte, — kāja nekur nepazudis, un apkārt stāvēja daudz birzgaliēšu.

— Manu dampi... — bija viņa pēdējie vārdi, kad sanitārs aizcirta durvis.

— Būs! — atsaucās inspektors, un divi vīri aizstūma javu nopakaļ ātrās palīdzības mašīnai.

Ievērodams angļu parunu, ka precizitāle ir vienkāršu ļaužu dižcillība, Bērtulis arvien pusdeviņos, gludi saglaudies, ieradās kultūras namā.

Pēc tam, kā jau radošam darbiniekam, dienas ritums parasti sajūka tāpat kā aplēstais budžets. Naudu un laiku viņš neprata taupīt. Saldējumi par divdesmit kapeikām, kaut bija jau jūtams, ka Narbūts Azandai samaisījis galvu ar mākslu. Viena vai divas alus pudeles par kādam piecdesmit līdz septiņdesmit kapeikām. Un alus reizēm sasodīti ierosināja apetīti... Zamša kulpēm purni jau bija zaudējuši sanitaino maigumu kā ilgi deldēts bikšdibens. Ar mākslas salonu kavēties nedrīkstēja, citādi būs jāstaigā ar plikiem kāju ikšķiem!

Arī torīt, kad bija paredzēts brauciens ar Anniju uz rajona centru, viņš pusdeviņos pavēra kultūras nama smagās, ar misiņa rokturi bruņotās durvis. Varbūt šo rokturi atvietot ar modernāku — spīdīgu cauru/metāla desu? Vārētu, bet veco Birzgalē neizdosies pārdot.

Vestibila skanēja amura klauzīeni, krita dēļi, dipēja gumijoti soļi. Lielo rosmi radija viens pats Narbūts, šodien rūtānā kreklā, džinsos un kedas. Mākslinieks zāģēja, nagloja, atkāpās, piemiedza aci, grozīja galvu, plēsa nost un atkal dzina naglas.

— Kasperjūsts pieprasīja bilžu galeriju. Un to viņš dabūs. Tikai gādāriet ātrāk darbarūku ģimētnes!

— Vitrinās uzdots ierīkot jums.

— Es esmu mākslinieks, man pirmrindnieki nav jāpazīst! Tā jūsu kompetence, — izmeta Narbūts.

Manīdams, ka Narbūts viņu vairs neredz, Bērtulis devās uz direkcijas telpām. Kasperjūsta sieva ar meitu Rīgā, pašam jāvāķē mazdēls Klapatīņš. Iā Bērtulis vientulīgā koncentrācijā izstudēja dokumentus, kurus Kasperjūsts bija iz-

studējis pirmais un savu darbu pabeidzis ar rezolūcijām uz rakstu sturiem. Budams praktiskais psihologs, Bērtulis atšifrēja vēl vienu vaibstu Kasperjusta gludajā sejā: direktoram ļoti patika likt rezolūcijas. Rezolūciju likšana pilnīgi kompensēja direktora algas starpību ar to, kādu Kasperjusts saņēma agrāk, kultūras nama sienas ar Piebalgas dvieļu motīviem apkrāsodams. Toreiz saņēma divus simtus, bet šodien viņam noskaitīja tikai simtu. Ja par tādu algu strādā kvalificēts krāsotājs, tad viņš pēc dabas ir rezolūciju licējs, kurš visu mūžu gaidījis izdevību, kad pildspalva viņa rokās salīdzināma ar maršala zižļa vicināšanu karalaukā.

Raksts par siena talkām. «b. Sunepam nodrošināt vidējas grupas paaudzes deju kolektīva savlaicīgu ierašanos uz mēģinājumu sakarā ar ražas novākšanu plkst. 18.00.» Raksts par pretreligiskās audzināšanas pastiprināšanu. «b. Sunepam! Apkopot materiālus, izvest analīzes un izdarīt secinājumus sakarā ar to, ka kultūras namā pilngadību izgājuši 22, bet pie kulta kalpa 4, kurpreli pagājušajā gadā tikai 2.»

Bērtulis piezvanīja mācītājam. Tas bija mājās. Ātrā palīdzība dežurē, lai sniegtu palīdzību, mācītājs gaida izsaukumu uz bērēm. Tik vien tā starpība ir.

— Mācītāja kungs, kur radušies dati, ka pagājušajā gada esat iesvētījis četras nekristītas dvēseles?

— Atvainojiet, kristītas dvēseles. Divas no tām bija dviņi, kuras nokristīju īsi pirms konfirmācijas. Un dati — no baznīcas grāmatām.

— Vai jūs... uz priekšu nevarat iesvētīt lāpat... bez atskaitēm? — Bērtulis cerēja ar šādu paņēmienu izslēgt baznīcas konkurenci: ja nebūs

baznīcas atskaites, kultūras namam neko pār-
mest nevarēs.

— Sunepa kungs, mums ir stingrs ieņēmumu reģistrs, un negribu valstij atraut likumīgos nodokļus. Turklāt un aridzan baznīca nemānās. Un, ka mums iesvētītie šogad divtik, es kā kristīgs cilvēks nelielos, bet baznīca var lepoties.

Viltīgs, neiekrita. Kultūras namu par ievēšanu pilngadībā finansu inspektori nekontrolēja, būs jāieraksta kāda dvēsele vairāk. Tālāk raksts par tiesiskas propagandas pastiprināšanu. Te Kasperjusts ar sarkanu zīnuli pavēlēja: «Kult. nama kolektīvam šai sakarā apspriest trūkumus, kādi vel sastopami atsevišķu darbinieku brīvā laika pavadīšanā, jo kurinātais Bašķis ticis aizturēts par gaisa un apkārtnes piesārņošanu ar dūmiem un necenzētiem vārdiem un darbībām.» Taisnība, večuks akācijās aiz kioska bija nolaidis izdzerto alu, atsaukdams uz septiņdesmit gadiem un netīru publisko tualeti, turklāt citēdams uz tualetes sienām ieskrāpētos uzrakstus, neko pielikdams un arī neko neatņemdams. Ar večuka dzeršanas tieksmi Kasperjusts tika galā neizsakāmi vienkārši: «Uz priekšu aizliegt kurinātājam Bašķim dzert.» Labi, ka Bašķa vietā nestāvēja «Suneps». Tātad pagaidām Sunepam nav aizliegts.

Tad Bertulis izdara ierakstu darba uzskaites žurnālā. Bez uzskaites nav darba, to zina katrs kultūras darbinieks. Sestdien pirms dejām notika kaimiņu — Padedžu iecirkņa ārsta lekcija par zidaiņu alkoholisma gadījumiem sakarā ar alkohola lietošanu vārdības svētkos. No šī viena ieraksta žurnālā iznāca trīs ieraksti atskaitēs: tematisks vakars, koncerts un lekcija — uz Padedžu ansambļa rēķina Birzgales kultūras nama labā.

Bērtulis devās uz tikšanos «Ūdensrozē». Annija, tērpusies koraļšarkanā džemperī, sēdēja pie galdiņa, viņu gaididama. Tortes gabaliņā kozdama, viņa kustināja enerģiski slūraino zodu. No ausu lipiņām, kuras šķīta pati maigākā sejas daļa, kā sudraba rasas pīles šodien nokarājās auskari. Bērtulis tos ievēroja īpaši tādēļ, ka, Annijai ēdot, auskaru kustības nebija sinhronas ar žokļu kustībām un tas radīja interesantu aritmiju. Kūkas gabaliņš gaidīja arī Bērtuli. Ķaut brīvdienā, Annija ar vienu aci vēroja leli. Mērena sieviešu rinda, jo bija atvestas pēc kanēļa, ceptiem āboliem un viegli piedeguša cukura smaržojošas maizītes. Sievietēs slēpjas kaut kas no mušas, nē, no lapsenes, arī tās mil saldumus, domāja Bērtulis.

Te garām aizspraucās virs noļukušā žokejcepurē. Pēc limeņrāža stikla acs nobružātajā portfeli Bērtulis pazina Šepskiju. Šepskijs nostājās rindā pirmais un pieprasīja desmit maizītes.

Cilvēkos iedzimtā taisnības sajūta ikdienā visbiežāk izpaužas, rindās stāvojot. — Kājas, rokas šim ir, invalīds nav! Varbūt tu esi tālbraucējs kapteinis? Varbūt māte varone, ka lien bez rindas! — atskanēja sašutuma saucieni.

Šepskijs neapmuls. Ar nopietno aci paraudzījis tuvākajās sievietēs, viņš izstiepa roku pret sienu, kur atradās ar sarkanu krustu greznots uzraksts. — Es ir donors! Tu nezin, ka donoriem ārpus kārt!

Sievietes, dzirdot donora vārdu, pieklusa. Varbūt daža pat atcerējās dzemdību namu, kur saņēmusi lāsīli svešu asiņu savējo vietā... Pārdevēja jau sniedzās pēc rožmaizītēm, bet Annija

arī milēja taisnību un papurināja sudraba auskarus.

— Nedod, Marta! No šitā vira asinīm nomirtu katrs — tur iekšā ir dzīvs alkohols. Tas taču ir Šepskijs!

Nu sievas atķērās, ka Šepskija asinis līdzīgas pūķa asinīm un pārliešanai neder. — Blēdis! Pēdeļais žūpa! Jau no rīta sameties! — atskaneja saucieni, kaut neviena nebija cieši pārliecināta, ka teiktais atbilst patiesībai, toties sievas nešaubījās, ka šāds sauklis ir ļoti bīstams.

Šepskijs atkāpās ar cieņu. Palaida pēkšņi skaļo: — Hahaha! Redz, ka es jūs izāzej! — un, portfeli vicinādams, mierīgi izgāja.

— Uz mirklīti... — Bērtulis atvainojās Annijai un sekoja Šepskijam. Viņi sastapās uz kāpnēm zem karogu mastiem.

— Šodien veikalā būs ungār vīrieš kurps, man meit tur strāda... — Šepskijs pačukstēja. — Pudēls als, un tev noliks četrdesmit pirmo numur, tev jau ir sievieš kāj.

— Paldies, mājās viens pāris jau guļ, — Bērtulis varonīgi meloja. — Jums darbā iznāk arī pa bēniņiem, kad pielabo skursteni un tā. Ja gadītos uzskatīt vecu petrolejas lampu, pūra lādi ar uzkrāsotām puķītēm, apkaldinātus zirga apašus... Es samaksāšu.

— Es jau zin: vecs liets tagad modē. Arī bārd patiesībā ir vec liet. Es paraudzīs.

Bērtulis iedeva naudu pudelei alus. Neko darīt: liguma zīmognodoklis.

Ar instrumentu koferīti pie rokas garām gāja atslēdznieks Zislaks, kārtīgs, mati celiņā, ar iegludinātām vīlem krekla piedurknēs.

— Cik labi, ka jūs satiku... Jūs toreiz dabas draugu biedrībā apsoliņāties uzņemties vērtīgu

priekšmelu vākšanu un starpniecību, — teica Zislaks.

— Šai laukā veikts jau daudz. Kas jūs interesētu?

— Darbā runāja, ka Pentēs melioratori jaukuši nost maju un atraduši tādu — ne patafonu, ne gramofonu, ar dzelzs platēm. Mūzikas kastī! Pēc tam to nospēlējuši kārtis. Es par tādu maksātu ... daudz naudas! Pēc darba klausos vecu mūziku. Man jau ir gramofons, kā sauca ... laikam hismasters.

— His masters voice, — precizēja Bērtulis. — Slavēna angļu muzikāliju firma. Mana firma nebūs sliktāka. Taisni Pentēs darbojās, kā saka, īpašs aģents.

Bērtulim dzīslās ielija darbošanās prieks. Pēc viņa salona jau taujā pat tāds par taupīgu izslavēts vīrs kā Zislaks! Kā Alnis atgriezies, lai celo lūlit atpakaļ ar konkrētu detektivuzdevumu. Uzņēmums auga — Sepskijs tagad uzskatāms par aģentu numur divi un inspicēs gadsimta sākumā celto Birzgales nameļu bēniņus. Saldū tādus reiz esot atrasts pat Rozentāla apgleznols kartons, uz kura otrās puses nezināms večuks graizījis pašaudzētās tabakas lapas.

Autobusā uz rajona centru braucēju bija pamaz. Annija izvēlējās vietu aizmugurē. Soferis ar savu periskopu te viņus novērot nevarēja. Biezajā silā aiz pilsētas šosejas segumā gadījās bedres, un Annija piekratījās Bērtulim cieši klāt. Ar plāniem pussvārciņiem segts, silti piespiedās Annijas gurns, un Bērtuļa vārgā oda kāja nodrebēja kā galvaniskās strāvas raustīta vārdes ciska pazīstamajā mēģinājumā fizikas stundā. Atkāpties nekur — to liedza auto siena. Annijas

balss, trīsēdama kopā ar sarkano džemperu, mīļi dudināja:

— Vai jums vēl nav apnicis vientulībā tai izdauzītajā fotogrāfa būdā? Bet varbūt jūs nemaz neesat vientuļš, varbūt nakti kāda zaļa nāra peld no upes pie jums sildities?

— Annij, nekādā ziņā, kamēr Birzgalē dzīvojat jūs!

— Jūs jau tikai glaimojat... — Annija atkārtoja formulu, ar kādu atbild kautras jaunavas, kuras domā, ka patiesībā neglaimo vis. — Gan jau kāds būs paspējis kaut ko par mani sastāstīt. Tas pats Kasperjūsts, vai. Viņš reiz pirka pudeli alus, un es pa jokam pateicu, vai šim sievas atļauja ir. — Annija raudzījās skrejošajās sila priedēs. — Es jau varu pateikt patiesību pati. No pēdējā vīra man bija jāšķiras, jo nevienu nakti nedabūju gulēt...

Bērtulim iedzēla greizsirdība, kādu izjūt katrs vēl vīrietis, ja patīkama sieviete slavē cita vīrieša vīrietību.

— Āfrikā tādi gadījumi neesot retums. Rases īpatnības... — viņš nomurmināja.

— Vai tad nēģeri arī stipri krāc?

— Kādēļ... nēģeriem jākrāc? — Bērtulis apjuka.

— Es šķiros no pēdējā vīra tādēļ, ka viņš šausmīgi krāca. Citādi bija vīrs kā vīrs, strādāja ceptuvē. Un, ja vēl drusku iedzēra, zāģēja vai griestus nost. Un kurš vīrietis tad neiedzer!

— Pilnīgi pareizi, — no sirds piekrita Bērtulis.

— Sākumā domāju, ka izturēšu, viņš arvien atnesa svaigas eklerkūkas, bet beigās sāku runāt: «Vai tu nevari gulēt klusāk!» Krācējs pats jau netic, kaut visu nakti logu rūtis trīc. Pajet

nedēļa, otra. Nekā. Kā iedzer un aizmieg, jāiet gulēt otrā istabā. Sis, tas Ojārs, pamostas, nejūt mani blakus, šķandāls atkal, ka es no viņa bēgot. Eju klusām pie ārsta, varbūt ir zāles. Gadās šitā daktere Simsone, tāda klusa, jauna, domāju, jaunākiem tagad vairāk mīcīts. Izrādās — nekā.

— Par bezsvara stāvokli māca, bet par krākšanu nezina, — piekrita Bērtulis.

— Nuka. Simsone tikai skatās uz savām kurpēm un man skaidro: krācot cilvēki, suņi, lači, gorillas un ziloņi... Kas man par daļu, ka gorilla krāc, man jāguļ blakus virietim! Nu jā, šī saka, kad krācot, kustoties mikstās aukslējas. Krācot abi dzinumi. Pietiek, es saku, ja jau zināt, kas tur kustas, tad turat tās mikstās aukslējas ciet. Dodiet zāles, lai vismaz pa nakti nekustas! Nē, to kaili nevarot ārstēt, jo tā — es mēma — tāds izsmieklis, medicīniski neskaitoties slimība, tātad neesot ārstējama... Ciešu, ciešu, bet vienreiz Ojārs iedzēris un, kad saku, ka šis stipri krāc, velk man pa vaigu. Un to nu es neļaušu nevienam! — Annijas krūtis sacēlās uz priekšu kaujas gatavībā.

Bērtulis pilnīgi ticēja, ka iesist Annijai bīstami, un steidzīgi nobubināja: — Jajā, sievieti vajag bieži mīlēt un reti sist.

— Un tad es saku: «Lasies!» Tā man dzīvē iet... — Annija nopūtās un atkal lāvās piekratīties pie Bērtuļa sāniem.

Viņa izstāstīja tikai par vienu vīru, bet gredzenu pirkstos bija vismaz trīs. Lai! Naudas ceturtajam gredzenam Bērtulim nebija, un droši zināms, ka nebūs arī. Drīzāk... varbūt no Annijas vajadzēs izrunāt tos simtus, ja atradīs Zislaka saosto mūzikas kasti.

Annija alvēra balto rokassomiņu un sāka rādīt fotografijas kā biogrāfijas papildinājumu. — Tā jau nav, ka Birzgalē nevarētu dzīvot... Se es dzīvoju. Man pieder pusmāja. — Čūska kārdinātāja sāka ar maju, nesaprazdama, ka Bertulim bija mākslinieka dvēsele. Tintes pudeletes tipa nams, tā nekas. Apmests, pinuma žogs. Aiz tā dalijas un namdurvis Annija saulošanās tērpā. Tātad uzņēmumā apvienots materiālais ar māksliniecisko.

— Mājiņa glīta, aplodzes baltas kā neilona kreklis.

— Manā vārda dienā... — Otrs uzņēmums. Tikko frizētas sievietes galviņas, virieši jau bez žaketēm, bet visi ar kaklasaitēm. Obligātā konjaka pudele kā kultūras un ranga simbols. Galds brīvprātīgā sacensībā ar kaimiņiem līdz pēdējam apkrauts ar uz kodu traukiem. Un vāze ar rozēm. Tikai rozes, varbūt vēl nelķes vai kallas, citas puķes, viesos ejot, jau neskaitās puķes. Ja kāds atnestu rudzupuķu pušķi, par to smietos ilgi kā par gnīdu vai dievturi. Viens tēvainis, uz fotogrāfu lūrēdams, bija nekaunīgi piespiedis savu Baumaņu Kārļa bārdu Annijas vaigam. — Māsavīrs, — paskaidroja Annija, nojauzdamā Bertulu domu gājienu. — Vai jums arī nav kādas fotogrāfijas?

Lai arī Bertulim nepiederēja māja un vienīgā sieva viņu pameta jau kopš sešpadsmit gadiem, fotogrāfijas viņam bija. No Gaujaskalna sanatorijas. Bertulis dejas ansambļa vidū. Abās padusēs pa meitenei, tērpušās jauktajos krievu — ungāru — moldāvu tautas tērpos. Bertulim pašodē iesiets tauriņš. Tad momentfoto ar Bertuli vienu pašu. Pārsteigts pagriezis galvu pret fotogrāfu — un rokā viņa glāze.

— Izteiksmīgi. Bez izlikšanās, — Annija iesmējās. — Uzdāviniet to man!

Cik tuvināšanās paņēmieni nemainīgi... Kā vidusskolā. Rajonā viņa droši vien izmaksās pusdienas. Fotografija maksāja tikai divdesmit kapeikas. Bērtuļa vaigs pārceļoja baltajā rokassomiņā.

Pilsētā viņi apstājās pie zema stikla būra veca parka pamalē. — Diži koki, ka angļu parkā, — piezīmēja Bērtulis.

— Te bijusi veca kapsēta... — nopūtās Annija. — Tadēļ tautā kafejnīcu sauc par «Mironīti».

— Kas ziņa, varbūt arī es reiz turēšu zobos saldu berza sakni... — prātoja Bērtulis. — Uz to viens derētu. — Viņi iegriezās takā uz «Mironīti». Celiņa malā starp šūnakmeņiem ziedēja laimiņi, spoži kā saulītes vaigs. — Kaut pie katra kultūras nama būtu tāds akmensdārzs kā pie šī kroga, — nopūtās Bērtulis.

— Šis nav krogs, bet kafejnīca, — pamācīja Annija.

Bērtulis pamanīja, ka nokaltusi viena no cūkpriedēm, kuras auga pie ieejas. — Tomēr krogs, šo koku noindējis dzēraju urins, kurš satur arī spirtu.

Stikla būra iekšpuse bija spodra un kārtīga. Galdi ar lakotas šķiedras virsu. Sēdekļu atzveltnes maigi apņēma muguru un neļāva piecelties, kamēr nebija izdzertas divas «Bisera» glāzes. Pēc otrās Bērtulis pamanīja, ka ledus skapis aiz bufetes tik liels, ka tajā iespējams noglabāt veselu vērsi, bet viņš tomēr remdens, ka mūzikas automātam visi taustiņi, bet «šodien tas nedarbojas», ka vienā pusē logi līdz grīdai lieli, bet

otrā sienā pie griestiem kā cietumā. Diezgan, sev teica Bērtulis, atsevišķu trūkumu kritika ir pirmā dzēruma pazīme. Annija samaksāja, jo viņa esot uzaicinājusi.

Annija aizgāja «veikalus ķemmēt». Norunāja satikties pēc divām stundām pie baznīcas, jo tās gaili redzēja no katras ielas un baznīca bija tik liela, ka to pamanītu pat iercibis. Bērtulis turpināja iepazīties ar pilsētu. «Tautas makslas salons». Veikaliņā atradās milzums krāsainu paklājiņu, paklāju un itin prāvas sienas segas. Un daudz koka svečturu. Iespējams, šai pilsētā atkal pārgāja uz apgaismošanu ar svecēm.

— Vai pie jums nevar pasūtīt brieža ragus? Ne koka, bet istus — no brieža pieres kaula? — Bērtulis jautāja nopietnu seju.

Vecīgais, sakumpušais pārdevējs paraudzījās viņā uzmanīgāk. Spriežot pēc lielrūtainās žaketes, normāli garajiem, taisnā celiņā izšķirtiemiem matiem, cilvēks solīds, varbūt kolekcionārs. Būdam veco laiku pārdevējs, viņš atbildēja:

— Šodien nav. Paskalīsimies noliktavā, un es piezvanišu musu piegādātājiem. Lūdzu, pienāciet rīt.

— Piezvanisiet piegādātājiem? Malu medniekiem? — Bērtulis ledāini atvadījās.

Kā jau ekskursants, Bērtulis pamanīja kafējnīcu ar nosaukumu «Saule». Tik vien bija kā tas vārds — tie paši cauruļkrēsli, tā pati svēdrainā relīna grīda un bezdarbīgs ungāru kafijas automāts uz letes. Ungāru vina glāze gan bija īsta un iedarbīga. Vēl cigaretes, un palika pāri divi rubļi... «Viens svešā pilsētā» ar tiem nevarēja jokot. Ja Annija neglābj, jāsoļo uz mājām četrdesmit kilometru. Ko varētu apskatīt bez nau-
das?

Apceres pārtrauca sitiens ar plaukstu pa žaketes polsteriem. Druscīgi nokūpēja, velns, aizmirsa mājās izsukāt. Vainīgais bija kultūras nodaļas inspektors. Runājot viņš mēdza pacelt abas rokas. Melsa, ka šis reiz diriģējis pūtēju orķestri. Inspektors tādaļ pavēstīja, ka kultūras nodaļas vadītājs parcelts uz ministriju un nodaļu vadot v. i.

— Ja uz brīvo vietu būtu izsludināts konkurss, iesniegtu dokumentus, bet tagad vienalga, vai brīva vieta kultūras nodaļā vai Abesinijas arlietu ministrijā, — Bērtulis nožēloja.

— Mjā, — norūca inspektors, — kaut gan... ja karā nošauj vienu majoru, tiek paaugstināti vismaz viens leitnants, viens vecākais leitnants un viens kapteinis. Vēl kas: rajonā vajadzīgs viens teicama darba kultūras nams, pēc kā līdzināties citiem namiem. Budžetu piesviedīs. Vai jūsējais negribētu pacensties, vakance ir.

— Paldies par laipnu piedāvājumu! Atskaites patiešām mums brangas. Paldies. Ziņošu direktoram.

Dzirdēto vajadzēja mierīgi pārdomāt. Viņš iegāja universālveikalā, jo otrā stāvā atradās kafejnīca. Nav vīrišķīgi pie kafijas ēst kūkas. Dzimumu atšķirība prasa piedzert konjaku. No diviem rubļiem vairāk par vienu tika ziedots pusglāzītei «Pliskas». Kafejnīca atradās izdevīgā vietā: no augstā ķebļa varēja pārredzēt kāpnes, tā ka neviena sieva nepamanīta nevarēja pārsteigt vīru, ja viņš, kamēr sieva apakšstāva revidē jaciņu un bikšu plauktus, pa to laiku aizrāvies ar stipru kafiju. Annija cienīja dzērājus restorānā «Ūdensroze», bet necieta žūpas savās mājās, to Bērtulis jūta. Tāpēc jau Annija vēlējās,

Iai Bērtulis dzīvei nepieciešamo alkohola daudzumu ieņemtū tikai viņas klātbutnē.

Vispirms — kas Bērtulis pats tai kultūras nesēju armijā ir? Bijis bibliotekārs, kultorgs, algu sarakstos pat pianists. Sakara ar deviņu gadu izdienu viņš sevi iecēla leitnantos. Lidz pensijai ģenerāļos netikt, bet, teiksim, ja laimējas, lidz kapteinim varētu mēģināt. Kas ir Kasperjusts? Vismaz vecākais leitnants. Algu starpība diez kāda lielā viņiem nav, bet direktoram vieglāk iespējams kaut ko pieķert klat. Dramatiskā pulciņa vadišana — rublis stunda. Varētu norakstīt un nesaplucināt tautiskos tērpus, bungas. Prēmija ceturksni savi piecdesmit. Izdomāt varētu šo to, ko Kasperjusts nekad neizdomās. Un kāzas, kristibas, pilngadibas — runāt Bērtulis prata, balss tāda, kā saka, viņam kaut ābeci lasot, dažs apraudāsies. Pēc tam majas viesības — reizi nedēļā... Nākotne rādijas likpat krāsaina kā aina pa kreisi, kur plauktos un uz galdiem kā kārtainas marmelādes gulēja palagi, diviļi, galdauti.

Apņēmīgi pametis gaisā glāzītes peciņu, viņš lēni kā jauns Kasperjusts kāpa lejup, garām stīvai māla jaunavai, uz kuras brūnās miesas bija uzvilkti jaunākā parauga «Rīgas šuvēja» vasaras kleita. Veikala vadība aplam noskaudusi kurpes, un manekena brūno kāju pēdas bija ievistītas zaļa, krokotā audumā. Iebīdusi zālē, nosmīnēja Bērtulis. Rakstāmpiederumu nodaļā viņš nopirka konvertus, rakstāmpapīru un pajautāja, kur atrodas pasts. Pastā uzrakstīja divas vēstules, katru savā rokrakstā un ar citādu parakstu. Bērtulis gribēja iekļūt vismaz vecākajos leitnantos.

Beigusi veikalu apskati, Annija atķērās, ka ne-

vienā nav manījusi Bērtuli. Naudas Bērtulim vīsumā nav, tomēr savam vīnelim arvien atrodas pat plikam un pirtī. Annija sistemātiski pārbaudīja galveno ielu. Kafējnicā «Saulē» viņa jautāja: — No mūsu grupas noklīdis viens ekskursants. Tāds melns — gludiem matiem, dzeltenā žaketē... Vai viņš pirms kāda brīža nepirka ko dzeramu?

Pārdevēja vārstīja acis. — Melniem, gludiem matiem... Kāds varetu izskatīties ar gludiem matiem?

Te Annija atcerējās, ka viņai taču pieder meklējamās personas foto. Atrāvusi somiņu, viņa izgrāba foto un sniedza pārdevējai. — Tāds viņš ir.

Pārdevēja paraudzījās, paraudzījās, tad palika ar pavērtu muti. — Tas taču ir Gunars Cilinskis. Jūs no Dramas teātra?

Vai... Annija bija izrāvusi nepareizo bildi. Gunāru Cilinski kā īsta vīrieša etalonu viņa nesen nopirka kioska un nēsāja rokassomiņā...

— Nē... viņš nav Cilinskis, bet... ļoti līdzīgs.

Pārdevēja skumji nopūtās: — Nē, nav bijis. Tādu es pazītu uzreiz. Man ļoti patīk, ka viņš dod Kārlēnam savas asinis...

Nākošā kafējnicā universālveikalā. Pārdevēja uzrādīto atcerējās uzreiz.

— Bija, nupat vēl bija. Visu laiku pāri plecam pētīja, kas kapj augšā pa trepēm un lejā, un, kad neskatījās, tad dzera kafiju un smaidīja.

Pie autobusu pietātnes, kur atradās nākošā kafējnicā, turpat, kur Bērtulis cerēja izdot pēdējās kapeikas, Annija Bērtuli sagaidīja ar smaidu, saulainu kā viņas matu cirtas.

— Visu apskatījāt?

— Muzejs šodien slēgts «uz remontu», toties atradu tautas mākslas salonu. Apsolīja briežu ragus.

— Nopirku biļetes un nupat taisījos iet uz baznīcu, uz mūsu randiņu. Vēl divdesmit minūtes. Varbūt ieiesim'kafejnicā?

Bērtulis priecīgs viņai pavēra durvis. Šī bija drūma kafejnīca, par tās labklājību un tīrību pilsēta nejutās atbildīga, jo te uzskatījās visas republikas pilsoņi. Ar avīzi paslaucījusi galdiņu, Annija atnesa divas glāzītes dienviņu likiera. Bērtulis paziņoja, ka viņam piedāvāta vieta rajona kultūras nodaļā. — Vieta skaitās lielāka, bet algu starpības nav. Prasīju laiku apdomāties. — Tas bija gājiens, lai Annija nedomātu, ka viņš Birzgalē piesiets. Annija tiešām kļuva nopietnāka, un viņas sudraba auskari kustējās lēni kā vakara zvani.

Mājup braucot, abi iesnaudās. Tā kā Bērtulis sēdēja pie loga, viņš izjuta Annijas plecu un viņa vaigu kutināja Annijas mati, jo galva aizmiegot noslīga uz viņa pleča. Tad Annija it kā uztrūkās, pateica: — Piedodiet, — un atkal zvēlās viņam virsū, šorciz bez nolūka, patiesi iemigusi.

Dabiski, ka Birzgalē Bērtulis Anniju pavadīja mājup. Tikliņš ar manufaktūras vīstokļiem un Valmieras šķiņķi roku nenovilka, tomēr riskanti gan: cik tā pilsēta liela, jau rīt runās, ka mākslinieciskais bijis Mežgūžas mājās. Līdz ar to viņš būs norakstīts pārējo sieviešu, tas ir, sabiedrības acīs.

Bija jāpaietas garām tukšajiem tirgus galdiem. Pa kreisi nogriezās grantēta ieliņa uz upes pusi, un viņi sasniedza no foto pazīstamo namiņu — «tintes pudeli» aiz stieplu pinuma žoga un dālijām, kurām plauka pirmie ziedi.

— «Laimdota», «Velta Ruka», «Karaļbērns». — Annija ar slipro, sudraba ķēdi greznoto roku maigi pieskāras ziediem. Dālijas Latvijā šodien modernas, kaut skaistas bijušas arvien. Bērtulis zem matiem vēl jūta reibumu, un pavakara saules sārti zaļā gaisma nošķirto dārzu pārvērta pasaku grāmatas ilustrācija. Cik labi būtu tepat paēst vakariņas un likties uz auss... Platāka tahta jau atrastos. — Pagaidiet! — Annija aizgāja, pametusi tikliņu viņa rokā. Nu jā, pati ieies no pagalma puses un viņu ielaidīs pa baltajām «parādes» durvīm, kuras atslēdz reti. Kā tad. Priekšnamā plēves maisos bija sakarinātas ziemas drānas, gar sienām sarindotas izskalotas pudeles nākošā gada vinam. No turienes viņu ieveda plašā istabā. — Tā ir viena istaba. Otra maziņa. — Annija pamāja uz sienas pusi, kur zem zaļa, smaga aizkara laikam slēpās guļamistabas durvis. — Otrās pusmājas saimnieks pensionēts slimnīcas šoferis. Klusi ļaudis, nepļapā.

Bērtulis nopuļās: — Lieliski! Mājīgi!

Pulēti krēsli ar velūra sēdekļiem, bufete ar apaļiem stūriem, spoža metāla aizkaru stanga, televizoram uzklāta ar puķēm izšūta sedziņa, uz tās māla krūze. Pie sienas starp citiem viņš pamanīja krāsainu foto burtnīcas lielumā ar zilu jūru, palmām un baltu kuģi. — Atmiņai, — paskaidroja Annija, un no viņas vēdīja smaga liliju smarža. — Pēc vidusskolas braucu uz tāliem vilcieniem, jo briesmīgi gribējās tikt ārā no mājām. Ir tāds ciems pie Salacas. Ja nebūtu upes — no ciema paša itin nekā. Un tāda katra diena. Arvien gribējies redzēt pasauli... Tādēļ iestājos darbā restorānvagonā.

Cits uzņēmums pulētā ielogā rādīja tādu kā

lielu mūra krogu, varbūt arī sīkāku muižnieka pili vecu koku paēnā.

— Pirmais vīrs te bija agronoms, dzīvojām otrajā stāvā. Tagad gan vairs negribas iet nekur, pasaule jau izskatīta...

Tā. Pirmais vīrs agronoms, pēdējais maiznieks. Bet gredzeni pirkstos bija četri.

— Piesēdiet, uzsildišu desiņas.

— Diemžēl... pēc pusstundas jābūt kultūras namā. Dramatiskā kolektīva meģinājums. Nemaz nezinu, daiļā, kā par jūsu šīsdienas viesmīlību atlīdzināt...

Annija sasita plaukstas, kā tikai to gaidījusi. — Palīdziet man aplaistīt dārzu! Būs sauss kā Turkmēnijā, es tur vienreiz biju. — Un viņa pazuda aiz zaļajiem aizkariem. Pēc puscigaretes Annija parādījās magoņkrāsas halātā, kuru greznoja baltas japāņu dzērves. Halātam pavecoties, pavīda kājas augstāk par celi un bez zeķēm. Kā lai paziņo, ka nespēj panest ūdens spaini... Iekēpajies. Caur virtuvi viņi iznāca pagalmiņā. Aiz parastā divstāvu šķūniša atradās dārzs, velns zina cik liels, jo ābeļu, jānogulāju un ķiršu rindas uz upes pusi izzuda kā mežā. Taisnīgi tas nav. Kur skatās izpildkomiteja, ja vienam dārzs prērijas lielumā, bet, piemēram, Bērtulim zemes piederēja tik, cik pie kurpju zolēm. Rušinādamies pa zemi, cilvēki nomokās...

— Sis stūritis mans, — Annija norādīja ar lejkannas snipi. Stūriti bez ābelēm diemžēl atradās arī izstīdzējušu zirņu, sviesta pupiņu, burkānu un, par nelaimi, vēl tārpu nenograuztu kāpostgalvu dobes. — Pumpis pie šķūniša. Nesiet ar spaini, es liešu.

— Es jau skrienu... — Bērtulis sāpīgā smaidā paraustīja ūsiņas.

Bērtulis atgriezās pie pumpja. Vagas tais kāļu-runkuļu-turnepšu dobēs izžuvušas kā pelni. Kurpes zamšs mirkli nokūpēja pelēks kā peles āda. Vienīgās kurpes... Kādā purvā iebrīdis, tādas ogas jāēd. Bērtulis stenēdams noāva kurpes un ķēras pie sūkņa sviras.

— Pareizi, basām kājām. Smiltiņas kā samts... — jūsmoja Annija, saņemdamā pirmos spaiņus.

Bezgala dziļo aku laikam bija urbuši vietējie naftas meklētāji... Svira kustējās smagi, čikstēja kā cietuma vārti, udens nāca strūkļiņām, kā sunim pie staba, bet Annija ar katru spaini kļuva priecīgāka: — Redziet, gurķi pacēla galvas! Pēc divām nedēļām pacienāšu ar marinētiem gurķiem.

Verga darbu samaksāt ar gurķiem... Divas glāzes vīna — rublis četrdesmit, liķiera glāzīte, to viņš samaksāja ar savu kompaniju. Biļetes turp un atpakaļ — kopā ap četri rubļi... Bērtulis pumpēdams rēķināja un naca pie slēdziena, ka pēc divdesmit spaiņiem visu atstrādājis. Ar smaidu, bicepsiem trīcot, viņš paziņoja Annijai:

— Vingrošana vasaras vakarā man patīk, bet nu gan jāskrien, citādi Kasperjūsts no dūsmām dabūs astmu.

— Zēl... Patiesībā gan viss apliets, nedēļu būs miers. Liels paldies. Nu gan vakariņas pelnītas... — Ķītelis, pāri dobei kāpjot, vēlreiz parādīja virs ceļa kailu kāju. Un, izmantojot sievietes acu iespējas un burvību, viņa paraudzījās Bērtulī ar ilgu skatienu. Vispirms ieplestām acīm. Tas nozīmēja skaidru sirdi. Tad plakstiņi mazliet nolaidās. Tas simboliski nozīmēja guļamistabas portjeras. Auskari, kustoties kā zvani, iezvanīja svetvakaru. Nosvīdušais Bērtulis, bai-

dīdamies, ka svišana un atdzišana varētu izsaukt organisma pretestības spēju pazemināšanos, sēri smaidīdams, tomēr atvadījās. Tīru sirdsapziņu, ka samaksājis arī par šķīdināmās kafijas karotīti, kura tika piemesta viņa tasē, «Udensrozi» apmeklējot.

Mājās, atgūlies un dzeltenajā spuldzes abazūrā zilus dumus pūzdams, viņš apcereja stāvokli. Kāds smagi stampāja augšup. — Good evening, šef! — Alnis, stīvs, vienu plecu nolaidis un sadauzīto roku sānam piespiedis, ievilkās istabā un atkrita krēsla preti Bērtulim. — Es gāzos, ar moci... Bet citādi — pilnīgi dzivs...

— Pret nelaiemes gadījumiem neesmu tevi apdrošinājis, nebija vērts krist, — atvainojas Bērtulis, smēķi piedāvādams. Alnis starp kājām iegrāba mugursomu un atvēra tās vāku. Pirmās sāpes bija garām, un, ja jau mediķi viņu neaizturēja, nekā nopietus nevarēja būt. Lai brīdis būtu svinīgāks, viņš pastiepa roku, no krāsns šīberes noņēma kalliņu un uzlika to galvā. Tad Bērtuļa priekšā izkrāmēja pastalu, priekšautu «Meita gahja us awotu», iespējamo skolas zvanu, kalendāru, kapsētas ķēdi un misiņa durvju rokturī ieslodzīto eņģeli.

Bērtulis sajusmā skraidīja apkārt, un lēto sporta biksīšu platās staras kā zils karogs plandījās ap viņa stilbiem. — Kolosāli! Ar šo pasludīnu, ka nodibināts mākslas salons!

Pavērās durvis, un tanis parādījās apgarotā, ar melnu saitī apsielā Skroderēna pierē. Kā dzejnieks viņš sajusmu neslēpa un nosedās uz grīdas blakus kapsētas ķedei.

— Ko šī ķēde varētu stāstīt... Naktis, kapliča atveras...

— Un ieiēt huligāni šņabi dzert, — nobremzēja Bērtulis.

Izlaizdams, ka Gundegu bēniņos gulējis plakāniski uz grīdas, Alnis izstāstīja eksponātu meklēšanas grūtības. Kad Skroderēns izdzirda par atsperratiem, viņš izsaucās:

— Drošku šurp un augšā! Te, ateljē! Ārzemēs daži guļamistabās ievēd kamanas ar lāču ādām — un guļ! No patērētājiem sarunāšu auto.

Prickšlikumu uzņēma perspektīvajos plānos.

Aļņa trumpis bija stāsts par mūzikas kasti. Bērtulis toties nestāstīja, ka lai neklātienē uzrādies pircējs, bet paziņoja: — Tiklīdz dabūšu divus simtus, tu brauksi uz Pentēm!

Skroderēns aizgāja uz upmalu, lai meitenes sabiedrībā smeltu iedvesmi dzejolim par otru zirnekli. Bērtulis rezumēja:

— Mūzikas kasti pārdošim vismaz par trīs simti. Peļņa uz pusēm.

Alnis, izmeklējis sūrstošajam plecam mīkstāku vietu, kā nolikās uz izritinātā matrača, tā aizmīga un sapņoja, ka guļ lakotos atsperratos, kurus pa nakti kustina speciāli iejūgts zirgs.

Bērtulis pārskatīja «Kobieta i žycie» pēdējo lapas pusi, kur parasti atrada kādu laupīgi ģērbtu dāmu un ziņas par Anglijas troņmantnīcka iespējamo ligavu. Spuldzi izdzēsāms, viņš nopūtās: — Lai tiklu pie trīs simtiem, vaja-dzīgi divi...

Kasperjūsts Narbūtam atkal atgādināja: — Lai vestibila butu šēna ražas novākšana un pirm-rindnieki! Un ātrāk.

— Vai šēna ražas novākšana ir tas pats, kas plauja?

— Nepavisam, pļauja ir tikai daļa no darbības... no darbību kompleksa. Zāvēšana, šķūņos vešana, glabāšana došana — redz, kas ir siena ražas novākšana!

— Kur atrodas, kā to sauc — tas pirmrindnieku cillsgrāmatas?

— Pie fotogrāfa. Visi kolhozi un rupniecas savējos sūta fotografēties. Birzgale neviens pirmrindnieks nenofotografēts nemirs.

Pakalpojumu kombināta fotodarbnīca atradās ielā uz Tendiķu dzelzsbetona rūpnīcas pusi, tādā kā pakalnā. Divstāvu nama ugunsdiri zem lietus noēstās kaļķu kārtas varēja samānīt trīs kultūras kārtas. Pati pirma laikam guldīta cara laikos, jo likko manāmi, izbirzuši gotu burti liecināja, ka te atradusies «Desu bode». Nākoša sabiedrības formācija — laikam buržuāziska — bija atstājusi sasprēgājušu zilumu un burtus «Chloro...». Tātad toreiz lietota zobu pasta «Chlorodont». Šai krāsu sacensībā Birzgales remontkantoris izradījās vājākais. Vardu «Foto» jaut varēja, bet burti, apraudādami halluristus, pelēkās asaras bija izlecejuši līdz pat zālītei.

Fotogrāfs Pakulis, bakenus izplūkājis un uzacis ka vāveres astes uz abām pusēm izsukājis, rāvās viens pats. Rakstlīnija kvītis un skolēniņu priekšā ar apaļu žestu, kā trusīti no cepures izburdams, uz mirkli atceļa melno vāku no koka kastē iebūvēta fotoaparāta objektīva. Uzzinājis Narbūta vajadzību, viņš izkrameja uz galda vairākas ar gliu cilpiņu aizsietas mapes.

— Birzgales fototeka. Turpinu tēva tradīciju: visu, kas ievērojams, fikseju uz filmas. Visu. Arī tādu, pēc kā pagaidam pieprasījuma nav. Vēstu-

rei derēs. Šī gada... — Un Narbūta priekšā parādījās Birzgales 1973. gada vēsture. Ekskavators rok namam pamatus. Uz būvbedres malas vīri kaut ko lej rīklēs, jādombā, alkoholu. — Pirmie ķieģeļi trikotāžas ceha jaunajam piecstāvu namam.

— Nevis pirmie ķieģeļi, bet pirmais pusstops, — ņirdza Narbuts.

— Tas ar. Bet vai tādēļ, ja fotogrāfs to neparadis, celtnieki nebūs dzēruši? Vēsluri neviltošu. To lai dara citi. Fotografam jābūt objektīvam kā... kā...

— Objektīvam, — papildināja Narbuts. — Ar ko ievērojams šis autobuss?

— Ikarus, tas ar garderobi pakalpusē. Pirmo reizi Birzgalē. Rīga—Birzgale. Trīs stundas. Super!

— Bet šīs nervozās sievietes? Mutes vaļā. Kādu arīju tad šīs dzied?

— Par apelsīniem. Rinda pēc apelsīniem. Ja es neļiksētu, vēlākām paaudzēm nebūtu skaidrs, kas ir rinda.

— Un šitas — apakšā kā pātagas aukla, augšā plats kā palags. Tā kā logi, tā kā šifera balkoni...

— Ir logi, ir balkoni, ir. Jaunie nami Tendiķos. Perspektīva no apakšas. Rajona avīze pasūtīja jaunos Tendiķu namus. Pusī dienas lūrējos no visiem stūriem: ka lai pierādu, ka šitās kastes cellas Tendiķos, nevis Valmierā, Liepājā vai Volgogradā? Nekā. Uzkāpu kokā — tāpat. Būvniecība visi jūmti vienādi. Pelēkais šiferis. Viļņota šifera laikmets. Tāpat neatšķirt. Tad nogūlos uz muguras. Redziet — pavisam citādi nekā Siguldā vai Saldū. Tagad namam sava seja!

— Sava gan, bet tāda kā dzērājam, kuram katra acs bolas uz savu pusi.

— Avīzē tomēr ievietoja.

Narbūts Pakulī paraudzījās uzmanīgāk. Sa-profi nu, kas slēpjas aiz pūkainās frizūras, vaigu bardas un lētā, zilā svārčiņa. Vēsturnieks vis-maz.

— Un kā ar pirmrindniekiem? Septiņdesmit trešā gada, kultūras namam.

Uz grīdas tika izrindotas slaucējas, traktoristi, namdari, adītājas. Vai tos bitu ņēmis tas pats Pakulis: visi vienādi — svinīgi, nopietni, ar gais-mas auru aiz galvas ka galdiņu dancinātāju seansā. Visas sejas pirms fotogrāfa, šķiet, ap-strādājis bokseris, tās šķībi pasitot. Starpība tikai tā, ka vieniem zvēlis no labās, citiem no kreis-sās puses. Jauni vai veci — sejas visiem gludas kā zīdaiņu dibentiņi.

Narbūts atkal pavērās fotogrāfā. Itin ekspresi-vās ainas ar vētras nocelto fermas jumtu, tā-pat ķildīgās sievas pie apelsīnu kastēm šķīta pa-visam nesaderīgas ar džemperu adītāju vai cuku akušieru akadēmiski cēlajām sejām.

— Es jau zinu — vienādi kā pastmarkas. Ci-tādi nevar. Tāds ir standarts. Smieties arī ne-drīkst. Kasperjusts man teica: ja publiski redzēs, ka kolhoza priekšsēdētājs smeļ, neviens viņam vairs neklausīs.

Narbūts izraudzīja pārdesmit pēc viņa acs iz-teiksmīgākās sejas. Enerģijas uzplūdi viņam uz-nāca gan tad, kad ļoti gribējās gleznot, gan tad, kad truka naudas. Kasperjusts bija draudējis iesaldēt viņa algu. Pāri ielai pienotavas darb-nīcās no dažāda kalibra naglām salieca vajadzī-gos dzelžus un ķerās pie vestibila izdaiļošanas. Pie sienām pakarināja platus ēvelētus egļu dē-

[us. Lakai cauri kā upes straume viņojās platas šķiedras. Cenzdamies atrast acij patīkamus attālumus un samērus, viņš pie dēļiem piestiprināja fotogrāfijas. Virs durvīm gaisā pakarināja no kartona izgrieztus burtus, kuri vēstīja: «Līdz rudziem sienu pajumtē!» Kad zem ģimētnēm bija piestiprināti ar tušu izvilkti paraksti, pa augstajām durvīm no ielas ienāca Kasperjusts. Abi bija redzējuši filmas par mākslas izstāžu atklāšanu. Kasperjusts — pirmais viesis — salika rokas uz muguras un sāka apgaitu sandalēs uz kailām kājām.

Apraudzījis pirmrindniekus, Kasperjusts sviņīgi nokremšļojās. — Fotogrāfijas atbilst īstenībai un ir pareizas, tikai nezinu, kā ar izvēli...

— Visi reģistretie pirmrindnieki!

— Bet kādi? Piemēram, šitā slaucēja Elma Jukumniece. Jūs nezināt, ka pirms mēneša viņa vīram uzgāza pienu, kad viņš iedzēris sācis gar viņu ferma grābstīties.

— Nē... Pēc sejas ne prātā neienāca...

— Bet mēs zinām. Būs vēl biedru tiesa, jo tas bija kolhoza piens. Tā kā... ar Jukumnieci pirms biedru tiesas nevajadzētu steigties. Var gadīties, ka pēc tam viņa vairs nebūs pirmrindniece. Dailonis Bucis, traktorists, blakus. Vai jūs zināt, ka viņš no balles divas reizes pavadījis precēto skolotāju Liepiņu? Un zem saviem svārkjiem, jo, lūk, esot lijis lietus. Runā pat par lauhības šķiršanu. Tā kā šaubos, vai viņu ilgi uzskatīsim par priekšzimi citiem.

— Žel, tāds gliets zēns, — nopūtās Narbūts.

Pie nākošā foto Kasperjusts bargi sarauca uzacis. — Jo dziļāk mežā, jo vairāk koku: Skroderēns arī!

— Labākais krāvējs preču bāzē. Konfektes no kastēm ārā nemakšķerē, kultūras nama vajadzībam raksta apsveikuma dzejoļus.

— Bet lēta, melnā lēta ap matiem? Krekla stūrus sien mezglā. Ja mēs tādu te stādīsim par priekšzīmi, tad jau teiks, ka kultūras nams propagandē lētas ap matiem un pliku nabu. Neder, nolēkti neder!

Narbūts sagrūda rokas bikšu kabatās, izbeigdams tēlot laipnu pavadoni izstādes atklašanas aktā.

— Vakar derēja, šodien ne.

— Ja cilvēks, kaut vakar pirmrindnieks, šodien izturas kaut kā tā... ārkārtīgi, tad kultūras namā viņu ielaist nevaru.

— Pat pirmrindniekam var kaut kas gadīties, nepareiza sieva, vai... Negrēko vienīgi miroņi un pensionāri.

— Nevar teikt, ka galva jums pavisam tukša. Šitos trīs izņemt, un tai vietā trīs darba veterānus. — Te Kasperjusts atgāza galvu, gaisā pakārļos burtus ieraudzījis. — Kas tad tas: «Līdz rudziem sienu pajumtē!» Ko tam būs nozīmēt?

— Ka visiem, kuri ienāk vestibīlā, pa fiksam jāieved siens, jo rudzi jau metas dzeltenī, pats biju laukos, graudus jau var uz plaukstas izberzēt.

— Nemaisieties, Birzgalē jūs neesat agronoms, bet tikai noformētājs. Ja teicu sienu, tad nejaukt iekšā rudzus! No rajona par rudziem vēl nav zvanīts. Rakstiet: «Darbarūķi...»

— Kādēļ rūķi? Latviešiem auguma caurmērs metrs septiņdesmit pieci.

— Tādēļ arī neviens nesaka rūķīši, bet rūķi. Tātad: «Darbarūķi! Cīnīsieties par augstām

siena ražām!» Tā. Bet es skatos — foto pie-
sprautsi uz dēļiem? Kādēļ uz dēļiem?

— Vai slikti? Redziet, koka šķiedras kā ilg-
viļņi!

— Likļ uz dēļa! Nu, izdoma. Sludinājumus
liek uz dēļa, nevis dzīvus cilvēkus. Pārstrādāriet
uz listītēm, tāpat kā rajona kultūras namā!

Kasperjusts pagriezās uz mūzikas istabas pusi.
Narbutš aizmūrēja elpu, jo šefs jau bija saērci-
nāts tā, ka sāka elst. Tur pie sienas bija izkārti
četri apgleznoti audekli, krāsaini kā asteres
ziedi.

— Un šite?

— Tā... tā ir tāda kā atskaite par manu va-
saras darbu Birzgalē... Rudenī šitos rādīšu
Rīgā ar. Nupat biju uz kolhozu «Spēks».

Kasperjusts ar abām rokām saņņaudza por-
tfeli, pieliccās un izlasīja: — «Slaucēja Zenta
Liepiņa.» Nepazīstu.

— Priekšsēdētājs teica, ka laba slaucēja, bei-
gusi vidusskolu un palikusi slaucējos. Pats
ieteica.

— Vai rajonā apstiprināta?

— Būšot.

— To mēs vēl nezinām. Kādēļ nav baltā ķi-
telī, kā slaucējām jābūt?

— Teļi bīstas. Redziet— sejā rīta saule...

— Viņas biogrāfiju zināt?

— Man svarīga seja.

— Bet man — biogrāfija. Un šitais zellis
blakus. «Traktorists Edvins Tauriņš.» Kāpēc pie
traktora sēd?

— Tas ir vagas galā. Cilvēki reizēm atpūšas,
arī traktoristi. Tūlīt celsies un strādās!

— Kādēļ viņš smēķē?

— Tādēļ, ka daži neapzinīgi, vēl smēķē...

— Tad to nedrīkst rādīt tā, ka visi redz. Kultūras namu apmeklē arī bērni. Saucas traktorists, bet sēd un pīpē.

— Bet priekšsēdētājs teica, ka strādājot kā zvērs. Varat piezvanīt...

— Priekšsēdētājs kolhozā, direktors kultūras namā. Lai piezvana man! — Te Kasperjusts no Narbūta atkāpās kā no cilvēka, kurš nepartraukti klepo gripas vīrusus. — Un šite! Mī un žē!

Azanda, nepamanīdama, ka Kasperjusts no viņas novēršas, uz gleznas turpināja celt pie mutes kūkas gabaliņu, laimīgi nākotnē raudzīdamās. Zilas, vilinošas ēnas uz kleitas zem krūšu kalniņiem...

— Tā ir... Ielas otrā pusē! — teica Narbūts.

— Pazīstu. Viņu sauc arī par Kazandu. Vai jūs zināt... ka viņa dejojot kratās! Dibens uz visām pusēm. Vai jūs zināt, cik viņai isa kleita! Un tādu rādīt kultūras namā!

— Bet vai jums viņa nepatīk, tāda kā te uz bildes? Vaigs kā kliņģerītes ziedlapiņa. Acīs ilgas pēc drusciņ laimes. Pēc laimes, kādu viņa pazīst. Vai jūsu laime labāka?

— Mana ir pareizāka. Un viņa neilgojas pēc laimes, bet pēc kūkas. Kūka... tā nav laime, tā ir... kaut kā tā ārkārtīgi!

— Bet, ja jūs itin nemaz nezinātu, ka tā ir Azanda no Birzgales, un te būtu pieraksts «Meitene no Ļeņingradas», vai arī tad jums viņa nepatīktu?

Kasperjusts mirkli sapņaini aizdarīja acis, tad iekliedzās: — Es teicu, ka esmu precējies. Un nevaru nezināt, kas man jāzina, kultūras nama nelaidīšu izstādīt tādu, kura daudzās ar puikam.

Narbūts nopūtās. Kasperjusta izvelvētā piere bija klints, kuru tik maigi ieroči kā Azandas apaļumi nespēja iedragāt.

Kasperjusts pagājās uz priekšu un atkal atsprāga atpakaļ.

— Ārprāts, Narbūt, tā jau ir ņirgāšanās par kultūras namu: kart pie sienas ne tikai apšaubāmas uzvedības meitenes, arī dzērājus jūs pagodināt pašrocīgi. Birzgales lielākais sīkais zaglis kultūras namā! Vienā istabā ar darba veterāniem un labākajām slaucējām!

Pats vainīgais Magnuss Šepskijs, nolukušo žokejcepurī uz auss, ar melnajām acīm vērīgi Kasperjustā raudzīdamies, nejauki smaidīja. Likās, vestibilā pat atskan viņa negaidīti skaļais «Hahahā!». Tadu Narbūts viņu bija ieraudzījis pie kioska, saskatījis sejā neparastu dzīvīgumu un nevilcinoties uzskicējis, par pozēšanu divus alus izmaksānot.

— Bet ja jūs nezinātu, ka tas ir Šepskijs un drusciņ zog? Francis Hals ... uzgleznoja ... dzērājus. Iespējams, ka tie zaga un kāvās ar. Vai tad Birzgales dzērājs sliktāks par Amsterdamas dzērāju? Vajag jau drusciņ būt patriotiem...

— Nemuldiēt par Amsterdamu! Lai Holandē dara, kā grib, bet Birzgalē es alkohola propagandu nepieļaušu.

— Tas dzērājs Amsterdamā miris, meistars Hals arī, bet glezna dzīvo!

— Redzat nu, pats pasacījāt priekšā — abi miruši! Kad būs miris Šepskijs, kad būsiet miris pats, tad parunāsim. Uz tādu bezkaunību man citas atbildes nav.

Vai Azanda šai brīdī nebija ista un pat nevārīga pasaules priekšā, paslēpusies aiz tortes gabaliņa?

— Šepskijs! Šitādu zvēru kultūras namā! — Kasperjusts mazos solišos, pēdas izvēršdams un pagāzelēdamies, gāja uz zāles durvīm. — Tagad atceros, brālēns stāstīja, ka bērnbā jums pakaļā iekodusi traka lapsa.

Diskusija iegāja pēdējā, tas ir, rupjību stadijā. Narbūts juta, ka vaigbarda saceļas kā asarim aiz žaunām spuras. — Man lapsa! Apaļais idiots! Jums... tai pauri tikai vajadzētu iedurt nazi un dakšiņu, tad jūs izskatītos dabiski — pēc sivena! Uzdāvinašu jums velosipēda pumpi, lai jūs varētu uzpūsties! — Būtu Narbūtam pie rokas pindzeles, mestu tās pret grīdu. Uz palodzes stāvēja garderobistes parazītu apsēstais kaktuss. Narbūts sagraba to pašu. Maksimālais lielums mērojams ar viņa emociju lielumu. Sadauzīt!

Atcerēdamies līdzīgu idilli savas ģimenes vidū, Kasperjusts Narbūta nolūkus pārprata. Aizlicis portfeli sejai priekšā, viņš drošsirdīgi iekliedzās:

— Ja sviedisiet, atlaidīšu ar ierakstu darba grāmatīnā!

Narbūts nosvieda kaktusu uz grīdas un kliedza pretī: — Tikai pamēģiniet! Tad iesūdzēšu jūs par miesas bojājumiem — man! Kultūras namā nav ne mazākās darba aizsardzības! Dekoratora istabā ventilācija tikai caur plīti skurstenī, bet mēs — gadiem strādājam ar ķīmikālijām, ar a-ce-to-nu! Sodu maksāsiet no savas kabatas. Divdesmit pieci rubļi vismaz.

Pamanījis, ka puķu pods jau šķembās, Kasperjusts stenēdamas nolaida portfeli. Divdesmit pieci rubļi nav joks. Ko sieva teiks...

— Novāciet no sienas to pliko un huliganu

un tad varat aiziet pēc paša lūguma! — Caur baltajam durvīm Kasperjūsts ienira tukšajā zalē.

So mēnesi vēl vajadzētu novilkt. Te bija ko gleznot. Un Azanda... Narbūts tiešam Azandu ne tikai milēs, bet arī gleznos. Un Narbūts devās uz Sviķenes māju, kur dzīvojot Rīgas dīvaiņi, lai sarunātu ja ne naktsmājas, tad vismaz netraucētu brīvdabas ateljē. Hipiji paši labprāt staigā pliki, sapratis arī citus plikus.

Ja pieder tikai divi virskrekli un vēl kāds nieks no neredzamās veļas, tas jau nenozīmē, ka veļa vispār nebutu jamažģa. Šai sakarā Bērtulis uzmeklēja baltu, barakai līdzīgu namu Salacas ielā aiz pilādžu rindas. Nama spodriba atbilda tā uzdevumam: tā bija Bīrzgales veļas mazgātava. Pieņemšanas istaba viss bija balts, sākot ar sienām, beidzot ar pieņēmejas ķiteli. Vienīgi auklās pie griestiem pakārtais istabas berzs un pieņēmejas Špores karmunsarkanās lūpas bija citā krāsā.

Viņa sēdēja aiz galda stalti kā tiesnesis un vilka ar pirkstu pa veļas sarakstu, reizē ar brūno aci vērīgi sekodama katram veļas gabalam, kuru nometa uz svariem: vai kreklam apkaklitē iešūts šifrs, vai dvieļa vieta kaudzē nenomet tikai tā galu.

Bērtulis ienāca ar skaidru: — Labdien. Kā uz laukiem teica: «Laikam negaidījat?»

Sis Bērtulis ar draudzīgo smaidu acīmredzot gribēja viņai patikt. Virielis, kurš grib patikt, — uzmanīgi!

— Gaidīti visi, kuriem nelīra veļa, — viņa atbildēja.

— Visi, kuri ilgojas pēc tīras veļas, — lab-sirdīgi palabojā Bērtulis, savu nabadzību uz lie-lajiem svariem uzmezdams. — Kreklus, lūdzu, cielināt. Pat Rīgā neesmu redzējis tik spodru un gludinātu veļu kā Birzgalē. Kultūras namā puīši grozās kā diplomāti.

Acīmredzot šis Suneps saprata, kas ir gludi-nāts kreklis. Špores vaigos varda tiešā nozīmē pa grumbām ievijas smaids.

— Jūs pirmo reizi? Numuriņš nav iešūts. Ņe-miet, šis būs jūsu numurs. 270.

— Dalās ar trīs un deviņi. Laimīgs cipars. Caur jūsu roku staigāšu laimīgā kreklā.

Beidzās ar to, ka Špore apņēmās pati šos nu-murus piešūt. Iezvanījās telefons. Špore runāja ar koncentrētu izteiksmi, itin ka sarunu partneris atrastos otrpus galda.

— Aktu priekš administratīvās komisijas? Ko-misijas — pēc darba. Par mūzikas jautājumiem? Pie manis atrodas biedrs Suneps no kultūras nama. Labi. Pulksten sešos uz tilla.

Viņa griežas pie Bērtuļa. — Pilnvarotais Lip-lants uzaicina arī jus piedalīties komisijā. Sū-dzība par vides piesārņošanu, kā lietpratēju.

— Bet es... no ķīmiskām vielām pazīstu tikai alkoholu, pardon — odekolonu...

— Vide nav tikai zeme, bet arī gaiss, un ne-tīrumi nav tikai nefiltrētas samazgas, bet arī ne-tīras skaņas. Jūs tiekat uzaicināts kā mūzikas speciālists.

Nevarēja kliegt, ka viņš principā notis neat-zīst, jo tās nepazīst. Tādēļ Bērtulis piekrita.

Sešos uz tilla sapulcējās milicijas pilnvarotais Liplants, formas biksēs, bet sandalēs un bez pistoles, Špore — zaļā bikškostīmā, bankas ka-sieris ķergalvis, platiem pleciem, caur četrstū-

rainajām acenēm ar atbildības sajūtu pasaulē lūkojoties, žaketē, jo uz krekla kārtības sarga lenta nepiedien. Arste Simsone, ka parasts, baltā blūzītē, bieži saņēma rokas un lukojās kurpju purnos, tikai reizēm palaizdama skatienu apkart, lai daudz ko pamanītu.

— Eima! — Liplants veda mazo pulciņu uzbrukuma pret gaisa piesārņotājiem. — Klau, tur jau viņi žņaudz savus mērkaķus...

Pa upes krastiem, pat pret straumi līdz tiltapakšai atklāda brēcieni, kādi izlaužas cilvēkam, ja viņam ritmiski vairākas stundas dauza ar ģitāru pa galvu.

Baibas un Bronas, tas ir, Binniju dzīve turpinājās zaļa, muzikalā idille, jo pēc deju vakara apmeklēšanas viņiem atlika vēl pieci rubļi astoņdesmit. Kartupeļu lakstus raustot, vēl izdevās savākt pa bumbulim, To, ka vairums palika zemē, Baiba nezināja, jo bioloģijas stundās par kartupeļiem tik sīki nemācīja, turklāt viņa nebija vista, lai kašatos pa zemi. Nagi sievietei vajadzīgi, lai uz tiem uzliktu laku un iekniebtu mīļākajam plecā, nevis lai aplauzītu, pēc lieka kartupeļa dzenoties. Vēlreiz nopirka sviestu, cielo desu, žāvēta šķiņķa gabaliņu, konfektes «Kara-Kum». Ēda, gulot uz matrača, ta bija ērtāk, un vai mazums filmās redzēts, ka milētāji kafiju dzer gullā. Desu ādas meta zemē. Kad pēc vieniem naklī aplūsa skaņu aparāts, veranda ielavijās baltais kaķis ar melno raibumu ap aci un ādas apēda. Citādi kaķis jaunajiem Sviķu mājas saimniekiem izrādīja neuzticību, pat nicināšanu. Ja kaķi atrada virtuvē, sēdot uz galda, no kurienes kaķis pārraudzīja peļu alas, viena lēciena

tas bija uz trauku plaukta un no turienes caur griestu lūku pazuda bēniņos. Ipaši pēc tam, kad Broņa tam bija laidis ar kartupeli un trāpījis ar. Kaķis ir stulbs, tas nesaprata, ka Broņa to darīja tikai sporta pēc. Vienu reizi kaķis pat bija kaut ko nelabu atstājis pie plīts kuldās. Skolā jau neviens nemācīja, ka šāda stihiska nelaime apkaisāma ar pelniem. — Albrauks Sviķene. Viņa ir tirīga, negribēs ostit, gan aizvāks, — nolēma Baiba.

Vēl trakāk — kādu ritu, pamostoties jau ap desmitiem, Baiba spriža attālumā uz grīdas saskatīja beigtu peli. Kaķis pats, zem ceriņiem tupēdams, sminēja ūsās un vēroja, ka meitietis uztrūkās sēdus un raustīja aiz pleca savu bruņinieku. — Broņa! Pele... pie gultas atnākusi beigta pele!

— Saki... lai viņa iet prom... — vīrietis noņurdēja.

Tā kā matraci jaunā vietā pārnest bija smags darbs, peli viņš tomēr aizvāca.

Sviķene aka bija alstājusi tikai aukstu ūdeni. Bieži mazgāties tādā nebija iespējams. Baiba porcelana trauciņos iejaucā genciānvioleto, sodrējmelno krāsu, ar smalku otiņu un zīmuli apzīmeja uzacis, nokaļķoja plakstiņu malu, visu pārējo aptriepa violetu, un pēc tam seja no ūdens bija jasarga, nevarēja jau katru dienu divas stundas smagi strādāt. Netīro trauku verandā uzkrājās maz, tos atlika atpakaļ virtuves plauktā.

Vienu ritu Baiba teicās aiziet pēc maizes. Maizi viņa nopirka ar, bet pie Azandas apjautājās, kur poliklīnika. — Vēderā milzīgi griežas, ka nepiemetas dzeltenā kaite, — viņa paskaidroja.

Poliklinikā, pelēkā divstāvu mājā blakus restorānam, Baiba nemeklēja vis terapeitu, bet ginekologu. Dakteres Simsones kabinetā, cietinātu baltu drānu valstībā, viņas apsvīnitās velveta bikses bija vienīgais netīrais priekšmets.

— Man no rītiem pakrūtē griežas un tek siekalas... — Baiba bijīgi nočukstēja, uz mirkli aizmirsusi, ka hipijiem patiesībā viss vienalga. Deguntiņš zem vasaras raibumiem pat nosarka. Simsone, nepiedienīgi laipni smaidīdama, pamāja uz niķeletā guļamkrēsla pusi. Izrādījās, ka bez lācīgajam biksēm viņa nav hipija, bet izbiedēta meitene. Nopūzdamās viņa sāka savas sievietes gaitas. Pirmais etaps — ginekologa krēsls ar polstētajiem kāju balstiem...

— Jūs daudz smēķējat, kā ienācāt istabā, visi jutām tabaku, — minēja Simsone, kartē pierakstīdama.

Baiba bija uzvilkusi bikses un, uz klučkurpēm stāvēdama, atkal jutās paraka par šo jauno, bet vecmodīgo dakterieni, kurai kājās bija kaut kādas sandales.

— Mūsējie visi smēķē.

— Tas ir labi, tad mūsējiem tas nav jādara, — Simsone labvēlīgi atbildēja. — Ari meitenēm, īpaši, ja smēķē tukšā dūšā, tek siekalas un metas slikta dūša. Teikt, ka jūs būtu stāvokli, man droša pamata nav. Lūdzu, iegriezieties pēc divām nedēļām. Un pagaidām lietojiet šito. Divas reizes dienā. — Ārste sniedza tādā kā tualetes papīrā ievīstītu klucīti.

— Rdievu, — Baiba izvēla pār lūpām.

Pie Sviķenes pusrijas viņa ziņkārīgi attina Simsones iedoto vistoklīti ar smagajām zālēm. Uz papīra gulēja gabaliņš ziepju, pilnīgi nelietots, ar uzrakstu «Peldu ziepes».

— Kaza, šitā kaza! Broņa viņu iekaustīs! —
Un ziepes ielidoja pļavā. Lai vārdes mazgājas.
Tomēr Broņam viņa nestāstīja neko.

Pie galdiņa cerīgu paēnā viņi iznesa krēslus ar pitajiem meldru sēdekļiem, dzēra ūdeni ar dzērveņu sīrupu un piekoda baltmaizi ar Krakovas desu. Naudas atlika vēl divi rubļi astoņdesmit. Paēduši viņi aizsmēķēja.

— Binnij, vai tev no pipešanas ritos nav ne laba dūša?

— Ja nav neko ēdis, tad reizēm milzīgi gribas spļaudīties, — atbildēja Broņa.

Uz deviņpadsmitajiem viņiem tika uzmeklēta mūzika pēcpusdienas atpūtai. Uz Birzgales pusi aizskanēja pazīstamie ģitāras grāvieni, tādu kā lāstu pavadīti. Laikam Džegers!

Aiz nama kāds skaļi iesaucās: — Vai tur kāds ir?

— Brīnums gan, ka nedzird, ka mēs te ir. Nāc iekšā! — atsaucās Binnijs.

Pagalma ienāca vīrs parastā fasona zilās kaprona peldbiksītēs, tukls, spalvains, pliku un nosvīdušu pakausi, abās rokās pa izrautai balandai turēdams, un sāka blaustīties:

— Veselu nedēļu cilvēki te nevar gulēt bez ziemas cepurēm, bērni naklis trūkstas augšā un no bailēm čurā gultā — vai būs reiz klusums vai ne!

Binnijs cienīgi kā diplomāts pārlika vienu kāju otrai, pakustināja netiros ikšķus un apskatīja uztraukto mietpilsoni. — Kāds man sakars ar to, ka jūsu bērni slapina gultā?

— Lai būtu klusums! Lai nebūtu jādzird, ka jūsu mājā ēzeļi brēc! Ja ne, tad sūdzēsīties!

Binnijs pieklusināja tranzistoru. — Mūziku klausīties nav aizliegts. Ja gribat rakstīt sū-

dzību, aizdošu papīru, — un atjaunoja iepriekšējo skaļumu. Bargs uzkliedziens angļu valodā trāpīja svešo. Domādams, ka viņu draud tepat nosist, mietpilsonis izlaida no rokām balandas, sakēra galvu un aizskrēja.

Binniji sasmaidījās, bez vārdiem pauzdami izbrīnu par neattīstīto publiku. Manēžā un Sporta pili spēlē divtik stipri un par ieeju pat jāmaksā četri rubļi.

Kad šis pārākais gabals bija izskanējis, pagalmā kā vistiņa, galvu grozīdama, ietecēja sieviņa, kuras sirmie mati bija apgriezti zēngalviņā. Broņa, uzlicis kājas uz galda blakus atskaņotājam, tā sēžam ir palika.

— Labdien. Te būs... jums, bērni... — Vecā nolika piena burku blakus atskaņotājam. Aiz pārsteiguma Broņa nocēla kājas no galda.

— Nemaksāsim, neesam pasūtījuši.

— Vai die, nemaz neprasu, likai, lūdzu, lūdzu, nespēlējiet tik dikti, man vistiņas kā dzird, tā ārā no pārķļiem un izmētā olas pa nātrēm...

Tā kā vecā izturējās pieklājīgi, Binniji viņai neko nepārmeta. Būdami godīgi, viņi neapsolījās skaļi nespēlēt, jo tā būtu viņu personiskās brīvības ierobežošana. Vecā mēmi paklanījās un ietecēja cerīnos.

Tad viņi gāja peldēties. Broņa aizpeldēja tālāk, kur virs ūdens peldēja ūdensrožu ziedi. Satverot to kāti likās stiepjamiem kā gumija, tad ar slāpētu knakšķi attrūka no saknes. Broņa atnesa tos Baibai. Baiba no rožu kātiņiem izlauzīja krelles, vienu ap kaklu, vienu ap gurniem. — Kā Floridā... — viņa čukstēja un ļāva Broņam ielikt plaukstu ielejā starp gurniem un vidukli.

Te viņus iztraucēja grants knikšķošana, laivai krastā uzsēžoties. Tā bija «glābēju uz ūdeņiem»

baltzilā laiva. Nu jau viņi zināja, ka vienu glābēju, to apaļo, rudi vilnaino, sauc par Tomātu, bet otru, ar melnajiem, līdz ar uzacīm apgrieztajiem matiem, par Redīsu. Atbraucējs bija Tomāts.

— Paņem pudeli vīna. Vakarā atbraukšu pakal, — teica Tomāts. — Tu solīji slikt. Vajadzētu drīzāk, priekšniecība piekasās, ka mēs nevienu neglābjot.

— Dabū lieciniekus, — nosprauslojās Broņa, zem laivas ienirstot.

Pievakarē Binniji parādes tērpos — pončo un klučkurpēs — gaidīja laivinieku. Plecu somā «Pan-American» gulēja «Bisera» pudele par divi trīsdesmit. Makā vēl atlika apmēram pusrublis. — Pastmarkām pietiekoši, — teica Broņa, — prasisim, lai sūta naudu, citādi netiekam mājās.

Vīri posteni bija acīgi, velti savu maizi neēda — tūdaļ laiva atgrūdās no viņa krasta, un trīs vēzienos glābēji bija klāt. Arī parādes tērpos: zilsvītrotos jūrnieru kreklos un džinsenēs ar matrožu fasona galiem. Redīsam kaklā karājās binoklis. Laiva uz tilaudam mētajās gumijas pleznas, nireja acenes, pa grābienam megafons.

Otrā krastā pie pāļu celtnes nonācis, Broņa paraudzījās augšup, atpakaļ uz upi, uz pārupi un konstatēja: — Te mūsējiem būtu laba vieta priekš «Green Camp».

Tomāts pavēra muti: — Kas tas ir?

— Angliski. Zaļais lauks. Tā ir vieta, kur saņāk hipiji ar guļammaisiem, ar teltīm. Guļ, smēķē nezāli... Spēlē ģitāru, dzied, var dejot, eksistenciāli... Kā pie Kopenhāgenas.

Redīss nostājās kāpņu galā un paskaidroja: — Papiros šitais skaitās trešās klases glābša-

nas postenis, un mēs esam matrozis numur viens un numur divi, bet varam jau ierikot arī grīnkampu. Hlau, augšā!

Augšā uz platformas durvju priekšā viņi apstājas. Mierā zem viņiem plūda upe, ašķu saliņas, melnie, ūdensrožu lapam apņemtie dziļumi, vītoli ar zaru galiem dzēra ūdeni... Romantiski, bet Binniji nedrīkstēja rādīt, ka viņiem te traki patik. Pie būdas stura no masta nokarājās karoģ ar enkuru sturi. Virs galvas kā resns alumīnija zieds rēģojās skaļrunis. — Mūsu telts. — Matrozis numur viens pavēra durvis.

Vismazākais namiņš, ja to nesadala sienas, šķiet itin plašs. Ar roku sasniedzami griesti, sienas izklatas ar skaidu plāksnēm. Uz upes pusi plašs logs. Kaktos tukšas alus pudeles. Ipaši daudz cigarešu galu. Uz palodzes, tukšās tomātmenu kārbās uz grīdas, pie divvietīgās guļamlaiņas galvgaļa, uz šaurā skapja augšas. Ari Binniji uzsmēķēja.

— Daudz jāsmēķē, tāds darbs, — Rediss atvainojās, dažus sikākus pelnu traukus izbērdams trislitrīgā marinēto gurķu burkā.

— Nervi raustās? — jautāja Binnijs.

— Nē, nav ko darīt, jānīkst. Neviens neslikst. Kad līst, neviens nepeldas, divas dienas kvernam, lai dabūtu tās divas brīvās, — nopūtās Tomāts.

— Pierakstīsim, kas jūs esat ieradusies, — Rediss atvēra pelēku žurnālu un runāja līdzī: — Matrozis numur viens. Pīkst. divdesmitos piecpadsmī ieradās vietējie iedzīvotāji Binniji... Profilaktiskas pārrunas... par... sliķšanas briesmām. — Rediss aizsīta žurnālu. — Papīri mums kārtībā. Vienreiz iedrāzās Ķergalvis ar kārtības sargiem kontrolēt, vai mēs

esot «uz vietas». Žurnālā viss saskanēja uz minūti.

— Tad sāksim profilaktiskās pārrunas. Sidovn! — Tomāts ar plašu žestu norādīja uz guļamvietu un noņēma no tās liekās panckas. Matracis bija pārklāts ar kādreiz rūtainu, bet tagad tādu kā suņu sagulētu segu. Binniji nomauca pončo, palikdami citronkrāsas kreklos ar novēlējumu «Fil!» un uzkrāsotām asinlāsēm uz muguras. Nosēdās un izstiepa kājas uz priekšu, lai mājinieki redzētu klučkurpes. Abi matroži, dabas bērni būdami, noliecās, aplūkoja apavus un atzinīgi novilka: — Nu ir porgas!

Binnijs no «Pan-American» somas izvilka «Bisera» pudeli.

No divām tējas glāzēm izkratīja mušas, kuras bija noslikušas tieši glābšanas stacijā, un visi ierāva pa malciņam. Matroži kļuva runīgāki un atklāja vairākus dienesta noslēpumus.

— No vienas puses, labi, ka neslikst, būtu cilvēku žēl . . .

— Kas t' jums — pleznas ir, laižas dibenā un glābj, — iebilda Binniji.

— Tas ir tad, ja aiziet pa burbuli tepat acu priekšā, bet, ja aiz likuma, — nekā. Pat ar binokli ap stūri nevar redzēt. Še! — Rediss pasniedza Binnijai binokli.

Cik jauki tā — kā bilžu grāmatā. — Varde sēd uz ūdensrožu lapas! — Taisnība, aiz likumiem varēja nepamanīti slīkt vai desmit uzreiz.

— Kādēļ tad jūs algo? — Binnija brīnījās.

— Paredzēts, ka pilsētā jābūt peldētavai, bet pie peldētavas glābšanas postenim. Peldēt ar rīkojumu noteikts šite. Aiz likuma ir plakāts, ka peldēt nav brīv, bet taisni tur veči guļ kā roņi, spēlē kārtis, lec ūdenī. Stabs jau sodīt nevar.

Kas ta numbs, no maija līdz septembrim sešdesmit mēnesi un pēc divām dienām divas brīvas. Patiesībā liela labuma jau nav — aiz garlaicības algu nopīpē un nodzer alū. Gadās jau, kāds atnes arī. Paredzēts — un cauri. Šogad būšot algot arī pa ziemu, lai iemot pa skolām lekcijas lasīt. Toties mēs harmoniski attīstāmies. — Redīss no skapja apakšas izrāva hanteles un zibenīgi reizes divdesmit tās uzgrūda virs galvas.

— Kādreiz palīdzam ar, — atvainojās Tomāts. — Pagājušajā vasarā divi bradājoties uz sasistām pudelēm sagrieza pēdas. Tūlīt parsējām. Skapī mums ir... — Tomāts atrāva šaurā skapja durvis. Augšējā plauktā redzēja vairākas pudelītes un tādas kā ilgi kabatā glabatas marles saites.

Apakšējā plauktā apgāzās viena no tukšajām vīna pudelēm. Tomāts aptieku atkal aizcirta ciet. — Ierausim!

Ierāva, tad Binnijs magnetofonā ievadīja vienu no savām lentām. Atskaņotājs tika pieslēgts pastiprinātājam pie būdas stūra, un uz Birzgali kā cunami aizvērās skaņu viļņi, ielauzdamies katrā dzīvoklī. Šimpus upes tonakt visi gulēja aiz aizvērtiem logiem, daudzi karstuma dēļ nospārdijās pliki, svīda un pēc tam cīnijās ar iesnām. Muzikālākie suņi kauca līdzī, bez notīm, bieži sajaukdami takti, pārējie bailēs vai naidā trīcēja un nepārtraukti rūca. Toties laba mūzika tika padarīta pieejama visplašākām tautas masām.

— Par pirmo! — atzina Tomāts. Redīss pa tam ar acīm kā mellenēm aplūkoja Baibu. Kad iedzēra, šī nūdele patika labāk, atslēdziņu kauli un augšējās ribas tā vairs neuzkrita, toties no

zilzaļiem acu ezeriem acu baltumi vīzēja košāk. Gaismu viņi neiededza. Virs upes viņa krasta pacēlās gaišzila debesu telts ar tanī iespraustu dzeltenu pusmēnesi.

— Tas bija Oldies, saukts «Kaucošā boja», — Binnijs paskaidroja muziku, piecelās un aizgāja kaktā pārmainīt lentu. Rediss piešāva plaukstu pie Binnijas sāniem.

Binnija apvainota nejutās. Kas par to, ka viņa ar Bronu tūlīt precēsies? Tātad viņa vēl kādam patīk! Turklāt hipiji savā būtībā nav greizsirdīgi. Kalifornijā un Nepālā pat dzīvojot kopa lielās saimēs, zēni un meitenes vakaros guļot, zem kuras segas pagadoties, bērnus visi audzinot kopīgi. Rediss bīdīja plaukstu augstāk.

Piecēlās apaļais Tomāts. Pat nakts krēslā viņa vaigi veselībā sārtojās. No skapja apakšas tukšo pudeļu kaudzes tika izdabūts pilns «saules dūriena» trauks. Visiem ielejis, Tomāts ķeksējās pa skapjaugšu.

— Mums jau ar ir ... viens gabaliņš. Muteritei māšica Amerikā, maija bija Rīgā, atveda baigo dakti un vienu plati.

Visi aplusa. Oriģināla Amerikas plate negādās katru dienu. No atskaņotāja atplūda kautri-gas ģitāras un sievietes balss, kura, jocīgi meli pie aukslējām piesitot, grūtsirdīgi dziedāja «Nāks rudentiņš» ...

— Popi! Viņa taču dzied latviski! — Binnijs mēdījās.

— Bet plate ir no Amerikas! Virsū rakstīts! — aizstāvējās Tomāts.

— Vienalga, bet tā jau ir tautas, tā ir kumeļiņu dziesma, tā jau varētu dziedāt arī kaut kur

tepat Birzgalē. Novāc! Mūzika nav nacionāla, bet internacionāla. Skolā tev nemācīja, kas ir internacionālisms?

Viesmīlība ir augstāka par cilvēka saprašanu. Tomāts nopūzdamies Amerikas latvietei atņēma balsi. Ar citu ko lielities viņam nebija, tādēļ uzlika savu kapitālgabalu — Toms Džonss kaislīgi pielsoja istabu un pusi Birzgales.

Rediss pa tam bija aptaustījis Binnijas muguru zem uzraksta «Fit!». Tomēr par kaulainu. Pie tādas nebija nozīmes ilgāk sēdēt.

Istabā kļuva krēslains ne no nakts, bet no cigarešu dūmiem. Rediss atrāva durvis. Ridziniekiem zvēra iekšas, viņš nodrebinājās, dzēra, dzēra, bet neko nebija paņēmuši līdzī uzkodām. Matroži paši pilsētā savās ģimenēs bija paēduši sēnes ar kartupeļiem un paniņām.

Matroži vēlējās parādīt savu kroņa numuru — kā trauksmes gadījumā tiek pie upes, neizmantojot kāpnēs.

Binniji paņēma glāzes un pa kāpnēm notaustījās līdz krastam. Augšā uz abām pusēm pavērās baltais logs. No tumsas iznira divi peldbiksītes, uzsēdās uz palodzes, atspērās, gaisā izstiepa rokas kā cāļi spārnus un tupus piezemējās Binniju priekšā.

— Es varu kustināt vēdera nabu... Kā jogi, — Binnijs šļupstēja.

Te pavitolu krēslā kāds skaļi noklepojās — un parādījās vīrietis gludinātās biksēs. Rediss nekavējoties devās viņam pretī. Abi sabubinājās, un Rediss pret svešo pastiepa plaukstu.

— Pārceļšu jūs atpakaļ, — teica Tomāts.

— Kāds atnācis jūs kontrolēt? Noraustījāties? — šļupstēja Binnijs. Rediss pa tam jau

bija uzskrējis pa kāpnēm un izmeta pa logu abas Binniju seģenes.

— Te jūsu parašuti! — Tomāts abus Binniju pončo iegrūda īpašniekiem.

— Laid, es parunāšu ar to čali! — Seģeni uzmancis, Binnijs kļuva drosmīgāks. Binnijai pašai virsū gāzās vitols, un viņa, Tomāta pieturēta, streipuļoja uz laivu. Ar otru roku Tomāts nogrāba Binnija jostu un arī viņu ievilka laivā.

— Tss! Tas ir Marauskis. Dāma stāv krūmos. Saproties, pie mums nāk viesi ar dāmām. Viesnicā jau vienā istabā laiž iekšā tikai tad, ja pasēs vienādi uzvārdi. Krūmos auksta rasa, no lapām krīt virsū jāptārpiņu kāpuri... Par pieci rubļi mēs līdz rītam izvācamies uz telti. Un labums tas, ka dāmas arvien to stalli iztira, palagus arī maina. Nevienam jau negribas milēties uz desu ādām...

— Bet... ja nakti kāds slikst... tad jūs no augšas nekā neredzat, — buldurēja Binnijs, ar abām rokām bortos turēdamies.

— Nu, aplaurētais, kurš tad nakti slikst! Un ir jau noteikums, ka pat ūdenslideju nakti nedrīkst laist dibenā. Ka vēži neapēd. Šlicēji jau to zina. Atbrauc rīt atkal!

Otrā krastā Binniji no laivas ar visām klučkurpēm iekāpa ūdeni un krastu sasniedza brišus, tad sodīdamies noāva apavus. Binnija visu laiku smagi slīga pret Binnija plecu.

— Es ļoti, ļoti gribu vent... bet nenāk, — viņa žēlojās.

— Novelc kreklu, paliks labāk.

Binnija tiešam nomauca seģeni un pat preklū. — Dod savējo ar... būs jāmazgā. — Broņa paklausīja. Abi palika platajās biksēs.

— Tagad varētu dejot ... ar vēderiem. Mēnesnīca lai ...

Pēkšņi uznākušās tirības sajūtas skubināta, Baiba piecēlās un, tālumā uz mēnesi skatīdamās, taisna un stāvus nokāpa lejā līdz upei, izvilkta no kreklīm auklas, ar kurām tos uz krūtīm aizšņorēja, kreklus piesēja aiz piedurknēm, iemeta ūdenī, bet auklas galu piesēja pie krastmalas alkšņa.

— Veļa ... pirms mazgāšanas jāmērcē. Mamma ar tā dara ...

Vaidēdami abi aizvilkās līdz pusrijai, palika kurpes zem pagalvja, lai tās ātrāk izžūtu, un nokrita uz matrača.

Atmodās ap divpadsmitiem, jo mutē lida mušas. Tūdaļ uzbruka briesmīgas slāpes, un viens nepārtraukti centās apgāzt matraci. Baiba iekērās ar pirkstiem pie tīkla aizkarā iesietas zeķes un uzvilkās stāvus. Diena bija apmākusies, caur striķiem verandas durvis un vaļā pamesto virtuves logu vilka vējš, kustinādams pie griestiem pakārto, tagad jau nokaltušo asparagu. Krūšturī neko lielu nesildīja, un viņa grāba uz grietas, kur parasti glabājās kreklis. Nebija.

— Broņa, celies, viens pa nakti aizvilcis kreklus!

Broņa gulēja, rokas virs galvas saņēmis, kā ūdeni lekt taisoties. — Tu pati vakar noslicināji. Nes šurp, man ir zosāda.

— Ej pats, kungs atradies! Man pavēlēs!

— Pavēlēs! Ka bija pie sātana Mansona Amerikā? Visas sievas — ne vārda preti. Es tevi nesūtu slepkavot, tikai pēc krekla.

Nu, ķems! Tas bija pret dzimumu vienlīdzību, bet kreklis arī vajadzīgs. Baiba ar puķītem apzīmētajas, purngalos caurajās tenisenēs klam-

buroja uz upmalu. Aukla pie alkšņa turējās kā piesieta, bet cilpa, kura vakar iemauca kreklu piedurknes, bija tukša kā pie karātavām, kad bendem izejamā diena...

Pagaidām viņi uzmauca seģenes. Mēģināja smēķēt, bet tad pret vēmienu bija mutē jābāž dūre.

— Vakar par maz ēdām...

— Nebija jau ko... Gņidas, aicina ciemos un nedod neko rīt.

— Tādu «saules dūrienu» jau panes tikai alkoholiķi.

Tagad derētu vakardienas piens.

— Uzliksim uz forte! Vecene būs ar pienu klāt! -- Un tūlit uz Birzgales pusi atskanēja pērkonīga ar Džegera muti izkliegtā pavēle atnest pienu trūkumcietējiem.

Kad pēc pusstundas piena burka uz galdiņa pagalmā nebija ieradusies, atskanotāju vājadzēja apklusināt, jo sakarā ar šodienas izņēmuma stāvokli arī pašiem ausīs sāka šalkt jūra. Binnija pie sliekšņa izvēmās, un viņai kļuva mazliet vieglāk. Fiziski, jo domas joprojam ap vienu tematu nespēja koncentrēt. Tomēr kāda bija izperinājusies, jo viņa iekliedzās: -- Loriņi būs! Sviķenei ir trīsdurvju skapis!

Aiz skapja trim ozola durvīm tiešām atrada svitrainu vīrieša virskreklu iestivinātām aprocēm, kurām trūka tikai piepogājāmās apkaklītes.

— Cūciba, četrdesmit otrais numurs, bet man vajag trīdesmit septīto. -- Broņa uzvilka kreklu, puķainu lakatiņu apsēja kovboja mezglā un ar jauno fasonu jutās visumā apmierināts. Baiba izrakņāja maigu šifona blūzi.

— Šifons gan nav modē, bet blūze ir caurspīdīgā -- seksī.

Apetīte tomēr nemazinājās. Kartupeļus rakt negribējās, jo lokoties atkal kļutu nelabi.

Kam tu Birzgalē pārdosi, nograbs uzreiz.

— Te gan ir muzejs! — Baiba atkal iešāva roku skapi. — Re, kadas bijušas sieviešu bikses — pogājamas, ar klapi. Tumsība... — Te kaut kas atsitās pret skapja grīdu. — Vecā glabājusi pudeli vīna!

Pudeli nolika matracim blakus uz grīdas. Iedzērs kaut alkoholu un atdos galus aizmirstībā un sapņos, jo tikai sapņi ir reālā dzīve. Hipijiem pieļauj narkotiku, ar to viņi ievērojami atšķiras no alkoholiķiem, to abi zināja, bet narkotikas atradās aptiekā aiz atslēgas, alkohols — pa grābīenam. Kafijas krūzītēs ielēja vīnu. Brona pirmo malku norija bez pulēm, bet Baiba savējo ieņēma, degunu ar pirkstiem turēdama. Ar otru jau bija vieglāk. Pēc trešā viņi uzsmēķēja — un patīkams siltums izklīda līdz pat kāju pirkstiem. Uz brīdi Brona Baibu noburzēja gluži pliku. Tad viņi atkal iedzēra, uzsmēķēja, un Baiba uzvilka pogājamās sieviešu bikses, bet Brona iekāpa apakšā aizsienamās apakšbiksēs. Pēc tik daudz darba viņus pārņēma salds gurdenums.

— Kotleles ar balto mērci un puķu kāpostiem... Virsū -- avenes ar pienu, — sapņoja Baiba.

— Cūku šķiņķis ar zirņiem. Un kefirs, daudz kefīra, — turpināja Brona.

— Rakstīsim vēstuli, lai sūta naudu!

— Nav jau zirgu pasts, tā aizies tikai pēc nedēļas. Un mēs jau nevaram saņemt — neesam pierakstīti.

— Cik pretīgi... Tad ko -- jāmirst badā, vai? Uz kartupeļiem riebjas skatīties, cilvēks jau nav

pledzimis par sivēnu. Es raudāšu... Tu esi mans virs, tev mani jāuzturi! — Un sāka šņukstēt, sīka meitenīte, iekāpusi biksēs, kuras kā piepūsts balons apņēma viņas gurnus.

— Pinkšķēsi? Kurš tad gribēja uz šito ūķi braukt? Es vai tu? Ja kauksi, iešu prom, paliec viena ar žurkām. Zem verandas vakar palida krupis.

— Nevar mani uzturēt un pametis! — Baiba sāka spārdīties. — Apvilcis manas ģimenes bikses un tad vēl runās!

— Nesteni! Iedzēsim! Kā tad ārzemēs mūsējie dzīvo — bojā neaiziet neviens. Kaut kāda izeja arvien ir, īpaši mūsu valsti, kur ar likumu neviens nedrīkst mirt no bada.

Vins Broņas galvā bija radijs negaidītu apskaidribu. Kaut vājš, tomēr narkotika! Viņš iedūra cigaretes galu mājas svētlības podā pie citām cigaretēm un, apakšbikšu saitēm plivojot, soļoja pa verandu. Baiba, sēdus piecēlusies, vēroja viņu caur tikla aizkaru no «guļamistabas».

— Mūs izglābs pašnāvība! Tad jau cilvēki nebūtu izgudrojuši pašnavību, ja no tas nebūtu nekada labuma. Ir!

Cauri viņa rožainajai miglai līdz Baibai no šīs runas atklāda tikai viena atziņa — Broņa grib, lai viņa mirtu...

— Broņa, bet man vēl ir trīsdesmit kapeikas pastmarkam... Varbūt pieņem telegrammu uz pēcmaksu, lai sūta naudu... Un sestdien plāvē būt baigā balle...

— Pašnāvība nenozīmē nāvi! Velns, tās šņores! — uzkāpis uz apakšbikšu saitēm un paklūpis, viņš zūdiņās. — Kas pašnāvība ir? Filozofiski, eksistenciāli? Tā ir sazināšanās ar apkārti... tas ir... ka es gribu kaut ko svarīgu sa-

cīt, bet neviens neklausās, ko es saku. Tas ir ... stiprs kliedziens.

— Tad jau nav jāmirst, tad jau var magneto fonu uzgriezt vēl stiprāk, — dīca Baiba.

— Pašnāvība ir kliedziens cilvēka istajā balsi, es lasīju vienā psiholoģijas grāmatā. Mums sabiedrība nedod ēst, un to mēs viņiem metīsim acīs ar pašnāvību. Kā arzēmēs tagad dara pašnāvības?

— Merilina iedzēra miega zāles. Bridžita arī divas reizes, bet viņai izpumpējuši kuņģi... Ak miega zāles?

— Pareizi Mēs tapat! — Broņa apstājās pretī Baibai.

— Vai nevarētu ar galvas tabletēm, — šī iečinkstējās.

— Nē, jo tam neviens netices. Man ir līdzī... — Broņa no mugursomas kabatiņas izvilka divas tūbiņas. — Fenobarbitāls, lumināls. Ja katrs šito izdzer pa tukšam — beigas! — Viņš saslējās.

Baiba sāka šķielēt uz durvīm. Nekā -- ja lēktu augšā un maktu, sapītos tukla...

— Kartibnieks! Tabletes es ieberu atpakaļ somā, bet šitos traukus atstājam redzamā vietā, nu, te uz grīdas, pie sliedīšņa. Kur kalendārs? Istaba uz apaļā galda. Kā tad — kā jau laucīniekiem... Ierakstīts ātrās palīdzības un ugunsdzēsēju numurs. To mēs uzrakstām lieliem cipariem uz papīra. Lai tad lauza galvas. Tā... un nometam tepat tuvuma Ātrā palīdzība atradis miega zāļu traukus; šos telefona numurus. Tātad saindējušies, grasījušies saukt ātro palīdzību, bet jau zaudējuši spēkus... Palīdzība palīdzēs un sāks interesēties, atradis, ka mums nav bijis ko ēst! Mus noteikti paēdinās.

Baiba ar delnu izberzēja asaras, un ap acīm krāsu paletes vietā iestājās krāsu haoss. Lai, dzīvības briesmas vairs nedraudēja! — Bet ka mēs paziņosim ātrai palīdzībai? Tante ar labā — nav ievilkusi telefonu. Dzīvo kā laukos.

— Vienkarši. Uzgriezīsim skaņu uz visvisstiprāko. Atskries vismaz tas tips biksītēs vai kāds cits, pamanis miega zāles, mēs gulēsim kā beigti, un šis paziņos, kur vajadzīgs.

— Nāc paglaudi man galviņu ... — Baiba vēlējās atlidzināt Broņam par intensīvo domāšanu un gaidāmajām vakariņām slimnīcā un, rokas paplētusi, atlaidās guļvietā. Milēties neizdevās, jo abiem bada sajūta grauza vēderus. Palaiduši gaisa ansambli «Prokul Harun», viņi saļima un sāka gaidīt ātro palīdzību.

Tā ieradās reizē no divām pusēm.

Abi matroži, veselīgā un apmaksātā dzīves veida norūdīti, no pagīrām nejuta nenieka. Līdz pusdienai viņi ar laivu izlaida likumu pa oficiālo, ar biedinošiem uzrakstiem norobežoto peldvietu, ar megafonu jautrā balsī draudēdami peldētājiem: «Pilsoņi, peldieties tikai divas stundas pēc barības uzņemšanas!», «Noteikumu neievērošanas gadījumā lieta tiks nodota administratīvajai komisijai!», «Dzīvību iespējams apdrošināt Lauku ielā septiņi.»

Kad pēcpusdienā peldētāju nebija, viņi pieairējās līdz likumam, kur bija ieliktas ūdas līdakām.

— Nu ziepes — Binniji noslikuši! — viens ievaidējās. Pie upē ielikuša zara aizķēries dzelzens krekls, pa straumei izgludinājies tā, ka varēja pat izlasīt uzmundrinošo uzrakstu «Fit!». Kreklu izvilka. Izradījās, ka tie ir divi, bet pašu slikoņu nebija. Ko nu? Ziņot iestādēm, ka postenī kopā dzēruši? Būs baigā ziepe. Redisam

iešāvās prātā, ka ar darbu iespējams izpirkt Jehkuru pārkāpumu. Un, uzlikuši acenes, iemaukuši pēdas plezmas, viņi sāka strādāt pa nopielnam — pirmo reizi šajā vasarā. Metru pa metram izbīdāja upi visā platumā virziena no posteņa uz leju. Ar bedri, kurā auga ūdensrozes, gāja visgrūtāk. Te vajadzēja nirt pa istam. Dibens dūņains, redzēt nekā, jāpalaižas uz kāju tausti. Uzkāpa uz audekla maisiņa, bet tam viņi nepiešķārās. Pieredze mācīja, ka naudu neslicina, tikai ārlaulības kaķēnus. Liķi bija aizpeldējuši tālāk. Gaidīt trešo dienu, kad paši uzpeldēs? Sirdsapziņa to neatļāva. Jāziņo.

— Vei, bet vēl pēc pusdienām no būdas baigi dragāja mūziku! — Tomāts atplauka.

— Idiņš — tā ir maskēšanās: uzliek ilgspēljošo, novērš uzmanību un pēc tam paši nošauj vai noslicinās, — pamācīja Rediss. — Ilpiji domā pavisam citādi nekā tu.

Pa ceļam uz miliciju nolēma iegriezties pusrijā. Ar kreklīm rokā viņi sasniedza Sviķenes ceriņu krūmus tai pašā mirklī, kad pagalmā ienāca komisija ar Liplantu priekšgala. Mūzika bija apklususi.

— Kas jums? — Liplants vaicāja.

— Mēs... patiesībā nemaz kopa nedzērām, «Bisers» bija viņiem līdzī...

— Kam līdzī, ko muldī?

— Nu, Biinijiem, kas laikam noslikuši... — izdvesa Tomāts. — Upē atradām viņu kreklus.

— Tas nebija peldētavas teritorijā, — papildināja Rediss.

— Tātad kopā žūpojāt posteni darba laikā, — Liplants stingri atkārtoja. — Paši atzināties. Un pēc tam viņi noslika. Sakasijāties? Draudējāt?

Matroži sāka prālot, vai tiešām viņi nav kaut kā vainīgi... Apkārtne arī šķita savāda, kā pēkšņi pamesta. Mauriņā zaļsvitrains, zirgu samidits matracis. Verandas durvīs vējš sēri kustināja resna striķa galus. Pie kāpnēm alumīnija katliņā pienains ūdens, kura peldēja koka karote. Ap verandu nokaltušās karšurozes bēdīgi nolaidušas lapas.

-- Visumā drūmi... — teica Bērtulis.

-- Pagaidām varat būt brīvi. No glābšanas posteņa neiziet! — rīkoja Liplants, paņēma mitros kreklus, pirmais pašķīra striķus un iegāja verandā, cenzdami ar savu sandali nesamīdīt iespējamā nozieguma pēdas.

Tā kā ātrā palīdzība šnicoles vēl neveda, Binijs atskaņotāju izslēdza. — Vel drusku jāpādomā, — viņš teica. — Pēc jogu sistēmas vislabāk domāt kakla stājā. Neru, reiz bijis Indija tads prezidents, katru ritu piecas minūtes un tāpat konferencēs izgājis ārā un šitā... — Broņa, uz tahtas atkritis, atbalstījās uz spranda un uzvija kājas gaisā, pēc tam ar rokām vidukli atstutējams.

Baibai izdevās pacelt tikai kājas un pusdibenu. No jocīgajām biksēm regojās ārā tievi stilbi, kurus rotāja netiri papēži. Tomēr arī viņa jūta, ka vaigos ieplūst asinis un domāšana kļūst skaidrāka.

Sini klasiskajā jogu asanā, ar pēcpusēm pret durvīm, viņus sastapa komisija. Soļus izdzirduši, viņi pozu nemainīja. Kurš jogs garāmgājēju dēļ jebkad ir pārtraucis koncentrēties uz saules mezglu, tas ir, uz nabu!

Neredzētā aina komisiju pārsteidza, jo kolektīvu jogismu viņi redzēja pirmo reizi. Liplants atļapas pirmais. — Nosliukuši tālād nav.

— Kaut kas pūst, — ošņājās Ķergalvis, jo caurvējš no virtuves atnesa kaķa atriebības indīgo smaku.

Tuksnesīgā apkārtnē ar nokaltušām mirtēm, sažuvušiem kaktusiem, tiklā iesieti zariem un lupatām. No portretu galerijas pie sienas pāri tahtai bija pārlicies kārns, drūmi matains, rampas uguņos brūni iededzis jauneklis ar šaušalīgā kliezienā pavērtu muti. Šņorkreklis uz krūtīm atklāja bezdievīgi spalvainas krūtis. Viņš turēja ģitāru un kaut ko brēca.

Suneps no grīdas pacēla tūbiņas un papīriņu ar telefona numuriem. — Fenobarbitāls... Tukšs. Numurs 2868

— Slimnīcas ātrā palīdzība... — ieminējās Simsone.

— Pieņemsim... Pašnāvības mēģinājums ar miega zālēm, paši gribējuši izsaukt ātro palīdzību, nespēks... — Bērtulis virknēja faktus.

Binnijiem šī balss šķita neizsakāmi simpātiska. Uzķēries, muļķis! Bet Baibas uzceltā piramīda mazliet sašķobijās.

— Diez vai. Pēc miega zālēm guļ un nekustas, bet šitie kustas. Bet kapec viņi tadi... jocīgi? — gudroja Ķergalvis.

— Dažiem pēc miega zālēm rodas pretēja reakcija, psihisks nemiers, murgi, — paskaidroja Simsone. — Ja miega zāles, tad jādod kofeīns un jāizpumpē kuņģis. Pa, pa, man somiņā sterila šļirce un kofeīns ar. Vispirms gan izūestsim svaigā gaisā, tad es ieduršu...

Liplants samudzināja tikla aizkaru, un visi iegāja «guļamstabā». Baiba ar aizvērtām acīm

gulēja, pareizāk sakot, ačgārni stāvēja ārmalā. Liplants ar Ņergalvi kā stiprākie ķēras klāt, viens pasīta padusē kājas, otrs bidija roku zem muguras, lai paceltu vidukli.

— Negrābstielies! — Binnija iespiedzās, izrāva kājas un atvēra nīknās, melnos atvaros ieguldītās ačeles. Snīceli nedos, bet pumpēs ārā to pašu vīna mazumiņu! Pašnāvības mēģinājums izjaukts. Arī Broņa atmodās. — Ko nāk iekšā bez klauvēšanas!

Komisija mazliet sakaunējās, ka pilnīgi dzīvas būtnes noturējuši par pusmīroņiem. Apmulsumu slēpj ar bardzību. Liplants no portmonejas izņēma papīru. Papīrs mīlīča rokās godīga cilvēka acīs tikpat bīstams kā pistole, bet šītie divi pat acīs nepagriezta uz to pusi.

— Pilsoņi, ienākusi sūdzība, ka jūs sistemātiski pārkāpjat izpildkomitejas lēmuma par sabiedriskās kārtības aizsardzību pirmo punktu, kurš nosaka, ka dzīvokļos no plkst. divdesmit trijiem līdz septiņiem ritā aizliegta skaļa radio, magnetofonu, tranzistoru, atskaņotāju un citu mūzikas instrumentu darbība, skaļa dziedāšana, kā arī trokšņošana, kura traucē iedzīvotāju mieru un atpūtu.

Binniji nolaida nogurušās kājas un palīda zem palaga, jo tikai paši rūdītākie hipiji spēj gulēt apakšveļā uz skatuves. Vīnē gan viens esot skatītāju acu priekšā pat nolaidis ūdeni.

— Tas papīrs uz mani neattiecas. — Binnijs aizsmēķēja un pagriezta komisijai muguru.

— Mēs visi esam dzirdējuši, ka no jūsu mājas nāk rēcieni! Rēcieni, tā ka ... rīkle būtu pilna ar angīnu, — uztraucās Ņergalvis.

— Tikai nevēģām tā izklausās. Tas ir Sačmo. Nēģeru dziedātājs Luis Armstrongs, — atbildēja

Broņa. — Vai nu atnesiet man šniceli, vai ejiet projām!

— Es atkārtoju: par jums sūdzas! — Liplants pavicināja papīru.

— Tā ir sūdzība par nezināmu personu, nevis par mani. Tas rakstnieks pat nezina, kā mani sauc.

Komisija sanāca ap Liplanta papīru. Tiešām — uzvārda, vārda un kaut vai nepareiza tēva vārda nebija, tikai: «jauneklis ar bārdiņu un meitene ar vasarraibumiem, kuri dzīvo Amālijas Svikas mājā».

— Pilsoni, kā jūs sauc?

— Tāpat kā manu tēvu. Un tēvu tāpat kā vec-tēvu, un mani tāpat kā manu vectēvu.

— Atbildiet pieklājīgi! Jūsu dokumentus!

— Dokumentus es nicinu.

Ķergalvim patika aktīva rīcība. — Tādā gadījumā ar visu gultu aizvāksim uz iecirkni personības noskaidrošanai. Ta redzēs!

Broņa pagrieza galvu. Ķergalvis, viegli sprogainiem, tumšiem matiem, cikstoņa pozā bija noliecies uz priekšu. Izskatījās pēc avīzēs redzētā profesionālā smagsvara. Par tādu galvot nevar.

— Ja jums tā vajadzīgs — uz palodzes.

Liplants paņēma pasēs zilos apvākos un lasīja: — Broņislavs Kamcernieks, dzimis 1955. Baiba Svika, dzimusi 1955. Pierakstīti Rīgā.

— Pilngadīgi, bet neizskatās, — Spore pirmo reizi pavēra karmīnsarkanās lūpas.

— Jūs vispār neizskatāties, zaļas bikses kā vardei, — izgrūda Baiba.

— Kur strādājat?

— Atpūtas trestā.

— Mācāties?

— Fu, tad neredzīgi — hipiji! — iesprauslojās Baiba. — Bet jums jau tā tumša lieta.

— Ak dievs, kas noliklos, ja šitādi ērmi būtu vairāk... — nopūtās Špore.

Broņā pamodās teorētiķis. — Skaidrs, ka mūsējo ir maz. Tā jau nebutu dzīve, ja katrs būtu tāds kā mēs. Tad jau mus neviens neredzētu. Tad jau nebūtu mūs.

— Kāda te cūciņa... Cik zemu gan jauni cilvēki var krist, — nopūtās Špore. — Veļas mazgalavā viņi nav bijuši ne reizes.

— Kaut guļu uz grīdas, uz jums es raugos no augšas, — atbildēja Broņislavs Kamcernieks, ar pārakuma smaidu griestos vērdamies.

Komisija nospiesta brīdi klusēja, tikai Bērtulis sevi smaidīja. Bezkaunība kopa ar asprātību nav nemaz tik bieži kopā sastopama.

— Nogriezt šitādiem matus! — pirmais atpās Ķergalvis.

— Nav vērts, raksturs no tā nemainās. Ja jau tas palīdzētu, miliciju varētu samazināt un tai vietā atvērt bernudarzu. Redziet, šo to viņi jau nogriezuši, bet raksturs nav mainījies. — Ārste Simsone rādīja uz grīdu pie guļvietas. Tādas kā pelekas skaidiņas un zivju zviņas. — Nagi un varžacis, — paskaidroja ārste.

Bērtulis atkal aiz arstes smaida saskatīja ironisku smīnu Bistama persona.

Baiba dusmas sacīta zobus. Liplants atķērās, ka rokā vēl papīrs, kura deļ visi ieradušies.

Viņam bija paradums sīkajiem huligāniem un mazvertīgu priekšmetu zagļiem raudzīties tieši acis un ilgi. Bija vairāki gadījumi, kad pēc pusstundas sīkie nelieši, slavēt noguruši, atzinās pat tados parkapumos, kurus Liplants nebija zinājis, un parkapumus pat nožēloja. Nostājies tahtas

kājgali, viņš sastinga, un gaišo acu skatiens kā bulta tika tēmēts uz to vietu, kur sakās Bronas pagarais deguns. Minūti viņš nerunāja un nemirkšķināja acis. Apkārtējiem šķita, ka no koncentrētā skatiena hipija pauris tulīt paršķelsies un no tā izbirs zaģu skaidas, kas cits tur iekšā varēja būt.

— Kādēļ jūs trokšņojat un traucējat sabiedrisko kārtību?

Sekas Liplanta stingrībai bija: Brona parvilka palagu pāri galvai.

— Es netrokšņoju, bet atskaņoju starptautisku mūziku.

— Mūzika — caur elektriskajiem sitamiem instrumentiem, nevienas dzīvas skaņas, — pavipsnāja Špore.

— Tā ir mehāniskā muzika, atbilst tehnikas revolūcijai. Ta ir tīra muzika. Spēlējiet jūs savas vijoles... Vienu vijoles stīgu laisa no aitu zarnas. Zirga asti velk pa aitas zarnu — tā ir vijole, tā ir jūsu mūzika! Pē...

Mūzika nebija Liplanta sfēra. — Mēs sastādīsim aktu, un jūs sodīs administratīvā komisija ar brīdinājumu vai naudas sodu līdz desmit rubļiem, — pasludināja Liplants. — Jūs ludzas, jums nesa pienu, darbaruķi mokās ar bezmiegu...

— Es jau nekur nestrādāju — ko jūs piedzīsiet? Tad jau nav vērts visā ar piespriest.

Liplants brīdi domāja, kā piedzīt naudu no tāda, kas nekur nestrādā un ir pilngadīgs.

— Tā nīrgāties par sabiedrību! Cilvēki strādā, šie no slinkuma pampst... Vai jums kauna nemaz nav! — Špore iejaucās ar veco jautājumu, uz kuru parasti neko prātīgu neatbild. Šoreiz bija citādi.

— Nav! — Binniji vienbalsīgi atsaucās.
— Jūsu vārdi kā piens no automātiskas gov.

Komisija apklusā, jo pret tādiem, kuriem kauna nav un arī naudas nav, noteikumi par kārtības aizsardzību bija bezspēcīgi.

— Akts būs un vēl par to arī, ka dzīvojat nepierakstīti, par pasēs režīma pārkāpšanu arī maksāsiet!

— Nemaksāsim, tante maksās! — Binniji atsaucās. — Mājas grāmata pieder viņai.

— Ejam! — Liplants vadīja atkāpšanos.
— Vēl ir likums par parazitisku dzīves veidu...

— Neiet krastā. Mēs esam parazīti tikai vienu mēnesi, agrāk bijām skolēni.

Pēdējā atvadījās daktare Simsone. — Man žēl... mēs jūs mazliet vēl traucēsim... Man jāziņo sanepidstacijai sakarā ar zināmiem trūkumiem sanitārajā stāvoklī. Varbūt tiks hlorēts jūsu pagalmā un varbūt pat jūsu guļamistaba. Uz redzēšanos!

— Negribu jūs redzēt! — atkiedza Baiba.

— Sievietes uz ginekologiem tā nekad nesaka, — pamācīja Simsone. Tad visi pazuda.

— Illors ir spēcīgs oksidētājs, — Broņa atcerējās ķīmiju... Viņus izkvēpināt kā kaut kādus dizentērijas baciļus! Tas būtu pret likumu, to nedrīkst un nedarīs.

Plavā Liplants noslaucīja sviedrus. — Kaut viņi būtu bijuši piedzērušies, tad vestu uz atskurbluvi... tagad nekā. Labāk dodiet man bandeditus...

Binnijiem galvas tagad bija tikpat skaidras, cik vēderi tukši. Sovakar vairāk nekā nevarēja izdomāt kā tos pašus kartupeļus. Ar grozu viņi

devās uz nodzeltējušiem lakstiem piemētāto lirumu, drūmi, kā uz spaidu darbiem.

Te pagalmā ienāca vēl viens ciemiņš — gleznotajs Narbūts, džinsos un kedās, kā no kultūras nama. Atpūtas vakarā ar Narbūtu viņus kultūras namā iepazīstināja Azanda.

— Labvakar! Mūžīgi svētki! — Narbūts jūsmīgi izsaucās, Binniju neparastās bikses ieraudzījis.

— Kas par svētkiem, ja nav ko ēst...

— Ši tūristu mītne pieder jums?

— Tēva brāļasievai Amālijai, bet viņa aizbrauca uz Karpatiem un pa to laiku atstāja mums, — paskaidroja Baiba.

— Skaisti. Vai jūs nevarat izīrēt uz kādām divām nedēļām to šķūnīti? Tikai kur pārgulēt, pa dienām es mālēju, un vēl... kaut kas konfidenciāls, bet jūs jau esat moderni ļaudis, jūs sapratīsiet — es te pagalmā gribētu gleznot vienu aktu, vienu plikni... saprotiet...

— Ojā! Garden-party. Visi kaili. Tāpat kā Zviedrijā un Dānijā...

— Ja jau patik, sauciet tā. Un vai jūs pa to laiku... nevarētu mazliet pastaigāties?

— Skaidrs. Nav jau ko maisīties, — piekrita Baiba. — Bet, ja pa to laiku list lietus un man jāsēd «Ūdensrozē», tad vajadzīgas finanses.

— Gaiša domal Tādēļ jau atnācu, lai atnestu jums naudu. Cik saimnieks prasa?

Naudas nicināšana sadūrās ar naudas vajadzību. Ja jau viņiem sabiedrība par velti nedod pat desu par rubli astoņdesmit kilogramā, tad no sabiedrības jāņem nauda.

— Jūrmalā par kazas būdu prasa piecdesmit mēnesī, — ieminējās Baiba.

— Bet tad par to naudu esot arī kazas smaka. Te jūt tikai kaķi. Divdesmit.

No prieka smaida tikai parastie muļķi. — Var jau... — skābi piekrita Baiba.

Narbūts nolika uz galdiņa vienu sarkano. — Avanss. Otru pēc divam nedēļām. Tikai vēl viens luguuns: kamēr te uzturos, vai jūs neatļautu pagalmu izslaucīt: nāks dāma... — Jo Narbūtam palika nelāgi, kartupeļu mizas, drāzas un cigarešu galus pamanot.

— Atļauts! — Broņa augstsirdīgi piekrita, naudu pievācot. Sarkanais papiriņš viņu padarīja svarīgāku. Lēni dūmus pūzdams, viņš atspiedās pret verandu un sakrustoja kājas. — Vai jums ir ārtaulības bērni?

— Pagaidām nav.

— Lieliem māksliniekiem ir ārtaulības bērni. Pikaso bija vismaz trīs.

— Tādā gadījumā cerības kļūt par lielu mākslinieku man vēl paliek. Rīt pēcpusdienā būsim klāt. — Un Narbūts pazuda cerīnos.

Krekli bija izžuvuši, klučkurpes arī. Tovakar «Ūdensrozē» viņi noēda divi rubļi piecdesmit.

— Es teicu, ka mūsu sabiedrība nevienam neļaus aiziet bojā, — mājās atgriezies, teica Broņa. Baiba viņu pateicīgi apkampa.

Pēc katastrofas Alnis Melkājs, no rītiem pusplikš pa tukšo fotoateljē staigādams, skaļi skaitīja: — Dzimis septiņpadsmitajā martā 1954. Māte Ilze, dzimusi Pulniņa...

— Pieņemsim, pieņemsim, bet man tas jau zināms, — iejaucās Bērtulis, savā istabā pirmo cigareti dedzinādams.

— Es pārbaudu, vai no kritiena nav cietusi atmiņa... — Un tad, sāpēs viebdamies, lēni vicināja rokas kā dzirnavu spārnus. — Dod naudu, jabrauc pēc mūzikas kastes un jāsamaksā par zvanu un atslēgu.

Pie viena gribējās satikt meiteni, jo sāncensi aizvizināja sarkanā krusta kariete. Bet no vajadzīgajiem diviem simtiem Bērtulim bija tikai desmitā daļa.

Arzemēs būtu vienkārši: uz katra ielas stūra bankas tikai gaida, lai kāds aizņemtos naudu mūzikas kastes pirkšanai. Birzgalē valsts bankā tu nedabūsi ne cigaretēm. Annija! Dārzs rādīja, ka viņa ir sieviete ar saimnieces ķērienu un dzelzs rezervēm, ja jau pirksti apstipoti ar zeltu. Pagaidīt vakaru, lai piedāvātos aplaislīt dārzu? Nē, tad būs vēl jaskalda malka. Ne jau tāpēc Bērtulis muka no Gaujaskalna, lai bez izvēles kristu jaunā verdzībā.

Divpadsmitos viņš ieradās pie Annijas, lai lūgtu īstermiņa kredītu.

Iedūšojies ar glāzi vīna, Bērtulis piegāja pie letes. Annija sakrustoja rokas zem krūtīm un uzmetās uz letes viņam preti, tā ka gandrīz saskārās viņu melnie un blonde mati. Annija bija iesmaržojusies ar rugteno, romantisku meža ēnu atgādinājošo «Leldi». Bērtulis izsūtīja izlūkos savu samtaini bruno acu skatienu.

Kārojas glāze ungāru «Vērša asinis», bet trūkst naudas, saprata Annija. To var, reizē būs jāpalūdz, lai vakarā aplaista dārzu, citādi sāks birt āboli. Un Annija apskatīja (te labo, te kreiso) Bērtuļa aci. Ar tādu apskatīšanos reizēm sākas skūpstīšanās.

— Annija, es jums uzlicos. Man ir ļoti izdevīgs pirkums priekš mana «salona»: apmēram

simt gadus veca mūzikas kaste ar metāla plātēm, kuru pārdošu tālāk konservatorijas muzejam.

Annija saprata: trūkst naudas. Viņa ieelpoja, lai, krūtim virs letes cilājoties, parādītu dziļu saviļņojumu. Aizdot naudu! Vientuļas sievietes taciņa uz klusu laimi...

— Izdevīgu pirkumu garām laist — nekad. Vai tie būtu garie zābaciņi vai mūzikas kaste. Ja acumirkli jums trūkst brīvas naudas, palīdzētu labprāt.

Debestiņ! Bērtulim gandrīz acis saskrēja asaras. — Bet man vajaga daudz — vismaz divi simti. Protams, tikai uz divām nedēļām, līdz aukcionam.

— Tas iespējams.

— Bet man vajaga tūlīt!

— Arī iespējams. Palūgšu darba biedriem un rīl nolīdzināšos.

Bērtulis tikko paguva izdzert kafijas tasi, kad Annija jau pamāja ar stingro, līdz elkonim kailo, ar sudraba ķēdi, diviem gredzeniem un sārtu nagu laku greznoto roku. Bērtulis sekoja kambīzīti aiz letes, kur bija sakrautas alus kastes, paplātes ar ķilavmaizītēm un atradās galdiņš ar pavadzīmēm un citiem papīriem.

— Mēs esam nedaudz draugi, es tā ceru? — Viņa pienāca Bērtulim tik tuvu, ka viņš jūta no Annijas izcilākajām, ar plānu drānu segtajām vietām, kā jau pēc fizikas likumiem, pārlecām dzirksteles uz viņa vārgo augumu.

— Esam, es ceru, es vēlētos, pat vairāk nekā nedaudz! — viņš dedzīgi atsaucās. Pēc divām nedēļām, kad salons būs izpārdots, varēs izbeigt jebkuru draudzību un pats mājās dzert svaigi maltu kafiju ar litriem.

— Reizēm saskaņa izput, ja naudas lietas nav skaidras.

— Kā tad! Kādēļ tāds sprediķis?

— Labi, ka jūs saprotat... — Annija no rokassomiņas izņēma pildzīmuli, sauju naudas un uz galdiņa nolika papīru. Parādzīme, paraksts, ka aizņēmiēs un atdos pēc divām nedēļām. Ak tāda izskatās patiesas draudzības izpausme... Vēl labāk! Tātad Annija patiešām netaisās viņu nopirkt, bet tikai naudu aizdot. Parakstījies un naudu saņēmis, Bērtulis pajokoja: — Bet procenti?

— Procentus likums aizliedz. Bet ceru, ka jūs labprātīgi... — Un atkal dzīva elektrība lēca uz Bērtuli, kurš ar naudu kabatā jutās imūns un brīvs.

Mājās, Alnim atdevis naudu un instrukcijas, viņš atšķīra kriminālkodeksu. Neatradis tāni terminus «atzinība» vai «pateicība», viņš uzrakstīja divas vēstules, adresētas rajona kultūras nodaļai.

Pentēs Alnis ieradās ar sajūtu, it kā dotos ciemos. Diķis un vitoli pie auto piestātnes likās sen pazīstami. Te viņš mazgāja cāļus. Afrōpapasu frizūra un veste ievēribu nerādīja, tātad arī aizdomas par ielaušanos vecu zābaku noliktavā uz viņu nekrit. Naski soļojot, viņš drīz sasniedza pirtīņu ar pusjumtu, uz kuras griestiem bija sagrābstījis veco pastalu. Nātrēs kūtsgalā tāpat slēpās vecie atsperrati. Gundegās spoīrais maurs šķīta tikko atnests no ķīmiskās tīrītavas, un suns Lampata ar foksterjera skropstām, uz akmens padurvē gulēdams, ierējās tikai trīs reizes.

Durvīs parādījās Inta, tāpat linziedu zilos svārciņos un apelsīnu mizas svīteri. Uzbužinātie mali kā bieza bruņu cepure ielvēra nopietno seju.

Alnis smaidīja, kā saka, bārdā, teica «Labdien!» un gaidīja, kad meitene nokāps no sliekšņa augstumiem. Tā kā nekas līdzīgs nenolika un logā blakus durvīm, viņu pētot, parādījās sveša sievietes seja, Alnis apmulsa.

— Es gribu samaksāt par zvanu, atslēgu un zobgaļa kalendāru.

— Vectēvs teica, ka naudu neņemšot, tie krāmi tāpat pa bēniņiem mētājušies.

— Man neērti...

— Jums ar kaut kas neērti? Drīzāk ticu, ka jūs tai noliktavā ielauzāties pēc zābakiem, nevis pēc cūģeļiem, — mazā atcirta. — Vectēvs teica, ja tāds čigāns atradies, lai pievācot vēl citus krāmus. — Un viņa iznesa no nama aprūsējušu bruņu cepuri. — Pēc kara tanī vārijuši vēžus. Kaimiņos vēl tādas vai desmit.

Ja ar viles galu cepurē izlauzis «ložu» caurumus, aizies kā «kauju trofeja». Der. Alnis pagājās un saņēma kasku. Tanī bija ielikts kā zāģis robains, izrūsējis sirpis un dzeltena sienas pulksteņa ciparnīca ar sārtām rozēm stūros.

— Pasakiet vectēvam no manis sirsnīgu paldies. Vai viņš smēķē? Atvedišu Kubas cigārus «Korona».

— Vectēvs pats var nopirkt tādus ar sīnītiem. Pagaidiet... — Un atkal pazuda istabā.

Kādēļ tik pikta? Viņš bija cerējis parunāties par mākslu, cerejis, ka viņu aicinās istaba pie balli aplāta galda, uz kura māla vāzē ieliktas rudzupuķes, pipenes un madaras. Ja meitene macās Bulduros, uz to varēja cerēt. Tādēļ arī jur-

nieka krekla vietā viņš zem vestes bija apvilcis baltu kreklu ar vajejo Šillera apkaklīti. Par velti...

Inta parādījās ar tadām kā milzīgām kafijas dzirnavām un, padzinusi slinko suni, nolika tās uz plakanā akmens.

Pusmetra plata, kubiska, sārtrūna koka kaste. Zem vaka metāla veltnis ar daudziem zobīņiem. Sanos pamatīgs kloķis, vēl visādi misiņa stieņi.

— Te ir tā muzikas kaste. Cetras plates līdzī. — Un pacilāja četrus caurumus, netīri apsūbējušus, no dzeltena skārda izgrieztus diskus. Uz tiem manija mūzu baltā tunikā līru spēlētājam. Uz vienas plates bija rakstīts «Chant des fiacres viennes». Kamēr Alnis brinījās, Inta uzlika plati, dušīgi sagrieza kloķi, plate sāka griezties — un atskanēja kā ar lēnu mandolīnu spēlēja Gļinkas «Kamarinskaja». Inta uzvaroši paraudzījās uz augšu Alni un gandrīz pasmaidīja.

— Smails jauns piestāv vairāk nekā dusmas...

— Pati zinu, kas man piestāv. Ipašnieks man teica — divi simti.

Alnis tulīt samaksāja. No operācijas «Mūzikas kaste» viņam atlēks savi rubļi piecdesmit. Kasti iesēja maīsa un iegremdēja mugursomā. Ko dara jauneklis, ja trūkst iemesla uzrunāt zelleni? Viņš prasa dzerl, bija rakstīts 1910. gada «Majas padomniekā». Gudri toreiz bijuši ļaudis...

— Vai nevarēiu... kaut ko nodzerties?

— Paniņas, skaņu pienu vai bērzu sulas? — bargi noprasīja meitene.

— Sulas, Rīgā jau nedrīkst bērzus urbt.

No māla krūzes sulas dzerdams, Alnis ar vienu

aci vēroja sulās peldošo rozīni, ar otru meiteni. Kādēļ tik savāda?

— Jūs uz mani dusmīga? — viņš nenocietās.

— Jā — iegāzt otru grāvī! Un ja viņš nosis-tos? Fui...

Tā tad runa ir par Ķipēnu, motobraucēju. Pār-pratums!

— Es tak viņu nenogāzu! Es pat neesmu ne-vienam teicis, ka viņš no sēdekļa pūlējās mani nopurināt...

— Visi Birzgalē zina, ka jūs aizmugurē val-stījāties kā maiss un viņu apgāzāt. Negodīgi. Tad jau labāk... būtu kāvies.

Tā tad meitene domā, ka viņš, greizsirdības mocīts, tišām apgāzis motociklu. — Tik sekli par mani domāt... — Alnis sašļuka.

Meitenē cīnījās lepnums par to, ka viņas dēļ sarikota pat satiksmes katastrofa, ar sašutumu par asiņaino darbu. Ko darīt, ja šis lamzaks visu svēti noliedz?

— Pierādiet, ka neesat viņu apgāzis!

— Ja pierādišu, vai driksstu piezvanīt?

— Tikai tādā gadījumā. — Un aizgāja.

Kā kaujas zilonis ar milzīgo mugursomu pa priekšu viņš Pentēs ielauzās autobusā un neuz-aicināts samaksāja par bagāžu. Birzgalē, izlicis mūzikas kastī, bruņu cepurī un sirpi Bērtuļa gul-tas priekšā, apmainījis balto kreklu pret svit-raino, viņš devās meklēt Ķipēnu. Telcateljē pa-teica, ka Ķipēns dzīvojot pie Ķipēniem Pasta ielā.

Ķipēnu namiņa priekšnamā uz grīdas gulēja zābaks ar pārgrieztu stulmu, objektīvs katastro-fas liecinieks, bet tas neprata runāt. Kritiens iznācis diezgan dārgs, jo zābaka vērtību darba nespējas pabalsta neieskaitīs. Uz istabas durvīm

bija uzlīmēts no žurnāla rūpīgi izgriezts sarkans motocikls, uz kura jāja kosmonautam līdzīgs radijumis. Istabā dziedāja četri bitli. Pēc piedauzīšanas Ķipēns tos pārkliedza: — Lūdzu!

Uz tahtas gozējās atskaņotājs. Galds apklāts ar plēvi un nokrauts motora detaļām. Pie sienām ierāmēti diplomu. Minibufetes vitrinā divas kafijas tasītes un trīs kausi, viens zili emaljēts, otrs neticami spoža zelta imitācija. Pats Ķipēns, pusplīks, bet rūpīgi uz augšu sabīdītā frizūrā, sēdēja pie galda, ieģipsēto pēdu un kruķi sev blakus nolīcis, un ēda zemenes. Alni pamanījis, viņš atņēma sveicienu un atkal ēda zemenes.

— Jūs esot teicis, ka es jūs apgāzis.

— Vai tad jūs neapgāzāt? Ja jūs tur ar garo augšdaļu nelocītos uz nepareizo pusi, es kurvi izņemtu par pirmo, tas ir štrunts priekš manis.

— Ko jūs braucāt kā traks!

— Ko tad jūs sēžaties virsū, ja nezināt, kā jāuzvedas! Palocīties nevar. Sēd kā ar valēju pudeli uz galvas. Ariverderči, kamēr neesmu jūs iesūdzējis par saviem zābakiem!

Tikai izejot, Alnis ievēroja, ka Ķipēns jāteniski sēd uz motocikla sēdekļa, kuru balstīja stabila, gtidā ielaista dzelzs caurule. Apsēstais. Varbūt pa nakti viņš pie griestiem piesien motocikla stūri un tur ragus... Ja neticēs tāpat, tad pierādījumi nelīdzēs.

Jūrnieka kreklis sviedrēja, bet pusplīks jau te pa ielām staigāt nedrīkstēja. Viņš iegriezās «Ūdensrozē» iedzert pudeli alus, lai padomātu, kā tagad Intai bezvainību pierādit. Kopš šim trim tikšanās reizēm meitene jau šķita kā draugs, kā laba paziņa. Kā ne — viņa taču glabāja ielaušanās noslēpumu...

«Udensrozē» Alnis pamanīja Bērtuļa dzeltenās žaketes muguru. Blakus nišā viņš sēdēja blakus Annijai.

Savācis kultūras nama avīzes un pie kioska lantiņas paglabātos «NBI», uzmetis plānu pasākumam par juridisko audzināšanu, Bērtulis atgriežas «Udensrozē», lai visumā veiksmīgo dienu aplacītu ar alus pudeli. Nodēvusi maiņu, gadījās arī Annija. Tagad nu nevarēja izlikties, ka nav naudas, jo Annija pati no rīta aizdeva, un, iekšeji vaidēdams, Bērtulis paņēma divas rislinga glāzes.

Un tā — bez simboliskā vīģes lapas priekšautiņa Annija atsedās viņam blakus. Viena glāze un dienas nogurums noskaņoja Anniju uz pratošanu. Augstu vērtēdama Bērtuļa dzīves izpratni, viņa nopūtās:

— Rādi visu dienu smaidu, kamēr ģūni vai krampis metas... Tā jau no malas — kas tur — ielej, paskaita naudu, bet kaut vai nostāvēt visu dienu! Lai nak, lai stāv tas sievas, kuras mani aprunā, pa nedēļu dabūs lielās vēnas. Un vai katra vares izturēt, ka tevi desmit reizes dienā izģērbj līdz kreklam? Katrs piedzēries vecis lūras cauri drēbēm... ja vien tev nav vatnieks mugurā. Patiesība kroga — vesēļbai kaitīgs darbs, īpaši nerviem bistams darbs... Pensiju vajadzētu ātrāk neka kādai desu pārdevējai... Alkohola tvaiki arī... Tu esi viena, bet sadzērušies vīrieši desmitiem. Un šie lik glūn, piedodiet, it kā taisni viņi būtu — gulta tie jestrākie. Cik aēģārni, un tādēļ daudzas sievas mūs neieredz. Kaut gan, no otras puses, katrai sievietei patīk, ka vīrieši uz tevi paskatās. Tādēļ jau

maina kleitas... Kosmētiskās rūpniecības tikai sieviešu dēļ. Piedodiet, tas ir nogurums, bet gribas ar kādu parunāties... — Annija pieklusināja balsi, un Bērtulis sajuta, ka viņas gurns atkal izstāro no krāsus izvilktā maizes klaipa mājīgo versmi.

— Jā, katrai maizei sava garoza, — Bērtulis piekrita. Bet kas tad Anniju tur ciet šai katorgā? Vai tepat trikotāžā darba trūkst? Lai jau tad pastāsta arī par tiem pilieniem, kuri tiek atrauti katra godīga dzērāja mutei. Un divdesmit pilieni ir kubikcentimetrs, tas zināms vēl no grāmatas «Majas dakteris». Kubikcentimetrs konjaka maksā divas kapeikas... Bērtuļa skatiens uz mirkli iegrimā juras putās, kuras kā mežģīnes piepildīja Annijas dekolētē.

Annija viņa skatienu uztvēra un nočukstēja: — Paldies par komplimentu...

Pie labumiem apkrauta galdiņa blakus nišā sēdēja trīs viri. Drebelīgiem soļiem pienāca ceturtais. Pēc nolūkušajiem vaigiem un varena, savitā spieķa Bertulis pazina pensionēto veikāvedī, kurš te reiz stridējās ar pensionēto prokuroru.

— Tas ir mans galdiņš, — vecais nokrekstēja. — Es te sēdu jau divdesmit gadus.

— Nav jau Anglijas augšnams, kur katram lordam sava vieta, — viens gudri pamācīja.

— Ir gan. — Vecais pievilka brīvu krēslu un apsēdās.

— Tūlīt pie galda viņš sēdēs viens pats. — Annija atgūvās no atcerēm.

Vecais apslaucīja pliko pakausi un pievilka tuvāk brīvu šķīvīti. Tad, cieši paraudzījies uz galda kaimiņiem, pielika roku pie mutes. Vecais sēdēja ar muguru pret Bērtuli, Bērtulis nema-

nija, kas īsti notika, bet lie trīs, stīvi uz veco raudzīdamies, cits pēc cita piecēlās, klusēdami pievāca savus ēdmaņus un aizmetās uz zāles otru galu. Bērtulis paslējās stāvus, bet, pamanijs, ka uz šķīvja žāvājas rozā profēze ar dzelteniem zobiem, arī tūlit apsēdās un izdvesa: — Frankenšteins! . . .

— Redziet nu, ar tādiem es te tirgojos katru dienu. Jo nauda viņiem ir . . . — nopūtas Annija.

Te Bērtulis pamanija Alni, kas rādīja kaut kādas zīmes. Jau atpakaļ? Ar vai bez kastes? Bērtulis kļuva nevalīgs. — Annij, cienītā, ļoti atvainojos . . . ieradies mans aģents, kuram jāatdod tie divi simti, kamēr neesmu nopalaidņojis. — Viņš pēkšņi saķēra Annijas roku, piespieda lūpas delnas virspusei un aizšāvās kopa ar garo matbārdaini.

Tam laikam vajadzēja nozīmēt rokas skūpstīšanu . . . Parasti gan dāma pati sniedz roku tā, lai kungs satvertu tikai pirkstus, nevis grābtu ķetnā visu plaukstu. Tā, piemēram, rādīja filmā par Johanu Strausu un Pēterburgu. Lai nu kā, šai krogā rokas neskūpstīja, tā ka tas jau līdzinājās tikpat retam notikumam kā Birzgalē ugunsgrēks. Annija pavērās apkārt. Zēl, ka neviena no vietējām dāmām to netika redzējusi. Lai klaidonis, Bērtulis tomēr džentlmenis.

— Nu, kasti redzēji? — Bērtulis izelsa.

— Pie tavas gultas.

— Gods dievam!

— Nē, man.

Pa ceļam viņi satika atslēdznieku Zislaku, kas virsvalkā, riku koleriti pie rokas, tirs kā bankas

ierēdnis devās mājup. — Vai par mūzikas kastī uzzinājat? — viņš laipni apjautājās. — Nauda man pie rokas.

Ja pagaidīs, maksās, ko prasa. — Uz salona atklāšanu noteikti būs. Mans aģents šodien apskatīja. Kas redzēts, tas ir reāls.

— Ļoti ceru. — Zislaks pasmaidīja pa visu bālo seju, kāda bieži sastopama atslēdzniekiem, ja nomazgā eļļu un putekļus.

Tovakar Bērtulis ar Alni uzcepa olas, piedzēra alu un centās no metāla plātes izvilināt «Vīnes važona dziesmiņu», kura vēstīja, ka gaidāma peļņa vismaz piecdesmit rubļu katram.

Sapnī Bērtulis bija tērpies zilā žaketē ar spožām pogām kā britu flotes admirālim, un uz krūšu kabatas atradās zeltsarkani izšūta kluba emblēma.

Par Šepskiju, sēdiņu uz kioska alus kastēm, Birzgales sabiedrība gan smējās, no viņa uzmanīja pagalmos izžautās zeķes, tomēr ar viņu rēķinājās, jo gadījumos, kad labi piemaksāja, viņa mūrētās krāsnis vilka un Šepskijam klausīja rīkstīte. Stāstīja par šādu gadījumu. Pie kolhoza kūts no urbtās akas neizdevās izsmelt ne krūzīti ūdens. Tad ataicinājuši Šepskiju. Priekšsēdētājs uzklājis kārtīgu galdu. Turpat diķa malā Šepskijs no vītola nolauzis zaru ar žāklīti un dažādos virzienos, pie sevis kaul ko rūkdams un uz horizontu raudzīdamies, pārstaigājis kūts apkārtni. Pēdīgi iegājis kūti un vienā stūrī sitis ar papēdi pret klonu. — Rok šite! — Uzlauzuši klonu, ielaiduši zemē tikai piecus rorus un uzdūrušies neizsmejamai ūdens āderoī. Kolhoza

priekšsēdētājs un tās kūts govis Šepskiju slavējot vēl šodien.

Kad pēc sarunas par vecmākslas priekšmetu vākšanu Šepskijs parādījās poliklinikas uzgaidāmajā, tur visi saausījās, jo bija zināms, ka viņš ziemā staigā bez mēteļa, kailām rokām un nekad neslimo. Nostājies durvīs, viņš visus apskatīja ar brūno aci, tad skaļi iečukstējās: — Kas ilgi guļ uz āder, dabū vēz! Hahahā! — un izgāja ārā. Bet uzgaidāmajā vecākās paaudzes pacientu vidū sākās pārrunas par ūdens āderēm. Ka vīrs tām sperot pērkons, nedzīvojojot stārķis un metoties vēzis. Todien Šepskijs turpat poliklinikas teritorijā saņēma divus ielūgumus pārbaudīt, «vai mana gulta nestāv uz āderes». Savus tuvākos milēdams likpat cieši kā viņu naudu, Šepskijs apsoliya ierasties jau rit.

Piestiprinājis vajadzīgo flīžu skaitu pie betona rūpnīcas jaunā nama virtuves sienām, viņš devās vēža profilakses gaitās.

Aiz baznīcas drupam dārziņā viņš atrada māju Kalēju ielā 5. Šepskiju jau gaidīja pusmūža sieviete zēngalviņā, kura poliklinikā bija lūgusi izmeklēt viņas māju.

— Trīs rubul. Citād, ja jums te tā āder vispār nav, vēlāk negribēs maksāt.

«Zaļo» krušu kabatā iegrūdis, viņš apgriezta cepures nagu uz pakausi un iegāja darzā. Portfeļi atradās nemizotas, žāklītē saaugušas rikstītes. Tās viņš satvēra abās rokās starp ikšķiem un rādītāja pirkstiem, izsplāva cigareti, raudzījās tālē un nomēritiem soļiem sāka staigāt pa dārzu. Gāja kā pa dziedziņu un, respektu iedzīdams, iebrida arī gurķos. Pēdīgi, ejot gar mājas sienmali, rikstīte ietrisējās. Šepskijs palēnināja soļus. Rikstītes gals nevaldāmi noliecās

pret zemi, tad atkal lēni cēlās augšup un, sa-
sniedzis līmenisku stāvokli, nomierinajas. Ejoj
otrreiz — tas pats.

— Ir, āder ir, ieiet šķērsām zem mājs. Jāiet
iekšā.

Redzētā satraukta, saimniece tūlit atvēra dur-
vis. Virtuvē uz galda starp gatavināšanai sa-
rindotiem tomātiem izslējās pusstops, glazīte un
tris desas šķēlītes.

Sepskiju nemāca ne mazākās šaubas, ka maza
zacīte domāta viņam, tādēļ pats ielēja sev, iz-
dzēra un apēda desu. — Des par maz...

Saimniecei nolaidas rokas: diez vai tas iespē-
jams, ka alkoholisms ar magnētismu sadzīvotu
vienā organismā? Bet Šepskijs par to nešaubījās
un ielēja uz otru kāju.

— Nebistas, saimniec, man no alkohol ta spējs
nezūd. Jūs zin, kā es to atklāj? Vaclaika man
darb pārvald «Arbeitsamt» paņēma ciet kā pod-
niek, bet nosūtīj uz Vācij bunkurs betonēt. No
Vācijs uz Francij. Pie Šerburg bij Atlantijs
valns. Tur es pucej štāb bunkur. Un te vācieš
runa, ka feldmaršals Rommels salasījs sev
priekš Afriks armij special rot no viriem, kuriem
klaus rikstīt, lai tuksnesī ātrak uziet ūden. Tad
es tur pie Šerburg pamēģināj — un man ar
klaus! Virs ūden to rikstīt nevar ne novaldīt.
Bet Rommel no Afriks izsit ārā, un viņš atnāc
uz Francij pie mums... Tur bij vīns! Puslitr
dienā!

Atcerēdamies liķieri «Grand Marnier», Šep-
skijs nopūtās un iemeta vienu «Vodka de Riga».
Vispirms jatiek bēniņos, pēc tam apskatīties, vai
vecā patiešām neguļ uz ādcres. Šepskijs sajuta
lepnumu, ka rikstīte viņam klausā, tādēļ šai

ziņā blēdīties ir neiedomājās, jo pret spēkiem, kuri caur viņa pirkstiem lieca vītolu zariņu, viņš izjuta lielāku respektu nekā pret milicijas pilnvaroto.

— Tagad man jātiek uz bēniņiem, tur netraucē elektrībs vad. Es izpētīs tur un tad noskatīs, kas tieš atrodas zem to viet.

Bēniņi izskatījās diezgan bagāti. Vispirms acīs krita kājminamā šujmašina. Tā nederēja, jo nebija rets priekšmets un to nevarēja iebāzt kabatā.

— Lūdz, atnes man portfel, tur man iekšā otr rīkstīt priekš iekštelpām.

Tiklīdz saimnieces pakausis nogrima lūkā, Šepskijs sāka rosities. Peļu apgrauztas zirga sakas — neder. Vecs kažoks — par lielu. Koka kastē papīru žūksnis. Zem virsējiem — zila obligācija vai loterijas biļete. Kur viltīgi — te jau zagļi nemeklēs! Bet aizmirsuši Šepskiju. Viņš grāba pilnu sauju un ielaida dziļā kabatā, kura sniedzās vai līdz ceļiem. Turpat blakus bija pārsiets krāsainu lupatiņu saišķis. Varbūt nekur nederēs, bet tas ērti iegāja kabatā, jāņem.

Kad saimniece ar portfeli rokā klusām pabāza galvu cauri bēniņu lūkam, Šepskijs meklējās pa lādi, kurā glabājās naftalīnā iegulditās ziemas drēbes un ausainās cepures.

Saimniece pārņēma spējas dusmas. Ja arī viņa guļ uz ūdens āderes, kur apdraud vēzis un zibens, tā to lietu atstāt nevar. Klusi atkāpusies, viņa tikpat klusu pacēla telefona klausuli.

Pēc sirds patikas pa augšu izdzīvojies, vienu ziemas cepuri dārzā izsviedis, Šepskijs kāpa lejā, lai rīkstīti iekštelpām paņemtu pats. «Pižiku» vēlāk izzvejos no jāņogulājiem un ziemā pārdos, un viņš bija pārliecināts, ka bikškabatās

neatrodas vērlības vairāk par piecdesmit rubliem Kad Šepskijs virtuvē pastiepa roku pēc «Vodka de Riga», pavērās ārdurvis, ienāca saimniece, pilnvarotais Liplants pelēkā formas kreklā un piegriezēja Zislaka, jo šī bija viņas vecāku māja.

— Es priecājos! — Francijā pabijušais Šepskijs laipni sniedza roku Liplantam, bet tas abās rokās turēja portfeli.

— Šepskij, man ziņots, ka tu te bēniņos kaut ko esot iebāzis savā kabatā.

— Snudauk, ar ko slaucij degun.

— Šepskij, es tevi brīdinu, atdod labprātīgi, citādi būs tiesas darbi!

— Ja jau tā, tad ņem pats.

Liplants apkāpās, lai apvērtētu, vai kaut kas nav manāms zem drēbēm apslēpts. To atminēdams, Šepskijs atpogāja un izrāva kreklu no biksēm, palikdams ar pliku, apaļu vēderu kā Buda bieži redzētos attēlos. Metru dziļās bikšu kabatas zem izbalējušajām dungrenēm nevarēja manīt. Par nelaimi, bikšu pakaļējā kabata bija normāla dziļuma, un no tās rēgojās ārā kārdinoši sievietes gurni un slaidas kājas.

— Mans spogulis! — iesaucās namamāte.

— Parādi! — pavēlēja Liplants.

Šepskijs, nikni acis bolidams, izvilka ieplisušu ovālu spoguļi ar misiņa rokturi, kas bija izveidots kā brīnumjaukas sievietes kājas ar visām kurpītēm. Tik daudz Šepskijs no mākslas saprata, ka par šito no Bērtuļa dabūs vismaz piecīti, tas ir — tikpat, cik kārtīgs podnieks nopelna pa piecām stundām.

— Tas jūsu spogulis? — Liplants oficiāli jautāja namamātei.

— To saimniec man uzdāvināj par āders meklēšan.

— Es dāvināt? Nekad!

— Pierādijies, ka tavā kabatā svešs spogulis, — konstatēja Liplants. — Tā.

— Nu reiz tu uzrāvies! Uz Valmieru, uz tiesu! — iegavilējās zeltaini spīdigā virsvalkā tērptā Zislaka. — Nu tu dabūsi par manu lietus-sargu, kuru tu tumsā ievilki iekš kino!

— Cik vērts spogulis, kuru atradām pie Šepskijs? — skaidroja Liplants.

Saimniece saskatījās ar meitu, baidīdamās, ka spoguļi nenovērtē par zemu. — Kādi... kādi... — Te viņa pamanīja, ka meita slepus rāda trīs pirkstus. — Trīsdesmit rubļi!

— Tad nekā, — Liplants nopūtās. — Ja mazāk par piecdesmit, tautas tiesa neiznāk, tikai biedru tiesa.

Abas sievietes, neraugoties uz dažādiem izglītības līmeņiem, turpat virtuvē nospļāvās.

— Tad tas zvērs atkal izies sausā... — nošņācās saimniece, priekšautu noraisīdama un sašutumā uz krēsla nosviezdama.

— Neizies, dabūs nopēlumu avīzē, — teica Liplants. — Galvenais — viņš skaitīsies sodīts un, ja šogad vēl nospers kaut vienu gurķi, — tiesai rokā, kā recidivists.

— Nenocieties, — piebilda Zislaka, un balsi jauta vēlēšanos, kaut Šepskijs nenociestos. — Es, mamm, uzrakstīšu iesniegumu. Pēdējo reiz — atdod spoguļi!

— Nedos vis! — Šepskijs sapogāja kreklu. — Dāvināts. Ja tu pierādīs, ka zagts, tad atdos. — Un, rikstītes portfeli iebāzis, ašāk nekā citkārt pazuda aiz durvīm.

Pa ceļam uz savu glīto namu ar baltajiem

pakšiem pie kultūras nama, viņš sastapa Bērtuli, parādīja spoguli un izstāstīja, kā gajis. Spogulis Bērtuli sajūsmināja. Aukcionā kāds no neprecētiem vīriešiem savus desmit divdesmit nežēlos.

— Es maksāju . . . piecus rubļus!

— Es atdos ar par piec, bet tad gādā, lai tā ties man nenotiesā, lai man papīr paliek tīr.

Spoguliša kātā zeķes virs dāmas ceļiem bija apsietas ar kruzuļainu lentu. Paredzamās peļņas dēļ bija vērts galvu palauzīt.

— Pieņemsim, ka jūs tiesā . . . — Bērtulis gudroja, zodu braucidams un atcerēdamies visus izlasītos kriminālstāstus latviešu, krievu un vācu valodā. Par biedru tiesām tanis nebija ne vārda.

— Vajadzētu tā, ka viņas to sūdzību atsauc . . .

— To es ar zin.

— Ko jūs vēl tur paņēmāt?

— Kā jūs to zin?

— Tādēļ, ka neturu jūs par bērnu: viens pats konfekšu veikalā un izies ārā ar tukšām kabatām, — viszinīgi smaidīja Bērtulis.

— Tur bij vēl tād papīriš un tāds lupats. — Pagājies aiz kultūras nama akāciju pačnā, Sepskijs izkrāmēja kabatas. Bērtulis, par pinceti izmantoelams koptos nagus, tvēra un cēla pret gaismu slepenos dokumentus.

— Obligācijas — gauži vecas . . . Ar tām varētu tapsēt sienas. Un šitām loterijas biļetēm, ja arī uz katras vinnēts auto, — izņemšanas termiņš notecējis pirms desmit gadiem.

— Ko tad tāds glabāt!

— Saimnieks visu laiku cerējis avīzēs pamanīt kļūdas labojumu. Viena recepte. Traki veca . . . 1939. gads. Kā sauc Zislakas tēvu, kuram tā māja pieder?

→ Ārgals. Reins Ārgals.

— Ārgalis laikam cēlies no zemniekiem. Ja zāles palīdz, tie glabā receptes, varbūt vēl ievajagas mantiniekiem. Patentlīdzeklis. «Pičilin».

— To es atmin, pirms kara to lietoj pret triper! Kad es dienej Valmieris kājniek pulkā pie Krust baznīc, tur bij daudz meits...

— Aizstāvība sāk konstruēt savu runu... — murmināja Bērtulis. — Un šitie drēbju atgriezumi... Kaut no ielāpiem šūts, tomēr mētelis, kā rakstnieks saka. Tiesa jūs attaisnos. Bet spogulīti pēc tam man par trīsīti.

Tā arī salīga. Bērtulis tūlit izziņoja kultūras nama juridiskās audzināšanas pasākumu: publisku biedru tiesu. Remontkantoris bija maziņš, tiem pašiem savas tiesas nebija. Šepskiju notiesāt uzņēmas ielu komitejas biedru tiesa. Vitrinā pie tilta, kur puspilsētāi jāiet pāri, un pie autoostas, kur otra puse sēžas autobusos, parādījās Narbūta zīmētas afixas ar draudošu, čūskai līdzīgu paragrāfa zīmi.

Birzgale uzzināja, ka beidzot atradusies tiesa, kura tiks reiz klāt arī Šepskijam. Pievakarē, uz kultūras namu iedami, laudis brīnījās, ka nākošais noziedznieks pie kioska mierīgi dzer alu. Šoreiz ne darba, bet gludinātās svētdienas biksēs, zilā virskreklā un melnās kurpēs, savas dienvidnieciski tumšās sejas un acu dēļ atgādinādams tādu kā izputējušu itāļu grāfu.

Tiesa bija paredzēta mūzikas istabā, blakus vestibilam. Virs durvīm Narbūta zīmēts lozungs «Nepaej garām!» un atkal paragrāfa zīme, šoreiz apvijusies ap noziedznieku, no kura bija redzamas tikai noplīsušas kurpes lejas galā un bārdaina seja augšgalā. Tā kā tādas zīmē alkoholiķus, neviens nešaubījās, ka arī šis ir dzērājs.

Bērtulis pret šo plakātu neiebilda, tikai viņam radās aizdomas, ka Narbūts slepus ņirgājas par biedru tiesu.

Pie galda pianīna priekšā apsēdās tiesa: vidū priekšsēdētājs, pulksteņmeistars Marauskis, uzlīcis, ar maņu kroni ap pliko pakausi, un piesēdētāji, sieviete no trikotāžas ceha un jauniņais, bieži sarkstošais Madis Skrabāns no dzelzsbetona fabrikas, ar kārtīgās grēdās saliktiem matiem, kurš sarīkojumā bija manīts ar samta ielāpu uz jaunām biksēm.

Kā pēdējais zālē ienāca apsūdzētais un devās uz pirmo krēslu rindu.

— Kad mūrēji plīti, pazuda siltās apakšbikses.

— Man bija tāds mazs kaktusiņš, suns jau neapēda, laikam iebāzi kabatā...

— Labi, ka tagad nav zirgu, Šepskijs zagtu zirgus... — kāda vecīte nopūtās. Savādi, razbainieks no apvainojumu smaguma nesabrūka, bet viņam veltītos starpsaucienus saņēma ar smaidu.

Pirmajā rindā sēdēja arī cietusi Ārgaļu ģimene ar meitu un znotu Zislaku.

Marauskis nolasīja apsūdzības rakstu. Arī par ausaini, kura atrasta kaimiņu dārza jāņogās, gan ar piezīmi, «ka tas pagaidām uzskatāms par gatavošanos uz vēlāku zādzību nakti, kura pastiprina spoguļa zādzību».

— Te ir tas spogulis, ko viņ man dāvināj. — Šepskijs nolika spoguļi uz tiesas galda. Tiesas priekšsēdētājs to rūpīgi nopētīja, spogulim pašam nepieskardamies, lai klātesošie to neiztulkoju kā neveselīgu interesi par sieviešu kājām.

— Tad jūs to spoguļi vēlaties cietušajai atdot? — Marauskis jautāja.

— Neatdod! Tas man dāvināts.

— Cik bezdievīgi melo! — novaidējās cietusi.

— Milicijas pilnvarotais paskaidro, ka šis spogulis, kad jūs nokāpāt no augšminētajiem bēniņiem, nepārprotami atrasts jūsu bikšu pakaļēja kabatā.

— Jo man rokā bij rīkstīt. Lab, es tūlīt pierādīs, ka jūs man dāvināj. — Un Šepskijs no dermatīna skolēnu tipa portfeļa izvilka sainīti ar krāsainām lupatiņām. — Tās es paņēmu uz tiem bēniņiem, lai vēlāk noskaidrot, kam tās īst pieder.

Cietusi saskatījās ar savu meitu un znotu un uz lupatiņām vairāk acis nepacēla. Piegriezēja Zislaka izgāja ārā. Publikā kļuva uzmanīgāka.

— Tad jums tās nepieder? Tad jums laikam nepieder nekas, ko es atrad uz jūsu bēniņiem. Pareiz. Tās lupatiņš varbūt reiz atradās šuvējdarbnīcā, bet viens tās ir atnes uz jūsu bēniņiem?

Publikā ierunājās sievietes: — Meita tur ir piegriezēja. Zislaki ir taupīgi, pat no lupatiņām sašūs palagu.

— Un kas atradās eksportsviestkast dibenā? — Šepskijs no tagad bīstamā portfeļa izvilka žūksni papīru. — Vai šitas papīrs ir jūsu vai nav?

Cietusi kopā ar vīru, kura sirmie mati no galvas vidus krita uz abām ausīm, piecēlās un piegāja pie galda. Papīros nekā bīstama nemanīja.

— Tās ir manas loterijas biļetes, tās glabājās uz bēniņiem vecā sviesta kastē, — atzina Argalis pats. — Zēl mest prožām, reiz samaksāts...

— Tad lab, ka tie papīri ir jūsu... Es vēlreiz pras — vai kāds no jums to spoguļi man dāvināja?

— Nu gan ne, — atvairījās cietusi, bet vairs ne tik pārliecināti kā sākumā.

— Un kas bij tai sviest kast pašā dibenā? Vecs recepts. Es nolasis tikai to, kas uz viens recepts bij uzrakstīts. — Šepskijs gareno papi-riņu, kurš reiz bija greznojis zāļu pudeli vai tablešu kārbīņu, pacēla pret publiku. Nemaz vairs neizskatījās, ka apsūdzētais ir viņš, jo tiesas locekļi paši raudzījās uz viņa pacelto roku. — Tur vienam pilsonim, kura vārd es nosauks vēlāk, 1939. gad 29. jūnija, tas ir, vien nedēļ pēc Ligonakts, izrakstīts preparāts «Pičilin».

Publika vilusies nošalcās, un izstieptie sieviešu kakli ierāvās apkaklitēs kā bruņu rupučiem. Bet Šepskijs ar nākošo teikumu tos izvilināja atkal ārā.

— Bet «Pičilin» toreiz lietoj pret triper, tas ir, gonorej.

— Tu redz, ko, mūsu pilsētā toreiz bijusi pat gonoreja... — publika atzinīgi novilka.

Negaidot piecēlās cietušās vīrs, piegāja pie tiesas galda un nolieca galvu pie tiesas priekš-sēdētāja.

— Es gribētu... es gribētu nodot liecību... Tagad ienāca prātā... Todien, tas ir, citudien, mēs ar Šepskiju kopā drusciņ iedzērām, jo abi ceļam Tendīkos jauno māju, un Šepskijs aizdeva man... pilnīgi aizdeva trīs rubļus. Tad es teicu... par to es tev dāvinu savādu spoguli...

— Tātad tas spogulis ir mans? — Šepskijs griezās pie visas cietušās ģimenes.

— Pilnīgi jūsu... — ģimene steidzīgi atsau-cās. — Lūdzu prāvu izbeigt.

Spogulis no galda pārceļoja Šepskija bikšu pakaļējā kabatā.

— Lūdzu, parakstieties par lietiskā pierādī-juma saņemšanu, — lūdza sekretārs Madis.

— Bet kam izrakstīts tas «Pičilins»? — no zāles sauca. — Jāzina, citādi kads var uzrauties! — Un visu, arī padzīvojušu sieviešu acis pievērsās Šepskijam.

— Lai Birzgal nakti guļ droš. Recept izrakstīt 1939. gada. Tam virietim toreiz bij vismaz divdesmit gad. Tad šodien, parēķināsim kopīg, — viņam vismaz piecdesmit piec gad. Un viņš ir vai nu izārstēts, vai nomirs.

Zālē sākās smiešana un savstarpējas pārrunas. Tiesas priekšsēdētājs Marauskis sita ar zīmulī pret galdu. Bērtulis pasniedza kultūras nama skaņu sistēmai pieslēgto mikrofonu. Klausītāji samanīja, ka Marauskis nav mierā ar prāvas gaitu, jo paraugupuris taisījās iet projām.

— Ē... kaut kā nav istas skaidrības... Mēs vēl neesam pilsoni Magnusu Šepskiju attaisnojuši... Neatstat zāli!

— Tad jūs ar iel komitejs zīmog negrib apliecināt, ka es nav zadzs? To es nevar pielaist. Tad es uzaicin vien sav lieciniek. Lūgtum! — teica Šepskijs.

No pirmās rindas piecēlās līdz šim nepamanīts siks vīrelis ar greizu kaklasaiti, kurš klātesošos apskatīja jautrām, zilām acīm. Visi aplūsa, jo pazina Birzgales būvdarbu patieso vadītāju, no kura dažkārt atkarājās — jumtam būt vai nebūt. Tas bija būvkantora priekšnieks Siņēvičs, kurš kā štāba ģenerālis savas brigādes, apbruņotas ar celtņiem un betona maisītājiem, varēja gan nosūtīt, gan nenosūtīt. Siņēvičs sāka nepiespiestu sarunu, reizēm pat iesmiedamies. Vispirms viņš jautāja kautrīgajam tiesas sekretāram:

— Jūs pašlaik abi strādājat vienā objektā. Tad sakiet — kā Šepskijs strādā?

— Kad strādā... tad strādā... Flizes liek taisnās rindās...

— Redzat nu, — uztvēra Siņēvičs. — No darba biedru mutes. Kas cilvēku raksturo? Darbs un vienīgi viņa darbs. Pie viena — man negribas, bet jābrīdina. Pirms sēdes Šepskijs man saka tā: «Priekšniek, ja tie tumsoņi, nē, tā nē, ja tie advokāti mani noliesās, es no jums aizeju uz starpkolhozniekiem, podnieks viņiem vajadzīg kā ēst.» Ja Šepskijs aizies, tad jaunajā mājā dzīvosiet bez virtuvēm un klozetiem. Patīk?

— Bez klozeta nekādā ziņā! Kur mēs ziemā pa sniegu skrīsim! — atskanēja no zāles. Marauskis pazina sievas balsi, kurai arī bija paredzēts dzīvoklis jaunajā namā.

— Tad nepatīk. Man arī nepatīk, — piekrita Siņēvičs. — Es jau ķelli rokā neņemšu. Jūs arī ne. Ja Šepskiju noliesās, māju rudenī nodot nevarēs. Pēc piecpadsmit minūtēm «Daugava» spēlēs ar «Zaporožecu», tiešā pārraide. Vīri, kuri stāvam par futbolu, ejam!

Siņēvičs izgāja, un viņam vienprātīgi sekoja visi klātesošie vīrieši. Lidz ar to tiesai bija skaidrs, ka spogulis Šepskijam dāvināts, bet par cepuri lieta jāizbeidz, jo trūkst liecinieku un nozieguma sastāva. Tā arī Marauskis ierunāja mikrofonā.

— Biedri... procesa gaitā uzpeldējušas papildizziņas, un biedru tiesa nolemj lietu izbeigt, jo trūkst nozieguma sastāva.

Tā kā sievietes vēl uz futbolu netaisījās, mikrofonu sagrāba Bērtulis.

— Cienījamie tiesas procesa dalībnieki! Kultūras nama vārdā pateicos par aktīvu līdzdalību šīs lietas izskatīšanā. Jus bijāt liecinieki, ka,

tikai objektīvi itin visus par un pret noskaidrojot, mēs nonākam pie patiesības, kura gadījumu vairumā ir tikai viena, lai arī kur tā slēptos, pat vecos, itin kā aizmirstos dokumentos. Arī turpmāk kultūras nams juridiskās audzināšanas darbu paturēs uzmanības centrā. Tādēļ — nepaej garām!

Arī Šepskijs virzījās uz izeju. Pie durvīm viņu gaidīja cietušās vīrs, namdaris Ārgalis, un drūmi pasludināja: — Šepskijs, nelieti, pēc tevis žāvājas kaps...

— Pēc tev arī! Kad tev vēlreiz būs divdesmit gad, tad nemētā apkārt savs recepts! Hahahā!

Juridiskās audzināšanas pasākumu Bērtulis ierakstīja divās atskaitēs un pieminēja anonīmajā vēstule kultūras nodaļai.

Otrā rītā savā kabinetā Kasperjusts ar dziļu nopietnību platajās acīs studēja apkārtrakstu. Bērtulis apsēdās atzvēlnes krēslā, kas neapšaubāmi bija ērtaks par rakstāmgalda cietdibeni.

— Prasīts, lai cināmies pret alkoholu. — Un Kasperjusts divreiz sacirta zobus. — Ražas novākšana tuvojas, bet mēs pret alkoholu necināmies.

— Pieņemsim... Tādā gadījumā jāriko rakstnieku vakars.

— Vai tad... rakstnieki cinās pret alkoholu? — Kasperjusts brinījās. — Esmu dzirdējis... tas ir, ka dzejnieki laisni paši...

— Tas bija agrāk, citā iekārtā. Tagad rakstnieku pienākums cinīties pret alkoholu pēc statūtiem, jo tas ietilpst arī tautsaimniecības uzdevumos. Tādu romānu, kurā dzeršana cildināta, nemaz neiespiež.

— Tas gan.

— Tātad viņi cinās, kaut netieši, tomēr cinās.

Ne Pentēs, ne citos kultūras namos rakstnieku vakaru nav bijis. Mēs mikrorajonā būsim pirmie.

— Tas ir svarīgi, — piekrita Kasperjusts.

— Tas ir solis tuvāk «Priekšzīmīga darba kultūras namam», — papildināja Bērtulis.

Ar parakstāmiem papīriem ienāca Boka un apsēdās zem sūnzaļā tautiskā deju tērpa, kas karājās pie sienas.

— Diemžēl rakstniekiem jāmaksā... — grāmatvedis nopūtās.

— Kā, — brīnījās Kasperjusts, — rakstnieks reizē ir sabiedriska darbinieks, par sabiedrisku darbu nemaksā. Tur jau pietiek ar vakariņām.

— Viņiem grūti to iestāstīt, prasa naudu, — teica Bērtulis.

— Cik augstu tad viņi sevi vērtē?

— Sanatorijā, kur strādāju, maksāja desmit līdz divdesmit rubļu.

— Tad ņemsim tos pa desmit, — izšķīra direktors.

— Man sieva mājās lasīja, kā sauc... to, ahā — «Neskalies avotā», tur esot labi uzrakstīts par lauku sievietēm.

— Romāns. Lūcija Kalada, — papildināja Bērtulis. — Ļoti populāra rakstniece, viņu pat nevar nelasīt, no jauno grāmatu kopsvara Kaladai pieder puse. Kalada patīks visiem, jo vienlīdz labi raksta kā par bērniem, kuri sēd uz podiņa, tā par veciem cilvēkiem, kuri zobu trūkuma dēļ šļupst, un raksta arī par Amazonas aligatoriem. Iet. Tad būtu vēl vajadzīga dzeja, jo Kalada pagaidām dzeju neraksta, kaut esot draudējusi. Varbūt Vaikli Vilku? Viņš diezgan daudz dzejo, tulko, raksta par citiem dzejniekiem.

— Cik vecs? — pētīja Kasperjusts.

— Pāri četrdesmitiem.

— Tad var. Tādā vecumā parasti precējies, pašam bērni, bezkaunīgus dzejoļus neiasīs.

Lai diviem samaksātu pa desmit rubļiem, vajadzīgi vismaz piecdesmit deļotāji. Tādēļ nolēma rakstnieku — deļu vakarami biļetes pārdot pašā sākumā.

— Bet vecākā paaudze dzeļu mil, bet ne deļu, — ieminējās Boka.

— Kultūras nams ir kultūras nams, nevis labdarības iestāde. Tā tas ir visas valsts mērogā. Ja kāds par savu biļeti negrib deļot, tā ir viņa personiska darišana.

— Lai kā, vakariņas pēc tam vajadzēs, — ieteica Bērtulis, — tas tikpat kā rakstnieku savienības statūtos. Visur ēdina. Un kaut kāds suvenirs.

Bērtulis ierosināja uz vakariņām ielūgt tos, kuri galdu klātu no savas kabatas. Boka apsoliņa trīs pudeles upeņu vina, jo viņam patika dzirdēt kādu vārdu par rakstniecību no pašu rakstnieku mutes. Kasperjusts apsoliņa atnest mājās inventārā neuzņemtu degvīna pudeli. Fotografēts Pakulis skaitās mākslas mīļotājs. Par tiesībām fotografēt rakstniekus lai padusē nes kaut ko līdzī. Par konjaka pudeli varētu Skroderēnam atļaut nolasīt savus dzejoļus un pēc tam pasēdēt pie kopīga galda. Bet kas to galdu klās? Vajadzīgs lietpratējs ar savu galdautu, nažiem, tasītēm, karolītēm, maizi, sieru un desām. Finansiālu apsvērumu dēļ Kasperjusts piekrita Bērtuļa ieteiktajai restorāna Annijai.

— Bet kā ar daiļām dāmām? Ko sēdināsim blakus dzejniekam Vilkam?

— Jūs pats teicāt, ka viņš precējies, — iebilda Kasperjusts.

— Tādēļ jau tik bieži brauc uz tikšanos —

sieva paliek Rīgā. Amerikā varot noirēt tādas, kuras prot pareizi runāt un ēst. Es domāju, kā būtu... ja Azandu no saldējuma kioska?

Kasperjusts divreiz sacirta zobus. — Kazandu? Ar tādu kleitu — knapi pāri šekumam! Ko par mums Rīgā domās!

— To labāko. Tādu kāju nav visā rakstnieku savienībā. Un sakarā ar sanitāro kontroli viņai arvien līras rokas.

— Vienu meiteni vajadzētu, cik ilgi tad lai runā par dzeju teorētiski vien, — pasmaidīja Boka. — Mākslai jābūt arī taustāmai.

Bērtulis zināja, ka Narbūts pēc pāris nedēļām aizbrauks, bet Azanda paliks. Pēc nedēļas viņš Annijai atmaksās parādu. Azandai jāparāda, ka tikai caur Bērtuli viņa te Birzgalē iekļūs mākslas pasaulē.

Dzejnieks Vilks ar romānisti Kaladu apsoliņās braukt. Laikam tādeļ, ka, apceļojot Latviju ar rakstnieku savienības auto, Birzgalē vēl nebija iegriezušies.

Rakstnieku vakara sākums bija nolikts deviņos — vasarā dienas garas, kurš agrāk gribēs zālē list. Bet arī deviņos Kasperjusts nožēlojās: — Pamaz, tikai pussimts.

— Ziemā zāli dabūja pilnu viens divi, — paskaidroja Boka. — Direktors tikai piezvanīja skolām, un zāle pilna. Mazākie kniksēja, pirka un nesa ziedus par savu naudu. Tad redzējām arī skolotājus, jo tie uzraudzīja mazos. Pat lekcijas par filozofijas vēsturi piedzina zāli pilnu. Vasarā grūtāk...

Tā viņi sprieda, vestibilā gaidīdami. Kasperjusts šoreiz sandalēs bija ievīlcis zeķes. Bērtuļa apkakliti greznoja zaļš tauriņš. Viņiem apkārt dīdījās arī Skröderēns, šovakar lentu no matiem

noraisījis, zilā divrindu žaketē un gaišās, sārt-svitrainās platgalu biksēs. Norunāja, ka viņš savus dzejoļus lasīs pēc Vilka. Cienīgākais no viņiem šķīta Boka melnā bostona uzvalkā, sirmi, viņņainiem matiem.

Tādēļ arī viesi, ienākuši vestibilā, vispirms apsvaicinājās ar viņu, bet Boka tūlīt atkāpās aiz Kasperjusta, laipni priekšā stādīdams: — Kultūras nama direktors ...

Romāniste Kalada bija sieviete ap četrdesmitiem, stabila auguma, rezēdas zaļā bikškostīmā slēptu stāvu, kurš kā trijstūra piramīda balstījās pret grīdu uz divām sikām, melnām lakkurpēm. Mati blondi līdz pat saknītēm, četrstūraini, enerģiska seja, platas, gausas visu pētītājas acis. Arī runāja pagausi, lai neizteiktu nepareizību, kuru vēlāk nedrīkstētu citēt latviešu valodas stundās. Vilks bija galvas tiesu garāks par viņiem un plecīgs. Zodu krūtīs iecirtis, iesarkanās cirtas no acīm atpurinādams, viņš tieši, gandrīz naidīgi raudzījās apkārtējos. Svārciņš gan pašvaks — gatavi pirkta zaļgana žakete. Vispirms cauri zālei viņi devās uz direktora kabinetu.

— Nu, zāle! Te lietus laika varētu noturēt republikas dziesmu svētkus. Nu, skatuve! Te ziemā var uzvest brīvdabas izrādes ar taurētājiem zirgos! — dārdināja dzejnieks Vilks. Kabinetā visi sasmēķēja. Kasperjusts neko neiebilda, jo tie bija viesi. Pelnus birdināja «zirga pakavā». — Zirga pakavs redzēts. Vajadzētu govus nagu, — teica Vilks.

— Jūs esat idejām bagāts, — ieminējās Kalada, sēdējama pie lēlēm piekrautās vitrinas.

— Tādēļ esmu dzejnieks, nevis romānists-protokolists, — atcirta Vilks. — Tad kāda kārtība?

Vienojās, ka pēc mākslinieciskā vadītāja ievada pirmā runās Kalada, par ko pati grib, jo isos slāstus, kādus varētu nolasīt, viņa nepieskaitīja pie lielās literatūras un vispār nerakstīja.

Pusdesmitos Boka pavēstīja, ka zāle visumā pilna. Rindiņā no aizkulisēm viņi uzfadas uz skatuves, pazīstamajā, prožektoru veidotajā gaismas salā. Kasperjusts ar Boku nokāpa zālē, pārējie sasēdās ap galdiņu skatuves vidū. Kasperjusts, priekšzīmi rādidams, sāka aplaudēt, viņa piemēram sekoja kultūras nama algotņi — Bērtulis, Boka, bet tikai viens brīvprātīgais — dzejnieks Skroderēns.

Tālāk viss noritēja kā visos vakaros, kurus Bērtulis bija pieredzējis, deviņus gadus kultūras iestādēs darbotamies. Viņš piecēlās, lauzīja rokas, paklanījās viesiem un publikai.

— Cienītie vīri, cienītie grāmatu draugi! Šovakar Birzgalē rets notikums un reta izdevība: mūs pagodinājuši ievērojamie vārda mākslinieki...

— Biežāk neaicina, — Bērtulis saklausīja klusu piezīmi. Diez vai dzejnieks Vilks nebija mazliet ierāvis...

— Vispirms: vārds sievietēm! Ievērojamā romāniste Lūcija Kalada. Viņu priekšā stādīt nav vajadzīgs, to dara mūsu redakcijas: nav žurnāla vai laikraksta, kurā vismaz reizi mēnesī neparādītos Kaladas apjomīgie, ietilpīgie, katram saprotamie slāsti, noveles, romāni. Lūdzu! — Un Bērtulis pastiepa plaukstu, kā to estrādes koncertos dara kaujinieciski konferansjē.

Kalada apdomīgi piecēlās, saņemtās rokas nokarināja pāri vēderam, krūtis ierāmēdama. Runāja viņa skaidri, ar grūdieniem.

— Es nevaru nerakstīt. Es rakstu tikai tā, kā varu rakstīt.

— Uz metriem... — Bērtulis dzirdēja Vilku čukstam.

— Reizēm man kritiķi, kuri paši nav uzrakstījuši nevienu rindiņu, pārmet, ka rakstot siki, bet es pasauli tā redzu. Cilvēka sejā, jūsu sejā taču ir acis. Acīm ir krāsa. Acīm ir zilītes, lielas, apaļas, mazas, apaļas. Acis ir šauras, acis ir platas. Dzērājiem otrā rītā acu baltumi pieausti sīkām dzisliņām...

Vecākās paaudzes sievas zālē piekritoši samājās.

— Man jāraksta par uzacīm, citādi es nevaru. Uzacis raksturo veco paaudzi — tās ir platas, netraucēti augušas, jo uzacīm bija jāaizsargā darba cilvēka acis, lai tajās siena laikā neietecētu sviedru straumes. Meiteņu uzacis šodien ir šauras, garas, tās mainās, jo uzacīm palikusi tikai daiļuma funkcija. Sejā ir deguns — jums un man, un par to jāraksta. Reizēm nakli gaismas atspulgā redzam tikai degunu.

— Dzērājiem spīd kā bremžuguns, — murmiņāja Vilks pie sevis.

Zālē daži aptaustīja savus degunus.

— Un pēc deguna tad jāpazīst cilvēks. Mēs bieži ēdam virtuvē. Vai es varu nerakstīt par virtuvi? Virtuvē ir grīda. Flizēla — jaunajās mājās. Dēļu, ar plaisām — vecajās. Grīdas plaisās iebirst maizes drupatas. Ja drupatas cietas, grīdas nav ilgi slaucītas, un tas jau raksturo mājas iemītņiekus.

Kaladai sāka spiest jaunās lakkurpes. Miņāšanās nelīdzēja. Tikusi līdz vēdera aprakstišanai, viņa beidza. — Manos stāstos nav nekā izdomāta. Arī tie siltie tvaiki, kuri saskrien gries-

tos, kad cūku kartupeļu katlam noceļam silti milro, smago vāku.

Zālē jauta skaidru piekrišanu, jo Birzgalē daudziem kūtiņās rukšķēja sivēni.

Kalada skatījās pēc sava krēsla, reizē uzmanīdamās, ka neapsēžas par ātru, jo pēc pieredzes tagad kaut kas tiks pasniegts. Kā tad — pa kāpnītēm uztecēja meitenīte mini tautas tērpā, kuras svārciņi atgādināja daiļslidotāju. Kniksēja un pasniedza baltas rozes. Kā parasts, aplausi pārmāca to, ko viņa teica vai pieaugušo samācīta gribēja teikt. Tā bija sviesta meistara Bigauņa meita. Māte rozes bija nopirkusi pati — priekā par to, ka viņas meitu uz skatuves redzēs visa zāle. Kulturas namam lētāk. Otrā uznāca grāmatveikala pārdevēja un pasniedza pēdu garu, no finiera atkritumiem darinātu laivu ar vārpainu salmu mastā vietā un papīra buru, uz kuras bija uzrakstīts «Lūcijai Kaladai. Atbrauciet vēlreiz». Veikalos šādas laivas bija plaši izplatītas, tālād skatījās modernas, un Kasperjūsts tās bija nopircis.

— Nevarētu teikt, ka dzejnieks un aļdzejoļājs Valdis Vilks būtu pats lielākais no latviešu dzejniekiem. Stāsta, ka Arvīds Skalbe augumā esot vēl lielāks, tomēr nemaldīšos, ja teikšu, ka viņš tomēr ir viens no lielākiem ir vārda tiešā, ir pārnestā nozīmē, — teica Bērtulis un, ievērodams rituālu, pats aplaudēdams aicināja Vilku uzstāties.

Vilks piecēlās, sapurināja sarkanos matu, norāva zemāk uzvilkušās piedurknes un dusmīgi paraudzījās zālē. Tad, piedurknēm uzraujoties atkal, nostiepa pirkstu galus līdz galdam un sāka runāt. Izrādījās, ka viņam ir divas balsis, viena — dobjš baritons aizkulisēm, krogam un

kāršu galdam un otra, paklusa, pat glāstoša parastajai auditorijai. Tajā viņš bez ievada sāka skandēt savus dzejoļus. Mierīgus, ar pareizām pēdām, aizmūrēm un tīrām atskaņām. Sirsnīgus, par ezeriem Piebalgā, par Aleksandru Čaku pēc viņa nāves nakti reiz sastaptu pie operas strūklakas.

Klausījās visi, jo dzejoļus visi saprata. Bet, tiklīdz pēdējās vārsmas izgaisa pie zāles sašaurinātajiem griestiem, Vilks atkal pārvērtās. Šķita, viņam pašam neērti no šīs sirsnīgās lirikas, it kā viņš, savus dzejoļus lasot, būtu uz skatuves novilcis ne tikai žaketi, bet arī kreklu. Un viņš tīri nicinoši noteica: — Ja par dzeju vai citām literatūrām kas nav skaidrs, varat jautāt, — un raudzījās pēc puķēm. Uz skatuves uznāca jau pieaugusi meitene, ap gadiem divdesmit pieciem, ar rozēm, bibliotēkas apsoltā. Kultūras nama skaidu liellaivu pasniedza uniša, tas ir, universālveikala kasiere. Sieviņa pašadītā jakā Vilkam pasniedza cimdu pāri. To redzot, Bērtulim atsila sirds — cimdi nebija organizēti. Kalada to nezina un tagad ar savām sarkanajām raudavas acīm raugās auditorijai pāri uz ballajām zāles durvīm. Nekā, durvis neatvērās, negaidīts zilonis ar cimdiem vai šalli neparādījās. To Kalada izjuta kā personisku apvainojumu — viņa tika vērtēta zemāk par Vilku.

Bērtulis atkal piecēlās.

— Kultūras nama nodomi nākošajai garo ziemas vakaru sezonai ir plaši. Arī literatūras studija. Pamata kadri mums jau ir: strādājošs dzejnieks Andris Skroderēns. Viņa dzejoļi jau kļuvuši par visa rajona īpašumu — tie iespiesti arī rajona avīzē. Lūdzu!

Skroderēns nepalika pie galdiņa kā Kalada un

Vilks, bet, svitrainajām biksēm plīvojot, iznāca līdz rampas malai. Tagad lasis stundu no vietas, ilgi nav bijušas ne jubilejas, ne dabas draugu sanāksmes... Cilvēki neliks pie dejošanas.

Andris virs klausītāju galvām izmeta virsrakstu: «Par zirnekli, kurš ēd mušu.»

— Kādēļ tā dari? Liktenis. Iekārtots.

Maizes drupatas uz galda, zem galda, zem grīdas...

Vai nu Bērtulis nesaprata dzeju vai klausītājus: profānam Skroderēnam aplaudēja ne mazāk kā Vilkam. Laikam jau psiholoģija — birzgalieši saprata arī, ka Skroderēns nav lielāks dzejnieks par viņiem pašiem. Izteikdami atzinību Skroderēnam, viņi patiesībā izteica atzinību sev.

Andris pateicībā nolieca plato, ovālo pieri un atkal vērsa pret klausītājiem dzejas fanātiķa skatienu.

— Maizi kucēni neredz,
bet debesis redz...

Atkal aplausi, atkal, iekšējā balsi icklausoties, Andris skatienu koncentrēja griestos.

— Pirms lūkstoš gadiem es gāzu klintis,
bet tagad laikmetā šajā darbs man cits...

Kasperjusts, mēmi muti plātīdams, no zāles pirmās rindas rādīja Bērtulim savu rokas pulksteni. Aplausiem rimstot, Bērtulis čukstēja:
— Beidz, jāsāk dejas...

Andra dzejnieka dzirde arī uztvēra, ka jaunieši zāles viņā galā didās ar kājām. Viņš atgriezās pie galda, lai saņemtu klausītāju veltes. Un sagaidīja apaļīgu meiteni un jaunekli paša gados. Abi nesa mērenu groziņu.

— No darba biedriem patērētāju biedrībā...
mūsu pašu dzejniekam... — Meiča pasniedza ar kliņģerišu ziediem segtu grozu. Bērtulis stipro

meiteni bija redzējis sviesta un desu veikalā. Tad iespējams, ka groziņā arī atrodas desas. No šivakara viesiem Skroderēnam dzejot atmaksājās vislabāk.

— Un tagad — kurš vēlētos izteikties? Kurš vēlētos viesiem ko jautāt? Izmantojiet reto izdevību, kad viņi atrodas mūsu vidū!

Latviešu valodas skolotāji atvaļinājumā, organizēto jautājumu nebūs. Jāpalaižas uz to, ka klausītāji par savu rubli gribēs arī jautāt, lai nauda tiktu izmantota pilnīgi. Tā arī bija. Piecēlās sieviete acenēs, kuras dzeltenī krāsotās, galvai apvītās bizes saderēja ar puķaino kleitu, balto blūzi un samta ņieburu: tā Vācijā staigā dažāda vecuma meitenes. — Reiz strādāja aptiekā, — pačukstēja Skroderēns.

Sieviete neatturami kāpa uz skatuves. No tām, kuras dzīvē nav tikušas uz skatuves tāpat kā Kasperjusts direktoros, jāuzmanās. Viņa atšķīra piezīmju grāmatiņu un sāka lasīt.

— Man gribētos izteikties par sievietes tēlu Lūcijas Kaladas pēdējā romānā «Neskaties avotā». Ligita — sieviete — māte savās visaugstākajās funkcijās, kura mīl savus mazos bērnus, tādēļ nemīl svešu, no pilsētas atbraukušu gadījuma vīrieti Gunāru, kaut šis vīrielis beidzis augstskolu un pašas virs dzērumā bieži šauj ar bisī gaisā, saindēdams apkārtnes atmosfēru, par ko vairākkārt administratīvi sodīts. Dziļā sievietes dvēseles pazīšana raksturo arī šo Kaladas romānu, sākot ar sievietes gādību par suņiem, tiem skārda trauciņā saspīestus kartupeļus pasniedzot, beidzot ar ainu, kad Ligita rūpīgi izvelk dziju, cauru zeķes papēdi lāpot. Lietu pazīšana viņas darbos iegūst patstāvīgu, estētisku vērtību, ko franči sauc par šozismu, jo cilvēka

darinātas lietas ir daļa no paša cilvēka. Tādēļ viņas darbi tuvi lasītājam, jo lasītājs jau nu savas lietas noteikti pazīst, un līdz ar to pazīstams viss darbs.

Kalada atcēla muguru no krēsla atzveltnes un ar rudajām acīm no sāniem urba negaidīto disertanti. Zālē pēc pirmā uzmanības brīža daži iekūtinājās. Kalada zem pūdera piesarka un tagad slavinātājā raudzījās ar spīvu naidu. Dzejnieks Vilks dzirdami nopūtās. Labu galu Bērtulis neparedzēja, jo aptieķniece piezīmju grāmatiņā pāršķīra tikai pirmo lapas pusi. Tad pēdējā tiks atšķirta tikai ap pusnakti... Pieklājīgā veidā literārās katarses pārņemto sievieti pārtraukt nebija iespējams, bet nepieklājīgai rīcībai Bērtulim nebija spēka. Palīdzēja pateicīgie klausītāji. Zāles vidū piecēlās vīrietis un nikni iesaucās:

— Bet man nepatīk, ka rakstniece rīkojas tik patvarīgi — Gunāru nakti aizved līdz Ligitas gultai, izsit drošinātājus, bet zem deķa nelaiž. Pēc manām domām, rakstniece taisni nepazīst sieviešu dabu. Ja jau pati aizsūtīja māti pie kaimiņiem...

Disputa turpinājās zālē.

— Pareizi, tā jau vīrietim visu nervu sistēmu var sanerrot!

— Bezkauna, visas precētās jau nav tādas!

— Tad nevajag laist guļamistabā!

Pametuši bezpalīdzīgu skatienu uz bezpalīdzīgo Bērtuli, aptieķniece, asaras slaukot, nokāpa no skatuves. Tiktāl labi. Bērtulis nekavējoties piecēlās, uzmanības saistišanai pacēla gaisā rādītāja pirkstu un pats sāka uz to raudzīties. Zāle aplusa, jaunus kumēdiņus gaidot.

— Biedri, domas dažādas, bet labāk pa vienam!

Piecēlās tas pats vīrietis. — Es atkārtoju: Kalada nepilnīgi un nepareizi attēlo vīrieša un sievietes... kā saka, intīmo pusī. Tādēļ jau arī viņas darbs uzņemts obligatajā literatūrā, tas jau pierādījums pats par sevi. Bērnus audzina kā tumsā, tādēļ jau viņi kļūdās, uz savu roku visu mācīdamies...

Kalada cienīgi piecēlās. — Es piekritu, ka literatūrai jāparāda viss cilvēks, arī mīlestībā, kaut fiziskā mīlestība aizņem tikai ļoti, ļoti nelielu daļu no viņa dzīves, pat desmitdaļa no procenta neiznāks, tā ka būtībā tas ir nesvarīgs moments kā no dzīves ilguma, tā no ražošanas viedokļa, tomēr jāparāda ir. Bet kā? Estētiski. Vai jums, piedodiet par salīdzinājumu, paliktu, ja aprakstītu arī tualetes lietošanu, kaut bez tā arī jūs neiztiekat?

— Pareizi, nolika tevi uz lāpstīņām! — atskanēja sieviešu saucieni.

Bet mīlestības aizstāvis nerimās.

— Ja jau vajag estētiski, tad rādiet vismaz, ka viņi... tas Gunārs kaut ko nobučo vai... Bet jūs vienkārši ielaižat istabā suni, kurš riedams uzmodina visu māju. Tā mēs tālu literatūrā un dzīvē netiksim.

— Izmirsim! — kāds papildināja.

Kalada vairs uz Birzgali nebrauks, bet liela nelaipe tā nebija. Rakstnieku savienības rezerves tik ātri nevarēja izsmelt, tur esot savi divi simti biedru. Pāritis kvartālā, līdz Bērtuļa pensijai pilnīgi pietiks.

Pasniedza rakstītu jautājumu. Ar lielo ķetnu to sagraba Vilks. Izlasīja, piecēlās un dusmīgi lūrējās tieši skatītājos.

— Te jautā: «Kādēļ literatūrā nepietiekoši tiek apgaismotas atsevišķas profesijas? Piemēram,

advokāti.» Taisnība, biedri, es teikšu — šai ziņā stāvoklis literatūrā ir taisni kļedzošs! Neviena stāsta par skursteņslauķiem, kuriem viens kļūmīgs solis maksā dzīvību ne tikai pašiem, bet arī tiem nevainīgi nelaimīgajiem, uz kuriem viņi uzkritis. Nevienas noveles par dzelzceļa bufešu pārdevējām, kaut zināms, ka viņu rokas vasarās ar aukstām šnicelēni pabaro tūkstošiem nogurušu ceļotāju. Un vēl. Un vēl. Bet vai kāds aizliedzis par viņiem rakstīt? Literatūrā aizliegtu tēmu nav. Protams, jāzina, kā rakstīt. Vai rakstīsim, ka autoinspektoru piekauj sieva? Nerakstīsim, jo tad šosejas huligāni nīrgāsies par autoinspektoriem. Vai rakstīsim, ka tiesnesim vidusauss iekaisums un tādēļ pa nakti viņš valkā ziemas cepuri? Nerakstīsim, jo tad tiesājamos radīsies šaubas, vai dūrieni ausī neiespaido spriedumu sīkiem huligāniem. Kā redzat, rakstniekam, pievērsoties atsevišķām profesijām, jābūt ļoti uzmanīgam, lai tās nesakompromitētu. Tādēļ rakstniekam jāmeklē pilnīgi pozitīvs ūdenslīdējs, skursteņslauķis, zvērināts nedzērājs un tiesnesis, kuram nav vidusauss iekaisuma. Iespējams tas ir, tikai reizēm meklēšana prasa gadus. — Vilks smagi nosēdās, skatuves grīdai ielikstot.

Vilka acis drūmi dzelkstīja, citādi kāds vēl varētu šaubīties par viņa vārdu patiesīgumu.

Pasniedza vēl vienu zīmi. Bērtulis pazina Kasperjusta rokrakstu, kas pēc grafologu macības liecināja par optimistisku raksturu — rindas kāpa debesīs. Vilks atkal slējās kājās.

— Te jautā: «Kā literatūra cinās pret alkoholu?» Man tūlīt jāatbild — visnotaļ pozitīvi un aktīvi. Parādiet, biedri, kaut vienu romānu, vienu stāstu vai vienu poēmu, kurā alkoholisms tiek cildināts! Tādu nav. Mūsu rakstnieki savas uzma-

nības centrā arvien turējuši antialkoholismu. Nemaz nav grūti izsaukt lasītājā smieklus kā atzišanas pazīmi, ja aprakstām, kā piedzēries indivīds, sacisim, meklē pazudušu atslēgu tikai pie laternas staba, jo tur gaišāks. Nē, mēs piegriežamies lai arī reļām, tomēr mūžvecām traģēdijām, kad piedzēries mednieks buka vietā sašauj kaimiņu Jani, kuram mājās vismaz trīs bērni. Tas ir skaidri izteikts antialkoholisms. — Vilks atkal atkrita krēslā, sviedrus slaucīdams. Zālē bija karsts, jo Bērtulis vēl nebija atmūķējis ziemā aiznaglotos logus.

Fotogrāfs Pakulis samta svārciņā notupās uz ceļa, pacēlās pirkstgalos un vairākkārt nozibināja savu spuldzi. Zales viņā galā pazibēja dzeltena taure — bija ieradušies muzikanti. Dzejnieki savu bija padarījuši, varēja iet. Bērtulis klausītāju vārdā pateicās un kopā ar viesiem izzuda aizkulisēs. Aplausu vai nu nebija, vai arī tos nedzirdēja, jo zāli pārņēma krēslu bīdīšanas rosība, telpu dejošanai atbrīvojot.

Atverot direkcijas durvis, pat Bērtulis bija pārsteigts: Bokas kabinetā uz spoži gludinātā lina galdauta Annija izrādīja savas puķītēm rotātās kafijas tases, krāsainās liķiera glāzītes un savu saimnieces prasmi. Pie izēdajiem latviešiem reti atrast uz plastmasas irbuliņiem uzsprautas konfektes lieluma sviestmaizītes, parasti tās plaukstas lielumā un biežumā. Tropiski siltā kafijas smarža bridināja, ka «Ūdensrozē» vismaz nedēļu krānkafija tiks pasniegta bez kaitīgā kofeīna. Blonds zilais eņģelis, zelta gredzeniem bruņots un stiprs, stāvēja aiz galda un viegliem rokas mājieniem izsēdināja viesus. Kasperjusts zem gumijkoka galda galā. Tad Skroderēns. Nez no kurienes ieslīdējusi Azanda no pogājamās

kleitas parādīja kāju virs ceļa un nosēdās blakus Vilkam, kura balss kļuva uzreiz tikpat maiga, kā savus dzejoļus lasot. Boka iespraucās blakus Kaladai, jo viņš no klātesošajiem vienīgais izlasīja visas latviski rakstītās grāmatas. Bērtulis preti Bokam. Tad Pakulis, un, kafiju ielējusi, reizēm atmetās arī Annija.

Pudeles uz galda atbilda norunai — Bokas vīns, šefa dzidrāis, Pakuļa benediktīners. Skroderēns par uzņemšanu patiesu literātu sabiedrībā maksāja ar konjaka pudeli. Viesu skubināšana šoreiz pules neprasīja. Kalada bija precējusies, badoties nebija vajadzības, un Vilks labi sacerētu sviestmaizi vērtēja augstāk par slikti sacerētu dzejoli. Glāzītes pielietas. Kasperjusts, audzināts ticībā, ka dzeršana bez tosta līdzinās alkoholismam, svempās stāvus. Bērtulis neuztraucās, jo zināja, ka šefs gari runāt nespēj.

— Par mūsu dvēseļu inženieriem! Mēs... arī uz priekšu rakstnieku vakarus paturēsim uzmanības centrā! — Svinīgi sacirta zobus un, brīnums, glāzīti izdzēra. Nu jā, savu sīvā pudeli bija pamānījis pabidīt Bērtulim, bet pats pievilcis Pakuļa benediktīneri. Pirmo, tad otro izdzēra visi, ēda sviestmaizes un piedzēra patiesu kafiju. Turpmāk viesībnieki jau izšķīrās aitās un avis. Kasperjusts, Azanda, Boka, Kalada dzēra pa retam malciņam. Skroderēns, vadīdamies no atzīta dzejnieka Vilka, savējās meta tukšas. Bērtulis vadījās pats pēc sevis un arī meta tukšas. Annija vadījās no Bērtuļa un Kaladas — te dzēra, te nedzēra.

— Šādi vakari gan laikam prasa lielu piepūli... — Boka iesāka literāru tēmu.

— Priekā! Nemaz. Es savas dzejas zinu no galvas. Visas. No sešpadsmit gadu vecuma. Bai-

rõnu arī zinu, — Vilks atbildēja. Arī sēdus viņš no klātesošajiem bija pats dižākais.

— Baironu zināt nav grūti, viņš uzrakstījis mazāk par jums, — lēnīgi piezīmēja Kalada. Bokas viņš bija uzveicis viņas sarūgtinājumu par publiku, kura nepareizi izprata viņas uzskatus seksuālajos jautājumos.

Bokas sejā ietrīsējās laimīgs smaids: literāti bija sasnieguši asprātību stadiju.

Vilks neatbildēja, jo, ar kreiso aci šķielēdam uz Azandas krulīm, bija pamanījis «Jamaic—Aeres» žetonu «No manis var dabūt gandrīz visu». Daiļās meitenes violetie mati slidēja uz viņa pusi. Gaivu pieliecis, Vilks pieklusināja balsi.

— Jūs sauc par Azandu, to es zinu. Vai arī darbojaties kādā mākslas jomā?

— Es? Kā saka — tirdzniecībā... — Azanda nopūtās.

— Tas no jums ļoti jauki. Varbūt zināt, vai Birzgalē nav dabūjamās viriešu importa kurpes ar misiņa caurumiem?

— Nepateikšu gan. Es jau mūžīgi netirgošos, braukšu uz Rīgu, uz kino. Režisors Mikausis vispār teica...

— Mikausis?

— Jā, pagājušajā vasarā viņš man iedeva nelielu lomu. Somiņā vēl kinostudijas vēstule...

Vilks vilies nopūtās. Ši tāpat slimoja ar kinokaiti kā citas glītas meitenes, bet viņš nevarēja piedāvāt nekādu lomu, jo bija precējies un Kalada visu var pastāstīt Rīgā. Jā, kinovīri pie meitenēm citā cenā nekā dzejnieki. Ar to 20. gadsimts atšķiras no iepriekšējā. Te velti pēc lab-

vēlības censties, labāk iedzers. Vilks norija pāris mēriņu dzidro un uzkoda, desgurķsiermaizītes no iesmiņa ar lupām novilkdams.

Annija, kafiju salējusi, atsēdās iepreti Kaladai.

— Sakiet, ja tas neapgrūtina, es runāju par romānu «Neskaties avotā», — un tā dzīvē arī tieši notika, ka Ligita palika pie pirmā vīra — tā dzērāja?

Kalada dziļi paraudzījās Annijā, tad paskaidroja: — Par to, kas manos darbos tieši tā noticis vai nav noticis, nevaru šačīt, jo tie cilvēki vēl dzīvo un var apvainoties. Varbūt viņiem guļamistabā nav veicies, ārā ierūcies pērkons, viņa pārbijusies vai tamlīdzīgi. Bet man ir princips: rakstnieku, tāpat kā cilvēku, kurš pasaka daļu patiesības, uzskata par varoni, kurš pasaka visu patiesību — par muļķi. — Un iedzēra pamatīgu malku sabiezējuši sarkano Bokas upeņu vīnu.

— Un cilvēks, pat sieviete grib būt varonis. Es arī, — nobeidza Vilks. — Amen.

Pakulis, uz palodzes uzrāpies, pazibināja fotošpuldzi. Azanda zīmīgi pameta Pakulim, tad negaidot pagrieza smaidošu profilu pret Vilku. Negaidītās laipnības pārsteigts, arī Vilks pagriežās pret Azandu. Pakulis knipsēja vēlreiz. Azanda pēc tam iekoda kūkā. Vilks izmeta glāzīti, bet bija jau radies vēlāk plaši pazīstamais uzņēmums «Dzejnieks un viņa mūza», kurš Azandai sagādāja ievēribu Birzgalē, bet Vilkam nepatīkšanas ģimenē. Azanda pēkšņi atcerējās, ka «Liesmā» lasījusi par jauno dzejnieku Rimšu, kurš raksta bez lielajiem burtiem. Šis zināšanas nodēvēja intelligentai sarunai. — Jūs pazīstat dzejnieku Rimšu, kurš raksta bez lielajiem burtiem? — viņa jautāja Vilkam.

— Dzirdēts ir, bet nepazīstu.

— Viņš esot uzņēmts rakstniekos, — piezīmēja Skroderēns.

— Jus domājat, ka Ķīnā katrs ķīniešs pazīst pārējos piecsimt miljonus ķīniešu? — Vilku pārņēma savāds mundrums. Drīz jāaizbrauc, bet par vakariņām vēl nav samaksāts, un dzejnieks maksā gan ar dzejām, gan ar asprātībām. Iedzēris un uzdzēris kafiju, viņš pa istam piegriezās Skroderēnam. — Jūsu dzeja, tā sakot, diezgan skarba.

Arī Skroderēnam gribējās parādīt dzejas teorijas un vēstures zināšanas. — Negribu būt palmu un lauku apdziedātājs, kā Freiligrāts. Šodienas prasa īsi, kā telegrāfa.

— Pareizi, — piekrita Vilks. — Es arī reiz gribēju uzrakstīt īso stāstu par savu pirmo dienu šai pasaulē. Izliku ar trim teikumiem: «Piedzimu. Kļiedzu. Sinepes.» Bet jūsu dzejoļi, jaunais dzejniek...

— Andris Skroderēns.

— Andri Skroderēn, sit vai nost, man kaut ko atgādina.

— Vārdi jau visiem dzejoļiem tie paši, tikai kārtība katram dzejniekam sava, — piekrita Bērtulis.

Vilks uzsita ar milzīgo plaukstu pa galdu un sāka deklamēt. — Jūs teicāt: «Maizi kucēni neredz, bet debesis redz.» Dzejnieks Uldis Bērziņš pirms jums to pateicis labāk: «Akli kā kucēni, bet debesis redzēdami.»

Kasperjusts aizdomīgi pabolijās uz Skroderēnu un sacīta zobus, bet Vilks turpināja:

— Otrā dzejoļi jūs teicāt: «Priekš tūkstoš gadiem es gāzu klintis, bet laikmetā šajā darbs man cits.» Biedri, Aivars Neibarts to pateicis ag-

rāk un labāk: «Senāk es kalnus gāzu, bet pār-kvalificējos.»

Visi saausījās. Vilkam to vien vajadzēja. — Varbūt jūs vēl nolasītu kādu savu rindu?

Skroderēns piesarka un ielēja sev dzidro no Kasperjusa pudeles. — Dzejolis par metāliem, — viņš sāka. — Kaut mīksts, tomēr pār citiem metāliem valda zelts. Dzelzij tas smieklīgi liekas...

— Stop! Varis Leikarts to pateicis labāk: «Zelts valda pār saviem brāļiem metāliem. Protams, dzelzs par to pasmīn.»

— Sagadišanās, tikai sagadišanās! — iekliedzās Skroderēns. — Man vēl ir dzejolis par hulgāniem. Sākas tā: «Tiklīdz skatienu pametu uz šo tipu, žoklis šim stiepjas uz priekšu...»

— Pareizi, žoklis jau atpakaļ nevar stiepties, tikai Arvīds Grigulis, stāstīdams par Amerikas policistiem, pateicis to labāk: «Ja kāds paskatās, žoklis vēl vairāk stiepjas uz priekšu.»

— Bet es neesmu norakstījis! Tie ir meli! — iekliedzās Skroderēns, kā apelsīnu saķerdams savu lielo kaklasaites mezglu.

— Noteikti neesat! — piekrita Vilks. — Vai jaunās dzejas daudz lasāt?

— Itin visas! Pa radio klausos tikai jaunās dzejas. Braucu uz visām dzejas dienām.

Vilks caururbjoši paraudzījās Skroderēnā, plaukstas uz galda turēdams. — Sakiet, — vai jums dzejošana nevedas labāk, kad esat izlasījis kādu jaunu dzejas grāmatu?

— Noteikti, tač... tač es sāku nervozēt, eju uz upmalu, staigāju, domāju un tūlīt pierakstu. Visvairāk pierakstīts tai vietā, kur mēs peldamies.

— Nu redzat, jūs neesat neko nozadzis, tikai mazliet iespaidojies, jo jūs milat dzeju. Es arī iespaidojos, kad staigāju ar isām biksēm.

— No Bairona, — piebilda Kalada.

— Jā. No Bairona, Puškina, Poruka un Esenbergu Jāņa, — piekrita Vilks. — Bet tas pāriet, dažam jau pēc desmit gadiem.

— Kaut kā tā... ārkārtīgi! Tad jūs domājat, ka viņš pa istam sāks dzejot tikai pēc desmit gadiem? — jautāja Kasperjusts.

— Varbūt arī pēc deviņiem, — piekrita Vilks.

— Tas nozīmē, ka kultūras namam jāmeklē jauns dzejnieks, — nolēma Kasperjusts. — Citādi kāds var iesūdzēt par autora tiesību zagšanu.

Skroderēns drūmi pūta dūmus tukšajā kafijas tasītē, kamēr tā pati sāka dūmot kā vulkāns. Lai pārtrauktu ģēnija krišanas izsaukto klusumu, piecēlās Annija.

— Kam siltu kafiju?

Bērtulim kļuva Skroderēna žēl. Vājš dzejnieks taču desmitreiz vērtīgāks par spēcīgu huligānu. Tomēr Skroderēns nebija no tiem, kuri likteņa triecienus saņem padevīgi kā pirmie kristieši Romas cirka arēnā, lauvām priekšā mesti. Vispirms viņš kratīja galvu, kamēr garie mati pilnīgi sajuka un nosedza lielo pieri. Piecēlās un apsēdās. Atkal piecēlās un uzkliedza Vilkam: — Ja es nebūtu lasījis jaunāko dzeju un tomēr dzejošu — tad jūs ticētu, ka spēju patslāvīgi dzejot?

— Tad es izlasītu, ko esat sarakstījis.

— Labi. No šīs dienas es nelasišu nevienu dzeju un pierādišu, ka varu...

— Pierādīsiet, ka varat iztikt bez 1973. gada dzejas? — nopietnu seju irgojās Vilks. — Mūsu senči jau to mēģināja pierādīt. Un nomira. Par

tol — Un pacēla konjaka glāzīti. No Skroderēna nestās pudeles.

Skroderēns mēmi palūkojās apkārt. Tad spēji saliecās. No uztraukumiem plīst sirds. Apkār-tējie notrūkās. Nē. Pacēlis no grīdas darba biedru dāvāto groziņu, Skroderēns ar veselu sirdi izskrēja uz ielas.

— Siet striķos! — nočukstēja pārsteigtais Vilks.

— Tomēr būs dzejnieks — honorāru neaiz-mirsa, — piezīmēja Kalada.

Te durvis parādījās garš, bāls jauneklis melnā šoferā jakā.

— Ja tūlit nebrauks, tad iet kājām, — viņš pa-ziņoja. Viesi nekavējoties piecēlās. Izrādījās, ka arī rakstnieku — tāpat kā Bērtuļa gaitas nosaka administrators, kuram ar mākslu sakara maz.

— Ierakstiet! — šoferis nolika Bērtuļa priekšā ceļazīmi. Attiecīgajās ailēs Bērtulis ierakstīja, ka visi nolasītie darbi bijuši «literāri augstā līmenī», «izraisīja dzīvu atbalsi un pārrunas» un «notika auglīga diskusija», un visu šito klausī-jušies... Biļetes pārdotas kādas 150. «Klausī-jušies 273.» Kurš centīsies pierādīt, ka tie 123, kuri biļetes nebija pirkuši, patiesībā nestāvēja aiz loga un neklausījās?

— Pa zirgiem! — īsi nokomandēja šoferis. Vilks un Kalada vēl ar Bērtuli sadzēra divas ceļakājas.

— Sirsnīgi, reti kur tik sirsnīgi kā Birz-galē, — dzejnieks teica, Volgā rausdamies.

— Mēs ļoti gaidīsim atkal! — Zaļgani zeltai-najā spuldzes gaismā zem akācijām pacēlās ligana sievietes roka: Azanda skumji sveicināja. Kariete uz Rīgu aizbrauca bez viņas...

— Mēs ļoti gaidīsim atkal! — arī Bērtulis nevajadzīgi apliecināja, labi zinādams, ka melo. Cik reizes tad birzgalieši lai skata to pašu Vilku un to pašu Kaladu?

Te pēkšņi nakts klusumu iztraucēja žēlīgs cūkas kvieciens.

— Birzgalieši nav veģetārieši. — Bērtulis aizsmēķēja.

— Cik patiesībā mūsu pilsētiņa maza — ja nomalē kauj cūku, dzird visa pilsēta ... — skuma Boka.

— 1949. gadā vienreiz bija atbraucis Jānis Grots ... Toreiz skolotājas vēl bija jaunas ... Dārzniecībā rožu vēl nebija, tur audzēja tikai kāpostu stādus. Dabūjām veselu klēpi ar ķeizarkroņiem. Un konjaks toreiz bija stipri lētāks ... — atcerējās Boka. — Un, kad viņš asarām acīs brauca projām, mēs turpat, kur šodien, visi korī runājām «Vēstules Solveigai». «Gadiem ilgi jau dzeguze zvana ...»

Bērtulis pa tam darbu uzskaites žurnālā ierakstīja, ka notikuši divi pasākumi — literārs vakars un pārrunas pret alkoholu.

Tai pēcpusdienā Alnis bija apciemojis Pentes, ar vecīti salīdzis par nātrēs ieaugušajiem atsperratiem un pie kapličas uzglūnējis Intai Zīlītei, kad tā, darba bikses apvilkusi, uz sava mopēda jāja no darba uz māju. Meitene šķīta mazliet atkususi un teica: — Var jau būt, ka Muntis pats ar drusciņ vainīgs, ka salauza kāju. Viņš man vienvakar piezvanīja un teica, ka esot jūs pamatīgi izdrebinājis. Man vēl jāapskatās, vai bēniņos nav vērpjamā ratiņa rats ... Reiz tur bija tāds gluds, spīdīgs ...

— Vai, kur tas būlu derīgs! Uz tāda var salikt sveces un pakārt pie griestiem! Tad es parit piebraukšu... apskatīties.

— Es gan parit vēlu nākšu no darba.

— Es varu vēl vēlāk! — Alnis apgalvoja, jo meitene tātad tikšanos norunājusi vakarā.

Atgriezies Birzgalē, viņš sāka iekārtot salonu, jo eksponātu jau bija sakrājies vesels kaktis. Kā nodomāts, vienīgo fotoateljē kapitālo sienu, kura atradās durvis uz Bērtuļa istabu, viņš sāka tapšēt ar rupju smilšpapīru.

Te salicis, kā boksējoties neatļautā vietā trāpīts, ievilkās Skroderēns. Bālā pierē nosvīdusi, svitrainās platbikses skumji sašļukušas. Nolicis uz grīdas ar kļiņģerītēm pušķoto groziņu, viņš atkrita Bērtuļa atpūtas krēslā.

— No šī vakara es vairs neesmu dzejnieks... To man pateica meistars Vilks... Dzejnieks sasniedz vismaz vienu grāmatu, piemēram, Valts Viltmens, bet es...

— Sasniedzi savu groziņu, — pabeidza Alnis un izcēla kļiņģerītes. Kļuva redzams groziņa apakšslānis. — Tev bijusi īsa, bet bagāta karjera. — Zem puķītēm gulēja konjaka pudele un cīsiņu virtene.

— Viņi teica, ka es atdzejojot citus jaunos dzejniekus... Atver.

— Ja ar atdzejošanu var šitā nopelnīt, nav slikti, — mierināja Alnis un ielēja katram pa zāļu glāzītei.

— Bet es gribēju pats būt dzejnieks...

— Mēs bieži gribam būt, kas vēl neesam, — prātoja Alnis, Bērtuļa gultā iezveldamies. — Es gribētu būt Mikelandželo, kaut protu tikai ģipsi mīcīt. Mans krusttēvs grib būt operas direktors,

bet maisās pa kultūras namu. Sapņi, draugs, sapņi. Labāk aplam sapņot nekā pareizi zagt Tu, draugs, audzē trušus. Pie šķūniša vesela kažoku kolonija. Bet kas ir trusis? Savā dziļākajā būtībā trusis ir zaķu cilts mietpilsonis. Grib izlikties par zaķi, bet nespēj, jo visu mūžu mākslīgi barots. Tu arī esi pārbarots ar citu dzeju.

Nosmēķējis puscigaretes, Andris gurdeni atbildēja:

— Tas pārgroza visu manu dzīvi. Ja neesmu dzejnieks, iešu šoferu kursos. Ja dabūšu klasi, reizē būšu šoferis un krāvējs — pavisam cita peļņa. Ja reiz neesmu dzejnieks, tad arī pavisam citādi jādzīvo...

Viņi izdzēra vēl pa mēriņam, pagāršoja desas šķēlītes, sasmēķēja, un Skroderēna vaigs pamazām noskaidrojās. Berzēdams savu Hamleta pieri, viņš izgāja upes krastā zem vītoliem meklēt atbildi mokošajam jautājumam, vai dzejotu arī tad, ja nebūtu lasījis jauno autoru dzejas. Papildnā konjaka pudele palika Bērtuļa istabā. Bērtulis, mājās atgriezies, par to slavēja jauno latviešu dzeju.

Kasperjusts atkal atgādināja par ziemas tuvošanos, kad vajadzēs naudu bērnu dramatiskā ansambļa un vidējās paaudzes deju kolektīva vadītāja algošanai. Savā rokasgrāmatā — glīti iesietajā Kriminālkodeksā — neatradis terminu «eksperimentālā balle», Bērtulis sāka rīkoties. Skroderēna lēvs pa vakariem applāva zāles un nezāles ap bufeti un sarīkojumu grīdu upes līci. Sieņu viņš pievāca savām kazām. Ar to tika itin kā nolīdzināts Bērtuļa parāds par pienu. Caurumus

deju grīdā pielāpīja Alnis. Tie, pēc Bokas stāsta, esot radušies pēdējā zaļumballē pirms vairākiem gadiem, kad derībās viens spēka vīrs palīdis zem grīdas un ar muguru cēlis augšā dēļus ar visiem dejojājiem, radīdams zemestrīces iespaidu, par ko atlicīgi iekaustīts. Ar Annijas starpniecību no patērētāju biedrības sarunāja bufeti. Pilnvarotais Liplants ar sabiedrisko kārtības sargu vadītāju Ķergalvi izsludināja sestdienas vakarā kārtības sargu mobilizāciju, ieteikdams kārtības sargiem ierasties motobraucēju ķiverēs. Elektrīkis sakārtoja gaismas sistēmu, upmalas vītolos un parka liepās ieslēpdams dažas pārsteiguma spuldzes. Tām iekārtoja īpašu slēdžu pulti.

Piezīmju grāmatiņu šķirstīdams, Bērtulis atrada vārdus «Madis Skrabāns un līdzīgie. Bailīgie.» Kultūras nams patiesībā viņus apzaga — savas sešdesmit kapeikas samaksā, bet dejojot nedabū. Šī jautājuma atrisinājums Bērtulim maksāja četrdesmit kapeikas: divi saldējumi, kamēr ar Azandu vaļsirdīgi visu pārrunāja.

— Nu, moins... Tad jūs gribat, lai tos lēnos mēs uzlūgtu. Shocking!

— Plēsisim biežāk dāmu dejas.

— Ārzemēs, es lasīju «Brigitā», izputējuši baroni iedejo bagātas dāmas. Tiem maksājot milzu naudas, un, ja abi ejot uz restorānu, tad dāma iedodot veselu konvertu ar naudu, it kā šis šampanieti maksātu no savas naudas. Ir jau arī meitenes, taxi girls, bet zināt, Bērču, Birzgalē tādu nav. Kad es tikai padomāju — fui!

— Tad es saku «fui» par to, ka jūs mani pārprotat. Ja meitenes uzlūgs tādus kā Madi, tad mēs taču nemaksāsim ne kapeikas, tikai vēlāk kultūras nama vārdā teikšu «Paldies!». Tas būtība ir sabiedriska darbs!

— Nu, ja tiešām nemaksās, tad es parunāšu. Man trikotāžas cehā ir trīs pazīstamas meitenes, agrāk visas kopā dragājām. Kamilla, Vanda un Urzula.

— Jūs lietojāt vārdu «dragājām». Okē, tad jūsu trupu nosauksim kā ārzemēs — par «Cannibal girls», «Kanibālmeitenes».

— Darling, tad viņas noteikti nāks!

Bērtulis iegriezās estrādes ansambļa mēģinājumā. Tie notika uz pašas varenās skatuves, jo estrādes mūzika atkarīga no elektrības un sienas kontaktiem. Skatuves aizmuguri sedza skumji pelēks, putekļu piesūcināts kulišu kroku fons. Četri mūziķi smēķēdami gurdeni šķirslīja notis un reizēm spēlēja. Dziedātājs, sievišķīgs, miksts un sārts, staigāja apkārt un, balsi iesildīdams, reizēm pēkšņi izcēla gāmuru un izkliedza dažādus toņus. Ansambļa vadītājs stundīja pa degunu kādreiz veclaicīgās, bet tagad modernās acenes metāla ielvaros un spaidīja elektroērgēles. Tas daiks maksā tūkstoš rubļu, žēl, ka tādām nav līdzības ar baznīcas ērgelēm — tās varētu pārdot pa stabulītei vien. Pie pusdienām izdzertā piparmētru likiera glāzīte saurdīja Bērtuli arī teikt kādu lietpratīgu vārdu. Tā kā no muzicēšanas viņš daudz nejēdza, viņš zālē atsēdās pirmajā rindā un deva vispārējus, vadošus norādījumus.

— Kā jāspēlē, to jau jūs paši zināt, — Bērtulis iesāka, bet uz šo glaimu simfoniķi nereaģēja nemaz. — Tomēr, no malas skatoties, šis tas varētu būt mūsdienīgāks, lai eksperimentālajā ballē sestdien, kā mūsu šefs saka, viss «būtu tā, kaut kā tā ārkārtīgi». Bet jums jau pat kārtīgu bikšu nav kājās, par ārkārtīgām nemaz nerunājot.

Orķestranti visi kā viens pieliecās, lai apskatītos, vai tiešām kāds nemanot būtu novilcis viņu bikses. Apdeldēti džinsi. Tikai dziedātājam bija zaļsvitrainas platbikses.

— Par rubli stundā jau fraka neiznāk... — drūmi atbildēja kapelmeistars.

— Frakas lai paliek vijolniekiem, modernā mūzika tērpjas citādi. Modernā mūzika aptver ne tikai skaņas, bet arī krāsas. Tādēļ jau pastāv prožektorī un raibi svārki. Ja citādi nevar — lai paliek tās pašas bikses, tikai tad — uzšujiet modernus ielāpus! Uz ceļiem un uz dibena. Un mikrofonu par maz. Dabūjiet kaut nederīgus, bet vismaz desmit, un lai skatuve būtu pilna ar vadiem kā... līdzums ar saknēm. Kā ārzemēs! Un tad žesti, draugi, žesti! Sievietēm, protams, vieglāk, tām ir ko grozīt un kustināt priekš un mugurpusē, bet vīrieši modernos orķestros arī nestāv kā rūniti. Galvas jums taču tāpat uz pleciem kā sievietēm — kādēļ nevarat tās takli kratīt? Ar kājām tāpat — sievietes mīdās un liek vienu kāju otrai priekšā. Vīriešiem arī tas nav aizliegts. Dzimumu vienlīdzība! Vispār — kustību, biedri, kustību!

Šis pamācības mūziķi šķita klausāmie nopietni. Pēc stundas Bērtulis, skaidrā un nedzēris, atkal ieradās mēģinājumā kopā ar akurāti tērptu dāmu, kuras sirmo galvu pat šai siltajā dienā sēdza mirdzoša auduma cepurīte, ar maksliģām puķītēm rotāta. Tā bija pensionēta angļu valodas skolotāja Vilciņa. Bērtulis viņu nosēdināja zālē un lūdza, lai ansambļa dziedonis padziedot kaut ko no sava repertuāra, vēlams angļu valodā.

— Citādā valodā jau kārtīgu gabalu nemaz nevar noplēst, — dziedonis paskaidroja, mikrofonu saujā saspiezdams.

Pēc priekšnesuma Bērtulis vaicāja skolotājai, vai viņa dziesmu tekstu varētu pārtulkot latviešu valodā.

— Jums ir humora izjūta! Vai tad tā bija angļu valoda? Es trīsdesmit astotajā gadā veselu vasaru dzīvoju Londonā, saprotu pat dialektu «cockney», kādā runā huligāni, bet no šitās dziedāšanas — ne vārda.

Kad skolotāja bija aizgājusi, Bērtulis dziedātājam paskaidroja: — Lai nu kā, bet angļu valodas dikcija atbilst standartam. Ja tā angļiete jūs saprastu, es gan būtu nobažījies. Popmūzika nav sprediķis, nekas te nav jāsaprot, bet jāuzņem ar emocijām. Tā turpināt.

Narbūts no ietinamā papīra milzīgā ruļļa notina metrus desmit un uzzīmēja plakātu. «Eksperimentālā balle «Upes līcī ūdensrozēs zied». Ar priekšnesumiem un apmeklētāju aprūpi.» Zem uzraksta ūdensrozēs ietinusies nāra, pēc sejas un matiem ļoti līdzīga Azandai. Kad plakāts vēl žuva uz skatuves grīdas, Kasperjusts sacirta zobus.

— Nu... tas jau ir kaut kā tā... ļoti ārkārtīgi — bez drēbēm!

— Nārām jau tā esot — apakšā nekā nevajag, tur ir zivs āda, bet augšā... blūzes vai ko citu nekur neesmu redzējis, — murmināja Narbūts.

— Tas ir... tas pats, kad sievietē iziet plika uz ielas, jo mēs šito arī liksim uz ielas. Tas ir pretēji sabiedriskās kārtības noteikumiem. Negribu maksāt administratīvo.

Narbūts, atklāti spļaudīdamies, nārai uzkrāsoja krūšturus. Pēc tam pienagloja pie vitrīnas ielas mala.

Sestdienas vakarā jau ap astoņiem biļetes tika pirktas it nadzīgi. — Rublis? Agrāk kratījāmieš par sešdesmit kapeikām, — brinījās sikākie ļaudis, kuri vēl paši nepelnīja.

— Būs arī priekšnesumi, — nenoguris paskaidroja Boka.

Tagad lieti noderēja tāda kapitālisma palieka kā pamatīgā dēļu sēta, kura apjoza visu kultūras nama parku. Tumsā varbūt kāds, kuram vecakas bikses, arī pārkaps, bet vairums šai aptoka kā paklausīgi jēriņi iegāja pa vārtiem, kur, baltas triecienķiveres pa grābieniem kā parašutisti izpletņus nolikuši, dežurēja kārtības sargi ar savu šerifu — Ķergalvi priekšgalā. Lidz pusdeviņiem apmeklētāji drūzmējās ap bufeti, tad uz dejas estrādes ieradās muzikanti divkrāsu biksēs, baltos kreklos. Neredzētās bikses, kurām viena stara bija dzelena, otra zila, visus redzami disciplinēja. Alus dzerāji pameta bufeti, meitenes saldējumu galdus un visi pulcējās ap dejas laukumu, kuru apņēma zemē iestīprinātu solu loks. Lielus nedraudēja. Saule, aizgriezusies aiz upmalas vītoliem, sārtoja apaļos sienu laika mākoņus, kuri uz vakara pusi kā milīgu aitu bars, pa dienu zilgmē izganījušies, tagad pulcējās debesu pamalē. No mugurpuses, kur slējās trīsstāvēīgais kultūras nama skatuves bezlogu korpus, lēni tuvojās nakts. Tika iedegti koku lapotnēs ieslēptie prožektori. Tie uzmirzdzināja mūzikas instrumentu spīdīgās daļas un uz estrādes izdzēsa visas ēnas kā saule Karakuma tukšnesī, kura no vislielākā kamieļa izlaisa vismazāko ēnu. Mugurā pastīvais orķestra vadītājs uzlika acenes un pacēla trompeti. Bundzinieks sapurināja matus, no visa spēka nolaida kāju uz bungu pedāļa, iegāza pa abiem misiņa šķīvjiem

un pēc tam sāka dauzīt trīs dažāda kalibra bungas. Pastiprinātāju membrānas ievibrējās pilnā skaļumā. No veco liepu dobumiem bez skaņas pacēlās kovārņu mākonis un pretēji ieradumam bez protesta aizplivinājās uz tuvējā meža pusi. Eksperimentālais atpūtas vakars sākās.

No orķestra vadu un mikrofonu mudžekļa iznira zaļa parādība un, tālē, pāri kultūras namam uz Rīgas kinostudijas klumpīgo ceļni raudzīdamās, aiz sevis vilka melnu vadu. Mierīgi, maziem soliņiem, lai nenokristu no sarkanajām, divpirkstu biežajām zolēm. Azanda neredzēja, bet jūta, ka izskatas taisni tāda, kādu franču žurnālā «Vogue» bija redzējusi dāmu pie letes Honkongas bārā. Skatītājos šis tērps sākumā izraisīja vilšanos — Azanda taču kājas parasti ballēs atsedza kā kavalērists zobenu, kaujā dodamies. — Vei, klēpī sarkans papagailis! — atskanēja sievišķīgi skaudīgs šņāciens.

«Burdā» bija rakstīts, ka aprkrāsotie audumi drīz būšot modē, tādēļ Narbūts uz zaļās kleitas bija uzkrāsojis papagaili. Kad Azanda pacēla pie mutes mikrofonu un pagājās uz vienu otru pusi, kā to visā pasaulē dara meitenes ar mikrofoniem rokā, kļuva redzams, ka Azanda kājas neslēpj vis: šķēlumi kleitas sānos pavērās kā skatuves aizkars, un kāja kļuva redzama tālu virspus ceļa. Tāpat kā Honkongā.

— Sākam atpūtas vakaru «Ūpes līcī ūdensrozes zied», — no koku galotnēm atskanēja Azandas balss. — Uzstājas kultūras nama dziesmu ansamblis «Dūdas». «Āvu, āvu ballas kājas». Tautas melodija, ansambļa vadītāja Visvalža Pakuļa apdare.

Uznāca trīs sievietes — vaidelotes līdz zemei garās krēma krāsas kleitās un trīs sirmi vīri

melnos uzvalkos — arī Boka, kasi pametis. Samta svārkā, tauriņu pakaklē, ar vijoli roka viņiem sekoja Pakulis. Ar Johana Štrausa žestu, kuru bija noskatījies no Ģirta Jakovļeva, pameta vijoli zem zoda, noraustīja biezas uzacis un augstu pacēla lociņu.

Apmeklētāji izturēja vēl otru dziesmu — «Upes līcī senas ievas zied», kurai muziku bija komponējis Pakulis pats.

Atkal pāri estrādei nāca Azanda. Nu jau visi zināja, ka uz viņu jālūkojas no sāniem. — Tagad — stunda deju ritmā! Pēc tam ar mūsu republikā pirmreizēju dzīvnieku balsu demonstrējumu uzstāsies biedrs Marauskis.

Sāka graut orķestris. Ievērodami Bērtuļa vadošos norādījumus, orķestranti tagad nemitīgi locījās katrs uz savu pusi kā vārpiņas turuma, vējiem no visām četrām debess pusēm pūšot. Dejojotāju bija pamaz. Tie paši kustējās slinki, izvairoties no niknākām tūrēm, jo vēl bija samēra gaišs un galvas arī visiem bija skaidras.

Bot pulksteņmeistars, reizē sabiedriskais karības sargs, reizē apdrošināšanas aģents Marauskis, kuram drīz bija jākāpj uz estrādes, tai laikā aiz žoga alkšņos kāvās. Kā pats vēlāk teica: «Es nevarēju nekauties...»

Lai gan Binniji pēdējās dienas smēķēja tikai cigaretes par piecpadsmit kapeikām paciņā, ēda ķieģeļmaizi ar kombitaukiem, vairs bija atlikuši tikai trīs rubļi. Tātad ar badošanos neko ietaupīt nevar. Danči paredzēti parkā, droši vareja nakt seģenēs un bez kaklasaites, jo uz brīvo dabu iekšējās kārtības noteikumi neattiecas. Galavosšanās uz balli bija īsa: apvilka klučkurpes un

iztirīja nagus. Nagi abiem auga netraucēti, jo arī ārzemēs neatkarīgie jaunieši tā darot. Si paraša, iespējams, aizlienēta no Abesīnijas dižciitīgajiem — gari nagi nozīmē, ka pašam nav jāstrādā, un tas pieder pie hipiju ticības apliecības.

No tilta bija redzams kārdinoši raibs un kustīgs cilvēku bars viņpus parka sētas. Bet, ja pirkts biļetes, atliks tikai rublis. Par laimi, pie ieejas starp kārtības sargiem Broņa pamanīja pazīstamu stāvu: drusku salikušo Marauski ar paplīko pakausi un ļoti gludinātām biksēm. Marauska biogrāfiju Broņa bija uzzinājis no matrožiem.

— Pēc piecpadsmit minūtēm es tev atnesīšu desmit rubļus, — viņš izsvepstēja cauri bārdelei. — Šito pulksteņu skorpionu tūlīt iepazīstināsim ar ārzemju metodēm: šantāža!

— Tu gribi... viņu nolaupīt? — Baiba sajūsmā iečukstējās.

— Sieva par šitādu neko nedos. Vienkāršāk.

Broņa pielācoja pie smaidīgā Marauska un kaut ko iečuksteja šim ausi. Tad abi iegāja uzmanīgas alkšņos.

— Sakiet ātri, ko gribējāt teikt, man drīz jāiet uz estrādes.

Broņa vēsi pasminēja. — Kaut pēc piecām minūtēm, tikai atstājiet man desmit rubļus.

— Tas ir... ka?

— Pagājušās trešdienas naktī pulksten divdesmit trijos trīsdesmit man bija izdevība novērot, kā jūs kopā ar sievieti, tērpušos gaišā putekļu mēteli, uzkāpāt glābšanas stacijas būri un tur divata pavadījāt divas stundas. Par desmit rubļiem esmu ar mieru šo faktu aizmirst un jūsu sievai neziņot. — Un Broņa sātaniski sakrustoja rokas uz krūtīm, kaut to zem seģenes

nevarēja pamanīt. Marauskis kļuva mazāks, jo kajas ieliecās un kakls sarāvās isāks.

— Tas ir... kā? Vai tad jūs pats precējies neesat?

— Es? Brīvā laulībā. Bet runa jau ir par jums. Desmit. Ātrak!

Marauskis ielaida roku bikšu kabatā un saudzīgi izvilka maku. Pavērās nodriskatajā maciņā kā vārdes mutē. Zobu jau tādā nav...

— Trīs rubļi ir. Sikā...

Bet Broņa no saviem augstumiem jau bija pamanījis dzīvīgi sarkanu papīriņu. Skops, sātans. — Desmitnieku šurp, jeb vai es eju ar raportu pie jūsu sievas. — Broņa pastiepa plaukstu un piesita pēdu pie zemes kā meksikāņu dejojājs, kam arī plati, tikai daudz tīrāki bikšu gali.

Taupība uzvarēja piesardzību. Marauskis nopūtās: — Man žēl... — un sāka pārvērsties. Noslēpa maciņu. Beidza drebuļot. Kļuva taisnāks. No žaketes piedurknes noņēma zilo kārtības sarga apsaiti. Ar pirkstu nostiprināja acenes uz deguna.

— Dod trīs un skrej uz mājām pēc septiņiem! — Broņa grasījās ķerties pie Marauska kaklasaites.

— Še... trīs... — Marauskis ievaidējās. Nesukātā Broņas galviņa ļoti ātri trīsreiz pārvietojās starp Marauska cietajām plaukstām, jo viņš trīs reizes abrocīgi ievilka pa Broņas vaigiem. Tad soli atkāpās.

Broņa vispirms sakratītajā galvā savāca domas, tad izmūrmutēja: — Ta... nedrikt... Ārzemēs tikai hipiji paši... sit. Eju... pie jūsu sievas! — Un pagriezās uz iešanu. Marauskis lēcienā aizšķērsoja ceļu. — No otra nelaimes iedzīvoties! — un atkal slaidi atvilka roku.

Nu Broņa nobijās: varbūt šim kārtības sargos samācīts, kā neapbruņotu jaunekli piedauzīt mīkstu... No tumsoņiem, kuri nekā nezināja par šantāžas pamatlukumiem, nekā laba nevarēja sagaidīt. Viņš ieskrēja krūmos.

Marauskis atkal apsēja amata saiti. Sabiedriskās kārtības sargāšanas organizācijas gods nebija aptraipīts, jo viņš bija kā vies kā privātpersona.

Atdūries krasmalā ieraktā stabā, Broņa apstājās. Stabs bija viens no pāļiem, uz kuriem balstījās glābšanas stacija. Paga, varbūt naudu nopelnīt te? Broņa iespēra pa stabu. — Tomāt!

No loga augšā izlicās abu matrožu galvas.

— Jūs teicāt, ka vajadzīgs sliēcējs. Man šodien ir laiks.

— Ļoti vajadzīgs. Atskaite lukša, — matroži dedzīgi atsaucās.

— Piecīts būs?

— Tur jau tikai stundas darbs.

— Un stundu pēc tam jāžāvē drēbes.

— Sliksti pliks.

Vienojās par četriem rubļiem un pie strūdznieka glāzes apsprieda sliķšanas norisi.

Krēslā Azandas sarkanais papagailis uz estrādes izdalījās spilgtāk. Viņa pacēla mikrofonu.

— Tagad sekos demonstrējums, kāds Birzgaļes vēsture nav redzēts. Mednieku biedrības suņu sekcijas biedrs Marauskis demonstrēs... — Viņa aprāvās, jo tā darija arī diplomētās filharmonijas spēkeres, provocējot aplausus sliķtiem estrādes orķestriem. — ...demonstrēs suņu balss!

Atvairījis draudošo ģimenes drāmu, uznāca Marauskis ar krēsli, uz kura uzlika magnetofonu.

— Biedri, Birzgalē ir daudz suņu, — viņš iesāka, visu laiku rokas berzēdams. Nebūdamis mācīts orators, viņš nezināja, ko citu ar rokām var darīt. — Tāpat kā nav labas vai sliktas cilvēku tautas, tāpat nav labas vai sliktas suņu sugas. Ir tikai labi vai slikti suņi. Jau no bērnības es mīlu suņus...

— Un siev ar? — no koku pakrēšļa atskanēja jautājums. Pēc sekojošā «Hahahā!» visi pazina Šepskiju.

— Es mīlu suņus, — stūrgalvīgi atkārtoja Marauskis, — un esmu pētījis viņu valodu. Katrs jau izšķir — priedīgi rej vai bēdīgi rej, bet es jau atšķiru septiņpadsmit dažādus dialektus, tas ir, izteiksmes. Šovakar es tos atšķirīgākos demonstrēšu un lūgšu jums pateikt, ko suns grib sacīt. Pareizie atrisinājumi tiks atzīmēti, un, kurš būs pateicis pareizas atbildes, saņems vērtīgu pārsteiguma balvu. Tad sāksim. Kas viņš ir, ko viņš saka? — Te Marauskis atcerējās vienīgo skolā saņemto divnieku. — Atvainojos, skolā tiek mācīts, ka par priekšmetiem, uz kuriem rāda ar pirkstu, jāsaka «tas». Kas tas ir?

Atskanēja skaļi «Vau, vau, vau!» Neliels apdomas brīdis. Pie estrādes pienāca jauneklis. — Tas ir Paegliša suns, un viņš...

— Tas, — pārlaboja Marauskis.

— Viņš, tas suns, saka, ka... nākot pastnieks un ka vēl nekodišot.

— Pareizi.

Atkal «Vau, vau, vau!» Šoreiz pieteicās bikšaina meita.

— Sitas dzīvo man blakus. Tas ir tā Rīgas dekoratora, tāds liela auguma, jā — Rozenbalha suns. Arī liela auguma. Dogs. Tam sunim acu plakstiņi sarkani...

— Kā dzērājam, — kāds papildināja.

— Tas suns dzīvo atsevišķā istabā. Tur iekšā ir tikai tukšas pudeles un tahta. Tas suns rej aiz garlaicības, jo cilvēkiem nekož, jo viņus neuzskata par cilvēkiem tāpat kā tas mākslinieks. Kaut kā tā ļoti... izgāzīgi, jo tam sunim pagalmā vēl ir būda, ar gleznu uz sāniem...

— Pareizi. Viens jūsu labā, — piekrita Marauskis.

Atskanēja cita suņa balss, kas drīz pārgāja želā gaudošana. Tūlīt pieskrēja sikais džinsa jakā.

— Dakters Bērziņš sit savu melno suni par netīrību. Suni sauc par Melno Bērziņu! — šis priecīgi pavēstīja.

— Puspunkts. Bērziņa suns, bet nesit, — paskaidroja Marauskis un suņa želabas atkārtoja. Ieklausījies uzmanīgāk, tas pats padsmiņnieks pacēla roku ka skolā. — Melnais Bērziņš klausās radio!

— Punkts jūsu labā, — piekrita Marauskis. — Samērā reta parādība, muzikāls suns. Šis suns, mūziku dzirdēdams, itin kā mēģina to atdarināt. Kas tur iznāk, jūs jau dzirdējāt. Melodiju noteikt nav iespējams. Esmu mēģinājis novērot un nācis pie slēdziena, prolams, pagaidām, ka suns gaudo biežāk, ja dzird mūsu estrādes orķestrus, sevišķi «Zilo ekrānu»... Vēl paliek jautājums: vai tāda muzika viņā izraisa skumjas jeb vai nepatiku. Tā kā...

Marauski partrauca nepārspējami skaļš sauciens no glābšanas stacijas skaļruņa: — Pilsoni

zilajās peldbiksītēs! Ārpus peldētavas teritorijas peldēties bistami! — Neliela pauze, tad brēciens: — Trauksme numur viens! Cilvēks aiz borta! — un klusums.

Visi, pat peldēt nepratēji, metās uz upmalu palīdzēt, bet to traucēja kultūras nama žogi un vītoli krastmalā. Tie ar džinsu biksēm uzkāpa kokos. Labi, ka viss norisinājās samērā tuvu, tā ka, neraugoties uz krēslu, notikumu visparējā gaita bija pārskatāma.

Viens matrozis atspērās airos. Otrs norāva bikses un uzmauca nirēja acenes. Laiva apstājās, gaisā pavidēja matroža plezmas. Un tūlīt atkal uznira, pāri pieri pieplakušiem matiem, kā ronis, tikai zivs vietā viņš turēja sliķoņa galvu. Uz krasta pēc iespējas redzamā vietā no «pilsoņa zilajās peldbiksītēs» izkratīja ūdeni un pašu smiltis izplāja žāvēšanai. Matrozis numur divi uzlika Broņam uzpurni un ar rokas plēšām sāka pūst šim iekšā gaisu. Skatītāji jau nedzirdēja, ka melnmatainais Redīss pa tam šņāca pamācības: — Pakustini kāju... Roku. Svempies sēdus... Tagad brīnies!

Broņa darīja, kā mācīts, uzvilkās sēdus un brīnidamies grozīja galvu.

— Pie dzīvības gan!

— Fiksi puikas, posteni neguļ vis!

— Iedzer, bet arvien stripā, — skatītāji komentēja. Glābšanas posteņa autoritāte bija nostiprināta.

Glābēji un izglābtais uzkāpa glābšanas posteni. Žurnālā tika ierakstīts: «Posteni matrozis numurs 1. Plkst. 21.00. No peldētāju bara ārpus peldētavas teritorijas atdalās pilsonis zilās peldbiksēs. Neraugoties uz brīdinājumu, pēc 5 min. nogrimst. Izziņo trauksmi. Visi laivās. Matrozis

Nr. 2 izvelk, un pēc 3 min., kopā ar matrozi Nr. 1 pielietojot elpināšanas aparatūru, atjaunojas patstāvīga elpošana. Apziņa skaidra.» Akta atliecīgajās ailēs ierakstīja Broņas personālijas. Notikuma lieciniekus rīt dabūs dučiem.

— Četri rubļi! — nožuvis pieprasīja Broņa.

Matroži piecēlās un sāka šķindināt tukšās pudeles. — Dabūsi... Mums parīt alga...

Vienā vakarā vilies divas reizes, zaudējis uzticību cilvēkiem, Broņa ar pamatīgajiem papēžiem sāka spārdīt grīdu. — Gribējāt paķert! Vai nu naudu, vai es tūlīt izstāstīšu, ka jūs...

Soreiz draudi līdzēja. Matroži kasīdamies izkratīja makus un savāca trīs rubļus septiņpadsmit kapeikas. Vienojušies, ka pārējo Broņa saņems parīt, viņi izdzēra atlikušo strūdzinieka puspuveli, un Broņa, jau tīri pacilāts, ka slundā ar galvu vien nopelnījis trīs rubļus, tas ir, vairāk nekā ārsts vai piektās kategorijas mūrnieks, devās atpakaļ uz eksperimentālo vakaru.

Nedzirdētie suņu valodas demonstrējumi un dramatiskais viencēliens ar sliķšanu un glābšanu bija «uzsūtis asinis». Pārrunas par suņiem un sliķšanu turpinājās. Pie bufetes Šepskijs par pudeli alus atklāja noslēpumu, kādēļ suņi viņam nekož. — Es pa nakt savs biks glabā suņ būdā. Kad otrā dienā es iet pagalmā pie sveš suņ, šis grib kost, bet tad apost mans biks. Nu — suņ smak, domā, ka es ir liels suns, un nekož. — Bet zēni stāstīja meitenēm, ka Tomāts sliķonim pumpejis iekšā skābekļa un smieklu gāzes kokteili.

Uz estrādes deļotāju pulcējās vairāk, tomēr ievērojami mazāk nekā pārdotas biļetes, un atkal pie kāpnēm uz estrādi drūzmējās neuzņēmīgo

jaunekļu pulciņi. Kasperjusts ar Bērtuli satikās pie orķestra nojumes.

— Tagad... izlikt to manu uzrakstu! — pavēlēja Kasperjusts, šodien tērpies pilnā uzvalkā, ar baltu kreklu un stieplišu kaklasaiti. Divi kārtības sargi virs puīšu — nedejotāju galvām pacēla kārtis, starp kurām turējās uzraksts: «Še tikai muļķi stāvl!» Nevarētu teikt, ka šis sauklis nelidzētu. Jaunekļu pulciņš, uzrakstu izlasījis, sākumā smējās skaļi, tad klusāk, kamēr pārvācās uz citu vietu. Lidz ar to muļķu vairs nebija, bet dejotāju skaits arī nepieauga.

— Varbūt to saukli pārnesīsim citur? — Bērtulis jautāja nopietnu seju.

— Nevajag, ja kaut kā tā, tik... ārkārtīgi lieli muļķi, tad tie ir nelabojami, — Kasperjusts nošņācās.

Turpreti Bērtulis domāja, ka ar modernām, ārzemēs pārbauditām metodēm iespējams pārvarēt arī kautribu, un sāka raudzīties pēc Azandas.

— Azanda, lūdzu, dodiet rīkojumu «cannibal girls» un tad piesakiet deju damām, sievietēm un meitenēm.

Savas draudzenes Kamillu, Vandu un Urzulu Azanda atrada pie kultūras nama stūra, kur šis pa trim dzēra vienu resnu, melnu lētākā portvīna pudeli. Kamilla bija blondāka nekā piedzimusi, ar frizūru kā Andželai Deivisai, sandalēs ar saitēm krusteniski līdz ceļiem. Vandas mati zvēroja sarkani, spēcīgajiem stilbiem bija pieaugušas spīdīgi melnas ādzeķes, bet Urzulai bija melna zēngalviņa un baltas zeķes līdz ceļiem. Uz acis un skropstas, no viena podiņa krāsotas, visām bija melnas, un uz augšu pavilktie koma-

tiņi pie acu ārējiem kaktiņiem, tāpat kā daudzām Birzgales un Rīgas meitenēm, piešķīra ķīniski indonēzisku kolorītu.

— Vairāk nav, — paziņoja blondā Kamilla, Azandu pamanījusi.

— Es tādu nemaz nedzeru, — Azanda atņēma sveicienu. — Meitenes, nākošā deļa sievietēm. Tagad jūs esat «cannibal girls». Kā norunāts. Par to jūs visu sezonu laidīs iekšā bez biļetes. Moins. — Un visas devās uz estrādi.

— Sai dejā lūdz meitenes — un īsti zēni neatsaka! — Azanda no koku galotnēm paziņoja. Tagad viņa jau zināja, ko iesākt ar brīvo roku. Reizēm viņa to locīja kā gulbja kaklu, reizēm sacirta taisnā leņķi un airējās pa gaisu.

Kad dejojāju pamatkadri izgāja uz estrādes, netālu no uzraksta «Šeit tikai muļķi stāv!» vēl atlika zēnu bariņš, kuri smēķēja, raustīja kaklasaites, centās smieties un rādīja ar pirkstiem uz dejojājiem. Viens atkal bija mazais, mierīgais Madis divrindu žaketē, ar svaigo samta ielāpu uz jaunajām biksēm. Reizēm viņš piecēlās pirkstgalos, lai labāk redzētu dejojājus. Uz viņu kā pazīstamāko nedejojāju tika tēmēts pirmais trieciens. No zilzaļās krēslas iznira blondā Kamilla sandalēs ar stilbiem aptītām saitēm, izstiepa abas rokas pret jaunekļa pleciem un teica: — Ko stāv, iesim kratīties!

Laime acimredzot nāca pārāk negaidīta, un Madis to noturēja par apceļšanos. Izlicies, ka meiteni nav pamanījis, viņš nolieca gaiļa sekstei līdzīgo matu torni, tad ienira tumsā. Par velti — viņam sekoja Vanda, ādzeķstilbiem laistoties. Puisis tika nogrābts pie rokas, jo Vandai negribējās pazaudēt nākošās sezonas brīvbiļe-

tes. — Nemūc, tāpat tevi dabūs rokā, — laipni vilināja Vanda.

Madis zibenīgi uzmeta skatienu estrādei, kur tepat tieši viņa acu priekšā kājas bradājas uz augšu un leju, savādi spārdījās, un, nenoticējis, ka arī viņam tas varētu izdoties, izrāva roku un ienira pūli. Bērtulis, iztālēm šo ainu vērodams, nopūtās par tagadējām skolu programmām, kuras no saviem audzēkņiem nespēj izdzīt visvienkāršāko mazvērtības kompleksu. Iedejošanas mēģinājums no meiteņu puses nebija izdevies.

Pie bufetes pavizēja Pakuļa samta svārks. Ko nedzērājs tur varētu meklēt?

Rinda pie bufetes pēc sava alus vai vīnēļa tika ievērota kārtīgi, jo pretējā gadījumā tika piedraudēts bufeti slēgt. Dzēra gan no papīra glāzītēm, gan no pudelēm. Ilgiēniskākie, laižol pudeli tālāk, tās kaklu apslaucīja ar plaukstu, kura tika izņemta no bikšu kabatas. Viens bija nelaimīgi pakritis aiz bufetes stūra. Rokas vēl turēja tukšu pudeli. Pēc tūģera uz viņa bikšdibena personību noteikt nebija iespējams. Un Pakulis šito fotografēja ar zibspuldzes palīdzību. Reizē ar Bērtuli pienāca Liplants, šovakar pilnā formas tērpā.

— Kādēļ jūs fotografējat? — Liplants stingri jautāja.

— Ilustrācija Birzgales vēsturei, — Pakulis vieglprātīgi atbildēja.

— Tā nav Birzgales vēsture, tas ir dzērājs, kuru tūlīt aizvāks. Tas ir ... tas ir ļoti atsevišķs gadījums. Vai jums viņš atļāva fotografēt?

— Viņš pašlaik neko atļaut nevar, viņš guļ.

— Tātad nav. Bez atļaujas ... tā ir autortiesību pārkāpšana. Es aizliedzu!

Autortiesības pārkāpt Pakulis neuzdrošinā-

jās. Tika padota ziņa Ķergalvim, lai guļošo iz-
nestu ārā.

— Pakuli, varbūt izkustiniet tās Pentes mei-
tenes, tur trīs četras visu vakaru neatlaidīgi
skumst... Tas piederētu pie priekšzīmīga ser-
visa, — lūdza Bērtulis.

Pakulis noglabāja aparātu, sarunājās ar pāris
kārtīgi gērbliem jaunekļiem un devās pāri estrā-
dei, kur tumšākā stūrī aicinoši, bet vellīgi skais-
tus, pilnīgus ceļus zibināja dažas Pentes meite-
nes, veselus desmit kilometrus šurp atkūlušās.
Un trīs no šīm meitenēm sadūšojušās devās preti
Pakuļa trupai. Izrādījās, ka puīši bija palaiduši
gar ausīm saucienu, ka atkal «deja tikai meite-
nēm». Nu, vienalga, kurš kuru lūdza, viņi dejoja.
Un neievēroja, ka portvīna uzkarsētās Kamilla
un draudzenes sašulušas apspriedās, jo arī viņas
bija gribējušas savas rokas maigi uzlikt uz Pa-
kuļa un viņa biedru stiprajiem pleciem.

Tiklīdz deja beidzās un Pentes meitenes pie-
klājīgi bija aizvadītas uz savām bāzēm, pie
viņām pienāca trīs Birzgales meitenes. Nav no-
skaidrots, ko viņas pateica, bet fakts bija tas,
ka sešu meiteņu pulciņš iegāja parka vientulībā.
Te Vanda, tā ar kareivīgajām ādzeķēm, tūlīt pa-
sludināja: — Uzbāzīgās! Piešūties musu zēniem!
Tā kā tūlīt kopieties uz autoostu! Ja ne, es jums
visām noplēsišu parūkas! — Lai draudi neliktos
tukši, viņa pēkšņā lēcienā ieķērās vienas nelai-
mīgās matos, tā izjaukdama frizūru, pēc kuras
bija divi stundas gaidīts rindā, samaksāti divi
rubļi — un frizieres kabatiņā atstātas piecdesmit
kapeikas... — Un, ja tu bļausi, es speršu ar
kāju! — Melnā kāja izskatījās ļoti draudīga.
Visvecākais sieviešu brīvās cīņas paņēmieni —
matu plūkšana — izrādījās efektīvs arī šodien.

— Es braukšu ... mājās ... — saplūkātā čukstēja. Otrā aizbēga tumsā, bet trešo pa divām saturēja Kamilla ar Urzulu.

— Iesim reizē! Līdz ielai, — pavēlēja Vanda. — Nedomā skriet atpakaļ, tad saplēsišu tev kleitu dranckās! Pagājušajā ballē tu arī bāzies virsū Vidvudam no betonfabrikas.

Savu upuri zem rokas turēdama, Vanda atstāja parku. Viņai sekoja draudzenes, tikpat miļi savā vidū otru Pentes meiteni turēdamas. Pentes alus darītavas pudeļu pildītājas nemaz nebija vājākas, toties skaidrā prātā plūkties vai pat saukt palīgā viņām bija kauns, turklāt svešā vietā un uz ielas. Urzula, melno zēngalviņu purinādama, vēl nodraudēja: — Tā kā nedomā kādam izmuldēties! Mēs esam kanibālmeitenes! Saproti? Mums ir naži! Uz autobusu! — Kanibālmeitenes pašas atgriezās parkā kratīties, un citas godbijīgi grieza viņām ceļu uz zēnu pulciņu.

Azanda caur mikrofonu atgādināja, ka netālu no bufetes atrodas «negaidītās gaismas» ierīce, ar kuras palīdzību par trīsdesmit kapeikām iespējams apskatīt «retus dabas skatus» un «ainas no zvēru un cilvēku dzīves».

Daži pārtrauca alus dzeršanu un uzmeklēja «negaidītās gaismas» ierīci: glieti ar plastikātu noklātu galdu, kurā bija iemontēti daudzi elektrības slēdži. Līdzīgs tiem, ar kuriem elektrisko piederumu veikalos demonstrē pie griestiem piekārtās lustras. No galda gar liepas stumbru aizvijās vadu mudžeklis. Pie galda dežurēja kultūras nama elektriķis, kas par trīsdesmit kapeikām atļāva pagriezt slēdži pēc paša izvēles.

Pirmais slēdziens bija neveiksmīgs. Gaismas stars no koka zara apgaismoja tikai klaju zāles

laukumiņu ar celmu vidū. Otrais piegājiens jau bija veiksmīgāks: pēc izskata tikko pilngadīgs jauneklis citā parka vietā turēja padusē veselu bērzu un dikti ristījās. Ap «negaidītās gaismas» pulli atskanēja nežēlīgi smiekli. — Mālmanis sadzēries strūdzinieku! — Tagad daudzi gribēja izmēģināt roku. Bija, protams, arī šāvieni pa tukšam, tomēr vairāki mednieki trāpīja negaidītas situācijas, un publika brinījās, ko gan visu parkā nedara, aizmirsdami, ka arī tie tur ir tāda pati publika. Tā gaismas stars pāršķēla pāriti, kuri skūpstījās. Mirkli abi apstulbuši raudzījās pusnakts saulē, tad metās katrs uz savu pusi, smieklu un aplausu pavadīti. Redzams, milestība nebija tik stipra, lai bēgtu kopīgi. Labu brīdi neuztaustīja neko. Bet tad kāda meitene kārtoja zeļturi. — Birzgalē striptīzs! — tika saukts. Tas meklējumiem piedeva jaunu sparū. Lādītē krājās baltās naudiņas. Pasākumu izjauca kāds neapzinīgais, kuru gaisma nogrāba, kad šis aiz koka urineja. — Tadeļ jau koki kalst! — tika komentēts, bet komentāram sekoja zibenīga reakcija. It kā jau pa ķerienam noliktu akmeni pagrābis, pārsteigtais svieda uz spuldzi un — dzērājam dzērāja laime — trāpīja.

Tā bija bistama priekšzīme, un elektriķis, aizbildinādamies, ka jāizlabo drošinātāji, uzņēmumu slēdza. Peļņu sadalīja ar Bērtuli. Diemžēl ienaca mazāk, nekā cerēts.

Sarīkojuma temps tomēr kāpa. Ipaši tas izpaudās uz dejas laukuma. Kad te ieradās Alnis ar Intu Zīliti, kura bija atļāvusi sevi ielūgt uz sarīkojumu, abi, kaut nevēloti mūsdienu jaunieši, labu brīdi gudroja, kā dejojot. Tad Alnis no baltā krekla valējās apkaklītes paraudzījās lejā uz meiteni, pasmaidīja pilnbārdā un sarežģīto pro-

blēmu atrisināja gaužām vienkārši: — Visi prot visas dejas! — Un aplika roku ap meitenes vidukli. Pirmo reizi. Arī nezinādami, ko dejo, klusēja un jutās labi. Pēc tam abi atsēdās estrādes malā un kļuva liecinieki, ka par mūslaiku dejošanu uzskati joprojām dažādi. Nākošo deju, laikam jau mazliet paguruši, jaunieši sāka pagausi. Vispirmās, padzinušas viešņas no Pentes, uzkāpa trīs kanibālmeitenes, Kamilla jēzenēs, Vanda ādzeķēs, ar trim draudzenēm zaļās, zilās un violetās platbiksēs. Viena ar sprīdi platu, baltu jostu, citai līdz pusgurniem slīga sarkana bezpiedurkņu jaka. Visas sākumā saķērās rokās un lēni soļoja kā pirmskolā, rotaļās ejot. Tad saka līgoties uz visām pusēm, atlaida rokas un dažādi cilāja kājas. Tās ar platajām biksēm šai mirkli atgādināja lācišus zaļumos. Mūsdienų dejā tāpat plaši ieviesies «bezroku» princips. Arī Birzgalē daļa jauniešu dejoja «bez rokām». Daži pāri pat pilnīgi pagrieza viens otram muguru, kad atgriezās, partneri atrast vairs nevarēja, jo tas transa bija aizpeldējis prom. Daža meitene ka baleta «Šakuntala» kustināja vēderu. Jaunekļiem tā neveicās, jo viriešu vēderi dejošanai nav piemēroti. Kad daži atmuguriskie dejojāji vairākkārt vai nu apzināti, vai neapzināti sasitās ar dibieniem, kārtības sargu vadītājs Ķergalvis un kārtības sargātāja Spore grasījās kāpt uz estrādes, lai vainīgos sauktu pie iekšējās kārtības noteikumiem. Iesviedis vienu konjaciņu, turpat gadījās arī Bērtulis.

— Kādēļ? — viņš smaida kustināja ūsiņas, Ķergalvi atturēdams.

— Ja dauzās ar... ar dibieniem, tas aizskar katra cilvēka tikumiskās jūtas, — teica nobālusi Spore.

— Pieņemsim... Kaut gan es patiesībā nezinu... No tā, kā atzinusi medicīna, bērni nerodas.

— Ārzemēs arī tagad dejo tāpat kā šie mīļie bērni, — teica Bērtulis. — Varu parādīt ilustrētus žurnālus.

— Mēs neesam ārzemēs! Pie mums netikumīga uzvešanās publiskās vietās stingri noliegta. Aizliegts! — Ķergalvis atkal cēla spodri melnu kurpi uz estrādes dēļiem.

— Pagaidiet, paspēsim!

— Vai atceraties, ka reiz par tvistu avīzes rakstija tā: «Šai dejā viens ar pliku pēdu cenšas izdzēst kvēlojošu cigareti un turklāt vēl kustina sēžamvietu?»

— Un pareizi rakstija!

— Bet vai jūs zināt, ka Birzgales pamatskolā pagājušajā gadā skolēniem mācīja dejojot tvistu?

— Tas bija skolas tvists, pareizais. Bet šitie jau bija beiguši skolu, kad sāka mācīt dejojot, tādēļ piedauzīgi dejo. Es prasu, lai jūs šis piedauzības pārtrauktu! — pieprasīja Ķergalvis, stiprās rokas kā cikstonis pirms grābiņa atvilcis.

— Nevaru, tad man jāatmaksā nauda. Es cīnos par kultūras nama budžetu. Jā, sakiet man — kādēļ cilvēki dejo?

— Kas par jautājumu, tas katram bērnam zināms, — atsvieda Špore.

— Nu, traki: esmu aizmirsis. Lūdzu, lūdzu, paskaidrojiet... — Bērtulis kaulējās.

— Lai kustētos un vispusīgi izvingrinātu muskulatūru mūzikas pavadībā, — paskaidroja Špore.

— Bet konversācijas vārdnīcā teikts — lai cilvēki cits citam būtu tuvāk. Un, ja taisnība

tas, tad šitās dejas vislabāk izpilda deju vispasaules uzdevumu.

— Jūs uzņematies smagu morālisku atbildību. Ja Birzgalē pazemināsies tikumiskais līmenis... — draudēja Spore.

— Budžeta labā uzņemos visu, izņemot alimentu maksāšanu svešiem bērniem, — atsaucās Bērtulis, bet Ķergalvis ar Spori atkāpās līdz parka ieejai. Tagad uz estrādes bija tik biezs, ka arī baleta solists varētu tikai mīņāties. Trakais troksnis un gaismas virpuļi bija atfiltrējuši mazāk izturīgos un gados vecākos. Palika tikai īstie dragātāji. Dažs, acis aizvēris, pat rokas bikšu kabatās sabāzis, ar ceļos ieliektām kājām stam-pāja zemi un arī jutās laimīgs.

Skola — tas bija kā Vīnes valsis plašos lokos uz zāles parketa vai arī māksliniecisks tango ar kurpes purngala — papēža spēli. Dzīve bija biezs, grūstīšanās un svešs elkonis paša sānos uz dejas zāles grīdas. Starp šiem poliem, kuri viens otru likās nepamanām, kaut kā trūka, Bērtulis prātoja.

Te viņu aiz rokas satvēra jauneklis, solidāks gados par tiem uz estrādes. — Jūs jau mani pazīstat, — viņš bilda.

Bērtulis nepazina, bet vai katra nezināšana jāizrāda. — Jūs strādājat...

— Nu jā, turpat, benzintankā. — Un tad čukstus: — Vai jūs nevarat mūs ielaist aiz skatuves. Mēs esam solīda kompānija. Vecais direktors arī laida. Zālē ir rasa. Var, vai ne! Se roka! — Svešais satvēra Bērtuļa plaukstu, un tanī palika kāds papīriņš. To kabatā bāzdams, Bērtulis pašķielēja. Zaļš. Ohoh! Šīlā sistēma nebija slikta.

— Pieņemsim, ka es ielaižu... — Viņš sa-
rauca pieri. — Bet nevienu smēķi! Citādi jūs
sadegsiet vispirms, un tikai tad mani ieliks
cietumā.

Ēnā aiz citu mugurām jau stāvēja solīda kom-
pānija — vēl viens jauns vīrietis un divas dā-
mas ar rokassomām. Bērtulis atslēdza direkcijas
durvis. Četri sekoja. Ar pāris blāvām, noputēju-
šām spuldzītēm tika radīta puskrēsla, kur griestu
augstumos karājās tiltiņi, visādi aizkari un de-
korāciju striķi. Nama mūri apslāpēja neganto
ār pasaules troksni.

— Tad kāpjam augšā pa brīnumpupu, — sa-
cīja Bērtulis, pieķerdamies stāvo, šauro kāpnišu
balstam.

Ak, velns: līdz šim viņš nemaz nebija pama-
nījis uzrakstu «Dziedonis» uz betona apmetuma.
Ievērojamā vīru kora vizītkarte? Izrādījās, visa
siena divstāvu nama augstumā izgreznota dažā-
diem, itin mākslinieciskiem, skaidri salasāmiem
uzrakstiem «Zemgales Teātris». «Brāļi Ošla-
piņi». «Rubeņmuižas prāģeri». «Tautas luga
Dzimtene». «Septiņi pieciši». «Liepājas opera».

Cik jauku tradīciju pirms gadiem piecdesmit
iedibinājis toreizējais nama pārvaldnieks! Cik
labi, ka tīrīgais Kasperjusts nav licis pārbalsi-
nāt ar patiesu mākslinieku roku rakstīto Birz-
gales kultūras nama cildeno vēsturi!

Bet vīrietis, kas bija maksājis trīs rubļus īri,
Bērtuli pārprata. — Mēs tās sienas nenocūko-
jam. Par to esiet mierīgs!

Viņi sasniedza galeriju, kura veda apkārt
skatuves telpai. No tāda augstuma ar galvu pa
priekšu krist nedrīkstēja. Viņā galā atradās plat-
forma. Tur tad arī kompānija apmetās. Vienojās,
ka katlu telpas ārdurtiņas paliks neaizslēgtas.

Palūdzis benzīna pārdevēju lejā, Bērtulis piedāvāja matračus no krāmu noliktavas par rubli gabalā. Kompānija uznesa divus.

Tiklīdz Bērtulis pazuda pagrīdē, palikušie iedzēra, uzkoda un izšķīrās. Benzīna pārdevējs savu matraci no augšas nometa skaluves bezdibnī, sacīdams: — Lai blusas nositas! — Augšup kāpa putekļu mākonis, un visi nošķaudījās. Viens pāritis nokāpa pie matrača. Džentlmenis teica: — Gulēsim zaļā plavā! — un, atkabinājies pareizo auklu, no šņorbēniņiem nolaida dekorāciju ar plavu, jāņuzālēm un ezeru. Pēc tam visi iegrīma intīmās sarunās.

Kļuvis turīgāks, Bērtulis atgriezās trokšņainajā naktī pasaulē un izbrīnījās, ka dejas lauks samērā tukšs, kaut orķestrantī vēl locījās. Vainīgais izrādījās tips, kuru pilsētā sauca par Savariju. Pat tumsā manīja, ka viņa acis drūmi šķielē katra uz savu pusi. Sirmi, spuraini mati, sacirtis stipro žokli, Savarijs stīvi kā no koka nokāpis gorilla maisījās dejojājiem pa vidu. Vismaz iereibis. Ar rokām ķerstījās pēc meitenēm, lai dejotu, bet izvairījās visas, pat kanibālmeitenes, jo nevarēja zināt, kas šai parādībai ienāk prātā. Saburzīts krekls, kura stūri sasieti mezglā uz plikā vēdera. Par biksēm nevarēja pateikt — tīras vai netīras, platas vai šauras. Šķaidrs likai, ka bikses uz gurniem turējās un staras bija krunkainas kā pretgāzu maskas rievainā šļūtene. Kā viņš ģērbjas, sirdijās Bērtulis. Iedomājies, ka ir huligāns, bet ģērbties neprot. Galīgs anahronisms — mūsdienu huligāns tērpjas ļoti moderni un nedomā ballē ierasties nekārtīgi izplūkātiem matiem, bez džinsu jakas un bez zekēm. Tātad atpalcis huligāns. Tā iet, ja noskātās trīs sērijas «Nu, pagaidi...». Viens dejojot

Savarijs tomēr nevēlējās. Pēkšņi viņš pakēra no sola svešu rokassomiņu, nometa to zemē, aizsmēķēja cigareti un tad sāka ap somiņu lēkāt, kā redzēts filmās par nēģeru burvjiem, — gan ar abām kājām reizē palecoties, gan abas ķetnas gaisā izsviežot. Uz viņu novirzījās zaļā gaisma. Savarijs līdzinājās spokam, kurš līdz šim vakaram gulējis tepat upē zem kalmju saknēm. Mūziķi ņēma piemēru no saules, kura spīd pār labiem un ļauniem, un turpināja spēlēt.

Sito pamanīja Broņa — Binnijs. Abi ar Baibu par sliktot godīgi nopelnīto naudu bija bufetē apēduši pa kūkai un izdzēruši pa glāzei vislētākā Alžīras vīna. Ko — viens ārdās, visi skatās uz viņu, nevis uz Broņu! Broņas galvā sadūrās glābšanas stacijā izdzertā Volgas un bufetes Alžīras vīna tvaiki. Viņš uzmetās uz estrādes, tieši pretī Savarijam. Savarijs apstājās un šķielēja uz dīvaino radījumu, kuram nebija pat roku, jo viņa apmulsušais prāts neaptvēra, ka tās varētu atrasties zem seģenes. Arī Broņa sāka dīdīties pret rokassomiņu, izdarīdams kustības, kādas rodas, ja dibenā kož bišu spiets, tādējādi uzsvērdams dejas seksuālo momentu, kā to dara pārējā pasaulē. Savarijs aizsplāva kvēlojošo cigareti. Tā trāpīja kādai dejojājai pa kāju. — Ugundzēsēji! — nelaimīgā iekliedzās. Nu gan muzika apklusā.

— Ej prom! Tā ir... tā ir mana lēdija! — iebļāvās Savarijs. Bet Binnijs turpināja kratīties un ar klučkorpēm švikāt gridu. Savarijs piestampāja pie Broņas un no mugurpuses visai primitīvi viņu pagrūda ar abām rokām. Broņa to tikai bija gaidījis. Ārzemēs taču arī kaujas! Piemēram, «Melnie eņģeļi» ar «Salamandrām» kāvās veselu nedēļu. Līdz nāvei. Sito spalvaino

nosist nav vērts, viņš tāpat mirs no alkohola un muļķības, bet iekaustīt der. Broņa apgriezās un no seģenes deva vienu taisno uz priekšu. Trāpīt nebija grūti, šitam žoklis bija milzīgi plats, un galvenais — Savarijs nebija ticējis, ka arī Broņam ir rokas...

— Dižcillīgā pašaizsardzības māksla! The noble art of selfdefence! — Broņa izrunāja skaidrā angļu valodā. Savam dzīves uzskatam atbilstošo terminoloģiju viņš zināja.

Sitiens varēja būt precīzāks. Dūre noslidēja gar ausi un pa pusei nogrūda parūku. Savarija galva divaini pārveidojās.

— Baigais... viņš nosita Savarijam pusgalvu... ar visiem matiem! — kāda meitene iekliedzās.

Ķergalvis pie vārtiem iepūta futbola tiesneša svilpē. Kārtības sargi mirkli uzmeta galvās rindiņā noliktās triecienķiveres un devās aplenkt estrādi. Kad Savarijs, pārskaities par parūkas sašķobišanu, masveidīgi devās Broņam virsū, bet šis, rādidams «dižcillīgo pašaizsardzības mākslu», ar klučkurpi iespēra pa Savarija celi, abus, no zaļās tumsas izniruši, aplenca puīši ballās ķiverēs. Maigais Madis, kas pirmīt bija mucis no meitenēm, nekavējoties atrāva un aizlieca aiz muguras Savarija pacelto ķetnu. Otrs un trešais pievārēja Savarija atlikušos locekļus. Ķergalvis pats grāba pēc Broņas.

— Tagad man pret tevi ir likums... par sīko hul... — Ķergalvis atcerējās Broņas bezkaunīgo uzvešanos Sviķenes verandā. Bet te viņam misējās. Broņa nolupās, izmaucās, un kārtības sargiem rokā palika tikai viņa seģene. Ārzemēs arī bēg, Broņam iešāvās prātā, un, nolēcis no estrādes, viņš lauzās cauri skatītāju pulkam.

Virziens? Apkārt žogs, kamēr rāpsies, noķers aiz kājas. Atlika kultūras nams. Drošības dēļ Broņa apgāza vienu solu. Uz tā klūpot, Ķergalvim nokrita acenes.

Bet Savarijs bija drošās rokās. Viņš mēģināja krist gar zemi, zinādams, ka dzīvu cilvēku pēc padomju likumiem pa zemi vazāt nedrīkst. — Kritamā kaite? — puīši līdzjūtīgi apvaicājās un uzrāva kājās, sāpīgi turēdami rokas. Savarijs ķērās pie nākošā paš aizsardzības līdzekļa — sāka šausmīgi lamāties un draudēt. Apkārtējiem tika piedāvātas kārtības sargu kotletes.

— Aizveries! Apnicis... — viņu apsauca. — Būtu pa nedēļu izgudrojis ko jaunu.

Savarijs pavērās miesassargos. Tie taču bija — turpat no betona rūpnīcas! Viens pa dienu sēdēja celtņa būrī, otrs... Pa tumsu bez lieciniekiem var iegāzt viņam pa mūli... Tādēļ viņš sāka vaidēt. — Puīši, majās māle vakar salauza kāju...

No iekšpuses aizkrampējies durvis, Boka izbāza galvu pa kases lodziņu. Kad pienāca Bērtulis, Špore ar stingru, kaulainu aci no visām pusēm apskatīja pieturēto Savariju.

— Tagad redzat, kur noved mežonīgā dejošana? — viņa teica.

— Tas gan, ja dejotu «Tūdaliņ», viņam nenokristu mati, — piekrita Bērtulis.

Dzirdējies pieminam matus, Savarijs nolieca galvu pie saturētās rokas un norāva parūku pavisam. — Tas gangsteris Šepskijs... šitā cepure neturas galvā...

— Pilnīgs mežonīgo rietumu produkts. Visas izdarības, pat parūka... — ar riebumu teica Špore.

— Piekritu, pilnīgi, kaut arī viņš lamājas tikai latviešu un krievu valodā. Tas, protams, izskaidrojams ar to, ka angļu valodā viņam bija divnieks, bet latviešu un krievu — trīs, — sacīja Bērtulis.

Brīvu mašīnu, ko sūtīt uz Valmieras atskurbtūvi, nebija. Eksperimentāla vakara organizatorisks trūkums. Tādēļ Savariju izveda pa vārtiem, un Marauskis pasludināja spriedumu: — Tagad vari iet, bet tikai uz mājām pie slimās mātes. Ja patruļa vēl tevi manīs — striķos, pienotavas saldētavā iekšā un no rīta uz Valmieru pie tiesneša. Par atkārtotu sīko — viens gads. Paga, tur viens auto nāk!

Savarijs izbijies apkampa vienu miesassargu. — Andri, mēs tak kopā šansē. Tu priekš manis vari galvot... Nu, lūdzu...

— Pēc stundas mēs iesim patruļā. Un pa logu apskatīsim tavu gultu.

Vaļā palaists, Savarijs brīdi vilka uz augšu bikses. Lai sīkais huligāns, taisnības sajūta viņu neatstāja. — Un tas otrs čalis, ar tām porgām?

— Arī sūtīsim pie mammas, bet tu ej! Es skaitīšu līdz trīs. Viens... Valmierā tiesa pirmdienās sākas desmitos no rīta. Divi... — Savarijs iestiepuloja tumsā.

Broņa gar kultūras nama sienu šaudījās kā sīkspārnis, odus tvarstidams. Te preli — mazas durtiņas. Bez roktura. Viņš spēra ar kāju. Pamatīgā zole bija vietā, durtiņas pavērās. Broņa ieslīdēja un, krampi sālaustījies, ielika to cilpā. Ejas viņā galā jauta vājas spuldzītes krēslu. Zoles preliģi klabēja. Bēgšanai šie apavi nederēja. Viņš kurpes novilka un ar auklām piesēja pie

vidusjostas. Kāpnītes veda uz augšu — un viņš nonāca skatuves aizkulisēs.

Uz brīdi noslēpties, cik ilgi meklēs, nav jau apzadzis krājkasi. Stāvas kāpnītes. Brona devās augšup palūkolies. Tāda kā galerija ar šķirbainu grīdu. Plaukstu gar rupji mūrēto ķieģeļu sienu laizdams, viņš pa krēslu gāja tālāk. Negaidot viņa priekšā izslējās vīrs peldbiksītēs. Aiz viņa uz grīdas kaut kas blāvs un kustīgs vilkās kamolā. Laikam sieviete bez kleitas.

Brona instinktīvi saprata, ka nokļuvis dzīvības briesmās: atņemt lauvas zebras šķiņķi, protams, nav humāni, bet lauva spēka priekšā piekāpsies. Kārot pēc tā paša lauvas mīļākās lauvenes — te nu vienam jāmirst... Un tas tēvainis tagadējo situāciju tā saprot...

— Apdrukātais ķēms, kur tu lien! — no mīdzeņa atskanēja lauvas šņāciens.

Uz plikā papēža apgriezies, Brona aulekšoja atpakaļ. Bēniņi, dekorācijas, stāvas kāpnes, gaisā pakārts tiltiņš — kā ārzemju filmā... Pie apakšēja pakāpiena viņu kaut kas trāpīja pa galvu. No pārsteiguma viņš paklupa un ieraudzīja savā priekšā kaut ko melnu un cietu, melnu desu... Tas augša pudeles vietā bija melis ar desu. Brona iegrūda desu kabatā.

— Laimon, velc, ko šis te blandās! — sauca no augšas. No skatuves puses parādījās otrs vīrs, šoreiz garajās biksēs, ar uzlocītām krekla piedurknēm. Tas, kurš bija gulējis «zaļā plavā». Nevilcinoties viņš no mugurpuses iekrāva Bronam pa ausi. Tad labāk pie kārtības sargiem, tie vismaz nesītis... Brona metās atpakaļ parkā un uzskrēja pa kādu stāvu sienu. Tas bija žogs. Otrā pusē viņu uzņēma miksta zālite.

Ar diviem nopelnītiem rubļiem un desu viņš

atgriezās Sviķenes verandā. Drīz ieradās Baiba. Sarūgtināta, ka neviens, viņu pašu par kalsnu un bikses par netīrām smadējot, nebija ņēmis deļot. Aizmiegot viņi sūkāja desas šķēlītes.

Līdz ar to atpūtas vakara kulminācijas punkts bija sasniegts. Lielākas atrakcijas par plūķšanos taču nevar būt. Par to, kā Broņa no seģenes izlocijies kā čūska no ādas, runāja ne mazāk kā par suņu valodu. Tuvojās otrā nakts stunda, un tauta sāka izklist. Kārtības sargi aizģāja apraudzīt, vai Savarijs gul.

Alnis ar Intu no upes liča aizģāja, tiklidz Savarijs sāka ālēties. Izrādijās arī, ka deļošānai, kaut Rīgā audzis, Alnis nav visai piemērots. Viņam gan bija drosme uzlikt melnu kallīņu, stāigāt vestē virs jūrnieka krekla, bet kratīties viņš neprata... Par to ļulās noskumis un daudz smēķēja. Inta vēlējās pārgulēt pie draudzenes, jo pirmais autobuss ģāja tikai sešos. Pie draudzenes mājas viņi stāvēja zem liepas.

— Man neērti... ka neesmu nopircis motociklu. Ķivere man jau ir...

Meitene izrāva roku un soli atkāpās. — Tu... Jūs domājat, ka nesaprotu, ka jūs zīmējaties... ka Muntis mani veda ar motociklu mājās! Zobjaties? Jums žēl! Jūs... jūs esat — žurku ķērājs! Vairāk nekās! — Straujā pagriezienā minikleita pacēlās kā balerīnas svārciņi, un Inta pazuda pagalmā.

Kad sešos Inta ieradās autoostā, viens palievenī jau sēdēja, afropapuasa galvu noliecis, garajos šņorzābakos icautās kājas tālu izstiepis, grābāja no kabatām maizes druskas un kaisīja tās zvirbuliem.

— Labu veiksmi!

Alnis pielēca kājās. — Es... gribēju atvainoties...

Kauču neviens no abiem nezināja, par ko jāatvainojas, šī formula attiecību salāpīšanai gaužām noderēja. Turklāt — Alnis meiteni bija gaidījis četras stundas nakts krēslā, drēgnā miglā, kāvies ar miegu un no aizdomīgiem naktssargiem slēpies akācijās... Tas Intai glaimoja.

— Nu labi. Ja jūs interesē tas vērpjamā ratiņa ritenis...

— Inta! Mani ļoti interesē... otrdien, vakarā, pie kapličas...

Kā spēlmaņi ap kāršu galdu noliekušies, grāmatveža istabā Kasperjūsts, Bērtulis un Boka likājās ap Bokas savāktās naudas lādi. Naudai pieskaroties, arvien aizmirst, ka patiesībā uz tas drūzmējas milzums bacīļu, cilvēka miesā un dvēselē iekosties tikodami. Pieci simti rubļu! Bērtulis lepni sagrūda rokas gaišzilo bikšu kabatā un staigāja no televizora līdz palmai.

— Pieņemsim, biedri, ka algu fonds nodibināts. Rudenī tiek dibināta teātra studija. Sākumā varēšu uzņemties pats. Bērnu dramatiskais pulciņš. Lai piepelnās kāda skolotāja. Vidējās paaudzes un darba veterāniem būs apmaksāts deju skolotājs. Lai dejo, grūtajā jaunībā nebija kad...

Gaišā pacilātībā viņi šķīrās. Vai izdevīgs pasākums nav jāapslaka? Ir. Bērtulis izgāja parkā. Prožektorī apdzisuši. Pa zemi mētājās papīri, kuros nesen glabājās vēsi saldējumi, rūgtā šokolāde un sāļi desas gabali. Prieka novītušie ziedi, teiktu dzejnieks Skroderēns. Upes malā vēl dega

vientuļa spuldze. Istā vietā — tur atradās bufete. Te Bērtulis izdvesa: — Par vēlu ... — jo Annijas, tas ir, dzeramo vairs nebija. Plaukti tukši, lete plika. Niecīgi atlikumi sapakoti, un Andris Skroderēns patlaban kravas mašīnā cēla vairs nevajadzīgos svarus.

— Kur Annija?

— Aizgāja. Viņa lūdza, lai es jums konfidenciali pasakot šo: «Es zinu, ka Bērtulis vēl gribēs kādu akvavītu. Tad pasakiet viņam zem četrām acīm, ka termiņš tuvojas.»

Viņa gaidījusi pavadoni. Nesagaidījusi un apvainojumā izteikusi draudus. Iet tūlīt uz dārza namiņu «klauvēt pie lodziņa»? Tā būtu pilnīga kapitulācija. Pēc nedēļas mākslas salonā aukcionārs. Pret parādzīmi tiks atdoti divi simti, un tad Annija vairs ar viņu nevarēs runāt no spēka pozīcijām. Romantiskajās vietās — parkā pie baznīcas drupām, zem upmalas vītoliem vēl manīja gaišākus apgērba gabalus. No atvērta loga izlauzās «Zili līni, vai, vai, vai...». Sestdienas nakts Birzgalē noritēja normas robežās. Kopsoli aizmaršēja divi kārtības sargi. Pajocīgs jau Ķergalvis bija, bet jāatzīst, ka kārtības sargāšana nav sliktākais vaļasprieks.

Bērtulis uzrakstīja vēstuli kultūras nodaļai, kurā tika pieminēts arī eksperimentālais vakars.

Gatavošanās mākslas salona atklāšanai sākās ar nātrēs pamesto atsperratu pārvešanu no Pentēm. Kravas auto sadabūja Andris. Lai arī viņš vairs nejutās mākslas dzejnieks, kultūras dzīve viņu joprojām saistīja. Izvilkt graustu no nātrēm, notīrīt riteņus, aizdzīt zirnekļus un simtkājus bija nieka lieta, pa dēļiem ieripināt kravas kastē — tāpat, bet uz dabūt otrajā stāvā stiklotajā zālē — smaga celtniecības problēma. Par

laimi, stikla sienas bija izjaucamas. Sadabūja striķus, ar kuriem varētu noturēt pat kuģi. No Tendiķu jaunbūvēm atveda smagus apzāģus un iebalstīja tukšajā logā. Pēc darba sapulcējās bars Andra darbabiedru, kuriem patika joki. Augšā vīri kā Volgas strūdzinieki rāva striķus, no apakšas citi stūma un balstīja ar kārtīm. Visā Birzgalē dzirdēja blāujam: — Sa-rauj! Sārauj! — Pēc tam Bērtulis saskaņā ar vietējām un nosodāmām tradīcijām iznesa ūdeni par četri rubļi pudelē, jo kariete atradās verandā. Pilsētā izplatījās ziņa par mākslas un senu lietu salonu «Pie vecās droškas».

Alnis iegādājās krāsainus kartonus un, mākslu vidusskolā iegūto prasmi rādīdams, ierīkoja ekspozīciju. Šņorkreklā un peldbiksītēs, kaulains kā Singapūras kūlijs, bet napoleoniski rokas uz muguras salicis, Bērtulis soļoja starp apaļajiem, ar zaļu papīru noklātajiem malkas klucīšiem, uz kuriem bija izvietoti eksponāti, un sāka diktēt. Ar kaligrāfisku rokkrastu Alnis teikto pierakstīja uz rasējamā papīra sloksnītēm.

— Pareizi teica biedrs no Ļeņingradas: ekspoznāts bez pases vispār nav ekspoznāts, tāpat kā cilvēks nav cilvēks bez dzimšanas apliecības. Tad rakstām: «Atslēga, dzelzs. Augstums 18,5 cm. Dabiski aprūsējusi. Slēdzenes daļā četras abpusēji ar dažāda dziļuma iecirtumiem veidotas mēlītes. Roktura daļas augšējā lokā ievēdoti ierobi atbilstoši trīs pirkstu profilam. 17. gs. otrās puses Pentes muižas kalēja — dzimtcilvēka darbs. Pentes muižas pils slepeno durvju slēdzene. Līdz 1973. gada jūlijam glabājās pie kalēja mazdēla — tagad pensionēta kolhoznieka Dāvja Zilītes.»

Alnis uzrakstīja, tad bārdā, izbrīnu paužot, pa-

vērās valgi sārtā mute. — Kad es atslēgu grāb-
stiju pa bēniņiem, man ne prātā nenāca... No
lādiem meliem roka tirpst.

Bērtulis pastaigu nepārtrauca. — Raksti! Ma-
rokas karalis, kārtis spēlējot, savam pirmajam
ministram teicis tā: «Spēlē ercenu, vai es apgrie-
zišu tev kaklu!» Nākošais. «Zvans. Apsūbējis
varš. Augstums...»

Tā viņi smagi strādāja līdz vakaram. Pēdīgi
ši spēlīte iepatikās arī Alnim, un, kad Bērtulis
sāka: — Kalendārs, 1923. gada izdevums... —
tad Alnis pats turpināja: — Uz ārējā vāka sar-
kana pūcnesspiegēļa — nerra dejojosa figūra...
Kreisa kāja pacelta pretēji anatomijas liku-
miem...

Dabas un vēstures draugu biedrības biedriem
par salona atklāšanu tika paziņots. Iespējami
svarīgāko pircēju Bērtulis apmeklēja personiski.
Apšu ielā pa dālijām apstādītu, asfaltētu celiņu
viņš sasniedza rozā krāsas Zislaku nesen pa-
beigto arhitektūras hibridu, kura fasāde visumā
atgadināja trīspakāpju raķeti, no vienstāvīgas
garāžas caur pusotrstāvīgo vidus korpusu līdz
guļamistabām otrajā stāvā, ar apaļiem krāsai-
niem stikla logiem kāpņu telpā. Asfalts pa-
galmā tīrs, kā ar putekļu sūcēju pārbraukts. Pie-
zvanīja. Tika atvilkti aizkari no raugāmā lodziņa
durvīs, tad Bērtuli ielaida biedre Zislaka. Savī-
tas matu cirtas vijās gar viņas vaidziņiem. Bēr-
tulim viņa atgādināja jaunu aitiņu, bez ļaunuma
gaišajās acīs. Ieradās arī pats Zislaks, apvilcis
mūsu zemē plaši izplatītās treniņbikses, kuras
derīgas gandrīz visur. Vilcienā, pludmalē, meža
skrējienos un pastaigās pa kūrorta ielām. Aprak-
stīti gadījumi, kad daži arī apglabāti ar treniņa
biksēm kājās.

— Jūs mūsmājās pirmo reizi. Ja jūs interesē... — teica namatēvs.

— Ļoti interesē! — apzvērēja Bērtulis un devās ekskursijā pa Zislaku jauno namu. Vēl mazliet smaržoja pēc pernicas un kodīgas acetonkrāsas. Priekšnamā pie sienas bija piestiprināts buka rags, uz tā pakārta sieviešu cepure. Veseļīga tieksme pēc senlietām tātad bija. Svinīgākajā istabā atradās paliels galds, sekciju vitrīnas ar kristāla glāzītēm, kurām laikam bija lemts mūžu nodzīvot nevainīgām, iereibuša vīrieša lūpu neskūpstītām. Un mūsdienu svētā trīsvienība — kaktā televizors uz biklām stirnas kājām un tam preti divi ērti krēsli.

— Pie griestiem derētu moderna lustra — vērpjamā ratiņa lielais ritenis ar uzmontētām elektriskajām lampiņām. Rit parādišu, — Bērtulis teica mākslas eksperta tonī.

— Ļoti interesanti, — piekrita Zislaki.

Ekskursijas beigās gaiteni, garām mazām durīņām ejot, Zislaka taktiski atkāpās iekštelpās.

— Iekārtojām... kā pratām. — Zislaks atvēra durvis. Tualete.

— Princips pareizs, — vērtēja Bērtulis. — Šai vietai jābūt tirai kā laboratorijai. Lieliski! Ūdensklozets, flīzes, izlietne, spogulis... Tikai — pašlaik ārzemēs ir virziens tualetēs ierīkot arī plauktiņus grāmatām, jo sakarā ar moderno dzīves veidu — mazkustība, zināma zarnu kūtrība, kā rāda statistika, — cilvēki te ilgā sēž. Pat bērni. Un bieži vien lasa.

— Ļoti interesanti, — piekrita Zislaks.

— Bet kur jūs novietosiet antīko, ļoti vērtīgo mūzikas ierīci?

— Blakus televizoram.

— Pareizi. Posmi no mūzikas vēstures!

Zislaki, nolikuši bērņus gulēt, nakts mieram galavojās arī paši, tādēļ nosēdās televizora ekrāna zildzellenās gaismas lokā.

Zislaks nolika roku uz sievas siltā, apaļā rokas dilba.

— Man nāk miegs ... — to sajūtusi, viņa izdvesa.

— Tad iesim gulēt ... — atbildēja vīrs, un viņi kopīgi sāka ceļu uz gultu. Tas sākās bēniņos, kur viens aiz otra, kā lielās bankās kasieri seifus, viņi pārbaudīja, kā aizvērti logi. Tāpat augš- un apakštāvā kopīgi izraustīja logus un katrs pēc kartas vienu reizi aizgriezta atslēgu parādes durvīs. No priekšnama iegāja garāžā, un Zislaks iespīdināja gaismu bedrē zem Žiguļa, kur vecā uzgriežņu kastē glabājās trisprocentīgās un rezerves laulības gredzeni. Gulamistabā atgriezušies, sāka izģērbties. Tad vīrs atslēdza no bērņiem slēptu naktsгалdiņa atvilktni un pasniedza sievai grāmatu, kuru viņa godbijīgi saņēma. Tā bija «Jaunā laulības grāmata». Grāmata neapšaubāmi parēja, jo bija izdota Rīgā. Viņa atšķīra nodaļu «Sieva sagaida vīru»: «Sieva pirms gulētiešanas vannas istabā nodušojas ar siltu ūdeni. Tas vīrā izraisa pacilātību, viņš sajūt, ka tas notiek viņa dēļ.»

— Cik patiesa grāmata ... — Zislaks saldi nopūtās, kamēr aiz vannas istabas durvīm šalca ūdenskritums ap sievas kailajiem pleciem.

Gultā atgūlusies, viņa izlasīja: «Tuvības brīžos sarunājas tikai par palīkamām lietām.»

— Cik smalki tas Suneps iekritis, — smaidīja Zislaks.

— Par divsimt rubļiem, — viņa atsaucās un nogriezta naktslampiņu.

— Bet kā bija rakslīts grāmatā: no kuras pu-
ses man pie tevis jānogulstas — no kreisās vai
labās? — vēl jautāja Zislaks, jo viņš gribēja
dzīvot pareizi.

Nākošajā rītā Bērtuli atmodināja ēstgriba.
Viņš iegrauca pārtikas kastē atrasto karašu.

No matraču starpas izvilka gaišzilās bikses,
kurām bija gulējis virsū, tā pielietojot vecveco
studentu un vecpuišu gludināšanas metodi.
Virskrekls no Špores mazgātavas labi cietināts,
un dzeltenā vācu mākslīgās šķiedras žakete vis-
pār neburzījās. Uzposies Bērtulis uzvārija rīta
kafiju sev un Alnim. Tasīti rokā turēdams, at-
laidās atpūtas krēsla salāpītajā audumā un pa-
vērās apkārt, jo viesiem būs jāiet cauri šai ista-
bai. Ja atceras, ka pirms dažām nedēļām viņš
ienāca istabā, kurā bija tikai dzelzs gulta, šķībs
krēsls un auklā pakārta malkas pagale kā drēbju
pakaramais, — un visu nabadzību apgaismoja
plika spuldze kā publiskā tualetē... Dzelzs gul-
tas vietā rūtaina, no Annijas palienētā sega
slēpa ērti zemu, arī no kultūras nama atvilktu
tahtu, kura reiz tikusi izmantota teātra spēlēša-
nai un aktieru atpūtai.

Grīdas celiņu no vecām Skroderēnu zirga se-
gām bija sašuvījis Alnis. Kaktā no zilganām, no-
rakstītām kultūras nama kulisēm improvizēts
drēbju skapis. Naktsгалdiņš — zem norakstītiem
tautiskiem brunčiem liela kartona «Bulgarexport»
vīna pudeļu kārba. Izbirošā sienas apmetuma
vietas vairs neslēpa teātra afišas, bet krāsaini
kartona gabali kā fons gaumīgām senlietām,
prievītē pakārta apgrauzta, lauru lapās vārīta
koka kauss, sakaltis jāņu vainags no pīpenēm,

ozolu un citām lapām. Surp braukdams, viņš gan sapņoja par leoparda ādu uz grīdas un bifeļa galvu pie sienas. Bērtulis izgāja salonā. Arī Alnis bija apvilcis gludinātu kreklu un vesti.

— Iedzer kafiju! — Bērtulis uzaicināja. — Šodien domai jābūt skaidrai, būs jāskaita nauda.

Pie plašās smilšpapīra sienas bifeļa galvas gan nebija, bet to pilnīgi atvietoja nosūbējusi vācu bruņu cepure, kurai Alnis bija izdauzijis granātu šķēpeļu izplēstus nāvīgus caurumus. Kasku ierāmēja varenā Pentes baronu kapličas žoga ķēde ar visiem dzeloņiem. 20. gadsimta Kristus dzelzs galva ar ērkšķu vainagu... Līdzsvaram starp karu un mieru bija izplests vecais priekšauts ar uzšuvumu «Meita galija us awotu».

Otru sienu aizņēma atsperrati, zem kuriem pēdējās naktīs uz matrača bija gulējis Alnis.

— Velns, katru nakti jāsapņo, ka zirgs ar pakavu gāj pa pieri, — Alnis žēlojās.

Eksponāti bija sakārtoti gar sienu, novietoti uz apaļiem, ar dabiskām tāsīm greznotiem bērza klucīšiem. Telpas vidū gozējās spogulis ar daiļo sievietes kāju, kuram tagad jau bija sava krimināla vēsture. Tāda palielina vērtību.

Alnis no sava auguma augstumiem pāri ceriņiem uz ielas bija saskatījis baltu kreklu. — Narbūts... stiepjās šurp ar pilnu padusi!

No rīta, kravādamies galīgai aizbraukšanai, Narbūts šķiroja šisvasaras ražu, gudrodams, vai dažas ātrumā Birzgales ielās uzmetas studijas nevarētu nodot kaut kur glabāšanā. Kaut tam pašam Bērtulim. Cilvēks veclaicīgs, krustdēls mākslinieks, tādi gleznām sapeļēt neļaus. Šodien pie viņiem tāda kā izsole. Varbūt mēģināt

pārdot? Tādā gadījumā gleznām nekaitētu maza leģenda. Paķēris produkciju padusē, viņš devās pie Bertuļa. Pa ceļam panāca ārsti Simsoni, ar kuru iepazinās poliklīnikā, meklēdams mediķus ar labu darbu un dzīves biogrāfiju, lai darinātu vāku žurnālam «Mūsu Veselība».

— Vai jūs nevarētu izrakstīt izziņu, ka drīz miršu? — bez aplinkiem viņš jautāja ārstei.

Māksliniekiem vēsture piedod pat alkoholismu, par sīko huliganismu nemaz nerunājot, tādēļ Simsone lieki nebrīnījās.

— Medicīna var visu, ja tas ir... kaut kas saprātīgs.

— Mākslinieka dzīvē nāve ir pats lielākais filantrops — tā palielina viņa darbu vērtību. Sodien gribu pārdot šitos. — Narbūts apstājās un Simsonei parādīja padusē nesto. — Lūdzu, izvēlieties vienu... Agrāk mediķi esot bieži pirkuši... Tagad — vai nu skopi, vai nabadzīgi...

Simsone izstieptā rokā paturēja pēc kārtas visus darbus. To ar stūra kiosku un tādu kā Šepskiju uz alus kastēm raudzīja ilgāk. Narbūts skīci izķēra viņai no rokas un atgāja soļus piecus, lai distance būtu labvēlīgāka. Tad palocījies ielika audeklu ārstes rokas. — Lūdzu, pieņemiet no gleznotāja Narbūta, kas pēc mēneša mirs ar aknu tuberkulozi... — Un tūlīt atkāpās, lai Simsone audeklu nevarētu atdot. Nu gan dakterīte baltajā blūzē bija apjukusi.

— Tas... būtu kukulis. Bez tam... tīra aknu tuberkuloze vēl nav atrasta. Izziņu nevarēšu...

— Tad izplatiet baumas!

— Varbūt... tā neitrāli. Bet cieši apsolt nevaru.

Simsone atgriezās, lai gleznu aiznestu uz mājām, bet Narbūts uzkapa pie Bertuļa un palūdza

izstādīt pārdošanai arī viņa gleznas. Alnis tanīs pamanīja neviltošu ķērienu, un Bērtulis, salona labā pārvarēdams greizsirdību, piekrita. Turklāt Narbūts jau parī brauc projām.

Zvana viņiem nevajadzēja — kāpnēs zem katra nācēja soļiem ilgi un žēli cikstēja. Pirmajam Bērtulis atvēra durvis Bokam, kurš nōtikumam par godu bija uzvilcis žaketi un nu slaucīja sviedrus. Šī augusta sestdiena bija tik karsta, ka tirunos pat rudzu salmi lūza. Bērtulis salonā atvēra logu. No Pārupes, kā no tāla nēģeru ciema, atplūda pavāji bungu sitieni un aizsmakusi balss: Binniji bez nodoma un atlidzības rūpējās par salona muzikālo fonu.

Boka vispirms aplūkoja Narbūta darbus, paustaustīja mazo zodiņu. — Ja ne vairāk, tad jūs nemelojat. Kaut nu jūs neķertu parastais mākslinieku liktenis, kad iedomība aug ātrāk par varēšanu, — un, mīļi smaidīdams, pavērās Narbūtā. Šis sākumā sarauca pieri, sabozdams villainos matus uz priekšu, bet tad atguvās, jo no Bokas staroja īstena labvēlība. No tādas atlēca katra bezkaunība.

— Tas... tas mākslinieka dzīves uzdevums. Dažos gados to nevar veikt, — Narbūts nočerkstēja, uzsmēķēja un tad sāka briesmīgi klepot.

Tā viņš, galvu pa atklāto logu izliecis, turpināja klepot, kamer ieradās nākošie viesi: Kasperjūsts, Špore, Pakulis, Marauskis, Ķergalvis, vēlārsts Spilva, sārts, pilnīgs, kuram asinsspiediens bija izspiedis pat matus no galvas ādas, pāris skolotāju, Āndris Skroderēns, Zislaki, vairāki patērētāju biedrības darbinieki, arī ārste Simsone, kura nostājās nelālu no Narbūta, reizēm uz viņu bažīgu skatienu pametot. Aizmugurē pavīda Sepskija gludā, spīdīgā pierē.

Ienāca vēl daži, kuru biogrāfijas Bērtulis nezinaja. Viņš paraudzījās pulkstenī.

— Angļi, paldies dievam, neesam, bet precīzi tomēr. Sakarā ar zināmo lēmumu dabas un vēstures draugu sanāksmē esam likuši pamatu nelielam vēstures un mākslas priekšmetu centram... Ar šo sapulci būtībā pievienojamies vispasaules kustībai par atgriešanos pie savām saknēm dabā un vēsturē, jo, reizēm dzīdamies pēc industriāliem sēriju ražojumiem, aizskrienam par tālu no tam lietām, kurām pieskārusies patiesa tautas radošā roka un no kurām dvesmo vēstures elpa. Lūdzu, iepazīstieties ar eksponātiem, un par tiem, kurus vēlaties pārnest mājās, risināsim individuālas sarunas. — Bērtulis ar cieņu paklanījās.

No atsperratiem atskanēja kā uz mandolinas spēlēta «Vīnes ormaņa dziesmiņa», jo Alnis palaida mūzikas kastes atsperi. Rati paši tūlīt izraisīja interesi, bet pircēji neatradās, jo zirgs nevienam nepiederēja un neviens tik stipri nemīlēja vecas lietas, lai izmestu šķūnī divas gultas un tai vietā iestumtu atsperratus. Toties par mūzikas kasti tūlīt apjautājās vetārsts Spilva, baltajā neilona kreklā briesmīgi svīzdams. — Es dodu piedesmit. Dāvināšu krustdēlam uz kāzām.

Bērtulis atkratīja galvu. — Ir jau solīts trīs simti. Tātad — no trīssimt uz augšu.

— Tad es atkāpjos... Būs jāpērk radiola par simt divdesmit...

No lopārsta arī citu nevarēja gaidīt: radiolas var dabūt katrā lauku veikalā, bet šāds instruments ar metāla platēm ir vienīgais Vidzemē. Nekas, to aiznesīs Zislaki, kuri tic viņam, dzīves stila sapratējam. Bet Zislaki pa tam bija pietuvojušies Narbūtam, kura šaurās actiņas no klepus

šad tad iepletās kā pūcei. Turpat stāvēja arī Simsone, kura vairākkārt, Zislakiem dzirdot, atkārtoja: — Nedomāsim vēl to ļaunāko... Nedomāsim vēl to ļaunāko...

Bet Narbūts atklepoja: — Mani... tuberkulozes dispanserā jau brīdināja... nesauļoties... tad beigas...

— Vēl nedomāsim to ļaunāko... — tā atkal Simsone un pasniedza Narbūtam savu mutautiņu, kuru tas pielika pie mutes.

Zislaki palūdza Simsoni uz pāris vārdiem otrā istabā. — Vai jūs domājat, ka mākslinieks... kā saka... var nomirt?

Simsone vairākkārt nopūtās. — Kā lai saka... ar tuberkulozi mirst pat mūsu dienās. Ipaši, ja ir veca, kavernoza, ja daudz sauļojas...

Zislaki saprata — ārsts nekad pirms nāves skaidri nepateiks, ka jāmirst. Bet, ja mākslinieks miris, darbam pavisam cita cena. Vai mazums avīzēs par to rakstīts?

Zislaka tūliņ piegāja pie nelaimīgā Narbūta, papurināja savas bīdermeijera matu sprogas un līdzjūtīgi vaicāja: — Cik jūs prasītu par gleznu?

Narbūts izklepoja pa logu: — «Upes tilts ar pajūgu» — divdesmit pieci, «Gladiolu pārdevēja» — trīsdesmit, «Ielas spuldze naktī» — divdesmit pieci...

— Kopā astoņdesmit. Es nezināju... Man līdzī tikai septiņdesmit pieci.

— Man — tagad vienalga. Var par septiņdesmit pieci... — Narbūts no laimes spieda plaukstu uz sirds un Zislakiem par godu ieklepojās vēlreiz.

— Te būs... — Nepārskaitīdams Narbūts iegrūda naudu bikšu kabatā. — Paldies... Būs zārkam. Sunepa palīgs jums iesaiņos.

Neuzkrītoši Alnis izvāca Narbūta skices, ietina papīra loksnēs, un Zislaki sasmaidīdamies atstāja salonu. — Pēc Narbūta nāves mēs tās pārdošim muzejam par simtu gabalā!

Noguris no klepošanas, Narbūts Bērtuļa istabā atkrita atpūtas krēslā, uzsmēķēja un sāka pie sevis ņirgāties par klātesošiem. — Nav tikai aitas vien, ir arī auni. Dies dod tādiem muļķīšiem augt uz visiem cinišiem. — Un tamlīdzīgi.

Bērtulis savu Rokfelleru — Zislaku aiziešanu nepamanīja, jo apmeklētājiem bija radusies interese par spoguļi ar sievietes kāju rokturī. Viriešiem kāja patika, bet klaji to izpaust viņi kautrējās — lai neizskanētu pārmetumi par aizraušanos ar seksu, kāda raksturīga pūstošai kultūrai. Marauskis atrada izeju. Būdams pulksteņmeistars un saprazdams juveliera darbu, viņš izņēma no kabatas flakoniņu ar slipētu stikla aizbāzni un lupu un izlikās pārbaudām, vai misiņa ietvars patiesībā nav no zelta. — Karaļūdens, — viņš teica. Vienu pili uzmeta ietvaram, tad uzmanīgi aplūkoja glītās dāmas kājas, kuras pazuda smalki izstrādātās biksišu mežģinēs. — Nav gan zelta, — citi piekrita, spoguļīti pamatīgāk aplūkojuši.

— Cik? — kāds iečukstēja Bērtulim ausī. Jaukais cilvēks no benzīna tanka, kurš bija irējis skatuves bēniņus. — Divdesmit, — atbildēja Bērtulis. — Pieci, — atsaucās pircējs. — Septiņpadsmit, man nav laika. — Bērtulis virzījās tālāk. — Še!

Bērtulis eksponātam neuzkrītoši pielika iepriekš sagatavotu zīmīti «Pārdots».

Manufaktūras pārdevēja par četriem rubļiem paņēma priekšautu «Meita gahja us awotu».

— Likšu ēdamistabā, kur pie sienas ir tēva darinātie brieža ragi... — viņa paskaidroja.

Lielais, lauru lapās vāritais un apgrauztais, prievitē piesietais koka kauss, Intas dāvinājums, aizceļoja pie latviešu valodas skolotājas par pieciem rubļiem. — Ja ir karote, ko ēst atradīsies, — viņa kautri pasmaidīja.

Boka par trim rubļiem nopirka cauro pastalu. — Vecs un sentimentāls, — viņš teica. — Aiziešu pensijā un atcerēšos, ka gana pastalas man bija pirmais apavs. Esmu no paaudzes, kura pasaulē izgāja ar pastalām kājās. Un atsoļoju turpat, kur jūs...

Te apmeklētājos iejaucās invalids ar kruķiem: bija ieradies Ķipēns, iesārto vaigbārdu un irdenos matus rūpīgi šakojis, puķītēm rotātā virskreklā. Viņš par pieciem rubļiem nopirka Alņa saurbināto vācu kasku, kuras pase liecināja, ka tā «1970. gadā kopā ar galvaskausu atrasta koka zaros 10 km uz dienvidrietumiem no Valmieras, kur 1944. gada septembrī atradusies vācu 85. fizilieru divīzija. Domājams, ka kaska piederējusi artilērijas novērotājam, kurš pats bez galvas nokritis no koka un tur aprakts. Atrasta pēc koka nozāģēšanas.» Patiesībā dzelzs cepure bija paņemta no Intas kaimiņiem, kur no tās baroja suņus un vistas.

Sievietes godbijīgi aplūkoja savādu, dzeltenu, gludu kaulu, kurā bija ieurbti caurumiņi. Pase liecināja, ka tas ir «kan-lin», tibetiešu fleita, pagatavota no cilvēka stilba kaula, un to Bombejas ostā 1938. gadā nopircis 1953. gadā mirušais Svētupes iedzīvotājs Pēteris Kālņiņš, kas uz angļu tvaikoņa «Canary» braucis par kurinātāju.

— Tad tas ir tibetieša kauls... Drūma, dzeltena tauta, dzer tēju ar sāli, tādu negribas... —

nodrebinājās Marauskis. Latvieši šai ziņā ir smieklīgi konservatīvi, domāja Bērtulis. Ko viņi teiktu, ja tā kā Dienvidamerikā viņiem par simt rubļiem gabalā piedāvātu žāvētas indiaņu galvas! Par velti Alnis ar smilšpapīru pulēja Skroderēna mātes izmesto zupas kaulu...

Pentes dzimteilvēka — kalēja kaldinātā pils slepeno durvju atslēga, kurai bijusi nozīme 1905. gada revolūcijā, atrada jaunu saimnieku — aptiekas pārvaldnieku Klēšmitu, kurš to vēlējās redzēt pakārtu kaltā naglā pie sava nama durvīm.

Tirgošanās veicās ne pārāk spoži, ne pārāk bēdīgi. Kapličas durvju eņģeli atkārtoti cilāja partikas veikala vadītājs, kluss, kautrīgs vīrs. — Man to gribētos dāvināt sievai dzimšanas dienā — guļamistabas durvīm... — viņš atzinās. — Būtu tik jauka ieiešana... — Bet kā tirgotājs viņš neticēja prasītajai cenai. — Par divdesmit pieci?...

Bērtulis sajuta, ka pēc pusstundas dabūs vismaz divdesmit. Un dabūtu ar, ja neizceltos maza nesaprašanās. Paklusās pārrunas, raksturīgas katram mākslas salonam darba laikā, pārtrauca spalgs: — Nevar būt! — Vainīgā bija sieviete vidus gados, tērpusies nevis kā izejamā dienā, bet kā turisma pārgājienā — džinsa biksēs un jakā. Tātad piederēja pie praktiski-sistemātisko ļaužu šķiras. Ši uztraukta rādīja uz mūzikas kastes pasi un atkārtoja: — Tas nesaskan ar zinātno akadēmijas vēstures institūta pētījumiem! Te rakstīts: «Šis mūzikas instruments, visu tagadējo atskaņotāju morālais priekštecis, rekvižets Veitneru muižā. Es mācu ģeogrāfiju un vēsturi, un tādas Veitnermuižas Latvijā nemaz nav!

Visi pievērsās Bērtulim. No skolotājiem neko labu nevar sagaidīt, to zina jau katrs bērns.

— Pieņemsim... — viņš mierīgi teica un piegāja pie mūzikas kastes. — Pieņemsim, ka latviešu valodā tā to muižu nesauc, bet vācu valodā arī Birzgalei ir pavisam cits nosaukums! — Te Bērtulim palīdzēja nepārkaļķotās smadzenes. Kara laikā viņš, padsmiņģadīgs, attapīgs zeņķis, kura tēvs bija pazudis, Vidzemes tirgu nodarbojās ar sīkiem fenderiem, cigaretes, ziepjakmeni, diegus, kartupeļus citu pret citu izdevīgi apmaiņot, un, lai būtu orientēts par visu, kas notika vietējās tiesās, lasīja arī «Deutsche Zeitung im Ostland». Viņš pārgāja smaidošā uzbrukumā:

— Vai jūs varat pateikt, ko latviešu valodā nozīmē Lemsal, Rositten, Segewold?...

— Kaut kā... mums ģeogrāfijā par tādām vietām nav mācīts; — Skolotāja jau nemierīgi taustīja augšējo — vienīgo redzamo bikšu pogu.

— Tad lūdzu — vācu valodā tā sauc Limbažus, Rēzekni, Siguldu! — Bērtulis svinīgi nobeidza. Uzbrukumu it kā efektīgi atsita, tomēr skolotāja, drīz aiziedama, nomurmināja: — Es mājās apskatīšos...

Sarunas ap eksponātiem atjaunojās, tomēr Bērtulis ar sesto prātu jūta, ka atmosfēra apmācas. Viņš jau meklēja veikalvedi, lai kapličas eņģeli atdotu kaut par piecpadsmi, kad atkal atskanēja programmā neparedzēts sauciens: — Vai die... zobs jau ārā... Kad es viņu pirmo reizi redzēju, viņam bija skaisti, sprogaini mati. Kā Puškinam. Viņš Birzgalē dzimis. Pirms diviem gadiem kultūras namā spēlēja lugu, viņš mīlēja dāmu ar kamēlijām. Un zobs jau ārā...

Apmeklētāju uzmanība pievērsās ar smilšpapīru apvilktajai sienai, kur zem kapličas žoga ķēdes uz zaļa kartona atradās balts kaula komatiņš ar attiecīgo uzrakstu. Tam īpašu ievēribu

bija pievērsusi veca dāma, kuras vāverkrāsas mati vāji sedza galvas ādu. Viņa kioskā priekš Bērtuļa paglabāja «NBI» un «Ekran». Tad dāma skaļi lasīja: «Aktiera Arnolda Grīziņa zobs. Iegūts konfidenciali no ārstējošā zobārsta.»

Ar šo zobu Bērtulis gribēja senlatvisko senlietu klāsta ienest arī eiroamerikāniskas dvesmas. Vai mūsu pašu avīzes neraksta, ka ārzemēs pa lupatiņai pārdod katastrofā ar asinīm notraipītus estrādes zvaigžņu kreklus un Nirnbergas striķu gabaliņi pārdoti par milzu naudu. Saglabājot humānismu, Bērtulis piedāvāja gabaliņu no isti pozitīva varoņa, no kura viņš šķīries labprātīgi. Ap zobu sapulcējās visi klātesošie, pat Nārbūts, kurš čukstus bija izlietojis visus nepieklājīgos vārdus apkārtējo apsaukšanai.

— Viņam bija melni mati ar paša sprogām, kad tēvs viņu sūtīja pie manis pēc avīzēm, — aplicināja avīžu pardevēja. Mirkli visi skumji klusēja, it kā kaktā no vecmodīgā, gliemežvākam līdzīga 1931. gada radioaparāta tūkko būtu atskanējusi diktora balss: «Šodien, savā trīsdesmit astotajā dzīvības gadā, miris nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Arnolds Grīziņš...»

Vetārsts Spilva, vēl cemmīgs, ka vienpadsmitā pulka strēlnieku mūzikas kastī nebija dabūjis par piecdesmit, vispārējām sērām nepakļāvās. Piespraucies tieši pie zoba, viņš nosprauslājās: — Nav ko nokārt degunu. Aktieris dzīvs, miris tikai zobs, — un, vaigus piepūtis, ņemās zobu pētit. Atgriezās pret Bērtuli un pēlīja atkal. Tad, galvu atgāzis, sāka zvaigāt: — Nu, humors! To es saprotu: tas taču ir cūkas priekšējais otrais incizīvais zobs! Nu, trakums!

Visu acis beidza žēlot zobu un pievērsās Bērtulim. Katastrofu viņš panesa vīrišķīgi, jo bija

atspiedies pret ratiem. Tas ņirga, kautuvē desu paraugus saēdies un veterināro salicilspirtu bez salicila sadzēries, bija viņu... Nu apšaubis jebkura eksponāta pasi — un pat jautās, vai 1923. gada zobgaļa kalendārs nav iespiests šogad...

— Pēc nedēļas šai pašā vietā un stundā eksponātam tiks pievienota medicīnas institūta ekspertīze, ka tas ir cilvēka zobs, — Bērtulis paziņoja.

Vetārsts Spilva savu bija paveicis un gaja projām. Bērtulis, viņu izvadīdams, parādīja garīgu pārākumu un apjautājās: — Jūs diemžēl vēl nepateicāt, vai tas ir cūkas, kuiļa vai sivēna zobs. Varbūt jums tas nav pa spēkam?

Lai arī daži iesmējās, izpārdošana šodien bija izjaukta. Viesi izklīda. Boka atvadījās draudzīgi. — Mana pastala noteikti īsta. Šito diķi jūs tomēr mazliet sakustinājāt. Paldies i par to.

Spore aizejot izgrūda vienu vienīgu vārdu: — Mešuges! — Ši ebreju vārda nozīmi saprata katrs: aptaurēts... Nu Bērtulis atcerējās: Spore bija redzējusi viņu laislām Annijas burkānus.

Ķergalvis visu caur savām acenēm bija vērojis tikai no valsts finanšu viedokļa un, Sporei pievienodamies, paziņoja dobajā balsī: — Rīt pakonsultēšos, vai šāda tirdzniecība neprasās pēc finanšu inspektora. Bērtulis arī šo sitienu pacieta kā cilvēks, kam nav ko zaudēt. — Pieņemsim, ka gribu jums pārdot savu veco kreklu un jūs to gribat pirkt. Vai tādā gadījumā arī jāprasa atļauja finanšu ministrijai?

Kasperjusts, cauri durvīm spraukdamies, izspieda acis. — Tas ir... kaut kā tā... ārkārtīgi!

Pēdīgi atlika tikai jaunākā paaudze. Pakulis, kas fotografēja salonu no dažādiem rakursiem, Andris Skroderēns, Narbūts, kurš, krēslā atlai-

dies, atkal smēķēja sliktas cigaretes, un Ķipēns, uz kruķiem balstīdamies un vācu kasku elkoni uzvēris, vēl gaidīja, vai neieradīsies Inta Zilīte, jo Alnis, pa logu kaut ko pamanījis, kāpnēm dunot, bija noskrējis lejā.

Te neērtajā klusumā no atsperratiem atskanēja sauciens: — Iešāva kā greizu skroti sausā atvarā. Hahahā! — Izrādījās, ka Šepskijs, izvācīs no ratu segas apakšas Aļņa cigaretes, arī bija palicis, lai dalītos ar Bērtuli bēdās.

Bērtulis uzšķīra kriminālkodeksu. «Vecas lietas» tanī neatradās. Rubļi piecdesmit toties kabatā bija. Un vēl gandrīz piecpadsmīt par kapličas cūģeli. Nekas, pircējs bija nopietns, atgriezīsies. Un tikai tad Bērtulis apķērās, ka pēdējā pusstundā nav manījis Zislakus, kuriem bija jāaiznes mūzikas kaste un jāatnes trīssimt rubļi, visa salona un Bērtuļa tuvākā nākotne. Tātad Zislaki nav dzirdējuši arī disputu par muzikālās mašīnas vēsturi. Taisni labi!

Cikstēja kāpnēs. Nauda nāk! Bērtulis atvēra durvis, bet — ienāca Alnis un meitene oranžā svīterī un augstā frizūrā. Ķipēns, kruķus klabinādams, devās viņai pretī, bet šī bez smaids tikai pateica: — Labdien, Muntī. Redz, jau uz kājām, — un sekoja Alnim, kas pamāja uz Bērtuli.

— Bērtulis Suneps, māksliniecisks vadītājs.

Bērtulis izgrozīja ūsiņas meitenēm paredzētajā smaidā.

— Inta Zilīte. Tad jūs nopirkāt tēvoča mūzikas kasti, — teica meitene.

— Nospēlēsim pēdejo maršu, jo tūlīt pēc tās ieradīsies Zislaks. — Bērtulis grieza rokturi.

— Zislaks? Viņš ir mūsu radnieks. — Meitene bija pārsteigta. — Kāpēc tad viņam jānāk?

— Viņš cieši nolēmis iegādāties ratiņa riteni

lustrai. — Bērtulis norādīja uz griestiem, kur Andra mātes kazu ķēdes gabalos karājās Intas dāvātais ritenis. — Un ar šo mūzikas instrumentu papildināt savu kolekciju.

— Tas gan nevar būt — viņš taču pats to gramafonu, vai kā to sauc, atveda man, lai par divi simti to pārdodot jums, jaunajā mājā tādi krāmi nederot, — paskaidroja meitene, situācijas traģiku nezinādama, un kopā ar aplusušo Alni iegāja salonā pie citiem jauniem cilvēkiem. — Tie tak Kauliņmātes atsperrati!

Māksliniekam pienākums interesēties par visu daiļo. Intai sekoja Narbūts. Krēslainajā kambari palika Bērtulis viens. Kāds uzsita viņam uz pleca.

— Vai tev tas Zislaks piešmauc? Solij pirkt un nepirks?

— Pieņemsim... Pieņemsim... ka viņš kļūvis taupīgs... — Bērtulis atkrita Narbūta iesildītajā krēslā.

— Taupīgs? Tie ab ir tik taupīgs, ka iztikas ar vien zārk un vien kap. Nebēdā, es vienos bēniņos redzēj lelli, kas čurā.

Bērtulis neatbildēja. Daudzās rievās viņa sejā likteņa nazis ar katru mirkli šņāpa dziļākas.

Divi simti pagalam. Parāds Annijai saskaņā ar parādzīmi jāatdod šodien. Salona labo slavu samaitāja sivēna zobs. Vai varēja paredzēt, ka ieklīdis lopārsts... — Nonsenss, viss mans darbs atkal nonsenss. Viss ir niecību niecība... — Bērtulis čukstēja bībeles vārdus, kurus zināja arī latīņu valodā: — Vanitas vanitatum et omnia vanitas...

No salona atskanēja gaiši meitenes smiekli. — Šitais zvans esot bijis «pagastskolā, kurā tai laikā mācījies...». Un mūsmājās neviens to ne-

zināja! Vectēvs teica, ka vecos laikos Birzgalē zvans bijis piekarināts pie vienas siļķu bodes durvīm — kad ārpusē parausta rokturi, šis iekšā skan.

Velti tā meitene smejas: lai uzzinātu patieso zvana vēsturi, vajadzīga intuīcija, un tāda šai pilsētā bija tikai Bērtulim. Un pat Bērtuli intuīcija pievīla, kad viņš Zislakus noturēja par godīgiem darbarūķiem...

Pie Bērtuļa iznāca Narbūts, pacilāts, kā jau gleznotājs, kurš vienā dienā pārdevis, lai arī nekādus dižos, tomēr trīs darbus. Kur pārdevis? Bērtuļa salonā. Blēdis viņš varētu būt, gņūda nekad. — Nav ko skumt, ja šitie sīkpiļsoņi vienā dienā nespēj iekampt pasaules kultūru. Ar laiku. Kaut kas jau ir — vismaz mākslinieka nāves vērtību apzinās. Es šovakar uzstājos. Vienu kārtīgu partiju. Sēdēsim droškā, sēdēsim uz grīdas. Aiziet, vai ne!

Bērtulis atdzīvojās un bez naida paraudzījās Narbūtā. — Pareizi. Jau grieķi teica: ja tev priecīgs prāts — dzer vīnu. Ja tev bēdīgs prāts — dzer vīnu...

— Paķeršu līdzī arī Sviķenes mājas hipijus, lai taīsa modernu troksnī.

— Aiziet krastā, — piekrita Bērtulis. Narbūts noskrēja pa kāpnēm, jo septiņdesmit piecī rubļī dedzināja viņa kabatu.

Pakulis un Skroderēns arī piekrita pavakarēt. Sakarā ar Sunepa būdas bankrotu bija jācer, ka Alnis drīz aizbrauks, tādēļ Intu nedrīkstēja izlaīst no acīm — arī Ķīpēns solījās atklībot.

Salons Intai bija sagādājis divainu pārsteīgumu. Vai nu Bērtulis Suneps ir druscīņ blēdis, vai tiešām «mešuges»? Ja blēdis, tad Alnis ir

viņa palīgs. Jāapskatās. Tādēļ viņa pieņēma ielūgumu uz vakarēšanu, aizbrauca līdz mājām un atgriezās ar somu, kurā bija kukulis lauku maize, burciņa krējuma un šķēle žāvēta šķiņķa. Skroderēns atnesa gurķus, redīsus un sāli. Alnis izmetās pusplīks un pārkartoja telpas. Salona vidū atbrīvoja gadījumam, ja kāds vēlētos kratiņties, sēdēšanai paredzēja atsperratus, uz grīdas nolika ar segām pārklātus matračus. Dēlis uz klucīšiem — garš galds. Uz papīra salvetēm, papīra šķivišiem Inta glīti izlika maizītes, visu izrotāja ar salātu lapiņām un redīsu mizām. Bulduros viņa bija šo to noskatījusi. Alnis pienagloja pie griestiem padriskātus bijušos kultūras nama aizkaru gabalus, tā pazeminādams griestus un izveidodams intīmi drapētus nostūrus.

Visi ieradās astoņos, tērpušies pēc principa — labākas drēbes var nosmērēt. Skroderēns — ar plīko vingrotāju kaklā, saiti ap matiem un kreklu mezglā uz nabas. Pakulis nenoteiktajos velveta svārciņos, bet ar fotoaparātu. Telpas ar Rīgas smaržām, krāsu un troksni piepildīja divas grupas, kuras ieradās reizē, viena pa durvīm, otra pa logu. Narbūta ansamblis, kurā ietilpa Azanda un divas kanibālmeitenes, pa durvīm. Kamilla ar superblondas Andželas Deivisas frizūru, melnā minikleitā un jēzenēs. Vanda ar sarkanu matu kušķi uz galvas un melnās ādzeķēs ar zoli uz gala noliktas sērkokiņu kastītes biežumā. Abas vingras un ņipras. Narbūts pats džinsenēs un kedās stiepa varenu pleca somu, kuru nolika salona vidū. — Vārds sievietēm... — viņš nostenējās.

Šiem pa durvīm ienākot, uz palodzes tika atbalstīts kāpņu gals, un pa logu iekāpa Binniji. Viņi gribēja būt dabiski — mūsu senči arī ne-

kāpa pa ēvelētu dēļu kāpnēm, bet pie kūtsaugšas pieslēja sausas egles galotni.

Azanda, juzdamās somas saimniece, to atvēra un jautājoši uzlūkoja Intu, kuru laikam uzskatīja par mājas māti. Inta tā kā skaudīgi, sieviešu valodā — atzinīgi apvērtēja meiteni, kuras sudrabvioletos matus un zaļmelno acu gleznojumu bija ievērojusi, saldējumu pārkoft. Mati bija tie paši, bet uz sejas pretēji Baibas, Kamillas un Vandas krāsu kolekcijās ietvertajām acīm šovakar nebija gandrīz nekā. Tātad Azanda vēlējās patikt kādam, kuram nepatik krāsotas acis, saprata Bērtulis.

Inta tiešām saglabāja tādu kā saimnieces lomu un Azandai teica: — Varbūt sieru noliksīm te... Varbūt desas šķēlītes uz salātu lapas... Varbūt ķilavas sarindot šite... — Kamilla ar Vandu sparīgi grieza maizi. Uzticīgi saviem principiem — neko bez absolūtas vajadzības nedarīt, Baiba ar Bronu dzeltenpelēkajos kreklos, nosvīnitajās velveta biksēs nosēdās uz gridas, atstiepa caurās tenisenes, atzvēlās pret ratiem, nolika pa ķērienam «Pan-American» somu ar magnētofonu, stiepa iekšā cigaretes dūmus un sminēja.

Narbūts bija atnesis varenu bateriju: baltais, benediktiners, rumāņu vermits un ungāru «Vērša asinis». Bērtulis nabadzības dēļ nezaudēja lepību un pievienoja pa pudelei balto un saldo «Varnu». Kaut ko uzlika arī Skroderēns. Stikla glāzēm pievienoja zobu tirāmos trauciņus, termosu uzgaļus, polivitamīnu bundžiņas un tā atrisināja glāzīšu jautājumu. Ielēja Bērtulis. Vīnu izvēlējās vienīgi Inta. Azanda pieprasīja liķieri. Baiba — abus saliet kopā.

— Lai mūsu bērniem bagāti vecākil — vec-

laicīgu tostū nosauca Bērtulis, kaut bērni bija viņam vienīgajam.

— Uz jaunā kluba pastāvēšanu! — atbalsoja Skroderēns.

— Uz ... kā viņu sauc — Zislakiem! — nočerkstēja Narbūts, jo bija no viņiem saņēmis necerētu naudu. Bērtulis par to saviebās un tūlīt izdzēra. Uzkodas sameklēja ar dakšiņām un kabatas nažiem. Binniji lietoja pirkstus. Tūlīt sekoja «otra kāja». Tā nu viņi sēdēja uz grīdas kā japāņi, tikai kājas pa austrumnieku vīzei izvietot nemācēja. Azandai atklājās maigi ceļi, bet Vandai un Kamillai diezgan pamatīgi gurni. Inta apsēdās blakus Alnim ratos un iebāza viņam mutē siera šķēli.

Pēc trešās glāzes izcēlās pirmais konflikts. Izdzēris Brona plakaniski nolikās uz grīdas un sagraba vienu no Intas gatavotām šķiņķmaizēm. Noņēmis un aprijis šķiņķi, viņš sāka pēlīt maizi.

— Laikam no laukiem. Apakšā vēl pelni. — Izkoda mikstumu un garozu nometa zem ratiem.

— Nemetiet maizi zemē! — apsauca Inta, judamās apvainota, jo garoza nebija vis apkaisīta ar pelniem, bet ar labiem rudzu miltiem un maizi bija cepusi viņa pati.

— Suns apēdis. Jūs ar laikam no laukiem, — iesprauslojās Baiba par šito aitiņu ar sataisīto frizūru un gludinātajiem svārkiem.

Inta nekavējoties izraisās no ratiem, gāja projām, durvīs atgriezās un, acis samiegunsi, nošņācās: — Mērkaķi, manu maizi! Es nevaru ... ja te kādam nav mazgātas kājas! — Tas laikam zīmējās uz Binnijiem, kuru atstieptie stilbi virs tenisenēm bija lietūs debešu krāsā. Alnis izliņgoja Intai pakaļ. Tūlīt atskanēja traks sitamo, raujamo un dziedamo instrumentu troksnis —

Broņa bija palaidis savu magnetofonu un tekliedzās: — Tas Ūria Ilips!

Trokšņa dēļ Inta ar Alni izskaidrojās ārā.

— Inta, paliec vēl mazdrusciņ ...

— Tad izmet tos dzeltenos mērkaķus, lai neliek kājas gurķu salātos!

— Nevaru ... ciemiņi ... — Garais nevarīgi žņaudzija stiprās rokas.

— Ja nevari, ej atpakaļ ... pie saviem žurku ķērājiem! — Inta jau vilka jaciņu, un draudoši iečikstējās kāpnēs.

— Es tevi pavadišu ...

— Pliks pa ielu? Ar tādu es negribu. — Alnis pakēra vējjaku.

Viņi gāja uz Pentēm kājām trīs stundas, līdz ap pusnakti sasniedza zārdu, kur tai nakti Alnis bija nodarbojies ar jogu elpošanu. Saskūpstījās, klu-sēja, un, kad Alnis sakustējās, lai sāktu ceļu mājup, mazā piesita kāju. — Paliect! Citādi tu tai stalli piedzersies! — Un viņi kavējās liepas pa-ēnā, pret silto stumbru kā rupji austu vilnas segu balstīdamies, kamēr iedziedājās gailis.

— Redz, cik manējie ātri izauguši! — priecājās Alnis, savu biznesu ar krāsotajiem gailēniem atcerēdamies.

— Vai, kur naivs! — teica meitene, sniegdamās uz augšu. — Es nevaru tev pieglaust vaigu ... — Alnis nometās uz ceļiem. — Nevaru — bārda!

— Zili, es ... saisināšu bārdu, bet atļauj atstāt matus ...

— Matus vari, tādi maigi. — Viņa ielaida plaukstu Alņa matos.

Bet, ja zaudēs bārdu, būs uzvarējusi tēva taisnība, ka kārtīgi cilvēki ir tikai tie bez bārdām ... Zaudēt personību vai Intu?

Atpakaļceļu, jau visā pamalē gaiļiem trokšņojot, viņš veica pusotrās stundas, uz nosvidušās muguras tikai vesti atstādams. Mitni viņš sasniedza ar gaismu, kad tur valdīja pilnīgs haoss — rati istabā bija iebraukti šķērsām, sašķaidot vairākas ķilavas. Drapērijas no griestiem norautas un aplāja dzīru paliekas uz grīdas. Tikai sarkanas lāses no turienes sūcās pa grīdu kā mākslīgās asinis uz skatuves kādā no miesnieka dēla Šekspīra drāmām.

Bērtulis gulēja uz savas tahtas, šņorkreklu nenovilcis, cieši aizmidzis, bet krēslam pārlieci kārtīgi pa vilēm saliktās bikses. Mirkli atvēra acis, ieraudzīja Aļņa bārdu un nomurmināja: — Viss ienaids jau pagalam, sacīts dziesmu grāmatā, — un gulēja tālāk.

Pēc Aļņa izzušanas uz ratu sēdekļa uzrausās Narbūts. Azanda neticami bikli pieglaudās Narbūtām. — Darling... — viņa laimīgi nopūtās.

Savu balto ģipša kāju pa kāpnēm uzvilka Ķipēns. — Pagaidi, Inta tūlīt būs klāt, — mudināja Bērtulis, jo pamanīja, ka šim kabatā slēpjas istā ieejas biļete. Bērtulis Ķipēnam piedāvāja ērtu krēslu, un Ķipēns izvilka muskata pudeli, kuru gan bija domājis tikai Intai, jo tā maksāja turpat četrus rubļus. Bet negauši tūlīt dzēra uz trešo vai ceturto kāju. Pusdzertajās glāzēs veidojās sarežģīti kokteiļi. Ja salonu salīdzinātu ar somu pirti, kuru skaits Latvijā pārsniedz ezeru skaitu, tad bija sasniegti jau grādi astoņdesmit — un tikā ārā celtas katrā individuā ar skaidru prātu bremsētās dotības.

Skroderēnā joprojām vēl nebija nonāvēts dzejnieks — un viņam gribējās visur lasīt kaut ko

priekšā. Ja ne dzejojus, tad zināšanas. Uz grīdas tupēdams, norādījis uz caurumaino kaulu, pakārtu pie smilšpapīra zem kapličas ķēdes, viņš sāka ātri un pacilāti sludināt: — Kad es iedomājos . . . vakarā blāzmo sniegi Tibetas kalnos. Pats Džomolungma metas sarkans. Mūki maļ lūgšanu dzirnaviņas un spēlē lūgšanas uz šīm fleitām no cilvēka stilba kaula . . . Orķestrī bungas «čo-dar», no diviem kopā saliktiem cilvēku galvaskausiem. Katrā klosterī kads noslēpums.

Skroderēnā visi ieklausījās, jo nāvei pat alkoholiķu aprindās vēl sava vērtība. Dažs pameta skatienu uz kaula fleitu, kuru reiz kopā ar savu kāju pa džungļiem gar Tibetas — Indijas robežu bija nēsājis cilvēks . . .

— Noslēpumi mūkiem ir, bet mūķeņu nav, — iekrekstējās Narbūts. — Prozit!

— Laikam jau mūķenes tomēr ir, kur viņi citādi ķertu tik daudz mūku — katrs devītais. — Skroderēns nekādi nevarēja pie sevis paturēt, ko citi vēl nezināja. — Tibetas mūki ir ļoti slepena budistu organizācija. Tāpat kā brīvmūrnieki . . .

— Ko tad šie — par brīvu mūrē? Bez haltūrām? — naivi ievaicājās Vanda, maldama zobos cietās desas šķēli un izlikdama apskatei melni spīdīgos stilbus.

— Tai sabiedrībā vispār mūrnieku nav. Viņi sastopami visā pasaulē.

— Šepskijs arī? — ievaicājās Bērtulis. Narbūts iezviedzās, bet Skroderēns tikai atsita hamletiski plato pieri.

— Smieties var, bet Šepskijam ir savi noslēpumi. Viņš bijis Francijā, un viņam ir magnētisms . . . Ļoti interesanti, kā brīvmūrnieki cits citu pazīst. — Skroderēns pielēca kājās, runādams rādījās ar rokām, pliko vēderu zibinādams.

— Viens ierodas pie otra, bet šis vēl nezina, ka ienācējs ir brīvmūrnieks. Tad ienācējs nesaka vis «Labdien!», bet saka «Boaz».

— Jaunbā mēs «čao» vietā teicām «boa». Tad tas no brīvmūrniekiem, — alcerējās Narbūts.

— Saka «boaz» un pēdas saliek šitā. — Skroderēns salika papēžus un izvērta pēdas taisnā leņķī.

— Vienā vecā filmā arī Čaplins šitā pat turēja plakanās pēdas, — pieminēja Bērtulis.

— Tad pirmais prasa: «Kas ir jūsu māte?» — tas patiesībā nozīmē: «Kurā ložā, tas ir, pirmorganizācijā, jūs sastāvat? Nu svešais saka: «Mani mācīja uzmanīties,» — un jāvelk ar ikšķi gar rikli, it kā to pušu grieztu.

— Zvēriģi . . . — Azanda zem viņa krāsas plīvura noskurināja plecus.

— Tādēļ brīvmūrnieki ir tik stipri. Gadus arī skaita citādi. Šodien viņiem ir 5973. gads. Varbūt, ja mēs dibinātu savu klubu, arī vajadzētu kādas pazīšanas zīmes?

Bērtulis zināja, ka viņa rokasgrāmatā zem burtā «O» atrodas termins «organizēta grupa», tādēļ Skroderēnu nomierināja: — Nav vajadzīgs. Es pazīstu tevi, tu pazīsti Pakuli, kurš pašlaik mūs fotografē, kamēr neesam pilnā. Pakulis pazīst Kamillu . . . Nu, mute sausa. Prozit!

Skroderēns atkal nosēdās uz grīdas, visumā apmierināts, jo bija pierādījis, ka par pasauli zina kaut ko tādu, ko citi pat nenojauš.

Binniji saglabāja mieru un nebrīnījās arī par to, ko nezināja. Ko tas dzejnieks plātās! Brona palaida magnetofonu, un sīkās logu rūtis sāka vibrēt. Cits citu vairs nedzirdēja, toties visi zināja, ka tas ir moderni. Narbūts tomēr neizturēja un ar dūri norādīja, lai mūziku apslāpē.

— Tas bija «New-York dolls», — Broņa sva-
rīgi paskaidroja.

— Kas tas ir? — prasīja Kaņilla.

Binniji nožēlodami sasmaidījās. — Viņa ne-
zina, kas ir «New-York dolls»? Ņujorkas lelles?

Neziņas momentu pārtrauca Bērtulis, glāzes
reizē no vairākām pudelēm pildīdams. — «Asi-
ņainā Mērija» bez tomātu sulas.

— Amerikā dzer kokteili «Indiāņu asinis», —
dzerdams, aiz astes mulē ķilavu pazudinādams,
pamācīja Broņa.

— Dzertu mēs ar, bet Birzgalē nav indiāņu.
Vienīgais kaujamais dzīvnieks ir cūka, bet dzert
«cūkas asinis» galīgi neizklausās. — Bērtulis
ielēja no jauna, jo viņam bija iegaršojies pašam.
Binniji nepārtraukti snaicīja taustekļus un, ne-
lietojot dakšiņas, bāza pirkstus gan mencu
kārbā, gan gurķu salātos, jo cilvēkam jābūt da-
biskam. Šiem traukiem, kaut arī sevi par mo-
derniem jauniešiem turēdami, citi vairs nepieskā-
rās. Narbūts iedomājās — vai tik tas nav villīgs
aprēķins: tā Binniji sev nodrošināja rezerves.

Narbūts dzēra taupīgi un centās mesaplēst
pirmo glāzišu austro rožaino plivuru ar neatma-
nīgu reibumu, jo līdz aizbraukšanai vēl paliku-
šas tikai dažas dienas, nē, nakts un viņā bija
ielijusi tuvās šķiršanās smeldze. Azanda pa-
liks... paliks nakts uz siena šķūniša augšas,
kur viss smaržoja saldāk un sāpīgāk par jebkuru
cilvēka sacerēto smaržu...

Binniji zināja, kā šādās kompānijās izturas
ārzemēs. Pēdējo dienu pavājā pārtikas deva vei-
cināja Bērtuļa maisīto dziļbumbu iedarbību.

— Pasaulē visi... tā! — Broņa pārmauca
galvai kreklu un apsēja to ap vidu. To pašu at-
kārtoja Baiba, palikdama puķainos bikini krūš-

turos. To Azanda nevarēja paciest. Vīns bija aizskalojis labā toņa vienaldzību, kāda viņai piemita saldējumu kioskā. Baibai taču nebija figūras! Azanda apturēja zirgu, izlēca no ratiem, atpogāja svārciņus un palika melnos, labi pašūtos šortos un plivurainā vīna krāsas blūzītē. «Burdas» modelis. Viens palēcieni, un viņai galvā atradās Aļņa melnais katliņš.

— Man ir žurnāls «Brigita» no Federatīvās. Tur bija viens raksts par Marленu Dītrihu. Viņa reiz bijusi jaunāka un seksi un tad filmās uzstājusies melnās zeķēs, melnā veļā un melnā cilindrā... — Un no prieka, ka nu patiesi ir pārākā, Azanda no Narbūta labā vermuta ielēja visiem, vijīgi, noapaļotām sievietes kustībām starp bērza klučiem vīdamās, neapgāzdamā nevienu pudeli, un visi pamanīja viņas liganās rokas un apkampjamo vidukli.

Narbūts sāpīgi nopūtās un aizvēra acis... Kaut viņš prastu mānīties un Azandai apsolt lomu filmā! Bet Narbūts jau bija izstāstījis par savu būceni Rigā, kurā viņš guļ, un istabu ar lielo logu, kurā viņš glezno mākslinieku namā. Un par to, ka reizēm nopelna simtiem, ja gadās pasūlijums, un reizēm nenopelna ne velna. Neesmu vēl Rembrants, lai savu Saskiju — Azandu samta kleitā sēdinātu uz ceļiem, dzīvi ar vīna kausu sveicinot. Pagaidām samta nebija, bija tikai vīna kauss, jo tas lētāks par samtu. Un Narbūtam, no atsperratu sēdekļa augstumiem drusku raibām acīm lejup noraugoties, šķita, ka melns zirgs viņu ved garām divvainai pilsētai, kur no debesīm nokarājas mākoņu skrandas un raibi, puspliki ļaudis, daiļā Azanda un Kamilla ar stiprajiem gurniem ļautri svin pastardienas atnākšanu...

Binniji pārtrauca ķeksēties pa šķīvjiem, jo klātesošie vēribu piegriezta Azandai un neviens uz viņu taukainajiem pirkstiem vairs neskatījās. Broņa no «Pan-American» somas izņēma krāsainu žurnālu un no magnetofona izvilināja tumšus, saraustītus akordus, jauklus ar saklausāmu elsošanu un iekliedzieniem, it kā vienu ritmiski kostu suns.

— Seks! Tā ir sekta mūzika, — viņš uzsauca apkārtējiem nejēgām. — Un šite — no Federatīvās Vācijas žurnāls «Poster-Pres». — Atplētis lapu, atcēlis muguru no lielā riteņa spieķiem, viņš žurnālu pasniedza Vandai, kura joprojām bieži pārvietoja spīdīgos stilbus, it kā aiz adzeķes būtu aizlidūsi blusa. Ap žurnālu saliecās vairākas galvas. Meitene, tikko biksītēs, vārgi atvairīja pusplika, uzņēmīga puiša roku. Uzņēmums krāsās, liels un pamatīgs. Manija pat krūštura iespiesto rievu uz meitenes sāniem. Azandas daiļumiem Binniji lika kaut ko pretī, ja ne savu, tad citu plikumu.

Magnetofonā skaņu dzimumakts bija beidzies un sākās kaut kas skumji melodisks. Broņa šķērsus uzslējās kājās, it kā palocīja galvu pret Kamillu, reizē pastiepdams roku un raudzīdamies ārā pa logu, Kamilla tikpat vienaldzīgi saun atvārstīja ķīniski — japāniskos plakstiņus un uzsvempās kājās. Sākumā Broņa uzlika plaukstas uz viņas gūžām, bet tad atkāpās — un abi kratījās individuāli. Kamilla ar īsajiem bruncīšiem, garajām, krustiskajām sandaļu saitēm Nabūtām atgādināja skulptūrā redzētu amazoni. Atšķirība bija krūtīs, kuras amazonēm bijušas neievērojamas, pēc dažām ziņām viena pat bērībā tikusi nodedzināta. Kamillai šie maigumi dejoja līdzī. **Skredērens** šiki, roku pie sirds

pielicis, paklanījās Baibai. Šī, tikai krūšļuros un bīksēs, piecēlās un, acis aizvērusi, locījās uz priekšu un atpakaļ tikai jostas vietā. Pakulis, uz atsperratu priekšējā dēļa pakāpies, kā no zemūdenes periskopa caur fotoaparata objektīvu laida pa telpu meklējošu skatienu. Narbūts pamanija melno stikla aci vērstu pret sevi un pusplikajiem. Viņš aizsedza seju ar plaukstām.

— Nedrikst! — viņš uzsauca Pakulim.

— Ja visi tā sacīs, tad es nevarēšu savākt Birzgales vēsturi... — žēlojās Pakulis.

Azanda pavērās Narbūtā, un viņš izkāpa no karietes. Narbūts aptvēra meitenes vidukli, viņa atspieda galvu pret Narbūta plecu un, abiem tāpat uz vietas stāvot, viegli šūpojās.

Pakulis palocījās pret Vandu. Šī sarkanmate bija sparīga, dušīgi klaudzināja pret grīdu biežās zoles un pati grieza Pakuli apkārt, bet ātri pagura un pamazām ļima fotogrāfa rokās, jo dzeramais sāka sist pa viņas pieri tikpat stipri kā Bronas mūzika.

Būtu nepieklājīgi kaut ko neapgāzt. Brona ar Kainillu apspēra divus eksponātu klučus. Uz viena atradās attiecīgās pagastskolas zvans, kurš šķindēdams ieripoja Baibas izbradātajās aknu desas šķēlēs. Un tur aplusa.

Ķipēns, pāris malku no Intai paredzētā muskata ieņēmis, balto ģipša kāju izstiepis, kvernēja atpūtas krēslā, kruķus atslējis, un bēdīgs plūkāja vaigu bārdū. Bērtulim pašam dāmu vairs neatlika. Vājās rokas sakrustojis, viņš palika stāvam durvīs un sāka apcerēt klātesošos.

Daži no viņiem domājās kļuvuši jautrāki pēc «happy pills» — «svētlaimes zāļu» ieņemšanas. Narbūts priecājās, ka Zislakiem iesmērējis bil-des. Azanda jūtas kā Marlēna Dītriha jaunībā.

Vīna gars viņu atbrīvojis no vienaldzības, kādu viņa uzskatīja par modernu. Skaistā draiskule... Binniji? Ar ko viņi atšķirās no Azandas? Moderni, pasaules standartu līmenī gribēja būt arī viņi. Ēšanā un dzeršanā viņi vismaz šovakar bija pārāki. Viņi nepārdeva saldējumu un pat nemazgājās. Brīvības pakāpe augstāka. Andris?... Bērtulis nopūtās. Paies pāris gadu, Andris pats smiesies par to, ka reiz uz krūtīm nēsājis vingrotāju jeb pliko liķi, varbūt nopirks pat kungu lietussargu. Paki is savā attīstībā jau bija nobriedis un laikam atnācis tikai tādēļ, lai iegūtu materiālus Birzgales vēsturei. Nevajadzētu atļaut — ja kāds uzņēmums ar Baibas pliko vēderu vai moments, kad Vandai augstāk uzrāvusies minikleita, nokļūtu kaut vai «Ūdensrozē», par to sāktu runāt pilsētā — un Bērtulim kultūras nams būtu jāatstāj. Bet vai nefotografējot notikušo var atcelt? Pakulis bija godīgs, aprakstošs vēsturnieks un tiši neslavas celšanai neko neizmantos. Bērtulim pašam vecumdienās būs ko apskatīt.

Vanda ar biezo zoli kā futbolists iespēra pa tukšo pudeli. Vanda un Kamilla ir stingras, laimīgas, kurām vajadzīgi stingri vīri. Tikai Vanda par daudz iekampusi. Ka nenolūst. Ātri vienu psiholoģisku testu! Papētīsim, cik daudz katrs apguvis no ārpasaules kultūras. Bērtulis aizslīdēja pie sava naktsskapīša.

Mūzikai apklustot, Broņa vēl pārļaida plaukstu pāri Kamillas mugurpusei, kā aintai barojumu vērtēdams. Vanda ar stipru roku turējās pie fotogrāfa Pakuļa, un šis, biezās uzacis nokustinādams, bija spiests atkrist uz matrača blakus viņas spēcīgajai kājai. Visi izdzēra par dejošanu nopelnītās glāzes.

Durvīs parādījās Bērtulis, pacēla metāla kārbu ar uzrakstu «Indijas tēja».

— Uwaga! Attention! Vņimaņije! Gaujas-kalnā bija slimnieks, kurš bija dzīvojis Frunzē, bet Kirgīzijā audzē... Ko audzē?

— Aitas! — atsaucās zinīgais Skroderēns.

— Jā, šašlikus. Un slepenos tīrumos opija magones. Aptieku vajadzībām. No turienes kā blakus produkts Frunzes tirgū ieklist šitais. — Bērtulis no kārbīņas ar diviem pirkstiem izcēla tabakas šķipsniņu. — Tabaka ar magoņu piejaukumu. Nav ko baidīties, opijs jau nav, tikai uzlabots dūms.

— To sauc «brown afghan», «brūnais afgānis», — paskaidroja Broņa. — Viena no nezālēm. Dod šurp!

Atradās smēķējamais papīrs, un Binniji, paraugu rādīdami, uztina cigaretes. Vanda smagi izdvesa: — Strunts, visu varu izturēt... — Un Bērtulis uztina arī viņai.

Uzvirmoja zili dūmi. Vanda sāka rīstīties. Pakulis viņu atbalstīja pret ratiem. Bērtulis noglabāja kārbu, kurā atradās pasaules standartam neatbilstoša mahorka.

Ticīgie uz mahorku reagēt sāka drīz. Baiba atlaidās uz sāniem un smēķēja, galvu plaukstās atspiedusi, kā bija redzējusi žurnālos narkoliķu perēkļos japāņu meitenes darām. Broņa uzslējās kājās, stulbi raudzījās apkārt, pakustināja bārdeli, tad lēcienā bija kaklā, no eksponātu klāsta paķēra Intas dāvāto, robaini izrūsējošo sirpi, iekāpa vēl nesagrauto trauku vidū un ar vēzieniem nikni šķēla gaisu. — Žņikt! Žņakt!

Sarcibusī Kamilla smējās, bet vīrieši atvirzījās sāņus, jo, pēc veca ticējuma, ja dzīslas pār-

šņauc ar sarūsējušu asmeni, var ne tikai nomirt, bet pat saindēt asinis.

Asinsizliešanu savā namā Bērtulis nevarēja pieļaut. Savas istabas skapītī viņš sagatavoja patiesi iedarbīgu preparātu un nu pats iekāpa matraču vidū. — Senjori! Senjori! Pie kārtības! Ko ārzemēs lieto šādās reizēs?

— Drogas! — Broņa nolaida sirpi.

Visi saprata šī vārda pārnesto nozīmi.

— Kas ir modernākais šai zinātnes laukā? — jautāja Bērtulis.

Modernisma teorētiķis Skroderēns, Baibai blakus riteņu spieķus balstīdams, tūlīt paskaidroja: — LSD, Lizergskābes dietilamīds, es lasīju...

Tūlīt iejaucās Broņa:

— Mūsējie šīto drogu tagad lieto visā pasaulē, jo tā ir nekaitīga un nemaz nepierod. Ar to iespējams ceļot pa kalniem, tuksnešiem un džungļiem, un viss rādās krāsās. Cilvēks... tad pilnīgi kā putns! Brīvi lido pa telpu. Un jūt seksu. Amerikā viens profesors Timolejs pat nodibinājis biedrību... kā sauca... Jā — «Internacionālā iekšējās brīvības apvienība», un tur sastāv daudzi mākslinieki.

Bērtulis svarīgi nosēdās krēslā.

— Ne tikai no jūrniekiem. Straupi zināt?

— Tur sabrauc brīvprātīgie dzērāji. Viņiem pašiem ir sava baznīca, — atcerējās Pakulis. — Es tur klausījos ērģeles.

— Ne tikai dzērāji, jo tā ir narkoloģijas iestāde. Daži pa ceļam iegriezās pie mums Gaujaskalnā sanatorijā. Pret alkoholu es iemaiņiju... — Un Bērtulis uzvilka līdz ceļim bikšu slaru. Pie tievā stilba ar leikoplastu bija pielīmēts vīstoklis. Visi nu centās abas acis notēmēt uz Bērtuļa kāju.

— Ja kāds rakņājas pa kabatām — te neviens neiedomāsies, — paskaidroja Bērtulis. — Honkongas paņēmiens. — Un vaibstīdamies plēsa nost leikoplastu, pie kura bija pielipis arī kāju apmatojums. Atlinot papīru, atklājās krāsaina medikamentu kārbīņa. Bērtulis no tās izkratīja sikus, iebrūnus graudiņus. Vienu viņš pacīlāja vispārējai aplukošanai. — Cukura graudiņi ar pusi minimālās LSD porcijas. Tā kā — pilnīgi droši... Vislabāk apsēžaties mierīgi, ērti, lai sapņojot nespiež sānus vai elkoņus!

Visi ierikojās ilgākai sēdēšanai. Azanda, tāpat ar katliņu galvā, iesēdās ratos un, mazliet nogurusi, pieglaudās Narbūtam, kurš šovakar grūtsirdīgs neparasti maigi pārlika roku viņas plecam. Pie Narbūta kājām uz ratu kurvja malas notūpās Skroderēns. Alkohols un pārdomas viņa apsaitēto pieri lieca uz priekšu, un ar plaukstām viņš atspiedās pret ceļiem. Binniji gar ratiem nolaidās guļus viens aiz otra, Baiba Broņas likumā. Pēkšņa pravieša toni Narbūts nomurmulēja: — Cilvēks piecēlās kājās, lai tālāk redzētu. Ko ieraudzīja... atkal nolaidās četrkāpus... — un pieglauda Azandu.

Vandu māca grūtums. Viņa pavilka matrača galu zem ratu priekšas un atlaidās tur. Kamilla novilka Pakuli sēdus un ar savu muguru atspiedās pret Pakuļa muguru. Jauki, tādā stāvoklī viņš nevarēs nofotografēt Birzgales pirmās nar koliķu dzīres, tikai atsperratus ar Vandas apaļo pēcpusi zem tiem.

— Kalifornijā un Nepālā — grupveida sekss... — Broņa buldurēja.

Ķipēnam grupu nevajadzēja, bet Inta neatgriezās... Viņš jau taustījās pēc kruķiem. Liecinieku nedrīkstēja izlaist pirms seansa bei-

gām. — Pagaidi! Es pavadišu pa kāpnēm, tu jau nezini, kur gaisma, — Bērtulis viņu atturēja uz atpūtas krēsla. — Ieņem, uzlabosies garastāvoklis, tad arī kauli labāk dzīst.

Iestājās samērā bijīgs klusuma brīdis, jo lielākā daļa no laikrakstiem un žurnāliem zināja, ka drīz «atdos galus» uz labāku pasauli. Bērtulis glāzītēs ielēja mēriņu alkohola uzdzēršanai. Tad uz sterili baltā somu rakstāmpapīra piedāvāja brūnganos graudiņus. Un brīnums — ņēma visi. Binniji, pierādīdami, ka viņiem tā ir ikdiena un LSD parasts kā aspirīns pret saaukstēšanos, paņēma katrs divus. Vai mazums lasīts, cik narkotikas dod jaunas sajūtas! Bet lasīts arī tas, ka narkomāni uzlauž pat ambulances skapišus un joda vietā zog klepus tabletes, tā kļūstot par noziedzniekiem. Bet stipra griba palīdz pret visu. Tie, kuri vēl nebija pilnā, zināja, ka tāda viņiem piemīt. Un tie, kuri bija mēreni pilnā, — tiem jau vienalga. Visi ar Bērtuli priekšgalā graudiņus apēda. Tikai Pakulis mānīdamies savējo aizlaida aiz krekla apkaklītes. Netic savam gribas spēkam, nosmīnēja Bērtulis. Visi uzdzēra saldi sīvu dziru un, puspievērtlām acīm raugoties uz savu iekšējo pasauli, gaidīja parādāties Kilimandžāro sniegun, nēgeru vēderdejas, ziediem rotātas Samoa iezemietes, bet Ķipēns cerēja Eiropas rallijā drāzties cauri Francijai uz Monte-Karlo cauri francūziešu špalerām.

Bērtulis savukārt gaidīja, kā reaģēs citi, jo no cukurgraudiņa, parūgtināta ar Rīgas balzāmu, pats neko necerēja. Pirmā, no ratu apakšas sarkano galvu pabāzusi, reaģēja Vanda: — Es laikam kāpšu ārā pa logu, man gribas vemt...

— Nedrīkst! — stingri nočukstēja Bērtulis.

— Mēs esam piektajā stāvā! Var nokrist un nolauzt zābakam papēdi!

Šādu draudu iebiedēta, Vanda atvilkās atpakaļ.

Skroderēns, uz ratiem pie Narbūta kājām tupēdams, sāka žņaudzīt ceļus. Sākās? Binniji nedrīkstēja atpalikt. Pinkas un bārdeli purinādams, streipulodams kā arēnā sadurts vērsis, Broņa slējās stāvus un pacēla rokas. Labi zinādams, ka neredz, viņš pamatīgi uzkāpa Pakulim uz kājas, ko šis bez žēlošanās pierāva klāt.

— Zaļi mākoņi... Zaļi mākoņi! — iekliedzās Broņa un ieķērās pelēkajā griestu dekorācijas drānā. Tā noturējās. — Viņa ir kaila... Silts lietus... — Broņa murgoja tālāk, un Bērtulim radās aizdomas, ka Broņa aiz dekorācijām gatavojas slapināt ārā pa logu. Atturēt nedrīkstēja, jo arī Bērtulis skaitījās transa stāvoklī.

Arī Baiba atcerējās, ka ārzemēs šādos gadījumos noteikti rādās redzes halucinācijas. Viņa gausi rāpoja uz durvīm un buldurēja: — Rozā zilonis... Rozā zilonis... Redz, kur durvīs rozā zilonis ar raibu snuķi. Zilonis visā istabā!

Pārējie slepus pavēra acis uz durvju pusi un vienprātīgi uztrūkās stāvus. Durvīs stāvēja kaut kas bīstamāks par ziloni — pilnvarotais Liplants, nevis ar raibu snuķi, bet ar Špori zaļā bikškostīmā un kārtības sargu Marausti zaļā žaketē. Narkotikas seansa pirmā daļa beidzās.

Liplants tai pēcpusdienā bija saņēmis vēstuli, kurā, starp citu, bija rakstīts: «Augšminētais Bērtulis Suneps no Gaujaskalna sanatorijas tika atlaists par amorālu dzīves veidu, jo pa klubu jāucās ar slimniecēm. Nupat viena slimniece, kura ir no Birzgales, man darīja zināmu, ka

līdzīgu dzīves veidu viņš piekopjot arī Birzgalē, savā dzīvoklī pieturot nepierakstītas personās un tur jau viss sarīkots amorālam dzīves veidam, lai saaicinātu līdzīgus iedzīvotājus.» Un tā tālāk. Parakstījusies Alma Putniņa.

Izklausījās pēc aprunāšanas, bet bija pieminēts «amorāls dzīves veids». Ja tur būtu rakstīts, ka Bērtulis gatavojas nozagt cūku, Liplants mierīgi gulētu līdz rītam, bet vēstulē pieminētais apvainojams bija daudz smagāks. Cūka — tas skar atsevišķu individu, bet augšminētais dzīves veids — visu sabiedrību. Kādēļ istabā bija ievēdis atsperratus? Izvirtībai. Nuka. Un taisnība — tas garais ar bārdu pierakstīts tiešām nebija! Bet ja uzdzīve ar sievietēm jau sākusies un kādai trūkst mugurā drēbes? Kontrolē nepieciešama sievietes klātbūtne. Liplants piezvanīja Šporei, Marauskim, sagaidīja tumsu un devās uz Upes ielu, jo gaismā uzdzīvi nerīko.

Bērtuļa Gaujaskalnā pamestā pavāre Alma patiešām no vienas slimnieces bija uzzinājusi, ka Bērtulis laistot gurķus bufetnieces Annijas dārzā. Alma nekavējoties rīkojās pēc principa: ja nav man, lai nav nevienai. Agrāk, kad vieglāk tika pie ieročiem, attiecīgo vīrieti nošāva, tagad atlika rakstīt sūdzību.

Ekspedīcija sasniedza divstāvu namu Upes ielā. Pagalmā pie šķūniša sienas lēkāja balti punkti — bija pamodušies Skroderēnu baltie truši un meklēja ko ēdamu. Otrā stāva stiklotais gals šķita aizdomīgs. Pie sienas bija atslietas kāpnes. Logi vietam aizsegti ar tumšu drānu. Starp aizkariem rozā gaisma. Mūzika gan tāda kā bēdīga, kāda nepavisam nepiedienējās sliktai sabiedrībai. Bet tad pēkšņi kļiedziens: — Zaļi mākoņi! Zaļi mākoņi! Rau, kur žirafe ar varavīk-

snes asti! — Plīsa kāds trauks. Visi trīs drāzās augšā. Uz klauvējiena neviens neatbildēja. Viņi atvēra durvis un sastinga uz sliedšņa.

Apgāzlas pudeles, izbradāts rosols. Zemē valstījās izlaidīgi stāvi ar plikiem vēderiem. Spore atcerējās operu «Tanheizers» un konstatēja: — Venus kalns... — Komisijai pretī rāpoja skuķe, kurai mati bija izraustīti uz visām pusēm, drēbes noplēstas, un viņa kļiedza: — Rozā zilonis! Rozā zilonis visā istabā!

— Dzīvokļa kontrole! Visi paliek uz vietas! — iekļiedzās Liplants.

Bērtulis pavēli pārkāpa pirmais, piegāja pie komisijas un laipni sniedza roku. — Labvakar, būsiet ciemiņi...

Te oda pēc ļoti amorālas dzīves, tādēļ Liplants draudzīgo roku nesatvēra. — Pilsoni Sunep, kādēļ šī meitene izgērbta? Tagad visiem, arī Baibai bija skaidrs, ka viņa vilusies un gaidītā ziloņa vietā ienācis milicis. Ko ārzemēs dara, ja narkotiku konferencē ierodas policija? Bēg.

Baiba uzrausās stāvus, paķēra kreklus un iestrepuloja dekorācijās, kur Brona meklēja žirafi. Aizkars tagad lieti noderēja: Liplants nemanīja, ka abi izgāja, kur nākuši, — pa logu.

Spore bija pamanījusi Azandu glītās biksītēs, kura atsperratos balstījās pret Narbūtu. Nu viņai likās, ka galvenais amorālības perēklis ir rati. Vainīgajos ar spožam acīm urbdamās, viņa iesaucās: — Matule, Azanda Matule amorālā izskatā sēž blakus... vīrietim!

— Nu tu uzminēji — sēžu gan! — Azanda vēl neapjauta stāvokļa nopietnību, tikai juta, ka melnajos šortos un katliņā labi izskatās. Narbūts

juta, ka jāizdara atkāpšanās manevrs, un izman-
toja zināšanu, kur atrodas elektrības slēdzis.

— Tātad, pilsoni Sunep... — atkārtoja Lip-
lants. Tai brīdī nodzisa gaisma. — Pilsoni
Sunep, iededziet gaismul!

— Pazudis slēdzis! Kurš paņēma slēdzi,
biedri, kurš paņēma slēdzi? — sauca Bērtulis.

Sķindēja skolas zvans, un nakts krēslā notika
tautu staigāšana. Pēdīgi Marauskis uzrāva sēr-
kociņu — un Bērtulis atrada slēdzi. No vērpjamā
ratiņa nolija dzellenīga gaisma. Matračī, segas
savistiti, eksponātu kluči apgāzti kā malkas lau-
kumā, kur zāgeri pametuši arī tukšas pudeles.
Dekoratīvie aizkari bija norauti un atklāja logu
ar ieslietajiem kāpņu galiem.

— Viņi izkāpuši pa logu!

— Vai tad te kāds bija? — brīnījās Bērtulis.

— Ko jūs te darāt? — Nu visi pamanīja Ķi-
pēnu, kura kreklis bija tikpat balts kā ieģipsētā
kāja. Uz Ķipēnu nedrīkstēja kliegt, jo viņš bija
Bīrzgales lepnums.

— Es... motociklam meklēju rezerves da-
ļas, — šis atteica, kruķus padusē balstīdams.

Špores acīs sacikšu braukšana bija zemākās
pakāpes huligānisms. — Jums darba nespējas
lapa droši vien rakstīls «mājas režīms».

— Taisni tā...

— Režīma pārkāpums. Uzdzīve. Painteresēšos
jūsu darba vietā, vai tādu lapu drīkst apmaksāt.

— Tad man nebūs naudas un nevarēšu pie-
dalīties sacīkstēs, — Ķipēns draudēja pretī.

Ari vīriešiem šāds soda veids izlikās par
stipru. Marauskis kasīja paplīko pakausi. — Man
liekas, ka viņš gājis... uz polikliniku... salabot
ģipsi un pa ceļam ienācis atpūsties.

— Un tikai — Ķipēns pazuda kāpnēs.

Izrādījās, ka vēl viens narkotikis, transā iegrimis, nebija spējis aizbēgt. — Sievietes kāja! — iesaucās Liplants, pamanījis Vandas melno stilbu. — Nāciet ārā!

Kāja ir nepakustējās. Riteņus iebrauca gurķu salātos un varēja pieklūt uzdzīves upurim, kurš gulēja, rokas uz priekšu izmetis. Špore ķēra laustlīl pulsu. — Dzīva!

Vanda pavēra acis, ieraudzīja spožo emblēmu uz Liplanta cepures un sabijās. — Pa logu... es nekāpu, jo mēs esam... piektajā stāvā.

— Nesakarīga runa. Vidēja reibuma pakāpe. Celieties un nāciet līdzī uz štābu, noskaidrosim personību! — aicināja Liplants, jo cerēja no Vandas uzzināt vakara norisi.

Vanda piegāja pie loga un pārliccinājās, ka atrodas tikai otrajā stāvā.

— Sita mānities! Es sen būtu mājās.

Visi atstāja telpas pa oficiālajām kāpnēm. Svaigā gaisā Vanda atguvās. — Eju mājās.

Ar Vandu pazustu vienīgais apsūdzības liecinieks. Špore saņēma viņu zem rokas. — Lūdzu, vispirms iegriezieties pie mums!

— Neķeries klāt! Bļaušu! — Vanda iekliedzās.

Komisija notrūkās. Ar varu nedrīkstēja, jo galu galā — cik nepilnīgi likumi — par to, ka piedzēries gul' svešā dzīvokli zem atsperratiem, ar plikiem stilbiem, ja blakus neatradās vīrietis, pat administratīvo uzlikt nevar.

— Juridiski esmu tīrs, — teica Bērtulis, pirmdienas ritā pamatīgi nomazgājies.

— Nevajadzēja aicināt Binnijus. Tie jau kā... sivēni, ar kājām silē, — sirdijās Alnis, ar spaiņiem lejup augšup kātodams un ar nožēlu savazātās uzkodas no grīdas kasīdams. Īpaši šorit, kad pirmo reizi pie durvīm trūka kazas piena.

— Pieņemsim... bet viņi par to izgudroja rozā ziloni. Gridu nomazgāsim, bet Annijai jau vakar bija jāatdod nauda... — Bērtulis nopūtās.

Pie kioska izdzēris pudeli alus, ar pēcsvētku izteiksmi sejā viņš atvēra kultūras nama direktijas durvis. Tur jau atradās trīs vīri: Kasperjusts ar sikstieplu kaklasaiti, Boka un inspektors no rajona kultūras daļas, kurš nesen bija ieminējies par vakanto nodaļas vadītāja vietu. Sūdzība par «Bērtuļa nakti» vēl nevarēja rajonu sasniegt. Vai tiešām pienācis sengaiditais brīdis, kad Kasperjustu paaugstinās? Bērtulis sirsnīgi ieraudzījās inspektora acīs, bet šis, atkal kā pūtēju orķestri diriģējot, pacēla abas rokas un sāka uzbrukumu — Bērtulim.

— Biedri Sunep! Jūs nodarbojaties ar... apmelošanu. Citādi to nevar formulēt. Pēdējās nedēļās kultūras nodaļā un laikraksta redakcijā ienākušas vienpadsmit vēstules! Un visās biedrs Kasperjusts tiek, kā lai formulē... necilvēcīgi slavēts. Par jaunu tradīciju ieviešanu, dzimšanas dienās no rīta ar dziesmām apsveicot, par eksperimentāliem atpūtas vakariem, par bioloģisku nodarbību, tas ir, suņu balsu organizēšanu, par gleznotu pirmrindnieku portretu galerijas radīšanu un tā tālāk, un tā joprojām. Tas radīja aizdomas, jo līdzīgu precedentu republikas kultūras dzīvē nav. Un visās izteikts apmēram šāds secinājums: «b. Kasperjusts ir spējīgs vadīt lielāku, atbildīgāku kolektīvu, pat kultūras nodaļu, jo sagatavojis cienīgus aizstājējus.» Izdarot grafoloģisku un tekstoloģisku analīzi, mēs secinājām, ka šīs slavinošās vēstules ar uzpūsto raksturu un apmelojošo mērķi esat rakstījis jūs!

Kasperjusts pietrūkās no direktora krēsla.

— Kaut kā tā ... ārkārtīgi — viņš gribējis mani izēst, lai mani pārceļ uz lielāku vietu, kad man te ir maja un darzs!

— Un puķu kāposti kā nevienam ... — nopūtās Bērtulis.

Iekritis ar pārceņšanos. Nelaime reta.

— Vestulē kā pozitīvu piemēru esat minējis arī Birzgales lielākā sīkā zagļa Magnusa Šepskija tiesāšanu, resp., nenotiesāšanu. Biedri Sunep, jūs lidaku par sodu ielaidāt ūdenī.

— Jūsu apzīmējumu «lielākais sīkais zaglis», izteiktu liecinieku klātbutnē, laipni darišu zināmu biedram Šepskijam. Viņa juriskonsults, iespējams, dos padomu ierosināt lietu par goda laupīšanu, — Bērtulis aizrādija.

— Es ... man tā paskaidroja biedrs Kasperjusts, — inspektors šamulsa.

— Es ... kaut kā tā ... sievieši visi runā, — burbulēja Kasperjusts.

Padoties pilnīgi bez cīņas nebūtu vīrišķīgi. Bērtulis no lepnā, sasiksnotā portfeļa, par kādu Kasperjusts ir sapņot nevarēja, izņēma ārlietu ministra cienīgus aklu vākus.

— Labi, ceru, ka Šepskijs no sūdzēšanās aturēsies. Man ir plāni ... Kad pašdarbnieki pārradīsies no labības plaujas ... vidējās paaudzes deju pulciņš, seksualoģijas kursi, pirmā algas diena, kad zem uzraudzības jaunieši nepiedzeras ... Un gribēju nodibināt Tautas teātri. Tad Birzgale līdzinoties vismaz Aluksnei un Smiltenī, kurām tādi teātri jau ir.

— Biedrs Suneps nelikumīgi ierīkoja pārsteiguma ugunis bez biļetēm. Kur palika nauda? Un ar tām publiski rādija, ka dzērāji aiz koka ... Man pat kauns stāstīt. — Kasperjusts atkal izslējās, rokās uz krēsla balstiem atspiedies.

Bērtulis saprata, lieta zaudēta.

— Iespējams, ka kaut kur esmu kļūdījis... —
Viņš nopūzdamies aizvēra vākus. Zēl vāku, tie
bija pelnījuši augstāku posteni.

— Jūsu kļūda bija apmelošana! — Kasper-
justs sēca.

— Veca, diezgan parasta kļūda, — piekrita
inspektors.

— Pieņemsim... Originālas kļūdas mūsu lai-
kos ir retums, — filozofēja Bērtulis.

Pirmo reizi ierunājās Boka: — Man par biedru
Sunepu ļauna vārda teikt negribas, īpaši, ja atce-
ros, ko esot teicis jau Sokrāts: es nesaprotu,
kādēļ cilvēks, zinādams, kas ir labs, dara to, kas
ļauts... Ja jau Sokrāts nesaprata, vai mēs...
to drīkstam prasīt no biedra Sunepa?

Bet Bērtulis jau bija izšķīries atkāpties ar
godu. — Visu pārdomājot, es iesniedzu atlū-
gumu, tas ir, aizeju uz paša vēlēšanos, jo man
trūkst uzticības pret direktoru Kasperjustu.
Darba likumdošanā ir tāds punkts.

Kasperjusts atkal pastiprināti rija gaisu.
— Kaut kā tā... ārkārtīgi... Es pirmais gribēju
teikt, ka man nav uzticības pret jums! Man
bija... jārunā pirmajam, jo es esmu direktors!

Bērtulis piecēlās un paņēma grezno portfeli.
— Jūs arvien esat gribējis pateikt to, ko citi jau
pateikuši. — Un izsvieda pēdējo — džentlmeņa
trumpi: — Laikrakstā uz sava rēķina ievietošu
sludinājumu, ka Birzgales kultūras nams meklē
jaunu māksliniecisko vadītāju. Un tajā nebūs
teikts, ka direktors ir biedrs Kasperjusts. Ar-
dievu.

Uzmetis grūtsirdīgu skatienu nenorakstītajam
tautas tērpam pie sienas un nepārdotajām ģi-
tārām vitrīnā, Bērtulis izgāja. Tur palika iesal-

dēti līdzekļi, tik vajadzīgi kopējai tautas saimniecībai... Tukšajai zālei cauri iedams, viņš vēl nodomāja, ka par velti atnaglojis augstos logus un bēniņos atrāvis ventilāciju. Siltumu taupīdams, Kasperjusts atkal visu aizdrīvēs ciet, ar to veicinādams tuberkulozes baciļu vairošanos.

Kad Bērtulis vēra smagās ozolkoka durvis ar saglabāto misiņa rokturi, viņu panāca Boka.

— Kā tad jūs tā — man nesniedzāt roku! Mēs tak abi vēl tepat dzīvosim... un draudzīgi. Arvien esmu bijis kritušo lauvu pusē, jo dzīve māca, ka lielākā daļa no viņiem pieceļas... -- Viņi sirsnīgi sarokojās.

Pie kioska, otru alus pudeli dzerdams, Bērtulis uzrakstīja vēstuli, adresētu Zislakiem. Kur nu? Parādnieka sirdsapziņa viņu aizveda uz «Ūdensrozi».

Annija, aizņemta sarunā ar kultūras preču veikala pārdevēju, likās viņu nepamanījusi. Pārdevēja Annijai pasniedza garenu, apaļu saini. Tualetes papīrs. Retums. Deficīts. Par to Annija pārdevējai vajadzības gadījumā noglabās svaigas maizītes. Nu Annija pavērās viņā.

— Jūs šodien labi izskatāties. Laikam labi izgulējāties? Un darbā viss kārtībā. Runā, ka divas dienas jūs esot ļoti smagi strādājis.

Tātad viņa jau zināja. Kā jau mazā pilsētā, kur zināms pat tas, kas vēl nav noticis.

— Tira sirdsapziņa, ciešs miegs. Vai drīkstu jūs apmeklēt? Man jums kaut kas jānodod.

Annijas sejā parādījās raizes. Vai tiešām Bērtulis būtu sagrabinājis naudu, kaut arī Zislaks pieņāca? Cik skumji... bez parādniekiem!

— Protams, protams. Gaidīšu! — Viņa sāpīgi pasmaidīja.

Narbūts, zvirbuliem mostoties, bija pavadījis Azandu no Sviķenes šķūniša augšas uz mājām un vēl gulēja kultūras nama pagraba apartamentos, kad pie viņa pieticīgajām durtniņām tika sviņīgi klauvēts. — Durvis vaļa! — mākslinieks norēcās.

Stingriem soļiem ienāca Kasperjusts un vēl viens pilsonis uzvalkā, kultūras nodaļas inspektors. Tad abi apstājās kā iemieti, jo istabā atradās kaila sieviete: uz ceļiem nometusies, bez apkrāsotām acīm un lūpām — uz viņiem ar laimīgi skumju smaidu vērās Azanda... Sārta, caurspīdīga magoņu krāsas šalle bija apņemta ap matiem, slīdēja pāri plecam, apliecās ap vidukli un kā strauts iztecēja zemē uz tumši sarkana pliša, uz kura bija apsēdusies meitene. Augums atstaroja sauli, bet pāri viņai liecās ceriņu krūms...

— Tagad jūs redzat... kā viņš te dzīvo! — šņākuļoja Kasperjusts. — Tādu var turēt privātā dzīvoklī, bet te ir oficiālas telpas. Kļiedzošas nekārtības!

Patiesībā viss bija itin kārtīgi. Uz sagraizītā un traipainā galda atradās piena pudele, uz palodzes ar papīru apklātas konservu burkas un maizes doniņa. Pat plīts bija tīra. Inspektors pēlīja ar dzērienu etiķetēm aplīmētās sienas: — Pusi no šitām markām neesmu mutē ņēmis...

— Un tā liecinieku klātbūtnē es jums uzsaku šo dzīvokli, tas ir, te jūs nedrīkstat dzīvot.

Narbūts uzsmēķēja, izklepojās, apņēma zem segas slēptos ceļus un sāka smieties smalkā balsī. — Un es jau domāju, ka jūs atnesāt prēmiju par labu darbu... Ēsiet mierīgs, šovakar atdodu galus. Uz paša vēlēšanos. Lūdzu, atējiet

no saules, es ceļos augšā un esmu pliks. Ja jau noraustījāties no plikas meitenes, tad no manis dabūsiet trieku.

Kasperjusts izgāja sarūgtināts, ka nebija nevienu izdevies atlaist. Tad jau nav vērts strādāt par direktoru.

Narbūts piecēlās, pie lielās gleznas rāmja pie-sita viņa pudeļu korķu gabaliņus, kādu, paldies dievam, netrūka, uzklāja tiem papes loksni, visu rūpīgi iesaiņoja un aiznesa uz Bokas dzīvokli. Rīgā no ciliem māksliniekiem sarunās mašīnu un Azandu, apsargātu un apdziedātu kā Monu Lizu, aizvedīs uz Rīgu. Varbūt tā arī ir viņa mūža Mona Liza...

Azanda atverei kioska stiklā aizbīdīja priekšā uzrakstu «Sanitārā diena». Tad abi ar Narbūtu basām kājām gar upes krastu devās prom no pilsētas.

— Tu aizbrauc...

— Es aizbraucu...

— Es palikšu.

— Tu paliksi... — atbildēja Narbūts. Viņu acis bija tuvu, melus redzētu.

— Ziemā iešu galantērijas nodaļā par pārdevēju. Trešā janvārī man būs jau divdesmit gadi... — Azandas acis saskrēja asaras. — Tur varbūt mani ātrāk pamanīs kāds princis...

Narbūts klusēja un ar pirkstu izslaucīja asaras no viņas acu kaktiņiem. Azanda varbūt gaidīja, lai viņš teiktu: «Es jau esmu tas princis!» Bet viņam bija trīspadsmit gadu vairāk, seja līdzīgāka Brencēna zīmētajam Kencim, nevis žurnālu princim un arī viena šķirta sieva, kura reiz bija teikusi: «Gleznā lielākas gleznas, dabūsi vairāk naudas!» Azanda bez šaubiņās uzticēja viņam visu, pat savu kailumu, viņš melot nespēja.

— Es ziemā atbraukšu un pie tevis nopirkšu baltu, baltu kreklu...

— Tu... tu mani pazīsti... un mani neizsmej... — Azanda piekļāva savu vaigu viņējam. Un abi vaigi kļuva valgi.

— Miļo, balto trusīt... — Narbūts nopūzdamies saudzīgi skūpstīja meiteni. Visu.

Krēslā Narbūts devās uz pēdējo Rīgas autobusu. Uz pleca siksnā krāsu kaste, pie rokas stūrainis sainis ar vasaras ražu. Azanda nesa viņa rokassomu. Bagāžu šoferis novietoja «Ikarusa» pavēderē. Gleznas Narbūts nolika uz sēdekļa un izgāja atvadīties. Viņi pagājās aiz piestātnes lieveņa. Azanda matus bija apņēmusi ar garo magoņkrāsas plivuru, kā toreiz Sviķenes pagalmā zem ceriņu krūma, kad viņa kaila, ar sēru smaidu, kā jau drīzu šķiršanos paredzējama, paklausīgi nometās uz ceļiem uz Sviķenes sarkanā plīša galdauta un vērās Narbūtā ilgi. Trīs dienas, kamēr viņš kā apsēsts vicināja roku pa gaisu, skraidīja trīs soļus uz priekšu un atpakaļ, ar otu kā rapieri audeklam uzbrukdams.

Azanda nolaida acis.

— Darling, ņem no manis par piemiņu. Tikai, lūdzu, lūdzu, nesmejies... — Un ielika viņam kaut ko kabatā.

— Es raudāšu, — atjokoja Narbūts.

— Neraudi, ja es neraudu... Tevi atminējuma, es vairs nevienam neteikšu «darling». Ja man vajadzēs... tad citu vārdu, bet pēdējais «darling»... tev. Un, lūdzu, lūdzu, nepārdod mani, to gleznu, nevienam. Ja tev ļoti vajag naudu, atraksti, bet nepārdod.

— Arī muzejam ne?

— Vienīgi muzejam... ja pērk. Bet labāk jau ne, jo viņi gleznas glabājot pagrabos...

— Un izstāda pēc nāves, piemiņas izstādē... — Tev taisnība — muzeju pagrabos ieslodzītas daudzas jaukas meitenes.

— Iekāpt! — nosauca šoferis.

Pie autobusa Azanda vēl noskūpstīja Narbūta vaigu, kaut zināja, ka rīt par to runās pilsētā. — Cao! — viņa teica.

— Cao, balto trusīt... —

Autobusa logs, šurp braucot, bija lietus nošļakstīts, un viņi samājās, viens otru neskaidri redzēdami. — Ka caur laiku... — nopūtās Narbūts un izvilka no kabatas «Jamaic-Aeres» žetonu ar uzrakstu «Jūs varat dabūt no manis gandrīz visu», kuru tur bija ielikusi Azanda. Un Donāts Narbūts sāka domāt, ka pasaulē varbūt tomēr vēl pastāv mīlestība. Kaut tik ilgi, kamēr svece deg, tomēr tai brīdi — īsta.

Kamēr Bértulis kultūras namā kapitulācijas aktu parakstīja uz papīra, viņa mākslas salona aģents Alnis Melkājs savu kapitulāciju veica ar šķērēm un žileti. Viņš bārdu, kura, sajaukusies kā strautā ūdens strāvas, lija no vaigiem uz krūtīm, satvēra kreisajā saujā un — grieza... Pusstundā pļauja bija paveikta. Nevarētu teikt, ka viņš caur to kļuva jaunāks, toties drūmāks gan. Bārdas segtās vietas tagad izskatījās kā slimīgi balti plankumi. Steigšus saulē!

Skroderēna māte tībināja vistas. Alnis sveicināja. Rūgtu seju viņa tikai palocīja galvu un izstiepa roku ar vēstuli. Pat nebrīnījās, ka Alnim trūkst bārdas. Laikam domā, ka izravēta kautiņā. Dzīvokļa uzteikums? Pelnīts, nav ko strīdēties.

— Zinu... vainīgs... Rīt braukšu projām. — Skroderēna māte neatbildēja ne vārda.

Alnis apskatīja konvertu. Mātes rokraksts! Tā un tā. Tēvs jau vispār neesot pret matiņiem un bārdi, tikai pret pārmērībām... Tēvam rit dzimšanas diena...

Alnis saprata, ka vecajam Melkājam nav klājies viegli, kad sieva brokastīs un vakariņās, kāliju ielejot, dīca ausī: «Tā tu ar savu vecmodību aizdzini dēlu... Tūlīt nolūdzies!»

Ko tagad? Bērtulis jau dalīs ar viņu pēdējo garoziņu, bet drīz arī tās vairs nebūs.

Pēcpusdienā Bērtulis atgriezās, mazliet pēc alus smaržodams, un atlaidās uz tahtas. Alnis piesēdās viņam blakus. Istabas atkal pēc pagājušās nakts vējgāzes bija tīras, un zirgu lupatsegas celiņš mājīgi savienoja abas telpas.

— Nevajadzēja vakar ielaist vēstures skolo-tāju un lopārstu, — iesāka Alnis.

— Nākošreiz, pēc desmit gadiem, noteikti nelaidīsim, — piekrita Bērtulis. — Sāpīgākais ir tas, ka esmu tevi piekrāpis, — no peļņas nekā...

— Neba tu, krusttēv, vainīgs — Zislaki mūs smagi pienesa. Šovakar braucu mājās. Tēvam rit dzimšanas diena.

Bērtulis piecēlās sēdus un izvilka lepnu, turīgāka cilvēka cienīgu maku. — Man vēl ir... izmaksāja algas atlikumu... un ko vakar nenoplostoja. Piecdesmit seši. Še divdesmit astoņi.

— Man jau... tikai ceļam. Rīgā sarunāta vieta restaurētajos pie ģipša amoriņiem.

— Ņem, kad dod! Trūcīgam jau godīgam būt viegli. Būtu man pieci simti, es dotu tikai piecus.

Alus Bērtulim palīdzēja pārvarēt smagos pārdzīvojumus, un viņš drīz iegrīma no tuberkuloznieka laikiem ierastā diendusā. Pusmiegā viņš atcerējās Hemingveja vārdus: «Sapnī viņš redzēja lauvas...»

Alnis klusītiņām sakravāja mantiņas vecmodīgajā ādas čemodanā, uzlika katliņu un uz pirkstu galiem izgāja ārā. Kioskniece ievēroja, ka viņam šodien trūkst bārdas. Būs taisnība, ka nakti virs Skrodereniem kāvušies, kamēr ieradies Liplants un visus ar steku izdzinis pa logu. Alnis sasniedza zināmo zārdu ceļa malā. Tur viņu gaidīja Inta. Viņi šoreiz paslēpās aiz zarda. Inta staroja lepnumā — Alnis paklausījis, nodzinis bārdū! Ak, jaukā sievietes varas sajūta, mīlestības sākums un beigas...

— Atsēdies, tagad es tev varu pieglaust vaigu...

Viņi atsēdās, un muguras čabēdamas iegrīma siena.

— Zini, es tevi nesaukšu vārdā, bet uzvārdā, jo tavš uzvārds skan kaut kā tā... ārkārtīgi, kā sacīja Kasperjūsts. Zilīte!

— Zini, kad tu pirmo reizi atbrauci Pentēs un diķī mazgāji cāļus, es uzreiz redzēju... ka tu neesi tāds kā citi...

— Jā, citi cāļus nemazgā, — piekrita Alnis. — Bet ja... mani parauj armijā un nogriež ari matus? Tad gan tev nevarētu rādīties.

— Man? Man tu vari rādīties... arvien.

Alnis pieskārs ar lūpām viņas matiem, tad pameta skatienu pulkstenī. — Va velns, tūlīt nāks autobuss... — Nu vajadzētu skūpstīties — bet ja mazā uzreiz pasaka, ka publiskā vietā nedrīkst? Zilīte pati saņēma rokās viņa galvu un nolieca zemāk. Tā...

Beiguši atvadišanos, viņi skrēja atpakaļ uz ceļu, kur stabiņš turēja lielo burtu «A». Alnis no mugursomas izņēma un lepna meksikāņa žestā pāri plecām kā pončo pārmeta Intas dāvēto

nodriskātās segas gabalu, kurā bija saliktas pīpeņu, egļu skuju un rudzu tīrumu krāsas.

Krākdams piestāja sarkans «Ikaruss». Iekāpjot Alnis atsveicinājās, melno katliņu kā bankas ierēdnis Londonas Sitijā paceļot. Inta par to iesmējās un sasita plaukstas.

— Es jūsu vietā uz Rīgu būtu braucis ar atsperratiem, tie ļoti piestāv pie katliņa un čemodāna, — ierunājās pazistama balss. Narbūts.

— Zirgs pagājušajā naktī salauza kāju... — nopūtās Alnis.

Mājās viņu sagaidīja tēvs, vāji slēpdams prieku, ka dēls, bārdu zaudēdams, ieguvis prātu.

Kā gan valdošā paaudze vienkāršo pedagoģiju, psiholoģiju un 1973. gada dzīvi...

Kad pulksteņmeistars un suņu valodas pētnieks Marauskis atgriezās mājās no darba, viņam tuvojoties, visi suņi uzreiz apklusā. Vai tad viņš smaržotu pēc vilka vai tīģera, no kuriem suņi mūkot, astes iežmieguši? Te aiz viena žoga viņš izdzirda slāpētu balsi:

— Sē, Zuze, sē! Būdā iekšā — Marauskis nāk, tu vēl izplāpāsies... Na, še desa!

Tātad viņa suņu valodas pētījumi izsaukuši galīgi neparedzētus rezultātus: birzgālieši baidījās, ka suņi, kuri tik daudz zina par katru un katras personisko dzīvi, neizrej mājas noslēpumus.

Vakarā Zislaki krāsoja žoga betona stabiņus. Zislaki sekoja plaši izplatītajai parādībai: krāsot pēc iespējas visu un katru gadu.

Te pastnieks, ar velosipēdu garām braukdams, pameta vēstuli. Pasta zīmogs Birzgales. Savādi — kuram bijuši tik svarīgi iemesli, lai

šķiestu četras kapeikas pastmarkai, ja visu iespējams pateikt muliski?

«Ar šo paziņojumu, ka baumas par gleznotāja Donāta Narbūta tuberkulozi neatbilst patiesībai. Nevienā dispanserā viņš uzskaitē neatrodas. Klepošana bija inscenēta Jūsu labā, lai Jums atvieglotu vērtīgu mākslas darbu iegādi. Jūs patiesi vērtēdams, B. Suneps.»

— Kādi cilvēki... spēlēt pat uz otra cilvēka mākslas jūtām! — Zislaka galdi nosēdās uz gultas malas. — Septiņdesmit pieci rubļi kā zemē nomesti...

— Tādi tagad ir tie ārsti — piedalās pat afe-rās! Droši vien Narbūts samaksāja. Varbūt atdeva pat trešo daļu, — Zislaks grieza zobus. — Varbūt Simsone par mani sūri pelnītiem divdesmit pieciem jau nopirkusi jaunas kurpes. Sūdzību uzrakstīt arī nevar...

— Bet Narbūtam tomēr reiz jāmirst! — pati priecīgi izsaucās. — Un tad tās bildītes, par spīti viņa blēdībām, maksās!

— Viņš ir jaunāks par mums. Diezin vai sagaidīsim... — nopūtās Zislaks. — Ja nu viņš sāktu stipri žūpot vai... Rīgā uzrautos uz sifilisa.

Tā cerības uz Narbūta gleznu cenu celšanos vēl nebija zaudētas. Saskaņā ar «Jauno laulības grāmatu» šis bija tās patīkamākās domas, kuras ievadīja viņu nākošo nakti.

Binnijiem otrā rītā bija nelabi. Nelīdzēja pat pārākie gabali pa deviņpadsmito vilni no Londonas. Pie guļas vietas verandā nepatīkami oda ķilavas, kuras Baiba, mājturībā praktizēdamās, pa logu bēgot, bija paķērusi līdzī. Derētu uzēst,

bet nebija maizes. Baiba negaidot nomazgājās un brīvprātīgi apņēmas par atlikušajām piedesmit sešām kapeikām iegādāties proviantu. Broņa pagalmā un saulītē pliks, ar krucifiksu kaklā, uz matrača izlaidies, gaidīja Baibu ar uzkožamiem.

Pilsētā Baiba vispirms iegriezās poliklīnikā pie ārstes Simsones. No Simsones kabineta viņa iznāca salikusi, izspurusi, atkritušu apakšslupu kā pēc kuņģa skalošanas. Pal vasaras raibumi uz deguna šais pārdesmit minūtēs bija savairojušies. Blāvām acīm viņa paraudzījās plakātos, kuros bija parādīts zidaiņa paceltais dupsis un mātes rokas, kuras ar pareiziem paņēmieniem vīstīja autiņus. No šīs ainas Baibai atkal kļuva nelabi, un viņa iespruka tualetē.

— Dod maizi! Te vēl ir ķilavas. — Broņa apvélās uz sāniem, kad Baiba ienāca pagalmā.

Baiba klusēdama izkravāja maizes ķieģelīti un margarīna paciņu. Pirmo reizi mūžā uz maizes margarīns...

— Mašīne! — Broņa, bārdeli kustinādams, murmināja.

— Ārzemēs vairāk ēd margarīnu, — Baiba vārgi iebilda, izlēja ķilavu sālijumu uz maizes, ar garšu apēda, tad nogulās uz matrača. Broņa uzvilka klučkurpi, piecēlās un ar futbolista spērienu tukšo ķilavu kārbu aizludināja ceriņos, tad, spēkus iztērējis, atkrita blakus Baibai un sāka knibināties ap viņas bikini. Bet Baiba uztrūkās sēdus, pierāva ceļus zodam un sāka dikt: — Man Simsone teica... ka man būšot...

Broņa, muti pavēris, muļķīgi blenza, kā ne-laikā pie tāfeles izsaukts, tad atlēca no matrača un paslēpās ceriņos. — Nevar būt... — viņš iztrūcināts dvesa.

— Simsone teica, ka ir... — Baiba pinkšķēja.
— Tagad mums ātrāk jāprecas, tad mamma auklēs bērnu...

Vārds «precēties» Bronu galīgi satricca. Kaut kā abi piebeidza margarīnu, maizi un iesāktu vīna pudeli. Tad, drusku nomierinājušies, nolēma izmantot katru saulaino dienu līdz Sviķenes atbraukšanai, lai sauļotos un peldētos.

Upes viņā krastā zem glābšanas stacijas līdzīgi budistiem sēdēja abi matroži, acis aizvēruši, sejas saulei pavērsuši, izjuzdami harmoniju starp pilniem vēderiem un nekā nedarišanu.

— Viņi man parādā rubli par sliksanu! — atcerējās Brona. Tas būtu maize un margarīns divām dienām. — Es paņēmsu... paņēmsu lentas, un tad bridisim pāri!

Baiba atlaidās zālitē, bet Brona ātrāk nekā citām reizēm aizlēkšoja atpakaļ uz verandu. Bārdeli raustīdams, viņš skraidīja no verandas istabā, virtuvē, kur visur kaut kas nelabi oda. Pēc pretīgā kaķa, pēc pūstoša biezpiena, varbūt arī veca siera... Ko dara ārzemēs līdzīgos gadījumos? Brona izdomāja.

Mugursomā ātri tika samests viss, kas piedēvēja viņam. Saslaucītajos Sviķenes divieļos ievīstīja magnetofonu, tranzistoru un ielaida somā, jo rokām tuvākajās slundās jābūt brīvām. Klučkurpes maisā, ar tenisenēm vieglākas kājas. Kā pēdējo no sienas noņēma Miku Džegeru ar spalvainajām, nosvidušajām krūtīm, kurš ar niknajām acīm bija noskatījies visu, ko viņi gultā darīja. Jo par šo gleznu viņš bija samaksājis desmit rubļus. Un bez atskatišanās garām izrakņātājam kartupeļu laukam laidas uz pilsētu. Ārzemēs šādos gadījumos arī atdod galus... Aiz

pilsētas viņš galīgi aizelsies atmetās uz betona ceļa stabiņa, kas cieti dūrās karnajās miesās.

Atsaucoties viņa paceltajai rokai, apstājās jau pirmā mašīna. Šoferis izkāpa, kaulus atstaipīdams, apgāja apkārt mašīnai, iespēra pa riepām un pie viena apgāja apkārt arī Broņam, kurš nodriskātajās tupelēs un nobružātajās biksēs atstāja nabadzīga pasaules apceļotāja iespaidu.

— Uz Rīgu? Smēķē? Tas ir labi, man nenāks miegs. Kāp iekšā!

Kad Broņa rausās kabīnē, uz Birzgales un Baibas pusi tika pavērsts viņa bikšu dībens, no kura vienā pusē šņakstināja zobus tīģeris, bet otrā bija uzšūts uzraksts «Kis me» un sarkanas lūpas zem tā.

— Redz, jauna mode — ordeņus nēsā uz pakajas, — šoferis atzinīgi atsaucās.

Sabiedrība nav viņus seksuāli audzinājusi. Tādēļ atbildība un sekas par to jāuzņemas sabiedrībai. Tāda bija cieša Broņas pārlicība, līdzvērtīga tīrai sirdsapziņai.

Nokārtojies ar Boku papīrus, iemetis paslā vēstuli dēlam ar Birzgales adresi un nosūtījis viņam arī pēdējos divdesmit rubļus, Bērtulis lēnā garā, kā jau bezdarbnieks, caur parku devās mājup. Pie muzeja, kur bija radusies postīgā salona ideja, viņš pamanīja divas pilnīgas sievietes, kuras dzina pa priekšu pilnīga auguma virieti sandalēs un zilā iespiedurkņu kreklā, bet salmeni galvā. Kasperjusts ar sievu un meitu, bērnu ratiņus slumdams. Reizēm viņš ratiņu rokturi pielika pie vēdera, vēderu ievilka un tad izgrūda uz āru. Ratiņi paripoja uz priekšu vairākus soļus un mazulis smējās. Stipra diafragma. Tāda derīga

dziedātājiem, bet kultūras nama direktoram lieka. «Velc, vilciņ, raudādams, kam apēdi kumeliņu,» Bērtulī ieskanējās tautas dziesmas patiesie vārdi. Šodien tu jūties pacilāts, bet prieks pāries, mājās tu neesi direktors, un šīs divas sievietes ēdis tavu mūžu, mani atriebdamas.

Kā norunāts, vakara krēslā Skroderēns viņu ar pikapu veda pie Annijas, jo Bērtulim bija līdzī liels sainis un portfelis.

— Tu, Andri, lūdzu, uz mani nedusmo, — Bērtulis pa ceļam teica.

— Ne prātā nenāk! — Kā liecinieku piesaukams, Andris pieķērās pie kaklā piekārtā vingrotāja. — Alnis bija zēns! Narbūts arī. Nākošu reizi... jau tie Binniji vairs nebūs.

— Tad varbūt arī manis vairs nebūs, — nopūtās Bērtulis.

— Kādēļ? Vecīši nomierināsies. Rīt atkal būs piens. Nevajag bēgt...

— No grūtībām, vai ne? — Bērtulis savilka ūsiņas skumjā smaidā. — Es jau nebēgu, bet pašlaik dodos tām pretī...

Dzeltenajā žaketē, pelnu krāsas neilona kreklā, ar tauriņu pazodē — visumā braši, tikai lētās zamša kurpes, nodilušas raibas, raksturoja Bērtuļa patieso gara un materiālo stāvokli.

Saini vienā, portfeli otrā rokā — Bērtulis pieklauvēja pie baltajām parādes durvīm, kurām abās pusēs ziedēja augstas dalijas.

— Es jau baidijos, ka esat pārdomājis, — ieskanējās Annijas sirsnīgi dziļā balss. Šovakar tāda pati, kādu Bērtulis viņu ieraudzīja, Birzgalē iebraucot: zilajā blūzītē ar brošu krūšu izgriezumā, bēša svārkos, ar Merilinas Monro blondo matu vilnī slēptu pusi no kreisās acs.

— Atļaujiet... es jums paskaidrošu. — Istabā

Bērtulis lūlit sāka rīkoties. Uzcēla saini uz krēsla. Attina cieto, grabošo papīru. Atklājās mūzikas kaste. Bērtulis uzlika vienu caurumotā skārda plati, sagrieza un palaida atsperi. Atskaņēja uz mandolīnas spēlēts «Marche du Prince Leopold de Dessau».

— Desavas prinča Leopolda maršs, — paskaidroja Bērtulis, te paraudzīdamies Annijā, te pievērsdams viltotu uzmanību aparāta tehniskajam stāvoklim. — Šai instrumentā iesaldēti divi simti, un es lūdzu to pagaidām paturēt kā ķīlu maniņiem godīgajiem nolūkiem naudu jums atdot, tiklīdz sarunas ar konservatorijas muzeju tiks pabeigtas. Man tikai jātiek līdz Rīgai...

Tikai līdz Rīgai? Skaisti meli vispār nav peļāmi. Labāk pie vaiga papīra puķes nekā dzeloņstieples no īstas dzelzs. Bet, ja Bērtulis domā par Rīgu... Tik lielā pilsētā var pazust ir Bērtulis, ir viņas divi simti.

— Nerunājiet par ķīlu, ticu tāpat. Jūs jau vakariņot vēl nepaspējāt?

— Mans princips — pēc pulksten sešiem neko spēcīgu...

— Bet viesos? — Un Annija atsēdināja Bērtuli blakus paša atnestajam muzeja eksponātam. Kamēr Bērtulis aplūkoja krāsaino fotogrāfiju ar palmām un balto kuģi Melnajā jūrā, apaļais ēdamgalds pārklājās ne tikai ar linu galdautu, bet arī ar glāzītēm, šķīvjiem, salātu traukiem un, veselīgi smaržodams, no virtuves ieradās arī cepts bekons ar olām. Konjaka pudelei tika uzticēts mākslinieciski organizēt šo kluso dabu. Bērtulis atvēra portfeli, kurā vēl no rīta glabājās Birzgales kultūras dzīves plāni 1973./74. g. ziemas sezonai. Plānus satricēca dzīve, bet viņa pudele portfeli bija vesela.

— Es jūtu... arī kafijas smaržu. Varbūt konjaku pie kafijas, bet tagad... — un Bērtulis izcēla galdā zeltgalvainu pudeli, kuru klāja krāšņas etiķetes.

— Oho! Mozeles vīns! «Liebfraumilch», tā ir marka! — izsaucās Annija.

Vakariņojot un vīnu garšojot, istabā sakrēsoja. Annija iededza stāvspuldzi pie televizora. Viņi pārsēdās ērtajos krēslos, ļāva, lai Nora Bumbiere viņiem parāda savu jauno bikškostīmu un kaut ko uzdzied.

Uzgrauzdētās siera maizītes bija bezdievīgi garšīgas, stiprā kafija prasījās, lai to atšķaida ar konjaku. Bērtulis jūta, ka nupat šausmīgi gribas runāt. Ja neaizies tūlīt, caur runāšanu notiks nelaime. Bet konjaks pudelē vēl nebija nokritis līdz etiķetei. Ja viņš aizies, Annija aiz vientulības var izdzert atlikušo un saindēties.

— Zināt, Annij, mana dzīve, mēs patiesībā vēl esam kara upuri. Varbūt pēdējie... Kartupeļi un maize augošam jauneklīm... Novājinātas plaušas. Blondas sievietes bijušas mans liktenis. Pēc kara Zvirgzdu salas utenī no rokas tirgojās daudzas blondas sievietes, jo citu matu krāsu toreiz nebija. Tām sievietēm bija... izputināti vīri, un tāpēc viņas kaut ko pārdeva. Strādāju par elektriķi. Elektriķas vēl bija maz, tāpēc brīva laika daudz, un es viņām palīdzēju pārdot un... — Bērtulis aprāvās, jo bija gribējis teikt: «Viņām gribējās arī no skumjām un vientulības iedzert un pamīlēties...» — Un tad es saslimu ar pēckara... taš ir, patiesībā man parādījās kara laika tuberkuloze... Pazaudēju septiņus gadus un divas ribas...

— Jūs esat daudz pārcietis... Jums tagad

vajadzīga daudz mierīgāka dzīve. Kasperjusts ir briesmīgi liepīgs, jums būs grūti sastrādāt.

— Neiespējami! Kā es kaut ko jaunu, kaut vai eksperimentālo vakaru, tā viņš skauž un sauc inspektoros. Šodien iesniedzu atlūgumu. Meklēšu vietu rajonā. — Tik daudz Bērtulim vēl saprāta bija, lai maigi padraudētu.

— Kādēļ rajonā? Mums patērētājos vajadzīgs kluba vadītājs. Deju pulciņš, novusa pulciņš, jā-pieraksta uz Rīgas teātriem gribētāji, un viss! Nu, prozīt uz jauno vietu!

No ekrāna pāri plecam skatienu uz viņiem pameta Rīgas estrādes orķestra diriģents un, paceltās glāzītes pamanījis, sāka strauju gabalu.

— Jums ir karsti. Velciet žaketi nost, jūtieties kā mājās. — Annija paņēma Bērtuļa žaketi. — Es iekārtošu uz pleciņiem... Man arī ir karsti... — Viņa izgāja un atgriezās rīta kleitā, kuru rotāja japāņu dzērves. Tik daudz Bērtulis no sieviešu tualetēm zināja, ka zem rīta kleitām kažoku nenēsā. — Arī karpēs neērti. Lūdzu! — Annija nolika viņa priekšā briežādas čības. Bērtulis apmainīja apavus un tikai tad apķērās, ka bēgt ar čībām gandrīz neiespējami.

— Es jums vēl atnesu... kā teikt, procentiem. Taisni guļamistabas durvīm! — Bērtulis izņēma no portfeļa durvju rokturi ar eņģeļa galviņu un piemērija to durvīm zem aizkariem. To jau Annija neuzzinās, ka agrāk šis eņģelis sargājis Pentes baronu miroņus.

— Laikā! — Annija iesaucās un pavēra durvis. — Bet kurā pusē: iekš- vai ārpusē?

Bērtulis iegāja iekšā un uzreiz jutās kā sprostā... Rozā gaisma no futbola bumbas lieluma spuldzes lija istabā. Plata tahta, sasniedzama no abām pusēm, ar vizošu atlasa segu.

« Tad rokturi... atstāšu par ķilu, — viņš nomurmināja un nolika to uz tualetes galdiņa. Pēdas iegrima bārkstainā, dzīparainā grīdas segā. Ak, sapņi, sapņi — icbraucot Birzgalē, viņam uz grīdas bija rādījusies leoparda āda...

Annija pienāca viņam cieši klāt, un Bērtulis sajuta reibinošu parfīmu. Parfīmu var pieliet pilnu krūzi — nekas, bet, ja tikai piliens no tā uzkrītis uz sievietes krūtīm vai aiz auss lipiņas, — tev jāģībst... Annija maigi atbalstījās pret viņa krūtīm. Kaut uz sīkās kājas atspēries, Bērtulis viņu nevarēja noturēt. Abi krita... uz atlasa segas. Bērtulis apakšā. Ardievu, Azanda, es vairs saldējumu nepirkšu...

Annija atspiedās uz plaukstām, atlicās viduklī, kā pitons nožņaugto upuri pirms aprīšanas aplūkodama. Violetais tērps pavērās, un virs kritušā Bērtuļa draudoši pacēlās divas apaļas, stingras krūtis. Pat bēdu brīdī Bērtulis nezaudēja izglītību. Kādā žurnālā viņš bija lasījis, ka vecos laikos koka kuģu priekšgalā arī bijusi tāda figūra — pussieviete, kuras krūtis šķēlušas viļņus un vētras. Kā to sauca? ... Galeons!

— Galeons... — Bērtulis nomurmināja un pēc īsas cīņas padevās. Kas zina, varbūt mūžīga padošanās liktenim bija viņa dzīves uzdevums...

Annijai blakus zem atlasa segas gulēdams, viņš raudzījās, kā aiz loga ausa jauna darba diena. Iespējams, ka viņam, kaut vecam tuberkulozniekam, paredzēts garš mūžs: lauva krātiņā dzīvo ilgāk, jo džungļos jau maltas gaļas kotletes bezzobjiem neviens negatavo.

Miervaldis Birze
(*Miervaldis Jāņiņš*)

РОЗОВЫЙ СЛОИ

Сатирическая повесть

Издательство «Лесма»

Рига 1976

На латышском языке
Художник Гунар Виндедзис

Miervaldis Birze
(*Miervaldis Jāņiņš*)

ROZĀ ZILONIS

Redaktore A. Smiļe.
Māksl. redaktors A. Jūgers.
Tehn. redaktore V. Dārziņa.
Korektore I. Laksliģala.

Nodota salikšanai 1975. g. 17. aprīlī Parakstīta iespēšanai 1975. g. 13. novembrī. Tipogrāfijas papīrs Nr. 1, formāts 70×90,32. II fiz. iespiedī.; 12,87 uzsk. iespiedī.; 14,72 izdevn. I Melns 30 000 eks. JT 05195. Maksā 50 kap. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. Nr. 218.27417-Do002. Iespēsta Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu izdevniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa» Rīgā, Blaumaņa ielā 38,40. Pasūt. Nr. 1480-D.